

Sinteze din jurisprudența¹

Curții Constituționale pe semestrul I/2015

În perioada 1 ianuarie 2015-30 iunie 2015, Curtea Constituțională a soluționat un număr de 1019 dosare, pronunțând 511 decizii și o hotărâre.

Momentul efectuării controlului de constituționalitate/Atribuții în exercitarea cărora au fost pronunțate actele arătate

Sub acest aspect se constată următoarele:

– 4 decizii au fost pronunțate pe calea controlului de constituționalitate *a priori*, respectiv în exercitarea atribuției prevăzute de art. 146 lit. a) din Constituție – controlul constituționalității legilor înainte de promulgare;

– 501 decizii au fost pronunțate pe calea controlului de constituționalitate *a posteriori*, în exercitarea atribuției prevăzute de art. 146 lit. d) din Constituție – soluționarea excepției de neconstituționalitate a legilor și ordonanțelor.

Distinct de atribuțiile privind controlul de constituționalitate al legilor (*a priori* sau *a posteriori*) și al ordonanțelor (*a posteriori*), au mai fost pronunțate:

– 2 decizii în exercitarea atribuției prevăzute de art. 146 lit. c) din Constituție - pronunțarea asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

– 2 decizii în exercitarea atribuției prevăzute de art. 146 lit. e) din Constituție – soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice;

– 1 hotărâre în exercitarea atribuției prevăzute de art. 146 lit. j) din Constituție – verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni;

– 2 decizii în exercitarea atribuției prevăzute de art. 146 lit. l) din Constituție – soluționarea altor sesizări prevăzute de legea organică a Curții.

Soluții pronunțate:

Prin actele mai sus menționate au fost pronunțate următoarele tipuri de soluții:

– 31 soluții de admitere a obiecției/excepției/sesizării/cererii;

– 339 soluții de respingere ca neîntemeiată a obiecției/excepției/sesizării/cererii;

– 76 soluții de respingere ca inadmisibilă sau devenită inadmisibilă a obiecției/excepției/sesizării;

– 65 soluții mixte – de respingere ca inadmisibilă/devenită inadmisibilă/ neîntemeiată/ admisă în parte, după caz, a excepției/sesizării de neconstituționalitate.

Autorii sesizărilor

Autorii obiecțiilor/excepțiilor/sesizărilor/cererilor soluționate în perioada de referință sunt după cum urmează:

– 3 sesizări aparțin Președintelui României;

– 6 sesizări aparțin parlamentarilor sau președinților celor două Camere ale Parlamentului;

– 5 sesizări aparțin Avocatului Poporului;

– 1140 sesizări sunt ale instanțelor de judecată/părților în proces.

¹ Rubrică realizată de: Marieta Safta, prim magistrat asistent, Benke Karoly, magistrat asistent șef, Senia Mihaela Costinescu, magistrat asistent șef, director al Cabinetului Președintelui Curții Constituționale, Valentina Bărbățeanu, Andreea Costin, Ionița Cochintu, Bianca Drăghici, Claudia Krupenschi, Patricia Marilena Ionea, Mihaela Ionescu, Ramona Marițiu, Fabian Niculae, Cristina Teodora Pop, Simina Popescu, Oana Puică, Cristina-Cătălina Turcu, Laura Afrodita Tutunaru, magistrați-asistenți, și Violeta Ștefania Țigănescu, expert

Decizii pronunțate în cadrul controlului a priori

Reglementarea prin ordonanță de urgență a posibilității aleșilor locali, ca într-un interval de timp de 45 de zile, să își schimbe apartenența politică, fără a-și pierde mandatul, sancțiune ce ar fi trebuit aplicată în temeiul legii generale în domeniu, încalcă dispozițiile constituționale referitoare la condițiile emiterii ordonanțelor de urgență prevăzute de art.115 alin.(4). O atare soluție legislativă contravine și efectului general obligatoriu ale deciziilor Curții Constituționale în privința consilierilor locali și județeni, întrucât Curtea a statuat, în mod constant, că încetarea mandatului urmare a pierderii calității de membru al formațiunii politice pe listele a cărei a fost ales intervine din moment ce aceștia sunt aleși în urma unui scrutin de listă. De asemenea, Curtea a reținut că, prin tehnica legislativă neadecvată folosită, au fost nesocotite dispozițiile constituționale referitoare la calitatea legii și la statul de drept. Constatând neconstituționalitatea legii de aprobare a ordonanței de urgență, Curtea a stabilit că ordonanța de urgență analizată își încetează efecte juridice și a învederat Parlamentului ca, în baza art. 115 alin. (8) și art. 147 alin. (2) din Constituție, să reglementeze, prin legea de respingere, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 55/2014 pentru a le pune de acord cu decizia Curții Constituționale.

Cuvinte cheie: lege de aprobare a ordonanței de urgență, lege de respingere a ordonanței de urgență, delegare legislativă, ordonanță de urgență, situație extraordinară, regimul instituțiilor fundamentale ale statului, consiliu local, consiliu județean, primar, efectele ordonanțelor de urgență neconstituționale, Parlamentul, organul reprezentativ suprem, unica autoritate legiuitoare a țării, calitatea legii, stat de drept, efectele deciziilor Curții constituționale, scrutin de listă, scrutin uninominal.

Rezumat

I. În motivarea obiecției de neconstituționalitate autorii acesteia arată că Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2014 reglementează, prin derogare de la prevederile art. 9 alin. (2) lit. h¹) și art. 15 alin. (2) lit. g¹) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare, ca în termen de 45 de zile de la data intrării sale în vigoare, primarii și președinții consiliilor județene, consilierii locali și consilierii județeni, precum și candidații care au fost declarați supleanți să își poată exprima în scris și o singură dată opțiunea cu privire la partidul politic, organizația minorității naționale din care doresc să facă parte sau să devină independenți, fără ca aleșii locali respectivi să își piardă calitatea dobândită în urma alegerilor. Ordonanța de urgență menționată încalcă art. 115 alin. (4) și (6) din Constituție, întrucât a fost adoptată în condițiile în care nu exista nicio situație extraordinară și de urgență a cărei reglementare să nu poată fi amânată și afectează regimul unor instituții fundamentale ale statului, făcându-se trimitere, în acest sens, la art. 121 și 122 din Constituție. Astfel, se apreciază că ordonanța de urgență afectează constituirea, organizarea și funcționarea consiliilor locale și județene. Or, o atare reglementare nu poate constitui obiectul unei ordonanțe de urgență, ci al unei legi, așadar al unui act al Parlamentului.

Se apreciază că ordonanța de urgență încalcă art. 147 alin. (4) din Constituție referitor la obligativitatea deciziilor Curții Constituționale, întrucât nu respectă jurisprudența acesteia. În acest sens sunt invocate Decizia nr. 915 din 18 octombrie 2007, Decizia nr. 1.167 din 11 decembrie 2007, Decizia nr. 273 din 24 februarie 2009, Decizia nr. 613 din 12 mai 2011, Decizia nr. 1.461 din 8 noiembrie 2011, Decizia nr. 153 din 12 martie 2013 și Decizia nr. 280 din 23 mai 2013.

Se mai arată că ordonanța de urgență analizată este o reglementare specială care suspendă normele de drept comun și are o durată limitată în timp, ceea ce înseamnă că are și caracter individual. Astfel, ea încetează a mai avea legitimitate, dobândind caracter discriminatoriu.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Curtea a statuat că este competentă să analizeze în cadrul controlului a priori de constituționalitate ce privește legea de aprobare însăși îndeplinirea de către ordonanța de urgență aprobată a condițiilor prevăzute de art. 115 alin. (4) și (6) din Constituție, iar viciul de neconstituționalitate al unei ordonanțe simple sau ordonanțe de urgență emise de Guvern nu poate fi acoperit prin aprobarea de către Parlament a ordonanței respective. De aceea, legea care aprobă o ordonanță de urgență neconstituțională este ea însăși neconstituțională.

Cu privire la susținerile autorilor obiecției de neconstituționalitate prin care se învederează faptul că Guvernul, prin emiterea ordonanței de urgență, a nesocotit, contrar Constituției, prevederi cuprinse într-o lege adoptată de Parlament, Curtea a constatat că, deși activitatea legislativă delegată a Guvernului interferează cu cea originară a Parlamentului, nu se poate reține existența unei opțiuni guvernamentale care să anihileze rolul Parlamentului de unică autoritate legiuitoare a țării. Faptul că o anumită soluție legislativă promovată pe calea unei ordonanțe de urgență care are incidență asupra domeniului de aplicare a unei legi este contestabilă din punct de vedere constituțional nu înseamnă că ea însăși reprezintă un act fățiș de eludare a voinței Parlamentului exprimate prin lege. O atare concluzie s-ar putea desprinde nu numai din circumstanțele cauzei, ci și din dinamica evoluției actelor normative; or, în cauza de față, reglementarea unei "derogări" la lege nu denotă existența unei tensiuni normative între cele două instituții fundamentale ale statului, ci reprezintă mai degrabă o viziune proprie, originală a Guvernului asupra necesității reglementării unei situații pur politice apărute în cursul anului 2014. Așadar, Curtea a constatat că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 55/2014 nu încalcă art. 61 alin. (1) din Constituție.

Analizând conformitatea ordonanței de urgență cu art. 115 alin. (4) din Constituție, Curtea a constatat că întreaga expunere de motive a ordonanței de urgență se axează asupra existenței unor „rupturi politice” apărute pe parcursul mandatului autorităților locale și necesitatea remedierii efectelor negative ale acestora. Cu alte cuvinte, se pune problema necesității emiterii unei ordonanțe de urgență care să creeze cadrul necesar coagulării unor majorități politice în cadrul autorităților administrației publice locale, altele decât cele rezultate din alegeri. Or, un astfel de motiv, indiferent cum este exprimat, nu se poate constitui într-o situație extraordinară care să necesite adoptarea unei ordonanțe de urgență. Constituirea sau ruperea alianțelor politice intră în exercițiul democratic firesc, iar ele nu pot justifica în sine măsuri care, în mod direct și brutal, schimbă configurația politică a autorităților administrației publice locale și alterează voința corpului electoral. Faptul că majoritățile inițial constituite prin alianțe politice sunt supuse schimbării nu reprezintă o situație extraordinară în sensul art. 115 alin. (4) din Constituție. De asemenea, necesitatea creării unui avantaj politic pentru a se adopta anumite decizii la nivelul autorităților administrației publice locale, indiferent de partidul politic care beneficiază de acesta, nu reprezintă o situație extraordinară în sensul art. 115 alin. (4) din Constituție.

Curtea a mai constatat că atât timp cât organele deliberative din cadrul administrației publice locale, și anume consiliul local, consiliul județean, Consiliul General al Municipiului București, consiliile locale ale subdiviziunilor administrativ-teritoriale ale municipiilor, funcționează, se formează, în mod implicit, o majoritate și o minoritate politică în cadrul acestor organe. Faptul că o alianță politică ce s-a prezentat în alegeri cu liste comune încetează să mai existe nu înseamnă că aleșii locali care au candidat pe listele acesteia sau supleanții își pierd apartenența politică, ei rămânând membri ai partidelor politice componente ale alianței; din contră, art. 31 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 347 din 12 mai 2014, precizează, în mod expres, că, „în cazul în care alianța politică se va prezenta în alegeri cu liste comune, candidații trebuie să facă parte dintr-un partid politic membru al alianței”. De aceea transpare cu evidență faptul că scopul real al ordonanței de urgență este acela de a orienta aleșii locali într-o anumită direcție politică și de a permite constituirea, în acest mod, a unei noi majorități politice, aspecte care, desigur, nu se pot constitui într-o situație extraordinară în sensul art. 115 alin. (4) din Constituție.

Cu privire la criticile de neconstituționalitate formulate în raport cu dispozițiile art. 115 alin. (6) din Constituție, Curtea a reținut că, deși primarul, consiliul local și consiliul județean, fiind reglementate prin art. 121-122 din Constituție, sunt instituții fundamentale ale statului în sensul art. 115 alin. (6) din Constituție, actul normativ analizat nu privește regimul constituțional al acestora. În acest sens, Curtea a statuat că ordonanța de urgență vizează configurația politică a acestor instituții, iar această configurație nu poate fi privită ca un element component al regimului juridic constituțional al acestora. Așadar, Curtea nu a reținut încălcarea art. 115 alin. (6) din Constituție.

Cu privire la critica de neconstituționalitate raportată la art. 147 alin. (4) din Constituție, Curtea a arătat că sancțiunea încetării mandatului, indiferent de modalitatea în care se pierde calitatea de membru de partid (demisie sau excludere), vizează numai consilierii locali și județeni, aceștia fiind aleși în cadrul unui scrutin de listă, întrucât votul exprimat de către corpul electoral a privit partidul politic, mai exact lista prezentată de acesta, nu și candidații individuali, ceea ce a și determinat configurația politică a consiliului local/județean reflectată prin numărul de mandate obținute de partidele politice. Această soluție legislativă este o exigență ce rezultă direct din prevederile art. 8 alin. (2) din Constituție, o soluție legislativă contrară - care să nu condiționeze încetarea mandatului de consilier local sau județean de pierderea calității de membru de partid sau al organizației minorității naționale pe a cărei listă acesta a fost ales - putând fi acceptată doar în condițiile modificării tipului de scrutin în cadrul căruia sunt aleși consilierii locali sau județeni. În lipsa reglementării unui alt tip de scrutin, Curtea a constatat încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituție.

În schimb, situația este distinctă în privința primarilor și președinților de consilii județene, cu privire la care scrutinul este unul uninominal, în sensul că jurisprudența Curții a stabilit constituționalitatea unui mod de pierdere a mandatului (demisia din partidul politic), fără a trage concluzia că legiuitorul nu ar putea elimina sau modifica această modalitate de pierdere a mandatului. Astfel, dacă la consilierii locali sau județeni încetarea mandatului ca urmare a pierderii calității de membru al partidului politic pe listele căruia a fost ales este o cerință implicită și directă a art. 8 alin. (2) din Constituție, nu aceeași concluzie se poate trage în privința primarilor sau președinților de consilii județene cu privire la care legiuitorul a optat pentru pierderea mandatului în caz de demisie din partidul politic, o atare opțiune nederivând (datorită scrutinului uninominal prin care aceștia sunt aleși), în mod implicit sau direct, din art. 8 alin. (2) din Constituție. În consecință, Curtea a constatat că ordonanța de urgență încalcă art. 147 alin. (4) din Constituție numai în raport cu situația consilierilor locali și județeni.

Constatându-se neconstituționalitatea dispozițiilor legale criticate în raport cu textele constituționale ale art. 115 alin. (4) și art. 147 alin. (4), Curtea a efectuat un control de constituționalitate și prin raportare la alte texte constituționale. În acest sens, Curtea a reținut și încălcarea art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție în componenta referitoare la statul de drept și la obligativitatea respectării Constituției, a supremației sale și a legilor.

În privința art. 1 alin. (5) din Constituție, Curtea a constatat că procedul legislativ la care s-a recurs, denumit, în alin. (1) al articolului unic din legea analizată, ca „derogare” de la prevederile Legii nr. 393/2004, nu poate fi calificat ca fiind o reglementare derogatorie, întrucât o atare reglementare presupune existența normativă simultană în fondul activ al legislației a două acte normative primare, respectiv cea cadru și cea derogatorie, acesta din urmă cuprinzând norme diferite față de reglementarea-cadru și aplicându-se cazurilor anume evidențiate în conținutul său normativ. Or, timp de 45 de zile de la data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 55/2014, dispozițiile-cadru în materie, respectiv art. 9 alin. (2) lit. h¹) și art. 15 alin. (2) lit. g¹) din Legea nr. 393/2004, nu au produs efecte juridice, fiind *de iure* și *de facto* inaplicabile. De asemenea, ordonanța de urgență nu este nici normă specială în raport cu cea generală în materie, nereglementând o ipoteză normativă specifică și distinctivă care, pe de o parte, să o califice ca atare, iar, pe de altă parte, să califice Legea nr. 393/2004 ca fiind una generală. Soluția legislativă analizată nu poate fi caracterizată nici ca fiind o suspendare a dispozițiilor art. 9 alin. (2) lit. h¹) și art. 15 alin. (2) lit. g¹) din Legea nr. 393/2004, întrucât textul criticat, astfel cum s-a arătat mai sus, elimină în mod temporar din fondul activ al

legislației dispozițiile amintite și reglementează ea însăși o ipoteză normativă proprie. În fine, ordonanța de urgență criticată nu poate fi considerată nici normă cu aplicare limitată în timp, întrucât aceasta nu reglementează aplicarea legii în timp, ci un termen de decădere în care destinatarul normei își pot exprima în scris și o singură dată opțiunea cu privire la partidul politic, organizația minorității naționale din care doresc să facă parte sau să devină independenți, fără ca aleșii locali respectivi să își piardă calitatea dobândită în urma alegerilor.

Curtea a mai reținut că nu se poate face o paralelă, având în vedere contextul normativ diferit, între reglementarea de față și cea cuprinsă în art. II alin. (1) din Legea nr. 249/2006, întrucât, anterior intrării în vigoare a Legii nr. 249/2006, mandatul consilierilor locali, județeni, al primarilor și președinților de consilii județene nu înceta în situația pierderii, respectiv pierderii prin demisie, a calității de membru al partidului politic sau al organizației minorității naționale pe a cărei listă a fost ales, după caz, drept pentru care legiuitorul a prevăzut o normă tranzitorie - respectiv art. II alin. (1) din Legea nr. 249/2006 - pentru a se regla tensiunile apărute prin introducerea acestei noi reglementări. Așadar, nu există identitate de situație și conținut normativ între cele două reglementări în vederea acreditării tezei potrivit căreia ar fi existat deja un precedent în materie care să consacre posibilitatea aleșilor locali de a se înscrie pe listele unei alte formațiuni politice, fără a-și pierde mandatul.

Așadar, Curtea nu a putut califica ordonanța de urgență criticată ca fiind o normă tranzitorie, specială, derogatorie, de suspendare sau cu aplicare limitată în timp, ceea ce a dus la concluzia că Guvernul a optat pentru un procedeu legislativ *sui generis*, neprevăzut în Legea nr. 24/2000, republicată, care să nu permită aplicarea sancțiunii pierderii mandatului în privința aleșilor locali care și-au exprimat opțiunea cu privire la partidul politic, organizația minorității naționale din care doresc să facă parte sau să devină independenți. În consecință, Guvernul, adoptând o atare ordonanță de urgență, a încălcat normele de tehnică legislativă și, implicit, dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituție. De asemenea, Curtea a reținut că o atare modalitate de reglementare, contrară tehnicii legislative și care a dus la paralizarea efectelor art. 9 alin. (2) lit. h¹) și art. 15 alin. (2) lit. g¹) din Legea nr. 393/2004, încalcă art. 1 alin. (3) din Constituție referitor la statul de drept.

Având în vedere neconstituționalitatea extrinsecă astfel reținută, Curtea a statuat că aceasta afectează actul normativ în ansamblul său, iar viciul de neconstituționalitate extrinsecă nu poate fi acoperit prin adoptarea unei legi de aprobare. De aceea, Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 55/2014 este neconstituțională în ansamblul său. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, constatarea neconstituționalității unei legi de aprobare a unei ordonanțe a Guvernului include și ordonanța la care se referă, aceasta încetând să mai producă efecte juridice, în condițiile prevăzute de dispozițiile art. 147 alin. (1) din Constituție. În privința efectelor concrete ale prezentei decizii, Curtea a constatat că Parlamentul va trebui să respingă prin lege ordonanța de urgență neconstituțională, cu menționarea expresă a art. 147 alin. (2) din Constituție, și să reglementeze, în acord cu art. 115 alin. (8) din Constituție, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 55/2014 (respectiv între data de 2 septembrie 2014 și data publicării prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, Partea I), pentru a le pune de acord cu decizia Curții Constituționale. În acest context, Curtea a reamintit faptul că deciziile sale nu pot fi lipsite de efecte juridice și trebuie aplicate, potrivit principiului constituțional al comportamentului loial (a se vedea, cu privire la înțelesul noțiunii, Decizia nr. 924 din 1 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 22 noiembrie 2012), de către Parlament în sensul restabilirii stării de constituționalitate.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis obiecția de neconstituționalitate formulată și a constatat că prevederile Legii privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administrația publică locală sunt neconstituționale.

De asemenea, Curtea a stabilit că Parlamentul, în baza art. 115 alin. (8) și art. 147 alin. (2) din Constituție, urmează să reglementeze, prin legea de respingere, măsurile necesare cu

privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 55/2014 pentru a le pune de acord cu decizia Curții Constituționale.

Decizia nr. 761 din 17 decembrie 2014 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administrația publică locală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.46 din 20 ianuarie 2015.

Legea de aprobare a unei ordonanțe de urgență are un obiect de reglementare strict determinat care se circumscrie conținutului normativ al ordonanței de urgență aprobate, precum măsurilor conexe de corelare sau de politică legislativă necesare pentru realizarea obiectului său propriu de reglementare. Nesocotirea acestui conținut normativ practic prestabilit reprezintă o încălcare, pe de o parte, a dispozițiilor art. 115 alin. (7) și art. 1 alin. (5) din Constituție prin raportare la prevederile art. 41 alin. (1) și art. 58 alin. (3) din Legea nr. 24/2000, iar, pe de altă parte, a celor ale art. 74 alin. (3) și (5) din Constituție.

Cuvinte cheie: lege de aprobare a ordonanței de urgență, ordonanță de urgență, delegarea legislativă, inițiativa legislativă a Guvernului, inițiativa legislativă parlamentară, calitatea legii, principiul bicameralismului, reexaminarea legii.

Rezumat

I. În motivarea obiecției de neconstituționalitate se arată că Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 115/2013 cuprinde un articol - respectiv art. IV - care a fost introdus în legea menționată în urma formulării unei cereri de reexaminare a legii de către Președintele României; or, acest text nu are legătură nici cu aspectele ridicate prin cererea de reexaminare și nici cu obiectul de reglementare al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 115/2013 din moment ce acesta modifică o altă ordonanță, respectiv Ordonanța Guvernului nr. 89/2000 privind unele măsuri pentru autorizarea operatorilor și efectuarea înscrierilor în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare.

În acest context, autorul sesizării apreciază că modificarea și completarea unui alt act normativ decât cel care făcea obiectul de reglementare al legii în forma inițială, cu ocazia reexaminării, constituie o practică neconstituțională, întrucât între aspectele solicitate prin cererea de reexaminare și conținutul art. IV nu există nicio legătură care să justifice o astfel de practică legislativă.

De asemenea, se arată că introducerea acestui text legal de către Camera decizională, fără dezbateră și votul prealabil al acestei modificări de către prima Cameră sesizată, contravine art. 76 alin. (2) din Constituție, precum și principiului bicameralismului. Mai mult, art. IV din lege, introdus ca amendament cu ocazia reexaminării, vizează un alt act normativ și o altă situație juridică decât cele care făceau obiectul legii inițiale, astfel că acesta capătă natura juridică a unei propuneri legislative, care, în acest caz, ar fi adoptată cu încălcarea prevederilor art. 74 din Constituție. Or, adoptarea unei propuneri legislative pe calea amendării proiectelor cu ocazia reexaminării, fără dezbateră și adoptarea sa de către ambele Camere ale Parlamentului, încalcă atât principiul bicameralismului, cât și dreptul constituțional al Președintelui României de a solicita reexaminarea legilor înainte de promulgare, conform art. 77 alin. (2) din Constituție.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 115/2013 a instituit prin art. I a prevăzut ca finalizarea situației terenurilor agricole, cu sau fără investiții, și forestiere, aflate în domeniul public sau privat al statului ori, după caz, al unității administrativ-teritoriale, care pot face

obiectul reconstituirii dreptului de proprietate pe fiecare unitate administrativ-teritorială, să fie realizată într-un termen ce urma să expire începând cu data de 22 iunie 2014. Art. II al aceleiași ordonanțe de urgență a prorogat alte două termene cuprinse în Legea nr. 165/2013, iar art. III din ordonanța de urgență analizată a prorogat termenul în care casele de asigurări sociale transmit Agenției Naționale de Administrare Fiscală o copie a titlurilor în care sunt individualizate contribuțiile sociale. Pe data de 24 iunie 2014, Parlamentul a adoptat legea de aprobare a acestei ordonanțe de urgență, care, printre alte modificări și completări operate în privința ordonanței de urgență, prelungea termenul inițial cuprins în art. I al ordonanței de urgență cu încă 90 de zile, deși se împlinise pe data de 21 iunie 2014. Această formă a legii adoptate conținea art. III, articol care reglementa identic soluția legislativă cuprinsă în actualul art. IV. Pe data de 10 iulie 2014, Președintele României a formulat o cerere de reexaminare, arătând că termenul pentru finalizarea situației terenurilor agricole expirase, astfel încât acesta nu putea fi prelungit, în caz contrar încălcându-se art. 15 alin. (2) din Constituție referitor la principiul neretroactivității. Pe data de 25 noiembrie 2014, Parlamentul a adoptat legea de aprobare a ordonanței de urgență și, totodată, a admis solicitările Președintelui României astfel cum ele au fost formulate în cererea de reexaminare, a eliminat dispoziția referitoare la prelungirea termenului prevăzut de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 115/2013 și a realizat corelările legislative necesare ca urmare a adoptării cu întârziere a legii. Curtea a constatat că textul cuprins în art. III a fost menținut și a devenit, în urma renumerotării articolelor din lege, art. IV, cuprinzând aceeași soluție legislativă. Pe data de 11 decembrie 2014, Președintele României a formulat prezenta obiecție de neconstituționalitate, considerând că art. IV a fost introdus în cadrul procedurii de reexaminare a legii.

Curtea a constatat că întreaga critică de neconstituționalitate raportată la dispozițiile art. 77 alin. (2) din Constituție, are la bază o eroare de apreciere a Președintelui României cu privire la derularea procedurii legislative. Acesta apreciază că soluția legislativă cuprinsă în art. IV a fost introdusă în faza de soluționare a cererii de reexaminare a legii, și anume după 10 iulie 2014. Totuși, acesta pornește de la o premisă falsă, întrucât soluția legislativă cuprinsă în momentul de față în art. IV era reglementată la un moment anterior formulării cererii de reexaminare, aceasta regăsindu-se în art. III al legii în forma sa inițială. Ca urmare a admiterii cererii de reexaminare și a renumerotării articolelor cuprinse în lege, art. III a devenit art. IV, cu menținerea în formă identică a soluției legislative inițiale. În aceste condiții, Curtea a reținut că întreaga critică de neconstituționalitate raportată la art. 77 alin. (2) din Constituție nu are niciun fundament în fapt sau în drept.

În privința criticilor cu privire la pretinsa încălcare a dispozițiilor art. 61 alin. (2) și art. 76 alin. (2) din Constituție cu referire la principiul bicameralismului, Curtea, din analiza comparată a documentelor privind inițierea și desfășurarea procesului legislativ în cauză, respectiv a proiectului de lege depus de Guvern, a formei adoptate de Senat, ca primă Cameră sesizată, și a celei adoptate de Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, a formei legii adoptate de cele două Camere ca urmare a cererii de reexaminare formulate, a stabilit că modificările operate inițial de către Camera Deputaților au fost însușite, în mod implicit, de Senat, care a adoptat legea în aceeași formă ca urmare a formulării cererii de reexaminare de către Președintele României. În consecință, Curtea a constatat că legea analizată nu încalcă principiul bicameralismului, respectiv art. 61 alin. (2) și art. 76 alin. (2) din Constituție.

Cu privire la criticile care vizează art. 1 alin. (5), art. 74 alin. (3) și (5) și art. 115 alin. (7) din Constituție, Curtea a constatat că art. IV din legea supusă analizei Curții nu putea fi integrat în conținutul normativ al acestei legi de aprobare a ordonanței de urgență, întrucât obiectul de reglementare al acestuia diferă în mod esențial, astfel încât promovarea de către senatori sau deputați a soluției legislative cuprinse în acest articol trebuia realizată pe calea unei propuneri legislative distincte. În acest sens, Curtea a statuat că legea analizată are drept obiect de reglementare aprobarea unei ordonanțe de urgență adoptate în domeniul restituirii, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, precum și pentru prorogarea unui termen prevăzut inițial prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 125/2011, respectiv termenul în care casele de asigurări sociale transmit

Agenției Naționale de Administrare Fiscală o copie a titlurilor în care sunt individualizate contribuțiile sociale, fiind astfel fixat în mod clar și neechivoc obiectul său de reglementare. În consecință, legea de aprobare a ordonanței de urgență putea să reglementeze numai în privința domeniilor anterior enunțate și, eventual, să asigure măsurile conexe de corelare sau de politică legislativă necesare pentru realizarea obiectului său propriu de reglementare. Așadar, Curtea a stabilit că art. IV nu se integrează în obiectul de reglementare al Legii de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 115/2013, încălcându-se, pe de o parte, art. 115 alin. (7) din Constituție, iar, pe de altă parte, art. 1 alin. (5) din Constituție, prin raportare la prevederile art. 41 alin. (1) și art. 58 alin. (3) din Legea nr. 24/2000.

De asemenea, Curtea a constatat și încălcarea art. 74 alin. (3) și (5) din Constituție, întrucât textul analizat a denaturat obiectul proiectului de lege transmis de Guvern spre adoptare, contrar art. 74 alin. (3) din Constituție, și a eludat, astfel, reglementările cuprinse în art. 74 alin. (5) din Constituție, referitoare la inițiativa legislativă a deputaților sau senatorilor, care, de principiu, trebuiau să inițieze o propunere legislativă distinctă în vederea adoptării soluției legislative cuprinse la art. IV din legea analizată, propunere care s-ar fi supus dezbaterii mai întâi Camerei competente să o adopte, ca primă Cameră sesizată.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis, în parte, obiecția de neconstituționalitate formulată și a constatat că prevederile art. IV din Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 115/2013 pentru instituirea unui nou termen în care să se finalizeze situația prevăzută la art. 6 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, precum și pentru prorogarea unor termene sunt neconstituționale.

Decizia nr. 1 din 14 ianuarie 2015 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 115/2013 pentru instituirea unui nou termen în care să se finalizeze situația prevăzută la art. 6 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, precum și pentru prorogarea unor termene, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.85 din 2 februarie 2015.

Limitarea exercițiului acestor drepturi personale în considerarea unor drepturi colective și interese publice, ce vizează securitatea cibernetică, rupe justul echilibru care ar trebui să existe între interesele și drepturile individuale, pe de o parte, și cele ale societății, pe de altă parte, legea criticată nereglementând garanții suficiente care să permită asigurarea unei protecții eficiente a datelor față de riscurile de abuz, precum și față de orice accesare și utilizare ilicită a datelor cu caracter personal. Lipsa oricărei prevederi în conținutul legii prin care să se asigure posibilitatea persoanei ale cărei drepturi, libertăți sau interese legitime au fost afectate prin acte sau fapte care au ca temei dispozițiile Legii privind securitatea cibernetică a României de a se adresa unei instanțe judecătorești independente și imparțiale contravine prevederilor art.1 alin.(3) și (5), art.21, precum și art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Cuvinte cheie: securitate națională, stat de drept, separația puterilor în stat, obligația respectării legii și a supremației Constituției, viață intimă, familială și privată, secretul corespondenței, previzibilitate, claritate, accesibilitate, acces liber la justiție

Rezumat

I. În motivarea obiecției de neconstituționalitate, autorii susțin că dispozițiile legale sunt contrare art.1 alin.(3) și (4) referitor la statul de drept și obligația respectării Constituției și a legilor. Se apreciază că legea criticată introduce multe confuzii și condiționări pentru deținătorii de infrastructuri cibernetice care sunt de natură a genera restrângeri ale drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. Prevederile legale nu respectă dispozițiile art.6 din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative și încalcă, astfel, principiul legalității, care este fundamental pentru buna funcționare a statului de drept.

Autorii sesizării susțin că legea are probleme fundamentale de concepție, propunând o serie de măsuri cu efect limitativ asupra dreptului prevăzut de art.26 alin.(1) din Constituție privind viața intimă, familială și privată, și încalcă în mod evident reglementările europene aflate în dezbatere referitoare la securitatea informației în domeniul digital. De asemenea, legea restrânge drepturi și libertăți ale cetățenilor prin permiterea accesului la o infrastructură cibernetică și la datele conținute de aceasta în urma unei simple solicitări motivate a instituțiilor nominalizate de lege, comunicate deținătorilor de infrastructuri, fără aprobarea prealabilă a unui judecător, așa cum prevede Codul de procedură penală sau jurisprudența Curții Constituționale, în deciziile nr.440/2014 și nr.461/2014, fapt ce determină încălcarea prevederilor constituționale cuprinse în art.23 alin.(1) referitor la inviolabilitatea libertății individuale și a siguranței persoanei și în art.28 privind secretul corespondenței.

Pe de altă parte se arată că prin dispozițiile art.10 din lege Serviciul Român de Informații este desemnat autoritate națională în domeniul securității cibernetice, calitate în care asigură coordonarea tehnică, organizarea și executarea activităților ce privesc securitatea cibernetică a României. În vreme ce Uniunea Europeană propune în proiectul de Directivă NIS (Network and Information System) ca instituțiile care se ocupă de domeniul securității cibernetice să fie „organisme civile, care să funcționeze integral pe baza controlului democratic, și nu ar trebui să desfășoare activități în domeniul informațiilor”, legiuitorul acordă acces nelimitat și nesupravegheat la toate datele informatice deținute de persoane de drept public și privat unor instituții care nu îndeplinesc niciuna din condițiile de mai sus. Faptul că în jurisprudența recentă a Curții Constituționale aceasta a declarat neconstituționalitatea a două legi care, în esență, încălcau aceleași drepturi ca și legea supusă în prezent controlului constituie un motiv serios pentru o dezbatere reală a implicațiilor Legii securității cibernetice și, într-un cadru mai larg, a echilibrului dintre drepturile individuale și securitatea națională pe care România trebuie să îl asigure prin sistemul său legal. Autorii sesizării susțin că posibilitatea accesării fără mandat judecătoresc a datelor electronice provenind de la orice computer, indiferent de proprietarul său, este o ingerință nejustificată în dreptul la protecția corespondenței, adică în dreptul la viață privată, drept garantat de art.26 și 28 din Constituție. O astfel de ingerință nu numai că nu este necesară într-o societate democratică, dar ea are tocmai efectul contrar: subminează esența societății democratice. Astfel, sub pretextul protecției împotriva atacurilor cibernetice, orice fel de date pot fi accesate la bunul plac al puterii executive, fără existența vreunui control al societății civile.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

În analiza de constituționalitate, Curtea a pornit de la premisa că strategia de securitate cibernetică și legea privind securitatea cibernetică au un rol important în asigurarea securității naționale a României, pe de o parte, și a protecției persoanei față de riscurile la adresa vieții private și a protecției datelor cu caracter personal în mediul online, pe de altă parte. Cu privire la aceste aspecte analizate coroborat, prin Hotărârea din 6 septembrie 1978, pronunțată în Cauza Klass și alții împotriva Germaniei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că „Societățile democratice sunt amenințate în prezent de modalități complexe de spionaj și de terorism, astfel că statul trebuie să fie capabil, pentru a combate eficient aceste amenințări, să supravegheze în mod secret elementele subversive care operează pe teritoriul său” (paragraful 42). Cu toate acestea, Curtea, conștientă de pericolul, inerent măsurilor de supraveghere secretă, „de a submina, chiar de a distruge democrația sub motivul apărării acesteia, afirmă că statele nu pot lua, în numele combaterii spionajului și terorismului, orice măsură pe care acestea o consideră adecvată” (paragraful 49).

Cât privește procedura de adoptare a legii, Curtea a constatat că în cadrul procedurii legislative, inițiatorul nu a respectat obligația legală, conform căreia Consiliul Suprem de Apărare a Țării (CSAT) avizează proiectele de acte normative inițiate sau emise de Guvern privind securitatea națională. Ca urmare, Curtea a reținut că actul normativ a fost adoptat cu încălcarea prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5) care consacră principiul legalității și ale art. 119 referitoare la atribuțiile Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

Examinând conținutul normativ al legii, Curtea a reținut că un element de noutate adus de acesta, prin art. 10 alin.(1), îl constituie desemnarea Serviciului Român de Informații (SRI) ca autoritate națională în domeniul securității cibernetice, calitate în care asigură organizarea și executarea activităților care privesc securitatea cibernetică a României. În acest scop, în structura SRI funcționează Centrul Național de Securitate Cibernetică (CNSC), care a fost constituit, organizat și funcționează deja în cadrul SRI, cu personal militar specializat, potrivit unor hotărâri ale CSAT.

Procedând la verificarea faptului dacă reglementarea domeniului vizat concordă cu respectarea dreptului la viață intimă, familială și privată, cu inviolabilitatea secretului corespondenței, cu dreptul la protecția datelor cu caracter personal, valori fundamentale care ar trebui să reprezinte principii directe ale politicii de securitate cibernetică la nivel național, Curtea a apreciat că, pentru asigurarea unui climat de ordine, guvernat de principiile unui stat de drept, democratic, înființarea sau identificarea unui organism responsabil cu coordonarea problemelor de securitate a sistemelor și rețelelor cibernetice, precum și a informației, care să constituie punctul de contact pentru relaționarea cu organismele similare din străinătate, trebuie să vizeze un organism civil, care să funcționeze integral pe baza controlului democratic, iar nu o autoritate care desfășoară activități în domeniul informațiilor, al aplicării legii sau al apărării ori care să reprezinte o structură a vreunui organism care activează în aceste domenii. Opțiunea pentru desemnarea în calitate de autoritate națională în domeniul securității cibernetice a unui organism civil, iar nu a unei entități militare cu activitate în domeniul informațiilor, se justifică prin necesitatea preîntâmpinării riscului de a deturna scopul legii securității cibernetice în sensul folosirii atribuțiilor conferite prin această lege de către serviciile de informații în scopul obținerii de informații și date cu consecința încălcării drepturilor constituționale la viață intimă, familială și privată și la secretul corespondenței. Or, în condițiile în care CNSC constituie o structură militară, în cadrul unui serviciu de informații, subordonată ierarhic conducerii acestei instituții, deci sub un control direct militar-administrativ, apare cu evidență că o atare entitate nu îndeplinește condițiile cu privire la garanțiile necesare respectării drepturilor fundamentale referitoare la viață intimă, familială și privată și la secretul corespondenței. Pentru aceste considerente, Curtea a constatat că dispozițiile art.10 alin.(1) din legea supusă controlului încalcă prevederile constituționale ale art.1 alin.(3) și (5) referitoare la statul de drept și principiul legalității, precum și cele ale art.26 și art.28 privind viață intimă, familială și privată, respectiv secretul corespondenței, din perspectiva lipsei garanțiilor necesare garantării acestor drepturi.

În continuare, Curtea a observat că noțiunile cu care operează legea nu delimitează în mod neechivoc sfera de incidență a normelor cuprinse în actul supus controlului de constituționalitate, astfel că acesta nu are un caracter precis și previzibil, și, prin urmare, contravine art.1 alin.(5) din Legea fundamentală. Astfel, definirea expresiei „deținători de infrastructuri cibernetice” este deosebit de importantă, deoarece includerea în această categorie implică pentru persoanele vizate obligația de a respecta prevederile legii, pe de o parte, și justificarea pentru autoritățile desemnate de lege cu competențe în domeniul securității cibernetice de a dispune măsuri speciale în ceea ce le privește. De asemenea, prevederea în temeiul căreia accesul la datele cu caracter personal deținute de persoanele care cad sub incidența legii se realizează cu privire la „datele deținute, relevante în contextul solicitării” permite interpretarea potrivit căreia autorităților desemnate de lege trebuie să li se permită accesul la oricare din datele stocate în aceste infrastructuri cibernetice, dacă autoritățile apreciază că respectivele date prezintă relevanță. Se remarcă, astfel, caracterul nepredictibil al reglementării, atât sub aspectul tipului de date accesate, cât și al evaluării relevanței datelor

solicitate, de natură să creeze premisele unor aplicări discreționare de către autoritățile publice. În concret, datele avute în vedere conduc la concluzii foarte precise privind viața privată a persoanelor ale căror date au fost păstrate, concluzii ce pot viza obiceiurile din viața cotidiană, locurile de ședere permanentă sau temporară, deplasările zilnice sau alte deplasări, activitățile desfășurate, relațiile sociale ale acestor persoane și mediile sociale frecventate de ele. Or, o atare limitare a exercițiului dreptului la viață intimă, familială și privată și la secretul corespondenței, precum și a libertății de exprimare trebuie să aibă loc într-o manieră clară, previzibilă și lipsită de echivoc, astfel încât să fie îndepărtată, pe cât posibil, eventualitatea arbitrarului sau a abuzului autorităților în acest domeniu.

Curtea a mai observat că legea criticată se limitează la a preciza care sunt autoritățile care pot solicita accesul la datele deținute pe baza formulării unei solicitări motivate, fără a reglementa modalitatea în care se realizează accesul efectiv la datele deținute, așa încât persoanele ale căror date au fost păstrate să beneficieze de garanții suficiente care să le asigure protecția împotriva abuzurilor și a oricărui acces sau utilizări ilicite. Astfel, legea nu prevede criterii obiective care să limiteze la strictul necesar numărul de persoane care au acces și pot utiliza ulterior datele păstrate și nu stabilește că accesul autorităților naționale la datele stocate este condiționat de controlul prealabil efectuat de către o instanță judecătorească, care să limiteze acest acces și utilizarea lor la ceea ce este strict necesar pentru realizarea obiectivului urmărit. Garanțiile legale privind utilizarea în concret a datelor reținute nu sunt suficiente și adecvate pentru a îndepărta teama că drepturile personale, de natură intimă, sunt violate, așa încât manifestarea acestora să aibă loc într-o manieră acceptabilă. Solicitățile de acces la datele reținute în vederea utilizării lor în scopul prevăzut de lege, formulate de către organele de stat desemnate autorități în domeniul securității cibernetice pentru domeniile lor de activitate, nu sunt supuse autorizării sau aprobării instanței judecătorești, lipsind astfel garanția unei protecții eficiente a datelor păstrate împotriva riscurilor de abuz, precum și împotriva oricărui acces și a oricărei utilizări ilicite a acestor date. Această împrejurare este de natură a constitui o ingerință în drepturile fundamentale la viață intimă, familială și privată și a secretului corespondenței și, prin urmare, contravine dispozițiilor constituționale care consacră și protejează aceste drepturi.

În continuarea analizei sale, Curtea a observat că modalitatea prin care se stabilesc criteriile în funcție de care se realizează selecția infrastructurilor cibernetice de interes național și, implicit, a deținătorilor de infrastructuri cibernetice de interes național (ICIN) nu respectă cerințele de previzibilitate, certitudine și transparență. Astfel, trimiterea la o legislație infralegală, respectiv hotărâri de Guvern, acte normative caracterizate printr-un grad sporit de instabilitate, pentru reglementarea criteriilor în funcție de care devin incidente obligații în materia securității naționale încalcă principiul constituțional al legalității, consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție. Criteriile în funcție de care se realizează selecția infrastructurilor cibernetice de interes național, cât și modalitatea prin care se stabilesc acestea trebuie prevăzute de lege, iar actul normativ de reglementare primară trebuie să conțină o listă cât mai completă a domeniilor în care sunt incidente prevederile legale.

Curtea a mai apreciat că obligațiile ce decurg din Legea securității cibernetice a României trebuie să fie aplicabile în exclusivitate persoanelor juridice de drept public sau privat deținătoare sau care au în responsabilitate ICIN (care includ, în baza legii, și administrațiile publice), întrucât numai situațiile de pericol cu privire la o infrastructură de interes național pot avea implicații asupra securității României. Or, dispozițiile legale în forma supusă controlului de constituționalitate prezintă un grad mare de generalitate, obligațiile vizând totalitatea deținătorilor de infrastructuri cibernetice, constând în sisteme informatice, aplicații aferente, rețele și servicii de comunicații electronice, indiferent de importanța acestora care poate viza interesul național sau doar un interes de grup ori chiar particular. Pentru motivele expuse mai sus dispozițiile Legii securității cibernetice a României încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât nu respectă cerințele de previzibilitate, stabilitate și certitudine.

De asemenea, Curtea a reținut că, potrivit dispozițiilor art.20 alin.(1) lit.c) din lege, persoanele juridice de drept public sau privat care dețin ori au în responsabilitate ICIN au

obligăția să permită efectuarea unor auditări de securitate cibernetică la solicitarea motivată a autorităților competente. Auditările sunt realizate de SRI sau de către furnizori de servicii de securitate cibernetică. Cu alte cuvinte, întrucât SRI este autoritate națională în domeniul securității cibernetice, deci autoritate competentă, potrivit legii, să solicite persoanelor juridice de drept public sau privat care dețin ori au în responsabilitate ICIN efectuarea unor auditări de securitate cibernetică, există posibilitatea reală ca această instituție să se afle concomitent în poziția solicitantului auditului, a celui care efectuează auditul, a celui căruia i se comunică rezultatul auditului și, în fine, în poziția celui care constată o eventuală contravenție, potrivit art.28 lit.e) din lege, și aplică sancțiunea, potrivit art.30 lit.c) din lege. Or, o atare situație este inacceptabilă într-o societate guvernată de principiile statului de drept. Curtea a apreciat că auditul trebuie să fie efectuat de auditori interni sau de un organism calificat independent care să verifice conformitatea aplicării politicilor de securitate cibernetică la nivelul infrastructurilor cibernetice și să transmită rezultatul evaluării efectuate autorității competente sau punctului unic de contact.

Din analiza legii, Curtea a mai reținut că aceasta omite să reglementeze posibilitatea subiecților cărora le este destinată legea, în sarcina cărora au fost instituite obligații și responsabilități, de a contesta în justiție actele administrative încheiate cu privire la îndeplinirea acestor obligații și care sunt susceptibile a prejudicia un drept sau un interes legitim. Lipsa oricărei prevederi în conținutul legii prin care să se asigure posibilitatea persoanei ale cărei drepturi, libertăți sau interese legitime au fost afectate prin acte sau fapte care au ca temei dispozițiile Legii privind securitatea cibernetică a României de a se adresa unei instanțe judecătorești independente și imparțiale contravine prevederilor constituționale cuprinse în art.1 alin.(3) și (5) și în art.21, precum și art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Tot astfel, opțiunea legiuitorului de a atribui competențe de monitorizare și control al aplicării prevederilor legale Camerei Deputaților, Senatului, Administrației Prezidențiale, Secretariatul General al Guvernului și CSAT-ului, în condițiile în care art.10 alin.(1) și (2) stabilește autoritățile competente în domeniul securității cibernetice privind infrastructurile cibernetice proprii sau aflate în responsabilitate, fără a include în această categorie autoritățile enumerate mai sus, acestea regăsindu-se în întregul act normativ în categoria persoane juridice drept public, în sarcina cărora incumbă respectarea obligațiilor prevăzute de lege, denotă inconsecvență și generează confuzie cu privire la regimul juridic aplicabil acestor instituții. Astfel, în virtutea legii criticate, Parlamentul, Administrația Prezidențială, Guvernul sau CSAT, autorități de rang constituțional ale căror atribuții sunt expres prevăzute în Legea fundamentală, se subrogă în atribuții care revin în competența autorităților administrației publice centrale sau locale, devin agenți constatatori ai săvârșirii de contravenții și dispun aplicarea de sancțiuni contravenționale. Curtea a constatat că o atare reglementare vădește ignorarea principiilor de drept care guvernează un stat democratic, respectiv a principiului separației puterilor în stat, prevăzut de art.1 alin.(4) din Constituție și a principiului legalității, consacrat de art.1 alin.(5).

În fine, Curtea a mai constatat că întregul act normativ suferă de deficiențe sub aspectul respectării normelor de tehnică legislativă, a coerenței, a clarității, a previzibilității, de natură a determina încălcarea principiului legalității, consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție. Astfel, legea face trimiteri în mai multe cazuri la reglementarea unor aspecte esențiale în economia domeniului reglementat la acte legislative secundare, precum hotărâri de Guvern, norme metodologice, ordine sau decizii ori „proceduri stabilite de comun acord”.

III. Curtea a admis obiecția de neconstituționalitate și a constatat că Legea privind securitatea cibernetică a României este neconstituțională, în ansamblul ei.

Decizia nr.17 din 21 ianuarie 2015 asupra obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind securitatea cibernetică a României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 79 din 30 ianuarie 2015.

I. Decizii pronunțate în cadrul controlului *a posteriori*

1. Excepții de neconstituționalitate [art.146 lit.d din Constituție]

În cazul executării silite debitorul urmărit își conservă calitatea sa de vânzător, nefiind exceptat de la plata impozitului pe transferul dreptului de proprietate, chiar dacă vânzarea, în această situație, nu are un caracter benevol. Vânzarea imobilelor prin executare silită se finalizează prin transmiterea prin transmiterea imobilului de la debitor la adjudecatar de la data încheierii actului de adjudecare, care reprezintă titlu de proprietate și poate fi înscris în cartea funciară. Prin intabulare, adjudecatarul dobândește dreptul de a dispune de imobilul cumpărat, potrivit regulilor de carte funciară. Condiționarea înscrierii în cartea funciară a dreptului de proprietate dobândit prin actul de adjudecare de îndeplinirea de către o altă persoană a obligației de plată a impozitului datorat se afectează în mod direct dreptul de proprietate al adjudecatarului.

***Cuvinte cheie:* drept de proprietate privată, principiul respectării obligatorii a legilor.**

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate se arată, în esență, că dispozițiile legale criticate îi îngăduiesc dreptul de proprietate prin faptul că din culpa unei alte persoane, respectiv debitorul urmărit în procedura de executare ce s-a finalizat prin adjudecarea bunului, se află în imposibilitatea de a-și intabula dreptul de proprietate dobândit. În mod greșit se impune adjudecatarului să facă dovada achitării impozitului pe transferul dreptului de proprietate, întrucât obligația de declarare a venitului și plata impozitului revin vânzătorului. Astfel, imobilul fiind dobândit printr-un act de adjudecare, debitorul avea obligația să depună declarația de venit, iar executorul putea reține impozitul aferent transferului dreptului de proprietate numai în situația în care ar fi rămas suma respectivă după achitarea creanțelor debitorului.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

În ceea ce privește persoana în sarcina căreia este stabilită obligația de plată a impozitului, Curtea, analizând dispozițiile legale incidente, a reținut că, în cazul transferului dreptului de proprietate asupra dreptului de proprietate asupra proprietăților imobiliare prin procedura executării silite, revine debitorului obligația declarării și plății impozitului astfel cum acesta a fost calculat de organul fiscal competent. În cazul în care debitorul nu își îndeplinește această obligație, revine executorului judecătoresc sau cumpărătorului bunului urmărit silit obligația de a solicita organului fiscal competent stabilirea impozitului și emiterea deciziei de impunere, pe baza documentației aferente transferului, în speță a actului de adjudecare. Curtea a mai reținut că dobânditorul dreptului de proprietate asupra imobilului în litigiu ca efect al executării silite a debitorilor nu se circumscrie noțiunii de „contribuabil” prevăzută de art. 77¹ din Codul fiscal și de pct. 151² din Normele metodologice, chiar dacă, potrivit art.114 alin.(2⁶) din Ordonanța Guvernului nr.92/2003 privind Codul de procedură fiscală, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.513 din 31 iulie 2007, și art.1472 din Codul civil, este permisă plata obligației fiscale de către o altă persoană decât debitorul. În cazul executării silite debitorul urmărit își conservă calitatea sa de vânzător, nefiind exceptat de la plata

impozitului pe transferul dreptului de proprietate, chiar dacă vânzarea, în această situație, nu are un caracter benevol.

Vânzarea imobilelor prin executare silită se finalizează prin transmiterea proprietății imobilului de la debitor la adjudecatar de la data încheierii actului de adjudecare, care reprezintă titlu de proprietate și poate fi înscris în cartea funciară. Prin intabulare, adjudecatarul dobândește dreptul de a dispune de imobilul cumpărat, potrivit regulilor de carte funciară.

În continuare, Curtea a reținut că, potrivit art.77¹ alin.(6) teza finală din Codul fiscal, registratorul de carte funciară are obligația de a verifica achitarea impozitului pe venitul obținut din transferul proprietății imobiliare. Astfel, plata impozitului de către vânzător conferă cumpărătorului dreptul de a înscrie imobilul în cartea funciară. De asemenea, dispoziția legală menționată impune respingerea cererii de înregistrare în cartea funciară dacă nu se face dovada plății impozitului până la stingerea acestei obligații.

Având în vedere natura criticilor de neconstituționalitate, precum și conținutul normativ al textului legal supus controlului de constituționalitate, Curtea a urmărit să stabilească dacă soluția legislativă criticată reprezintă o limitare a dreptului de proprietate și dacă limitarea este justificată, analizând dacă limitele impuse de legiuitor dreptului de proprietate al adjudecatarului prin condiționarea intabulării dreptului de proprietate în cartea funciară de îndeplinirea obligației de plată a impozitului de către contribuabil reprezintă o limitare rezonabilă care să nu fie disproporționată în raport cu scopul urmărit de legiuitor. În acest scop Curtea Constituțională a efectuat „testul” de proporționalitate structurat, potrivit căruia limitarea drepturilor fundamentale trebuie să fie condiționată de îndeplinirea anumitor cerințe (a se vedea și Decizia nr. 266 din 21 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 443 din 19 iulie 2013). Conform principiului proporționalității, orice măsură luată trebuie să fie **adecvată** - capabilă în mod obiectiv să ducă la îndeplinirea scopului, **necesară** - indispensabilă pentru îndeplinirea scopului și **proporțională** - justul echilibru între interesele concurente pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit.

Astfel, Curtea a reținut că imobilul adjudecat, indiferent dacă este sau nu intabulat, este un bun ce intră în sfera de protecție a art.44 din Constituție. Curtea a reținut că dreptul de proprietate al adjudecatarului, sub aspectul atributului de dispoziție asupra bunului imobil, este afectat printr-o acțiune a statului, ceea ce reprezintă o ingerință în atributul de dispoziție al dreptului de proprietate, deoarece art. 77¹ alin.(6) teza finală din Codul fiscal condiționează intabularea dreptului de proprietate al adjudecatarului în cartea funciară de achitarea impozitului datorat la transferul proprietăților imobiliare din patrimoniul personal.

Curtea a reținut că o atare intervenție a statului reprezintă o limitare a dreptului de proprietate care trebuie să fie justificată, iar justificarea trebuie să se întemeieze pe o dispoziție expres prevăzută de Constituție. În acest sens, Curtea a reținut că dreptul de proprietate nu este un drept absolut, ci poate fi supus anumitor limitări, potrivit art.44 alin.(1) din Constituție, însă limitele dreptului de proprietate, indiferent de natura lor, nu se confundă cu însăși suprimarea dreptului de proprietate.

În continuare, Curtea, în vederea stabilirii legitimității scopului urmărit de legiuitor, a constatat că, prin norma legală edictată, acesta a urmărit predictibilitatea încasării impozitelor datorate la bugetul consolidat al statului, în acest mod fiind menținută o disciplină fiscală a contribuabililor care trebuie să-și achite obligațiile față de stat, cu alte cuvinte s-a urmărit protejarea titularului dreptului de creanță, respectiv statul.

În privința caracterului adecvat al măsurii, Curtea a constatat că aceasta este adaptată și este capabilă, în abstract, să îndeplinească exigențele scopului urmărit.

Cu privire la caracterul necesar al măsurii criticate, Curtea a apreciat că opțiunea legiuitorului pentru această măsură, respectiv executarea obligației de plată a impozitului datorat de către debitor cu consecința respingerii, în caz de neexecutare a obligației, a înscrierii dreptului de proprietate al adjudecatarului până la plata impozitului, prin prisma finalității sale, nu este indispensabilă pentru îndeplinirea scopului urmărit. Legiuitorul avea posibilitatea să reglementeze alte modalități pentru realizarea dreptului de creanță împotriva vânzătorului silit, fără a-l condiționa în vreun fel sau altul pe adjudecatar, care este un terț față de raportul de

drept fiscal existent între stat și vânzătorul silit. În acest caz, Curtea a reținut că registratorul de carte funciară poate avea, eventual, doar obligația de a verifica emiterea deciziei de impunere, iar nu plata efectivă a impozitului stabilit prin aceasta, organul fiscal fiind cel în măsură să urmărească efectuarea acestei plăți.

În acest sens Curtea a reținut că atât creanțele, cât și obligațiile fiscale se nasc, potrivit art.23 din Codul de procedură fiscală, în momentul în care, potrivit legii, se constituie baza de impunere care le generează. Din acest moment se naște dreptul organului fiscal de a stabili și a determina obligația fiscală datorată. Potrivit art.110 din Codul de procedură fiscală, colectarea creanțelor fiscale se face în temeiul unui titlu de creanță sau a unui titlu executoriu. Titlul de creanță este actul prin care se stabilește și se individualizează creanța fiscală, întocmit de organele competente și poate fi reprezentat, printre altele, prin decizia de impunere.

În continuare, Curtea a apreciat că această măsură, astfel cum a fost reglementată, nu apare ca păstrând un just echilibru cu scopul legitim urmărit din perspectiva relației existente între interesul general invocat și cel individual. Prin norma legală criticată legiuitorul a urmărit protejarea titularului dreptului de creanță, respectiv statul, de o eventuală neîndeplinire a obligației fiscale de către contribuabil, așadar de o altă persoană față de proprietar, or, în aceste condiții, textul criticat conferă, mai degrabă, un drept iluzoriu adjudecatarului. În acest sens, Curtea a statuat în jurisprudența sa că drepturile constituționale trebuie să fie reale și efective, iar nu teoretice și iluzorii.

Curtea a constatat că, în situația în care contribuabilul nu declară operațiunea și nu plătește impozitul datorat potrivit art.77¹ alin.(6) din Codul fiscal, adjudecatarul – dobânditorul imobilului care a făcut obiectul transferului proprietății, pentru a putea dispune de bunul dobândit prin înscrierea în cartea funciară, este nevoit să promoveze noi acțiuni pentru a putea dispune de acest drept. Spre exemplu, uzând de prevederile art.114 alin.(2⁶) din Codul de procedură fiscală și art.1472 din Codul civil, poate alege să plătească el însuși impozitul, după care se va putea îndrepta cu acțiune în regres împotriva debitorului obligației fiscale sau poate formula în justiție plângere împotriva încheierii de carte funciară prin care i s-a respins cererea de intabulare a dreptului de proprietate datorită neplății impozitului. În aceste condiții, adjudecatarul, dobânditor al dreptului de proprietate, este obligat ca, după parcurgerea procedurii executării silite, respectiv a licitației, să inițieze alte proceduri judiciare pentru a putea dispune de dreptul său de proprietate, ceea ce apare ca fiind excesiv. Practic, adjudecatarul este introdus forțat într-un raport de drept fiscal, față de care este terț, pentru a-și putea valorifica dreptul de proprietate.

Or, legiuitorul nu poate impune condiții nerezonabile pentru persoanele care au dobândit dreptul de proprietate asupra unui imobil în baza unui act de adjudecare încheiat în urma parcurgerii procedurii executării silite. De altfel, de principiu legiuitorul este ținut de o condiție de rezonabilitate - *est modus in rebus* - respectiv să fie preocupat ca exigențele instituite să fie îndeajuns de rezonabile încât să nu pună sub semnul întrebării însăși existența dreptului. În cazul de față, prin condiționarea înscrierii în cartea funciară a dreptului de proprietate dobândit prin actul de adjudecare de îndeplinirea de către o altă persoană a obligației de plată a impozitului datorat, legiuitorul a încălcat această condiție de rezonabilitate și a afectat în mod direct dreptul de proprietate al adjudecatarului.

În acest mod, este înfrânt justul echilibru care trebuie să existe între interesele generale și cele individuale. Or, statul are nu doar obligația negativă de a nu adopta măsuri care să afecteze proprietatea, ci și obligația pozitivă, de a asigura, cu alte cuvinte, de a garanta dreptul de proprietate privată. Prin urmare, textul constituțional al art.44, determină, pe lângă obligația negativă a legiuitorului de a nu interveni printr-o dispoziție legislativă de stabilire a unei condiții excesive, în sensul de a împiedica titularul dreptului de proprietate de a se bucura de plenitudinea dreptului său, și o obligație pozitivă a acestuia de a asigura valorificarea acestui drept și de a proteja titularul dreptului de proprietate. În prezenta cauză, Curtea a constatat că, din contră, legiuitorul nu și-a îndeplinit obligația negativă de a nu interveni în dreptul de proprietate privată. În consecință, Curtea a reținut că prin nerespectarea principiului proporționalității s-a afectat însăși substanța dreptului de proprietate, măsura neputând fi

calificată ca una de stabilire a conținutului și limitelor dreptului de proprietate, în sensul art. 44 alin. (1) din Constituție.

Curtea, având în vedere ansamblul reglementării normative a art.77¹ alin.(6) din Codul fiscal din care face parte și norma legală criticată, a reținut că, pentru identitate de rațiune, cele statuate în prezenta decizie se aplică *mutatis mutandis* și în cazul în care transferul dreptului de proprietate sau al dezmembrămintelor acestuia se realizează prin hotărâre judecătorească.

Reținând încălcarea dreptului de proprietate, Curtea, dând expresie principiului supremației Constituției consacrat de art.1 alin.(5), a analizat constituționalitatea dispozițiilor legale criticate și prin prisma acestui text din Legea fundamentală și a apreciat că se creează o situație incertă cu privire la dreptul de proprietate al adjudecatarului, deoarece exercitarea atributului de dispoziție al acestui drept este condiționată de plata impozitului de către o altă persoană, respectiv contribuabilul care, în cazul transferului dreptului de proprietate prin executare silită, este înstrăinătorul debitor, precum și prin faptul că organul de executare silită nu are competența reținerii și virării impozitului datorat, iar din procedura executării silite reglementată de Codul de procedură civilă nu reiese faptul că prețul imobilului scos la licitație, consemnat în publicația de vânzare, include sau nu și impozitul datorat de debitor la transferul dreptului de proprietate.

S-a mai reținut că de la publicarea deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I, neplata de către contribuabil a impozitului prevăzut de art.77¹ alin.(6) din Codul fiscal nu poate constitui motiv de refuz de înscriere în cartea funciară a dreptului de proprietate al adjudecatarului.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.77¹ alin.(6) teza finală din Legea nr.571/2003 privind Codul fiscal sunt constituționale în măsura în care legea nu îl obligă pe cumpărătorul adjudecatar să facă dovada plății impozitului datorat de înstrăinătorul debitor pentru a-și putea înscrie în cartea funciară dreptul său de proprietate.

Decizia nr. 662 din 11 noiembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.77¹ alin.(6) teza finală din Legea nr.571/2003 privind Codul fiscal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.47 din 20 ianuarie 2015.

Judecarea contestației formulate împotriva încheierii procurorului prin care a soluționat plângerea formulată împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată dispuse de procuror se va face cu citarea petentului, a procurorului și a intimaților. Posibilitatea judecătorului de cameră preliminară care a dispus începerea judecării de a exercita funcția de judecată în cauză este constituțională.

Cuvinte cheie: acuzație în materie penală, dreptul la un proces echitabil, contradictorialitatea procesului, oralitatea procesului, principiul egalității de arme;

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate se arată că prevederile legale criticate sunt neconstituționale, deoarece procedura consacrată permite soluționarea contestației fără participarea procurorului și a inculpatului.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

În cauzele în care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, judecătorul de cameră preliminară, după ce înlătură inexistența aspectelor legate de tardivitate sau inadmisibilitate a plângerii formulate împotriva soluției de neurmărire sau netrimitere în judecată, verifică și legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale. În cazul în care judecătorul de cameră preliminară admite plângerea și dispune începerea judecării prin încheiere care are

valențele unui rechizitoriu, deci, a unei acuzații în materie penală, procurorul și inculpatul pot formula contestație cu privire la acele verificări, sens în care contestația se soluționează "fără participarea procurorului și a inculpatului". Fiind definitivă din perspectiva formulării acuzației în materie penală, este evident că aspectele consemnate în încheierea dată cu privire la stabilirea legalității administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală au o influență directă asupra desfășurării judecății pe fond, putând fi decisive, în acest caz, pentru stabilirea vinovăției/nevinovăției inculpatului.

Curtea a constatat că această soluție legislativă este similară cu cea instituită de art.341 alin.(5) din Codul de procedură penală și identică cu cea instituită în art.347 alin.(3) raportat la art.345 alin. (1) și art. 346 alin. (1) din același cod, cu privire la care, prin Decizia nr.599 din 21 octombrie 2014 și Decizia nr.641 din 11 noiembrie 2014, a statuat că judecarea plângerii ori a contestației fără participarea părților, subiecților procesuali principali și procurorului contravine dreptului la un proces echitabil în componentele sale referitoare la contradictorialitate și oralitate, întrucât norma legală nu permite comunicarea către aceștia a documentelor care sunt de natură să influențeze decizia judecătorului și nu prevede posibilitatea de a discuta în mod efectiv observațiile depuse în fața instanței. Din perspectiva dreptului la un proces echitabil, este suficient să se asigure posibilitatea participării părților la dezbateri, judecătorul putând decide asupra finalizării procedurii în camera preliminară și fără participarea lor atâta timp cât acestea au fost legal citate. De asemenea, câtă vreme probele reprezintă chintesența oricărui proces penal, iar organul de urmărire penală strânge și administrează probe atât în favoarea, cât și în defavoarea inculpatului, atunci este evident că procedura desfășurată în aceste situații are o influență directă asupra desfășurării și echității procedurii ulterioare, inclusiv asupra procesului propriu-zis, cu atât mai mult cu cât, potrivit art. 341 alin. (11) din Codul de procedură penală, "Probele care au fost excluse nu pot fi avute în vedere la judecarea în fond a cauzei", fiind necesară participarea procurorului. Totodată, Curtea constată că, în cadrul procesului penal, spre deosebire de părți, procurorul îndeplinește un rol constituțional consacrat prin art.131 alin. (1) din Legea fundamentală, potrivit căruia, "în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept precum și drepturile și libertățile cetățenilor". Acest fapt nu trebuie înțeles ca un drept subiectiv propriu al procurorului, pentru că el, în virtutea rolului mai sus arătat, este o autoritate competentă să instrumenteze și să soluționeze cauza respectivă, exercitându-și atribuțiile în lumina exigențelor constituționale anterior enunțate. Spre deosebire de art. 278¹ alin. (5) din Codul de procedură penală, potrivit căruia prezența procurorului era obligatorie, în prezenta reglementare consacrată de dispozițiile legale criticate neparticiparea obligatorie a procurorului ar plasa rolul Ministerului Public într-o zonă inferioară de cea enunțată de prevederea constituțională. De aceea, câtă vreme procedura din camera preliminară supusă prezentului control de constituționalitate poate duce la începerea judecății și deci la formularea unei acuzații în materie penală cu consecințe evidente ce țin de drepturile și libertățile cetățenilor, Curtea a constatat că, în vederea atingerii acestor obiective de ordine publică, este insuficientă numai citarea procurorului, sens în care se impune și participarea obligatorie a sa în cadrul procedurii.

În ce privește critica referitoare la posibilitatea judecătorului de cameră preliminară care s-a pronunțat asupra soluțiilor de netrimitere în judecată ori asupra obiectului procedurii camerei preliminare să exercite și funcția de judecată pe fond a cauzei, Curtea a constatat că aceasta comportă două componente, una referitoare la procedura instituită de art.340 și art.341 din Codul de procedură penală și alta referitoare la cea instituită de art.342-348 din același cod. Astfel, Curtea a reținut că, potrivit art.64 alin.(5) și (6) din Codul de procedură penală, judecătorul care a participat la soluționarea plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată nu poate participa în aceeași cauză la judecata în fond sau în căile de atac, iar judecătorul care s-a pronunțat cu privire la o măsură supusă contestației nu poate participa la soluționarea contestației. Or, câtă vreme potrivit art.341 alin.(7) pct.2 lit.c) teza finală din Codul de procedură penală, în cazul procedurii referitoare la soluționarea plângerilor împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată, admitând plângerea, judecătorul de cameră preliminară trimite dosarul spre repartizare aleatorie, atunci nu poate fi primită

susținerea petentului referitoare la posibilitatea acestui judecător de a exercita și funcția de judecată în cauză, deoarece, așa cum s-a arătat mai sus, **acesta este incompatibil**. De altfel, cât privește această procedură de soluționare a plângerilor împotriva neurmăririlor ori netrimiterilor în judecată finalizate cu începerea judecării, Curtea a constatat că încheierea prin care se dispune începerea judecării are valențele unui act de sesizare al instanței de judecată, fapt care imprimă posibilității aceluiași judecător de a se pronunța și asupra fondului o lipsă de imparțialitate. De aceea, spre deosebire de procedura prevăzută de art.342 și următoarele din Codul de procedură penală, unde acuzația în materie penală a fost realizată deja, în cazul plângerilor formulate împotriva soluțiilor de netrimitere sau neurmărire penală dispuse de procuror, judecătorul de cameră preliminară astfel competent nu poate să exercite și funcția de judecată pe fond, întrucât caracterul *sui generis* al încheierii pronunțate în temeiul art.341 alin.(7) pct.2 lit.c) din Codul de procedură penală preia în mod vădit activitatea specifică exercitării funcției de urmărire penală.

În ce privește posibilitatea judecătorului de cameră preliminară competent să se pronunțe asupra legalității trimiterii în judecată de a exercita, potrivit art.346 alin.(7) din Codul de procedură penală, și funcția de judecată în cauză, Curtea a constatat că o astfel de competență nu este de natură a afecta dispozițiile constituționale referitoare la dreptul la un proces echitabil, deoarece, dimpotrivă, este în interesul înlăptuirii actului de justiție ca același judecător care a verificat atât competența și legalitatea sesizării, cât și legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, să se pronunțe și pe fondul cauzei. De altfel, o soluție contrară celei criticate de autorul excepției ar fi fost de natură să afecteze deplina realizare a funcției de judecată, prin aceea că judecătorul fondului ar fi privat de posibilitatea – esențială în buna administrare a cauzei – de a aprecia el însuși asupra legalității urmăririi penale și a administrării probelor și de a decide asupra întregului material probator pe care își va întemeia soluția. Așa fiind, simplul fapt pentru judecător de a fi luat o decizie înaintea procesului nu poate fi considerat întotdeauna că ar justifica, în sine, o bănuială de parțialitate în privința sa. Ceea ce trebuie avut în vedere este întinderea și importanța acestei decizii. Aprecierea preliminară a datelor din dosar nu poate semnifica faptul că ar fi de natură să influențeze aprecierea finală, ceea ce interesează fiind ca această apreciere să se facă la momentul luării hotărârii și să se bazeze pe elementele dosarului și pe dezbaterile din ședința de judecată (a se vedea Hotărârea din 6 iunie 2000, pronunțată în cauza *Morel împotriva Franței*, par.45).

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art.341 alin.(10) din Codul de procedură penală potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță "fără participarea procurorului și a inculpatului" este neconstituțională. Prin aceeași decizie, Curtea a constatat că este constituțională posibilitatea judecătorului de cameră preliminară care a dispus începerea judecării de a exercita funcția de judecată în cauză.

Decizia nr.663 din 11 noiembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 339-348 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.52 din 22 ianuarie 2015.

Orele de religie în unitățile de învățământ preuniversitar. Pentru a fi deplin respectată libertatea de conștiință și religie, care implică libertatea de a aparține sau nu vreunei religii, consacrate de art. 29 alin. (1), (2) și (6) din Constituție, legiuitorul este ținut de o obligație de neutralitate și imparțialitate. Această obligație este realizată în situația în care statul veghează la respectarea acestor libertăți, consacrand posibilitatea părinților, reprezentanților legali ai elevilor minori, respectiv posibilitatea elevilor majori, de a solicita participarea la orele de religie.

Cuvinte cheie: Libertatea credințelor religioase.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate se arată că Religia este reglementată ca disciplină ce face parte din trunchiul comun a structurii educaționale și cuprinde elemente specifice confesionale de dogmatică, catehism și liturgică. Prin urmare, copiii din România sunt obligați să participe la disciplina Religie, situație care încalcă dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie, atât a acestora, cât și a părinților lor. Este adevărat că dispozițiile legale criticate dau posibilitatea părinților să solicite în scris ca elevul să nu frecventeze aceste ore, dar această reglementare nu anulează caracterul obligatoriu al studierii disciplinei Religie, întrucât până la solicitarea scrisă copilul este obligat să studieze disciplina confesională. Caracterul obligatoriu al acestei discipline ce face parte din trunchiul comun al tuturor disciplinelor obligatorii creează o presiune asupra copiilor și părinților acestora care îi determină să acționeze cu greu sau chiar să nu acționeze în situația în care ar dori să nu frecventeze acele cursuri. Logic ar fi fost ca părinții să fie cei care solicită ca un copil să studieze disciplina Religie și nicidecum ca aceștia să fie puși în situația de a solicita în scris că nu doresc frecventarea cursurilor de Religie de către copii.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Includerea Religiei ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun, nu reprezintă *eo ipso* o problemă de natură a genera nerespectarea libertății conștiinței, câtă vreme dispozițiile contestate nu generează obligații de natură a urma cursuri având ca obiect o anumită religie, contrară convingerilor fiecăruia. Așa fiind, Curtea a constatat că prevederile art.9 alin.(1) din Legea nr.84/1995 și art.18 alin.(1) din Legea nr.1/2011, reprezintă o consacrare a dispozițiilor constituționale ale art.32 alin.(7) potrivit cărora „Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult în școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege”. De aceea, caracterul obligatoriu al Religiei, ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun nu poate fi opus elevilor, întrucât instituirea lui are drept scop atingerea exigențelor constituționale mai sus arătate, **prin îndeplinirea de către stat a obligației** de a include această disciplină în planul-cadru de învățământ. Prin urmare, obligativitatea disciplinei Religie este opozabilă numai statului care este ținut de necesitatea organizării învățământului religios prin asigurarea predării Religiei pentru cele 18 culte recunoscute (a se vedea și art. 32 din Legea nr.489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 201 din 21 martie 2014). Faptul că alineatele (2) ale art.9 din Legea nr.84/1995 și art.18 din Legea nr.1/2011 dau elevului drept de opțiune prin instituirea posibilității de a nu participa la aceste cursuri, consacră caracterul opțional al disciplinei, care, de această dată, vizează elevul major, părintele sau tutorele legal instituit pentru elevul minor. Drept urmare, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.9 alin.(1) și alin.(2) teza a doua și a treia din Legea nr.84/1995, precum și a dispozițiilor art.18 alin.(1) și alin.(2) teza a doua și a treia din Legea nr.1/2011.

De asemenea, Curtea a constatat că modul în care legiuitorul a reglementat prin art.9 alin.(2) teza întâi din Legea nr.84/1995 și art.18 alin.(2) teza întâi din Legea nr.1/2011 oferta educațională referitoare la disciplina Religie, este de natură să afecteze libertatea de conștiință. Astfel, potrivit dispozițiilor art.29 alin.(1) din Constituție, individul se bucură de libertatea neîngrădită a gândirii, a conștiinței și a credinței religioase, situație ce conferă consistență liberei dezvoltări a personalității umane ca valoare supremă garantată de art.1 alin.(3) din Legea fundamentală. Totodată, potrivit art.32 alin.(5) din Constituție, „învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii”, sens în care învățământul religios vizează atât instituții de învățământ organizate de culte pentru pregătirea personalului propriu de cult în condițiile legii, cât și educația religioasă realizată de școlile de stat în așa fel încât să fie avută în vedere respectarea libertății conștiinței, precum și respectarea dreptului părinților sau a tutorilor de a asigura educația copiilor lor minori potrivit propriilor

convingeri. Tot acest cadru este instituit pentru a asigura protecția convingerilor religioase ale fiecărei persoane.

Totodată, potrivit dispozițiilor art.29 alin.(1) teza finală din Legea fundamentală, „*Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrară convingerilor sale*” și art.29 alin.(6) din Constituție, „*Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine*”.

Curtea a constatat că Legea fundamentală garantează părinților dreptul la îngrijirea și educarea copiilor lor și cuprinde dreptul la educarea religioasă. De aceea, este primordial dreptul acestora de a transmite copiilor convingerile proprii legate de probleme religioase. De asemenea, părinții au dreptul de a-și ține departe copiii de convingeri religioase. Însă acest drept de educare nu aparține exclusiv părinților, statul, căruia i s-a încredințat controlul asupra întregului sistem școlar, asumându-și în mod autonom și concurent o misiune proprie de educare, corelativă cu cea a părinților. Rezultă că, pe de o parte, există o obligație negativă a statului de a nu interveni în formarea sau aderarea la o convingere sau credință religioasă, iar, pe de altă parte, există și obligația pozitivă potrivit căreia, în măsura în care persoana se manifestă în sensul studierii sau receptării învățăturilor unui anumit cult sau credință religioasă, să creeze cadrul legislativ și instituțional necesar exercitării drepturilor prevăzute de art.29 și art.32 din Constituție. Însă, în niciun caz **o persoană nu poate fi pusă ab initio în situația de a-și apăra sau proteja libertatea conștiinței, pentru că o asemenea abordare ar contraveni obligației negative a statului**, care, în virtutea acestei obligații, nu poate impune studierea religiei. Așa fiind, **numai după exprimarea dorinței** elevului major, respectiv a părinților sau a tutorelui legal instituit pentru elevul minor, de a-și însuși prin studiu preceptele specifice unui anumit cult religios intervine obligația pozitivă a statului de a asigura cadrul necesar menționat. În adoptarea reglementărilor sale în domeniul învățământului, legiuitorul trebuie să țină seama de faptul că art.29 alin.(6) din Constituție garantează dreptul la învățământul religios și nu obligația de a frecventa cursuri de religie. Sub acest aspect, manifestarea liberă a opțiunilor implică în mod necesar inițiativa proprie a persoanei în sensul frecventării disciplinei Religie, iar nu consimțirea tacită sau refuzul expres. Exprimarea unei opinii din perspectiva prevederilor constituționale referitoare la libertatea conștiinței și a religiei aplicabile în domeniul învățământului religios trebuie să aibă întotdeauna un sens pozitiv (persoana alege să studieze religia), iar nu un sens negativ (persoana alege să nu studieze religia), întrucât în cea de-a doua ipoteză persoana este prezumată ca manifestând deja opțiunea de a studia, fiind nevoită să acționeze ulterior pentru excluderea sa din grupul de studiu. Or, o atare reglementare nu reprezintă altceva decât o constrângere a persoanei în manifestarea unei opțiuni, ceea ce *de plano*, contravine libertății conștiinței consacrată de Constituție.

Curtea Constituțională a mai constatat că școala trebuie să fie deschisă pentru idei și valori religioase, deoarece, potrivit dispozițiilor art.29 alin.(2) din Constituție, statul garantează libertatea conștiinței, care trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

De aceea, statului îi este interzis să adopte soluții legislative care pot fi interpretate ca fiind lipsite de respect față de convingerile religioase sau filozofice ale părinților, motiv pentru care organizarea activității școlare trebuie să se subordoneze atingerii unui scop de conciliere în exercitarea funcțiilor pe care și le asumă în procesul de educație și de predare a religiei cu respectarea dreptului părinților de a asigura educația în conformitate cu propriile convingeri religioase. Ca parte a sistemului constituțional de valori, libertății de conștiință religioase îi este atribuit imperativul toleranței, în special în relație cu demnitatea umană garantată de art.1 alin.(3) din Legea fundamentală, ce domină ca valoare supremă întregul sistem de valori. Acest motiv exclude, de principiu, ca activitățile și comportamentele ce izvorăsc dintr-o anumită atitudine de credință ori de convingeri filozofice non-religioase să fie supuse sancțiunilor pe care statul le prevede pentru un asemenea comportament, indiferent de motivațiile de credință ale persoanei în cauză.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.9 alin.(2) teza întâi din Legea învățământului nr.84/1995 și art.18 alin.(2) teza întâi din Legea educației naționale nr.1/2011 sunt neconstituționale.

Decizia nr. 669 din 12 noiembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 9 alin. (1) și (2) din Legea învățământului nr.84/1995, art.18 alin.(1) și (2) din Legea educației naționale nr.1/2011, precum și a dispozițiilor art.61 alin.(3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.59 din 23 ianuarie 2015.

A considera, printr-o dispoziție a legii, că un imobil pentru care instanța judecătorească a dispus reconstituirea dreptului de proprietate în favoarea unor persoane fizice face obiectul dreptului de proprietate publică al statului, fără respectarea exigențelor constituționale privind exproprierea și fără nicio distincție în ceea ce privește titularul dreptului de proprietate asupra acestor bunuri, echivalează cu ignorarea unor realități juridice consolidate ca efect al unor hotărâri judecătorești înzestrate cu autoritate de lucru judecat și recurgerea la un mod de transformare a proprietății private a persoanelor fizice în proprietate publică a statului, pe care Constituția îl interzice.

Cuvinte cheie: Reconstituirea dreptului de proprietate privată, expropriere, înfăptuirea justiției

Rezumat:

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorii excepției au susținut, în esență, că, prin Anexa nr. 2.5. la Legea nr. 45/2009 privind organizarea și funcționarea Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești” și a sistemului de cercetare-dezvoltare din domeniile agriculturii, silviculturii și industriei alimentare, modificată și completată, se produce o ingerință în dreptul lor de proprietate privată, fără să existe o cauză de utilitate publică, în condițiile în care, anterior intrării în vigoare a legii, instanțele judecătorești s-au pronunțat, prin hotărâri judecătorești definitive și irevocabile, în sensul recunoașterii dreptului acestora de proprietate asupra suprafeței de 0.8 ha, menționată în Anexă, suprafață situată în comuna Silivașul de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a reținut că prevederile de lege cuprinse în Anexa nr. 2.5, care potrivit art. 57 din Legea nr. 45/2009 face parte integrantă din aceasta, cuprind datele de identificare a suprafețelor minime de teren, din domeniul public al statului, aflate în administrarea Institutului de Cercetare-Dezvoltare pentru Creșterea Ovinelor și Caprinelor - Palas, județul Constanța, indispensabile activității de cercetare-dezvoltare-inovare și multiplicării materialului biologic. Anexa cuprinde mențiuni punctuale privind suprafața de 0,81 ha identificată în comuna Silivașul de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud, tarlăua 13, parcela 678, categoria de folosință - curți și construcții, respectiv categoria de folosință - neagricol.

Analizând actul de sesizare a Curții Constituționale și celorlalte acte aflate la dosarul cauzei, Curtea a reținut aspecte referitoare la situația de fapt în cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, cu relevanță asupra soluționării acesteia.

Astfel, Curtea a observat că în cauză există o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă prin care autorilor excepției le-a fost reconstituit dreptul de proprietate pentru suprafața de 0,80 ha, pe vechiul amplasament. Hotărârea judecătorească definitivă și irevocabilă pronunțată în cauză, fiind înzestrată cu autoritatea de lucru judecat, răspunde exigenței de securitate juridică, părțile având obligația să se supună efectelor sale obligatorii, fără a exista posibilitatea de a mai pune în discuție ceea ce s-a tranșat deja pe calea judecătorești.

La data de 7 iunie 2011 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 399 bis, Legea nr. 72/2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. [45/2009](#) privind organizarea și funcționarea Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești” și a sistemului de cercetare-dezvoltare din domeniile agriculturii, silviculturii și industriei alimentare. Prin această lege a fost introdusă Anexa nr. 2.5, care cuprinde mențiunile referitoare la terenul aflat în domeniul public al statului, respectiv suprafața de 0,81 ha, situat în comuna Silivașul de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud.

În contextul existenței unei hotărâri judecătorești de obligare a Comisiei locale de stabilire a dreptului de proprietate privată asupra terenurilor Silivașul de Câmpie să procedeze la punerea în posesie a autorilor excepției cu suprafața 0,80 ha teren agricol pe vechiul amplasament, suprafața situată pe raza comunei Silivașu de Câmpie, și obligarea Comisiei județene de stabilire a dreptului de proprietate privată asupra terenurilor Bistrița-Năsăud ca, imediat ce se va realiza punerea în posesie, să procedeze la emiterea titlului de proprietate pentru suprafața 0,80 ha teren agricol pe vechiul amplasament, Curtea a observat că, pentru suprafața de teren de 0.81 ha, situată în comuna Silivașul de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud, există, succesiv în timp, atât hotărâri judecătorești definitive și irevocabile privind reconstituirea dreptului de proprietate privată asupra bunului imobil în favoarea unor persoane fizice, cât și măsuri legislative privind recunoașterea dreptului de proprietate publică al statului asupra bunului imobil.

În același timp, Curtea a subliniat că instanța judecătorească investită cu soluționarea fondului cauzei are atribuția de a dispune în privința stabilirii cu exactitate a amplasamentului suprafeței de teren menționate.

Ca atare, Curtea a reținut că, în măsura în care suprafața de teren pentru care a fost reconstituit dreptul de proprietate privată al autorilor excepției prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, ce beneficiază de autoritatea de lucru judecat cu privire la chestiunea tranșată, coincide ca amplasament cu suprafața de teren prevăzută în Anexa nr. 2.5. la Legea nr. 45/2009, aflată în domeniul public al statului, mențiunile din Anexa nr. 2.5. din Legea nr. 45/2009 referitoare la caracterul de bun din domeniul public al statului în privința terenului de 0,81 ha din comuna Silivașul de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud, ulterioare în timp hotărârii judecătorești prin care autorilor excepției le-a fost reconstituit dreptul de proprietate, încalcă prevederile art. 44 din Constituție privitoare la ocrotirea și garantarea dreptului de proprietate privată și art. 1 din primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

În aceste condiții, prevederile legale criticate au fost considerate contrare dreptului persoanelor fizice care au în proprietate bunurile imobile, întrucât acestea trec, potrivit legii, în proprietatea publică a statului. De altfel, art. 31 alin. (2) din Legea nr. 45/2009 stabilește că *„Suprafețele de teren cu destinație agricolă prevăzute în anexele la prezenta lege sunt bunuri aparținând domeniului public al statului, indispensabile cercetării-dezvoltării și multiplicării materialului biologic, cu excepția terenurilor retrocedate potrivit legii, iar construcțiile deținute de unitățile de cercetare-dezvoltare sunt bunuri aparținând domeniului public sau privat al statului și bunuri proprii, după caz, și se dau în administrarea instituțiilor și unităților de cercetare-dezvoltare de drept public care le dețin în prezent și care au ca obiect de activitate cercetarea-dezvoltarea în agricultură, pe toată durata existenței unităților, cu condiția păstrării obiectului de activitate”*.

Curtea Constituțională a reținut totodată că, în conformitate cu regimul constituțional al dreptului de proprietate, *„sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor”*. Trecerea silită în proprietatea statului a unor bunuri proprietate privată se poate realiza prin expropriere, în condițiile prevăzute la art. 44 alin. (3) și (5) din Constituție, sau prin confiscare, în cazul bunurilor destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții, în condițiile prevăzute la alin. (9) al aceluiași articol. Aceste dispoziții constituționale constituie garanții ale dreptului de proprietate privată, care nu pot fi eludate. În același sens sunt și dispozițiile tratatelor și documentelor internaționale pe care statul român și le-a asumat și a căror respectare este obligatorie, conform dispozițiilor art. 11 și 20 din Constituție, spre exemplu: art. 17 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care, după ce proclamă că *„Orice persoană are dreptul la proprietate atât singură, cât și în asociație cu alții”*, prevede că *„Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de proprietatea sa”*. De asemenea, primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ratificat de România prin Legea nr. [30/1994](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 135 din 31 mai 1994, prevede la art. 1 par. 1 că *„Orice*

persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional”.

Întrucât, în speța de față, instanței judecătorești îi revenea competența de a clarifica situația amplasamentului suprafeței de 0,81 ha situată în Comuna Silivașul de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud, menționată atât în hotărâri judecătorești, cât și în Legea nr. 45/2009, cu modificările și completările ulterioare, Curtea a constatat constituționalitatea prevederilor din Anexa nr. 2.5. la Legea nr. 45/2009, cuprinzând mențiuni referitoare la suprafața de 0,8100 ha situată în comuna Silivașul de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud, în măsura în care această suprafață nu se suprapune cu cea asupra căreia a fost reconstituit dreptul de proprietate al autorilor excepției de neconstituționalitate, prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile din Anexa nr. 2.5. la Legea nr. 45/2009 privind organizarea și funcționarea Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești” și a sistemului de cercetare-dezvoltare din domeniile agriculturii, silviculturii și industriei alimentare, cuprinzând mențiuni referitoare la suprafața de 0,8100 ha situată în comuna Silivașul de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud sunt constituționale în măsura în care această suprafață nu se suprapune cu cea asupra căreia a fost reconstituit dreptul de proprietate al autorilor excepției de neconstituționalitate, prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă.

Decizia nr.682 din 19 noiembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor din Anexa nr. 2.5. la Legea nr. 45/2009 privind organizarea și funcționarea Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești” și a sistemului de cercetare-dezvoltare din domeniile agriculturii, silviculturii și industriei alimentare, cuprinzând mențiuni referitoare la suprafața de 0,8100 ha situată în comuna Silivașul de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 70 din 27 ianuarie 2015

Din perspectiva acțiunilor promovate în instanță după intrarea în vigoare a Legii nr.165/2013, stabilirea unor noi termene în care entitățile investite trebuie să soluționeze notificările formulate în baza Legii nr.10/2001 reprezintă un mecanism menit să confere eficiență procesului reparatoriu al măsurilor abuzive de preluare a unor imobile în timpul regimului comunist. Prin reglementarea legală expresă a posibilității persoanei care se consideră îndreptățită de a acționa împotriva refuzului nejustificat al entității de a răspunde la notificare, consacrată anterior doar pe cale jurisprudențială, se conferă certitudinea finalizării acestor proceduri reparatorii.

Cuvinte cheie: *Proces echitabil, Egalitatea armelor în proces, Neretroactivitatea legii, Dreptul de proprietate privată, Imobile preluate abuziv*

Rezumat:

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, se susține, în esență, că prevederile art.4 și art.33-35 din Legea nr.165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România au caracter retroactiv, contravin principiului egalității cetățenilor în fața legii, îngăduiesc accesul liber la justiție și contravin prevederilor

constituționale care garantează dreptul de proprietate privată, reclamantul fiind titularul unui "bun" în sensul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a observat că, în cauză, acțiunea a fost înregistrată la instanța care a sesizat Curtea Constituțională (Tribunalul București) ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 165/2013. Ca atare, Curtea a stabilit că verificarea constituționalității va purta asupra dispozițiilor art. 4 teza întâi raportate la cele ale art. 33 din Legea nr. 165/2013, nefiind incidentă cauza de inadmisibilitate rezultată din Decizia nr. 88 din 27 februarie 2014 prin care a constatat că dispozițiile art.4 teza a doua din Legea nr.165/2013 sunt constituționale în măsura în care termenele prevăzute la art.33 din aceeași lege nu se aplică și cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv aflate pe rolul instanțelor la data intrării în vigoare a legii.

Curtea a constatat că este neîntemeiată excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.4 teza întâi raportate la cele ale art.33 din Legea nr.165/2013, apreciind că soluția aceasta rezultă din chiar Decizia nr. 88 din 27 februarie 2014, prin care a statuat că prevederile art. 33 din Legea nr. 165/2013 sunt constituționale, acestea devenind neconstituționale doar dacă termenele stabilite de textul de lege menționat se aplică și cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv aflate pe rolul instanțelor la data intrării în vigoare a legii, situație care nu se regăsea în speță. Sub acest aspect, Curtea a reținut, că prevederile art.33 din Legea nr.165/2013 nu au efecte pentru trecut, ci sunt aplicabile doar din momentul intrării în vigoare a Legii nr.165/2013. Diferența față de cele reținute prin Decizia nr. 88 din 27 februarie 2014 a fost dată, în circumstanțele cauzei, de momentul sesizării instanței de judecată cu soluționarea plângerii împotriva refuzului nejustificat al entității investite de lege de a răspunde la notificarea formulată de autorul excepției în baza Legii nr.10/2001. Astfel, Curtea a apreciat că este esențială împrejurarea că autorul excepției a promovat acțiunea în justiție după ce legiuitorul oferise entităților investite un nou termen în care să finalizeze soluționarea notificărilor rămase. Curtea a considerat că acest moment prezintă importanță, deoarece prin raportare la acesta se determină legea aplicabilă cauzei. La momentul introducerii acțiunii deja intrase în vigoare Legea nr. 165/2013, astfel că autorul-reclamant avea cunoștință - în virtutea prezumției cunoașterii legii, rezultantă a principiului *nemo censetur ignorare legem* - de faptul că aceasta este cea care guvernează raporturile juridice puse în discuție. Ca atare, instanța de judecată urma să soluționeze procesul în baza unor norme a căror existență era cunoscută încă de la începutul procesului, neintervenind pe parcursul desfășurării acestuia și nefiind, așadar, de natură să rupă echilibrul procesual între părțile adverse prin crearea unei situații mai avantajoase doar pentru una dintre acestea.

Curtea a mai reținut că, în privința acțiunilor în instanță promovate după intrarea în vigoare a Legii nr.165/2013, un raționament similar celui cuprins în Decizia nr. 88 din 27 februarie 2014 ar goli de conținut întreaga reglementare, eliminând din sfera de acțiune a acesteia majoritatea covârșitoare a situațiilor în considerarea cărora legea a fost elaborată și ignorând, în acest fel, cele statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin Hotărârea-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în *Cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României*. Faptul că prin art.33 din Legea nr.165/2013 se stabilesc noi termene în care entitățile investite trebuie să soluționeze notificările se înscrie în rațiunea pentru care legea însăși a fost concepută, aceea de a crea un mecanism care să confere eficiență procesului reparatoriu al măsurilor abuzive de preluare a unor imobile în timpul regimului comunist. Curtea a apreciat că se asigură, în același timp, și certitudinea finalizării acestor proceduri reparatorii, inclusiv prin reglementarea legală expresă a posibilității persoanei care se consideră îndreptățită de a acționa împotriva refuzului nejustificat al entității de a răspunde la notificare.

Astfel, în ce privește excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.35 din Legea nr. 165/2013, Curtea a constatat că acestea conferă persoanelor interesate dreptul de a se adresa instanței pentru a se pronunța asupra existenței și întinderii dreptului de proprietate, soluționând, de fapt, notificarea lăsată în nelucrare de entitatea investită de lege. Acest drept poate fi exercitat într-un interval de 6 luni, care începe să curgă de la expirarea termenelor prevăzute la art. 33, termene pe care Legea nr.165/2013 le acordă entităților investite pentru

soluționarea notificărilor. Până la intrarea în vigoare a Legii nr.165/2013, persoanele interesate se puteau adresa justiției pentru atacarea refuzului nejustificat doar în temeiul Deciziei XX din 19 martie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate într-un recurs în interesul legii prin care recunoscuse, în lipsa unei reglementări legale exprese, această posibilitate. Or, art.35 alin.(2) nu face altceva decât să normativizeze această posibilitate consacrată doar pe cale jurisprudențială, stabilind un cadru procesual în care acest drept să fie exercitat, în contextul economico-financiar al statului român descris în expunerea de motive a Legii nr.165/2013 și având în vedere și cele reținute de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Cauza Maria Atanasiu împotriva României.

Curtea nu a reținut nici pretinsa retroactivitate, observând că, deși prin art.35 din lege se temporizează introducerea plângerii împotriva nesoluționării notificării, acțiunea promovată de autorul excepției analizate fiind respinsă ca prematură (iar nu ca "devenită prematură", anomalie juridică sancționată de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 88 din 27 februarie 2014), nu se poate vorbi, totuși, despre aplicarea retroactivă a prevederilor de lege criticate. În acest caz, prematuritatea nu este consecința intrării în vigoare, pe parcursul derulării procesului, a unor noi dispoziții legale, ci este rezultatul nerespectării unui cadru legal preexistent la momentul investirii instanței de judecată cu soluționarea plângerii.

În ce privește prevederile art.34 din Legea nr.165/2013, Curtea a observat că nu erau incidente în cauză.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 4 teza întâi raportate la cele ale art. 33 și art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România și ca inadmisibilă excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 34 din aceeași lege.

Decizia nr.685 din 26 noiembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 4 teza întâi raportate la cele ale art. 33, art. 34 și art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.92 din 4 februarie 2015.

Reglementarea, în sarcina unuia dintre proprietari, a obligației de a suporta limitarea exercitării plenitudinii atributelor dreptului de proprietate, cu referire specială la prerogativa folosinței, reprezintă o limitare a dreptului de proprietate, care este realizată, însă, cu respectarea cerințelor prevăzute de Constituție. Curtea Constituțională a procedat la efectuarea unui „test” de proporționalitate structurat pentru a verifica dacă această limitare are un scop legitim, dacă este o măsură adecvată, dacă este necesară și dacă asigură un just echilibru între interesele în dispută.

Cuvinte cheie: *Dreptul de proprietate privată, Atributele dreptului de proprietate, Folosință*

Rezumat:

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.630 alin.(2) din Codul civil, autoarea acesteia a arătat, în esență, că de dreptul de proprietate trebuie să se bucure în egală măsură toți deținătorii de spații de locuit în același imobil, altminteri fiind încălcat principiul egalității. A precizat că restrângerea dreptului, pentru a fi permisă în condițiile art.53 din Constituție, trebuie să fie temporară, or, activitatea firmei care dorește să își stabilească sediul social în apartamentul situat sub apartamentul său presupune acte cu caracter de repetitivitate și continuitate. A susținut, de asemenea, că ar fi tulburată peste măsură folosința apartamentului său, ca atribut al dreptului de proprietate. În opinia autoarei excepției, este neconstituțional ca o instanță de judecată să procedeze la limitarea dreptului de proprietate prin

încuviințarea desfășurării activității prejudiciabile de către o societate comercială, întrucât aceasta echivalează cu o ingerință a unei autorități publice în dreptul de proprietate privată.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a constatat că art.630 alin.(2) din Codul civil modulează ipoteza prevăzută la alineatul precedent din același articol, care are în vedere situația în care proprietarul cauzează, prin exercitarea dreptului său de proprietate, inconveniente mai mari decât cele normale în relațiile de vecinătate. Dispozițiile de lege supuse controlului de constituționalitate stabilesc că, în cazul în care prejudiciul cauzat este minor în raport cu necesitatea sau utilitatea desfășurării activității prejudiciabile de către proprietar, instanța va putea încuviința desfășurarea acelei activități, iar cel prejudiciat va avea dreptul la despăgubiri.

Curtea a reținut că, potrivit art.555 din Codul civil, proprietatea privată este dreptul titularului de a poseda, folosi și dispune de un bun în mod exclusiv, absolut și perpetuu, în limitele stabilite de lege. Conținutul juridic al dreptului de proprietate cuprinde posesia, folosința și dispoziția, atribute care configurează puterea pe care proprietarul o are asupra lucrului. Față de susținerile autoarei excepției, Curtea a constatat că textul de lege criticat nu contravine prevederilor art.44 din Constituție, întrucât dispoziția legală supusă controlului de constituționalitate nu face altceva decât să configureze exercitarea folosinței bunului, ca atribut al dreptului de proprietate. Curtea a observat că, în motivarea criticii de neconstituționalitate, autoarea excepției a absolutizat prerogativele dreptului de proprietate, or, atât din propria sa jurisprudență, cât și din cea a Curții Europene a Drepturilor Omului, se desprinde ideea că dreptul de proprietate nu este un drept absolut, conținutul și limitele sale fiind stabilite prin lege, în considerarea funcției pe care acesta o are în ansamblul societății.

Curtea a reținut că, potrivit art.44 din Constituție, legiuitorul este în drept să stabilească conținutul și limitele dreptului de proprietate. De principiu, aceste limite au în vedere obiectul dreptului de proprietate și atributele acestuia și se instituie în vederea apărării intereselor sociale și economice generale sau pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale altor persoane, esențial fiind ca prin aceasta să nu fie anihilat dreptul de proprietate. În jurisprudența sa, Curtea a statuat că, în temeiul art.44 din Constituție, legiuitorul ordinar este competent să fixeze cadrul juridic pentru exercitarea atributelor dreptului de proprietate, în accepțiunea principală conferită de Constituție, în așa fel încât să nu vină în coliziune cu interesele generale sau cu interesele particulare legitime ale altor subiecte de drept, instituind astfel niște limitări rezonabile în valorificarea acestuia, ca drept subiectiv garantat.

Curtea a analizat dacă soluția legislativă criticată reprezintă o limitare a dreptului fundamental invocat și dacă limitarea este justificată.

În ce privește primul aspect analizat, Curtea a constatat că prin Codul civil se reglementează trei tipuri de limitări permise ale dreptului de proprietate privată, care sunt detaliate în Capitolul III al acestuia - „Limitele juridice ale dreptului de proprietate privată”, cuprins în Titlul II – „Proprietatea privată” al Cărții a III-a – „Despre bunuri”. Este vorba despre limite legale - stabilite prin acte normative cu forță de lege, limite convenționale - fixate prin anumite acte juridice și limite judiciare - instituite pe cale judecătorească. Prezenta excepție de neconstituționalitate vizează această ultimă categorie de limitări, pe care Codul civil le acceptă în condițiile „depășirii inconvenientelor normale ale vecinătății”.

În ce privește cea de-a doua problemă, referitoare la verificarea justificării limitării dreptului de proprietate, în scopul stabilirii existenței unui corect echilibru între interesele în concurs, Curtea Constituțională a realizat un „test” de proporționalitate structurat, posibilitatea limitării drepturilor fundamentale fiind condiționată de îndeplinirea anumitor cerințe. În acest sens, Curtea a analizat dacă limitele impuse de legiuitor în interiorul dreptului de proprietate al proprietarului obligat să își exercite prerogativa folosinței cu acceptarea limitării acesteia în scopul exercitării de către proprietarul vecin a unei activități prejudiciabile reprezintă o limitare rezonabilă. Concret, Curtea a analizat dacă limitarea prerogativei folosinței are un scop legitim, dacă este o măsură adecvată, dacă este necesară și dacă asigură un just echilibru între interesele în dispută.

Astfel, Curtea a verificat dacă scopul urmărit prin textul de lege criticat este legitim. Sub acest aspect, Curtea a reținut că legiuitorul a avut în vedere realitatea că apariția unor inconveniente este inerentă raporturilor de vecinătate între mai mulți proprietari, astfel că prevederile art.630 din Codul civil își propun să ofere soluții, prin intermediul judecătorului, pentru armonizarea intereselor contrarii intervenite în cadrul raporturilor de vecinătate. Această opțiune legislativă are la bază principiul statuat de prevederile art.44 alin.(7) din Constituție, potrivit căruia dreptul de proprietate obligă inclusiv la respectarea sarcinilor privind asigurarea bunei vecinătăți, textul de lege menționat având în vedere ipoteza depășirii „inconvenientelor normale” ale vecinătății.

Cu privire la cea de-a doua condiție, Curtea a reținut că dispozițiile art.630 alin.(2) din Codul civil creează un cadru adecvat restabilirii normalității în ce privește relațiile de vecinătate, precizând că, în cazul în care prejudiciul cauzat ar fi minor în raport cu necesitatea sau utilitatea desfășurării activității prejudiciabile de către proprietar, instanța va putea încuviința desfășurarea acelei activități. Prin urmare, măsura luată este adecvată, limitarea operată fiind adaptată scopului urmărit și fiind aptă să îndeplinească exigențele acestuia.

Curtea a reținut, în același timp, că limitarea impusă este necesară în vederea realizării scopului legitim arătat, respectiv prevenirea apariției unor conflicte în cadrul raporturilor de vecinătate între mai mulți proprietari, prin reglementarea unor soluții normative apte să aplaneze eventualele dispute locale.

În ce privește îndeplinirea cerinței ca măsura adoptată să asigure un just echilibru între interesele în dispută, Curtea a constatat că textul de lege criticat nu consacră o limitare disproporționată în raport cu obiectivul urmărit, respectiv concilierea intereselor contrarii ale celor doi proprietari. Curtea a observat că, într-adevăr, proprietarul afectat este stânjenit în exercitarea folosinței bunului propriu de modul în care celălalt proprietar al fondului vecin înțelege să își folosească bunul. Dar textul de lege criticat prevede că, în această situație, cel prejudiciat va avea dreptul la despăgubiri pentru prejudiciul suferit. Instanța de judecată sesizată este competentă să aprecieze cu privire la gradul și gravitatea depășirii „inconvenientelor normale” ale vecinătății, prin raportare la starea de fapt particulară, caracteristică fiecărei situații reclamate în parte, în funcție de circumstanțele specifice, urmând ca, prin hotărârea pe care o va pronunța, să echilibreze ansamblul relațiilor de vecinătate în dispută și să aplaneze situația conflictuală apărută. Prin urmare, prevederile de lege supuse controlului de constituționalitate asigură menținerea unui raport de proporționalitate între restrângerea introdusă și scopul urmărit.

Din această perspectivă, nu a putut fi reținută nici critica potrivit căreia judecătorul nu ar avea posibilitatea de a stabili corect dacă prejudiciul cauzat de proprietarul vecin corespunde noțiunii de „minor” prevăzută de textul de lege criticat. Dimpotrivă, aprecierea judecătorului reprezintă cea mai obiectivă modalitate de dimensionare, în baza probatoriului administrat, a prejudiciului și, în funcție de rezultat, de încadrare în ipotezele reglementate în art.630 din Codul civil. În contextul garanțiilor de independență și imparțialitate conferite de art.124 din Constituție, tot judecătorul va fi cel care va determina caracterul necesar sau util al desfășurării activității prejudiciabile la care face referire alin.(2) al art.630 din Codul civil.

În consecință, reglementarea, în sarcina unuia dintre proprietari, a obligației de a suporta limitarea exercitării plenitudinii atributelor dreptului de proprietate, cu referire specială la prerogativa folosinței, reprezintă, într-adevăr o limitare a dreptului de proprietate, care este realizată, însă, cu respectarea cerințelor prevăzute de Constituție. Din considerentele mai sus prezentate, a rezultat că prin textul de lege criticat doar se reconfigurează exercițiului dreptului de proprietate, care devine grevat de sarcina acceptării desfășurării de către proprietarul vecin a activității prejudiciabile, compensată, însă, potrivit art.630 alin.(2) din Codul civil, prin despăgubirile acordate de instanță.

În fine, un raționament similar a condus la concluzia că netemeinicii criticii referitoare la pretinsa încălcare a dispozițiilor constituționale și convenționale care consacră dreptul la protecția vieții intime, familiale și private. Curtea a reținut că dreptul la viață intimă, familială și privată, astfel cum este reglementat în art.26 din Constituție și în art.8 din Convenția

pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, prezintă o latură activă, constând în obligația autorităților statului de a face posibilă exercitarea efectivă a acestuia, și o latură pasivă, pusă în evidență prin obligația ce incumbă autorităților, dar și tuturor celorlalte subiecte de drept, de a respecta dreptul în discuție, abținându-se de la orice acțiune care ar fi de natură să aducă atingere acestuia. Limitarea acestui drept este, însă, justificată, în baza aceluiași rațiuni prezentate mai sus.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.630 alin.(2) din Codul civil.

Decizia nr.692 din 27 noiembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.630 alin.(2) din Codul civil, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.88 din 2 februarie 2015

Măsurile preventive ale controlului judiciar și controlului judiciar pe cauțiune sunt măsuri privative de libertate, de natură a îngreuna pe lângă libertatea individuală a persoanei, și alte drepturi fundamentale, precum libera circulație, viața intimă, familială și privată, libertatea întrunirilor, munca și protecția socială a muncii, și libertatea economică. Pentru acest motiv, lipsa prevederii, în textele ce reglementează regimul juridic al celor două măsuri preventive anterior arătate, a termenului maxim pentru care acestea pot fi dispuse contravine dispozițiilor art.20, art.23, art.25, art.26, art.39, art.41, art.45 și art.53 din Constituție, precum și celor ale art.5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Cuvinte cheie: instrucție penală, restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale, libertatea individuală, dreptul la liberă circulație, viața intimă, viața familială, viața privată, libertatea întrunirilor, dreptul la muncă, libertatea economică.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate se susține că prevederile art. 211-215 din Codul de procedură penală încalcă dispozițiile constituționale invocate, întrucât nu reglementează un termen rezonabil pentru care să poată fi dispusă măsura controlului judiciar.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Obligațiile aferente măsurilor preventive neprivative de libertate ale obligației de a nu părăsi localitatea și obligației de a nu părăsi țara, așa cum ele erau reglementate în Codul de procedură penală din 1969, se regăsesc în noul Cod de procedură penală, ca obligații ce pot fi impuse învinutului în cazul dispunerii măsurii preventive a controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune. Însă, potrivit art. 145 alin. 2, coroborate cu cele ale art. 145¹ alin. 2 din Codul de procedură penală din 1969, obligarea de a nu părăsi localitatea și obligarea de a nu părăsi țara puteau fi dispuse, în cursul urmăririi penale, pentru o durată maximă de 30 de zile, fiecare prelungire neputând depăși 30 zile. Potrivit aceluiași dispoziții legale, durata maximă a acestor măsuri nu putea depăși, în cursul urmăririi penale, un an, și, în mod excepțional, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevedea pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii a cărei limită specială maximă era de 10 ani sau mai mare, doi ani.

Potrivit Codului de procedură penală, intrat în vigoare la 1 februarie 2014, măsurile preventive sunt reținerea, controlul judiciar; controlul judiciar pe cauțiune, arestul la domiciliu și arestarea preventivă [art. 202 alin. (4) lit. a)-e)], în cazul controlului judiciar și al controlului judiciar pe cauțiune nefiind reglementate nici termenele și nici durata maximă pentru care aceste măsuri preventive pot fi dispuse. Măsurile preventive sunt măsuri procesuale ce vizează în mod direct fie starea de libertate a suspectului sau a inculpatului, concretizându-se în privarea acestuia de libertate, în cazul reținerii, al arestării preventive și al arestului la domiciliu (clasificate astfel ca fiind măsuri preventive privative de libertate), fie alte drepturi sau libertăți fundamentale, în cazul controlului judiciar și în cel al controlului judiciar pe cauțiune (clasificate ca fiind măsuri preventive neprivative de libertate). Măsura controlului judiciar, ca măsură preventivă neprivativă de libertate, poate fi luată de către procuror, judecătorul de

drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată față de inculpat, dacă există probe sau indicii temeinice din care rezultă suspiciunea rezonabilă că acesta a săvârșit o infracțiune și dacă măsura este necesară în scopul asigurării bunei desfășurări a procesului penal, al împiedicării sustragerii inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori al prevenirii săvârșirii unei alte infracțiuni. Dar, Codul de procedură penală nu reglementează termenele și durata maximă pentru care poate fi dispusă această măsură.

Controlul judiciar presupune respectarea de către inculpat a obligațiilor prevăzute la art.215 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală.

Analizând, din punct de vedere constituțional, natura măsurilor preventive, Curtea a constatat că acestea constituie ingerințe în dreptul fundamental al libertății individuale, prevăzut de art. 23 din Constituție. Măsura controlului judiciar reprezintă, de asemenea, o măsură intruzivă ce poate afecta și alte drepturi și libertăți fundamentale, respectiv libera circulație [art. 215 alin. (2) lit. a), b) din Codul de procedură penală], viața intimă, familială și privată [art. 215 alin. (1) lit. b) și alin. (2) lit. c), d), f), g) din Codul de procedură penală], libertatea întrunirilor [art. 215 alin. (2) lit. h) din Codul de procedură penală], munca și protecția socială a muncii [art. 215 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură penală], și libertatea economică [art. 215 alin. (2) lit. k) din Codul de procedură penală], reglementate la art. 25, art. 26, art. 39, art. 41, și, respectiv, art. 45 din Constituție.

Curtea a reținut că drepturile fundamentale anterior enumerate nu sunt absolute prin natura lor, ele putând fi supuse unor limitări rezonabile printr-o reglementare etatică. Însă, în cauză, textele legale criticate, prin soluția legislativă promovată, nu reglementează cu privire la configurarea normativă a acestor drepturi, respectiv cu privire la stabilirea conținutului și limitelor acestora, ci se referă la o restrângere a exercitării drepturilor, situație în care Curtea a constatat incidența în cauză a art. 53 din Legea fundamentală și urmează a analiza dacă această restrângere este conformă cu prevederile acestui text constituțional.

Curtea a reținut că, din analiza acestui text constituțional, reies condițiile care trebuie îndeplinite pentru restrângerea exercițiilor unor drepturi sau libertăți, respectiv: domeniul să vizeze doar drepturile fundamentale, și nu orice drepturi subiective de natură legală sau convențională; restrângerea exercițiului acestor drepturi să poată fi înfăptuită numai prin lege; restrângerea să poată opera numai dacă se impune și doar dacă este necesară într-o societate democratică, restrângerea să poată opera numai în una din ipotezele limitativ enumerate de art. 53 din Constituție; restrângerea să fie proporțională cu cauza, restrângerea să fie nediscriminatorie; restrângerea să nu afecteze substanța dreptului.

Raportând condițiile arătate la prezenta cauză, Curtea a constatat că ingerința generată de instituția controlului judiciar vizează drepturi fundamentale, respectiv dreptul la libertate individuală, dreptul la liberă circulație, dreptul la viață intimă, familială și privată, libertatea întrunirilor, munca și protecția socială a muncii și libertatea economică, este reglementată prin lege, respectiv art. 211-215 din Codul de procedură penală, are ca scop legitim desfășurarea instrucției penale, fiind o măsură judiciară aplicabilă în cursul urmăririi penale și al judecății, se impune, fiind adecvată în abstracto scopului legitim urmărit, este nediscriminatorie și este necesară într-o societate democratică, pentru protejarea valorilor statului de drept.

Ingerința analizată nu este însă proporțională cu cauza care a determinat-o. În acest sens, Curtea a reținut că aceasta nu asigură un just echilibru între interesul public și cel individual, întrucât poate fi dispusă pentru o perioadă nelimitată de timp. Principiul proporționalității, astfel cum este reglementat în ipoteza particulară a art. 53 din Constituție, presupune caracterul excepțional al restrângerilor exercițiului drepturilor sau libertăților fundamentale, ceea ce implică, în mod necesar, și caracterul lor temporar. Din moment ce autoritățile publice pot recurge la restrângerea exercițiului unor drepturi în lipsa unor alte soluții, pentru salvagardarea valorilor statului democratic, este logic ca această măsură gravă să înceteze de îndată ce a încetat și cauza care a provocat-o (a se vedea Decizia nr. 872 din 25 iunie 2010).

Curtea a observat, de asemenea, că art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală reglementează ca primă modalitate de încetare de drept a măsurilor preventive expirarea termenelor prevăzute de lege, urmată de expirarea termenelor stabilite de organele judiciare.

Din interpretarea sistematică a normei anterior referite, în contextul dispozițiilor art. 241 din Codul de procedură penală în ansamblul său, reiese necesitatea existenței în cuprinsul legii procesual penale a termenului pentru care poate fi dispusă fiecare măsură preventivă, indiferent de natura sa privativă sau neprivativă de libertate, ceea ce în cazul măsurilor preventive ale controlului judiciar și ale controlului judiciar pe cauțiune legiuitorul nu a prevăzut.

Dacă în cazul măsurilor preventive privative de libertate legiuitorul a prevăzut atât termenele pe care pot fi luate, cât și durata maximă pentru care acestea pot fi dispuse, în cazul măsurii preventive a controlului judiciar, dispozițiile art. 211-215 și 241 din Codul de procedură penală nu prevăd nici termenul pentru care poate fi dispusă și nici durata maximă a acestei măsuri. Apare astfel ca evident dreptul organelor judiciare de a dispune controlul judiciar, ca măsură preventivă, pentru perioade nelimitate de timp, drept ce presupune restrângerea nelimitată temporal a drepturilor și libertăților fundamentale vizate de conținutul acestei măsuri. Or, potrivit standardelor de constituționalitate anterior arătate, o asemenea restrângere este neconstituțională, întrucât principiul proporționalității afectează conținutul normativ al drepturilor fundamentale vizate, așadar substanța acestora, nerezumându-se la restrângerea exercițiului acestora. Pentru acest motiv, Curtea urma să admită excepția de neconstituționalitate a art. 211-215 din Codul de procedură penală, prin raportare la art. 20, art. 23, art. 25, art. 26, art. 39, art. 41, art. 45 și art. 53 din Constituție, precum și art. 5 din Convenție.

Curtea a constatat că autorul excepției critică doar dispozițiile art. 211-215 din Codul de procedură penală, ce reglementează instituția controlului judiciar, însă acestea, în mod necesar și evident, nu pot fi dissociate de prevederile art. 216 și 217 din Codul de procedură penală, referitoare la controlul judiciar pe cauțiune, întrucât cele două măsuri formează împreună subcategoria măsurilor preventive neprivative de libertate, urmând aceleași reguli și același regim juridic. Nici pentru controlul judiciar pe cauțiune, Codul de procedură penală, respectiv art. 216 și 217 și art. 241, nu prevăd un termen și o durata maximă pentru care această măsură poate fi dispusă. Pentru acest motiv, potrivit art. 31 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, instanța de contencios constituțional, s-a pronunțat și asupra constituționalității dispozițiilor art. 216 și 217 din Codul de procedură penală, constatând că acestora din urmă le sunt aplicabile *mutatis mutandis* argumentele de neconstituționalitate referitoare la prevederile art. 211-215 din Codul de procedură penală.

În privința efectele deciziei pronunțate, Curtea a reținut că remedierea deficienței de reglementare constatate prin această decizie până la data publicării ei în Monitorul Oficial al României determină înlăturarea viciului de neconstituționalitate și menținerea în fondul activ al legislației a dispozițiilor art. 211-217 din Codul de procedură penală, împreună cu corectivele aduse în sensul arătat prin prezenta decizie.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 211-217 din Codul de procedură penală și constată că acestea sunt neconstituționale.

Decizia nr.712 din 4 decembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 211-217 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.33 din 15 ianuarie 2015.

Curtea Constituțională a declarat neconstituționale prevederile art.III din Legea nr.115/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator prin care se prelungeau, practic, mandatele organelor de conducere ale membrilor Consiliului de mediere.

Principiul neretroactivității legii

Cuvinte-cheie: Consiliu de mediere, prelungirea mandatului, mandat eligibil, mandat numit

Rezumat

I. Autorul excepției de neconstituționalitate au arătat, în esență, că prin dispozițiile art.I pct.4 din Legea nr.115/2012, prevederile art.17 alin.(4) din Legea nr. 192/2006 au fost modificate în sensul că durata mandatului membrilor Consiliului de mediere a devenit de 4 ani. În consecință, autorul excepției de neconstituționalitate afirmă că prevederile art.III din Legea nr.115/2012 contravin art.15 alin. (2) din Constituție, fiind încălcat principiul neretroactivității legii, întrucât dispoziția criticată se aplică unor situații juridice născute anterior intrării sale în vigoare.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a reținut că aceste prevederi transformă, practic, un mandat eligibil, obținut în urma unor alegeri interne ale mediatorilor, într-un mandat numit în privința perioadei care excedează duratei inițiale a mandatelor, prin prelungirea lor de la 2 la 4 ani și prin lipsirea mediatorilor de posibilitatea de a-și alege un nou consiliu de mediere la expirarea celor 2 ani prevăzuți inițial de lege. Rezultă, prin urmare, un mandat hibrid, cu o natură juridică mixtă, pe de o parte eligibil, pe de altă parte numit, ceea ce reprezintă o îndepărtare față de natura juridică eligibilă a mandatelor membrilor Consiliului de mediere. Așadar, prin redimensionarea unor mandate în curs s-a ajuns nu doar la creșterea duratei acestora, ci și la modificarea naturii lor juridice, ceea ce vine în contradicție cu prevederile art.15 alin.(2) din Constituție.

Curtea a invocat, în motivarea deciziei sale, jurisprudența sa legată de exercitarea unor tipuri de mandate. Cu referire expresă la aplicarea principiului neretroactivității în privința mandatelor legale, prin Decizia nr.375 din 6 iulie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.591 din 8 iulie 2005, Curtea a statuat că legiuitorul este liber să redimensioneze, printr-o lege nouă, durata mandatelor funcțiilor de conducere în alt fel decât legea în vigoare, dar numai pentru viitor, nu și pentru mandatele în curs, altfel ar însemna să nesocotească regula neretroactivității legii, care este normă de nivel constituțional, prevăzută în art.15 alin.(2) din Legea fundamentală. În speță, era vorba despre reducerea duratei mandatului în exercitarea unor funcții de conducere de către magistrați. Aceeași decizie a fost invocată drept precedent atunci când s-a pus în discuție posibilitatea măririi duratei mandatului unor aleși locali, în urma propunerii de a se organiza împreună alegerile locale cu cele legislative.

Astfel, prin Decizia nr.51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2012, Curtea a constatat că reglementarea criticată, care stabilea că în anul 2012 alegerile pentru autoritățile administrației publice locale vor avea loc la data alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat, precum și că primarii, președinții consiliilor județene, consilierii locali și consilierii județeni în funcție își exercită mandatul până la data validării noilor aleși, determină ca mandatele acestora să fie prelungite cu un termen ce poate depăși 6 luni. Având în vedere că mandatul Camerei Deputaților și Senatului expira în noiembrie 2012 și că, potrivit art.63 alin.(2) din Constituție, alegerile pentru Camera Deputaților și pentru Senat se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului, rezulta că organizarea la aceeași dată a alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale ducea la prelungirea mandatului aleșilor locali, iar, potrivit textului din lege, durata mandatului urma să se prelungească mai mult, până la data validării noilor aleși. Cauza prelungirii mandatelor nu se încadra în niciuna dintre situațiile menționate de Legea administrației publice locale nr.215/2001, cauze care justifică, potrivit Constituției, prelungirea mandatelor aleșilor, încălcând, prin urmare, principiul periodicității alegerilor și dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție, care consacră obligația respectării Constituției, supremației sale și a legilor. În consecință, redimensionând durata mandatelor în curs ale aleșilor locali, legea criticată încălca principiul neretroactivității legii, consacrat de art.15 alin.(2) din Legea fundamentală.

În același context, Curtea a constatat că, în principiu, prelungirea mandatului în curs al reprezentantului unei autorități publice este implicit prohibită de dispozițiile art.155 alin.(3) din Constituție, care, referindu-se la dispozițiile art.83 din Legea fundamentală, respectiv la noua durată a mandatului Președintelui României introdusă ca urmare a revizuirii Constituției, stabilește că acestea „se aplică începând cu următorul mandat prezidențial”. Chiar dacă deciziile menționate vizează situația mandatelor unor persoane care ocupă funcții publice,

principiul care le guvernează fiind același — cel al neretroactivității legii —, considerentele menționate au fost considerate ca fiind aplicabile *mutatis mutandis*.

În același sens, pronunțându-se asupra unei norme care introducea o nouă cauză de încetare a mandatului aleșilor locali pentru un comportament manifestat anterior intrării în vigoare a normei respective, Curtea a statuat că „În condițiile în care legea își propune să modifice statutul dobândit la data începerii mandatului, prin instituirea unui caz nou de încetare a acestuia legea devine retroactivă. Art.15 alin.(2) din Constituție consacră principiul neretroactivității legii, în sensul că o lege, odată adoptată de Parlament, va putea produce efecte juridice numai pentru viitor” (Decizia nr.61 din 18 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.116 din 15 februarie 2007).

În concluzie, în jurisprudența sa, Curtea a apreciat că atât scurtarea, cât și prelungirea mandatelor în exercițiu încalcă prevederile art.15 alin.(2) din Constituție.

III. Curtea a admis, cu unanimitate de voturi, excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.III din Legea nr.115/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator.

Decizia nr.713 din 4 decembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. III din Legea nr. 115/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.56 din 23 ianuarie 2015

Beneficiul reducerii stagiului de cotizare pentru persoanele cu handicap nu poate fi interpretat în sensul că ar dezavantaja această categorie de persoane în raport cu persoanele care nu au avut handicap în ceea ce privește stabilirea cuantumului pensiei.

Cuvinte cheie: Pensii, persoane cu handicap, grupe de muncă, egalitate în drepturi.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul excepției susține că înlăturarea unor persoane care au lucrat în grupele I sau a II-a de muncă de la beneficiul majorării punctajului de pensie este justificată în măsura în care au beneficiat de stagii de cotizare reduse, stabilite prin legi speciale, dar în această categorie nu pot intra și persoanele care au lucrat în grupele superioare de muncă, dar au beneficiat de reducerea stagiilor și a vârstei de pensionare pentru că au avut handicap, potrivit Legii nr.57/1992 privind încadrarea în muncă a persoanelor handicapate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.131 din 12 iunie 1992. În acest sens, arată că aceste din urmă persoane nu au avut cum să cumuleze un punctaj total realizat în întreaga perioadă de activitate tot atât de mare ca o persoană care a lucrat în grupe superioare de muncă, dar nu a avut handicap. De asemenea, consideră că se crează o discriminare între persoanele cu handicap, întrucât cele care au lucrat în condiții mai grele de muncă nu sunt cu nimic diferențiate de cele care au lucrat în condiții de muncă normale.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Dispozițiile art.11 din Legea nr.57/1992 au reglementat condițiile de pensionare a persoanelor cu handicap în mod distinct față de reglementarea cadru reprezentată la acel moment de Legea nr.3/1977 privind pensiile de asigurări sociale de stat și asistență socială, publicată în Buletinul Oficial, nr.82 din 6 august 1977, reprezentând o reglementare cu caracter special. Alineatul (1) din acest text de lege prevedea că „(1) Persoanele handicapate beneficiază la cerere, de pensie integrală pentru limită de vârstă dacă dovedesc o vechime în muncă, după data dobândirii handicapului, de 15 ani bărbații și de 10 ani femeile, în cazul celor încadrabili în gradul I de invaliditate, de 20 ani pentru bărbați și 15 ani pentru femei, în cazul celor încadrabili în gradul II de invaliditate, de 25 ani pentru bărbați și 20 ani pentru femei, în cazul celor încadrabili în gradul III de invaliditate.”

Pe de altă parte, dispozițiile art.11, art.14 și art.16 din Legea nr.3/1977 stabileau condiții mai favorabile de pensionare pentru persoanele care au lucrat în grupele I și II de muncă față de cele care au lucrat în grupa a III-a de muncă, acordând atât procente mai mari din retribuția tarifară, dar și o vârstă de pensionare ori o vechime în muncă mai scăzute. Astfel, art.14 din Legea nr.3/1977 prevedea: „(1) *Persoanelor care au lucrat efectiv cel puțin 20 ani în locuri care, potrivit legii, se încadrează în grupa I de muncă, sau cel puțin 25 ani în grupa II de muncă, la stabilirea pensiei li se ia în calcul, pentru fiecare an lucrat în aceste grupe câte:*

a) un an și șase luni pentru grupa I de muncă;

b) un an și trei luni pentru grupa II de muncă.

(2) Pe această bază persoanele care au lucrat în grupele I și II de muncă au dreptul, la cerere, să fie pensionate, la împlinirea vârstei de:

a) 52 ani, pentru grupa I și 57 ani pentru grupa II, bărbații;

b) 50 ani pentru grupa I și 52 ani pentru grupa II, femeile.

(3) Persoanele care îndeplinesc condițiile prevăzute de alin.(1) sunt pensionate, la cerere, și la 50 de ani, atât bărbații cât și femeile din grupa I de muncă, și la 55 ani bărbații sau 50 de ani femeile, din grupa II de muncă.

(4) Persoanele care au vechime în muncă prevăzută de lege și au lucrat efectiv cel puțin 15 ani în locurile încadrate în grupa I de muncă sau cel puțin 20 ani în locurile încadrate în grupa II de muncă au dreptul, la cerere, să li se reducă vârsta de pensionare prevăzută de art.8 alin.2, în mod proporțional cu anii lucrați în grupele I sau II de muncă, dar nu mai puțin de 52 ani, pentru grupa I și 57 ani pentru grupa II, bărbații, sau 50 ani pentru grupa I și 52 ani pentru grupa II, femeile.”

Examinând aceste texte de lege, Curtea a observat că, spre deosebire de dispozițiile Legii nr.3/1977, dispozițiile art.11 din Legea nr.57/1992 nu instituiau nicio distincție între persoanele cu handicap în funcție de grupa de muncă în care și-au desfășurat activitatea. Pe de altă parte, însă, legea nu prevedea o vârstă de pensionare obligatorie pentru persoanele cu handicap, așa cum se cerea pentru persoanele care au lucrat în grupe superioare de muncă, singura cerință fiind cea a îndeplinirii condițiilor de vechime în muncă.

În ceea ce privește susținerea potrivit căreia persoanele cu handicap nu au beneficiat de un avantaj real datorită vârstei de pensionare, întrucât nu aveau cum să cumuleze un punctaj total realizat în întreaga perioadă de activitate tot atât de mare ca o persoană care a lucrat în grupe superioare de muncă, dar nu a avut handicap și a fost obligată să muncească până la o vârstă mai înaintată, cumulând mai mulți ani de muncă, Curtea a constatat că beneficiul pensionării la o vârstă mai redusă de care s-au bucurat persoanele cu handicap nu înseamnă în mod automat și faptul că acestea nu au putut obține un punctaj mai mare în urma aplicării dispozițiilor Hotărârii Guvernului nr.1550/2004 privind efectuarea operațiunilor de evaluare în vederea recalculării pensiilor din sistemul public, stabilite în fostul sistem al asigurărilor sociale de stat potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, în conformitate cu principiile Legii nr.19/2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.897 din 1 octombrie 2004, și ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr.4/2005 privind recalcularea pensiilor din sistemul public, prevenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.119 din 7 februarie 2005, esențial fiind numărul de ani cât o persoană se consideră că a cotizat la sistemul public de pensii, respectiv vechimea în muncă efectiv realizată. Or, aceasta a variat de la caz la caz, art.11 alin.(1) din Legea nr.57/1992 stabilind numai cerința vechimii minime în muncă dobândită în condiții de handicap fizic, necesară obținerii pensiei în regimul acestui act normativ. Astfel, asiguratul putea cumula și o vechime în muncă realizată în condiții fără handicap, care se adaugă numărului minim de ani prevăzut de acest text de lege. Mai mult, același text de lege prevedea că pensia se acorda „la cerere”, astfel că persoanele cu handicap aveau un drept, dar nu și o obligație de a solicita dreptul la pensie la o vârstă și o vechime în muncă mai reduse, putându-și continua activitatea profesională și după împlinirea condițiilor de vechime în muncă prevăzute de art.11 alin.(1) din Legea nr.57/1992.

Prin urmare, beneficiind de dreptul de a se pensiona la o vârstă redusă, persoanele cu handicap puteau cumula totuși o vechime în muncă mai mare decât vechimea necesară deschiderii dreptului la pensie, iar în vederea obținerii punctajului mediu anual - în urma recalculării acestor pensii ulterior intrării în vigoare a Legii nr.19/2000 - punctajul acumulat în perioada activă a asiguratului s-a împărțit la numărul de ani reprezentând vechimea în muncă, necesar deschiderii dreptului de pensie, prevăzut de Legea nr.57/1992. Astfel, art.2 alin.(4) din Normele Metodologice de evaluare a pensiilor din sistemul public, stabilite în fostul sistem al asigurărilor sociale de stat potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, în vederea recalculării în conformitate cu principiile Legii nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu modificările și completările ulterioare, care constituie anexă la Hotărârea Guvernului nr.1550/2004, prevedeau că „Pentru persoanele beneficiare de pensii stabilite în condiții prevăzute de acte normative cu caracter special, stagiul complet de cotizare utilizat la determinarea punctajului mediu anual este vechimea în muncă necesară deschiderii dreptului de pensie prevăzută de aceste acte normative.”

În egală măsură, faptul că, potrivit Legii nr.3/1977, o persoană fără handicap care a lucrat în grupe superioare de muncă trebuia să îndeplinească condițiile unei vârste de pensionare mai avansate nu semnifică neapărat și că aceasta a realizat un stagiul de cotizare mai mare decât cel impus de lege, importantă fiind vârsta de la care a început să muncească și eventualele întreruperi ale activității pe parcurs.

Cât privește critica vizând faptul că persoanele cu handicap care au lucrat în grupe superioare de muncă nu sunt diferențiate sub aspectul condițiilor de pensionare de cele care au avut handicap, dar au lucrat în condiții normale, respectiv în grupa a II-a de muncă, potrivit legislației anterioare Legii nr.19/2000, Curtea a arătat că această problemă privește, în realitate, dispozițiile Legii nr.57/1992, respectiv opțiunea pe care legiuitorul a avut-o de a acorda un regim mai favorabil persoanelor cu handicap, fără a cumula în același timp aceste beneficii cu cele acordate persoanelor care au lucrat în grupe superioare de muncă, iar nu dispozițiile de lege care fac obiectul controlului prezentei excepții de neconstituționalitate.

III. Curtea a respins excepția de neconstituționalitate ca neîntemeiată și a constatat că dispozițiile art.169 alin.(2) din Legea nr.263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Decizia nr.718 din 9 decembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.169 alin.(2) din Legea nr.263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice.

Beneficiul luării în calcul a unui stagiul de cotizare mai favorabil se acordă numai dacă acest stagiul era prevăzut de lege la data pensionării.

***Cuvinte cheie:* Pensii de serviciu, stagiul de cotizare.**

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul excepției, al cărui drept la pensie s-a deschis la data de 1 septembrie 2000, critică faptul că art.8 alin.(3) din Anexa la Ordonanța de urgență a Guvernului nr.59/2011 stabilește beneficiul luării în calcul a unui stagiul de cotizare mai favorabil numai dacă acesta era prevăzut în legea în vigoare la data pensionării, iar nu și dacă acesta a fost prevăzut printr-o lege ulterioară, respectiv Legea nr.567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea și al personalului care funcționează în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1197 din 14 decembrie 2004. Întrucât a fost greșier, consideră că îi sunt aplicabile cele reținute de Curtea Constituțională prin Decizia nr.60 din 31 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al

României, Partea I, nr.144 din data de 5 martie 2012, potrivit căroră „art.8 alin.(3) din aceeași anexă prevede că se va lua în considerare stagiul de cotizare utilizat la deschiderea drepturilor inițiale de pensie, astfel cum a fost reglementat în legislația în vigoare la data stabilirii acestora, în măsura în care acest stagiul de cotizare este mai favorabil beneficiarului, respectiv 25 de ani în privința grefierilor, astfel cum reiese din art.68 din Legea nr.567/2004 [...]”.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Dispozițiile Anexei la Ordonanța de urgență a Guvernului nr.59/2011 reglementează metodologia privind revizuirea pensiilor prevăzute la art.1 lit.c)-h) din Legea nr.119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor. Art.8 alin.(1) din Anexă stabilește modul în care se calculează punctajul mediu anual, prevăzând că acesta „se determină prin împărțirea numărului de puncte rezultat din însumarea punctajelor anuale realizate la stagiul complet de cotizare”, în timp ce alin.(2) al aceluiași articol prevede că „stagiul complet de cotizare utilizat la determinarea punctajului mediu anual conform prezentei metodologii este cel prevăzut în anexa nr.1”. Prin urmare, în vederea instituirii unui sistem unitar de pensii publice, legiuitorul a prevăzut revizuirea pensiilor personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea, ale personalului diplomatic și consular, ale funcționarilor publici parlamentari, ale deputaților și senatorilor, ale personalului aeronautic civil navigator profesionist din aviația civilă și ale personalului Curții de Conturi cu utilizarea unui stagiul de cotizare identic celui stabilit prin Legea nr.263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.852 din 20 decembrie 2010, iar nu cu păstrarea stagiului prevăzut de legislația în vigoare la data deschiderii drepturilor la pensie. Astfel, dispozițiile Anexei nr.1 la Metodologia privind revizuirea pensiilor prevăzute la art.1 lit.c)-h) din Legea nr.119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, care face parte constitutivă din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.59/2011 sunt identice cu dispozițiile Anexei nr.5 la Legea nr.263/2010. În mod excepțional, legiuitorul a prevăzut prin art.8 alin.(3) din Anexa la Ordonanța de urgență a Guvernului nr.59/2011, articol supus controlului de constituționalitate, ca la punctajul mediu anual să nu fie luat în calcul stagiul de cotizare prevăzut la alin.(2), ci „stagiul de cotizare utilizat la deschiderea drepturilor inițiale de pensie, astfel cum a fost acesta reglementat în legislația în vigoare la data stabilirii acestora, în măsura în care acesta este mai favorabil beneficiarului.” Această opțiune a legiuitorului este justificată de principiul *tempus regit actum*. Interpretarea textului de lege criticat în sensul aplicării unui alt regim juridic decât cel în vigoare la momentul stabilirii pensiei ori al revizuirii acesteia, considerat de autorul excepției mai favorabil, ar reprezenta o încălcare a acestui principiu.

Faptul că diverse persoane se supun unui regim juridic diferit, în funcție de legea aplicabilă la momentul deschiderii dreptului la pensie, nu poate fi privit ca fiind contrar principiului constituțional al egalității în drepturi a cetățenilor. În acest sens, este Decizia Curții Constituționale nr.861 din 28 noiembrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.45 din 22 ianuarie 2007.

Cât privește considerentele Deciziei nr.60 din 31 ianuarie 2012, invocate de autorul excepției, Curtea a arătat că acestea se referă la situația în care dreptul la pensie al grefierilor a fost deschis sub imperiul Legii nr.567/2004, situație diferită de cea în care se află autorul prezentei excepții de neconstituționalitate.

III. Curtea a respins excepția de neconstituționalitate ca neîntemeiată și a constatat că dispozițiile art.8 alin.(3) din Anexa la Ordonanța de urgență a Guvernului nr.59/2011 pentru stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor prevăzute la art.1 lit.c)-h) din Legea nr.119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Decizia nr.720 din 9 decembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.8 alin.(3) din Anexa la Ordonanța de urgență a Guvernului nr.59/2011 pentru

stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor prevăzute la art.1 lit.c)-h) din Legea nr.119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor

Vârsta de pensionare și stagiul de cotizare se stabilesc în funcție de data nașterii asiguratului, iar nu în funcție de data pensionării.

Cuvinte cheie: Dreptul la pensie, vârsta de pensionare, stagiul de cotizare, egalitatea în drepturi.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul excepției susține că modul de stabilire a punctajului mediu anual este neconstituțional, iar viciul de neconstituționalitate este generat de dispozițiile coloanei întâi din Anexa nr.6 la Legea nr.263/2010, care, pe lângă criteriile vârstei și stagiului de cotizare, introduc o nouă condiție în funcție de care se stabilește pensia, respectiv data nașterii asiguratului. Prin urmare, consideră că s-a creat o discriminare pe criterii de vârstă.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Analizând dispozițiile coloanelor 3-5 din Anexa nr.6 la Legea nr.263/2010, Curtea a constatat că acestea stabilesc o creștere etapizată și corelată a vârstelor și stagiilor de cotizare. Coloana întâi din anexă prevede, în plus, data nașterii asiguratului în funcție de care se stabilește data la care are dreptul să solicite deschiderea dreptului la pensie și în funcție de care se stabilesc vârsta și stagiul de cotizare. Atunci când asiguratul beneficiază de reducerea vârstei de pensionare, așa cum este cazul autorului excepției, perioada redusă se scade din vârsta de pensionare din coloana a treia, corespunzătoare datei nașterii prevăzute în coloana întâi. Astfel, asiguratul se poate pensiona la o dată anterioară celei prevăzute în coloana a doua, corespunzătoare datei nașterii. De asemenea, stagiul de cotizare este cel corespunzător datei nașterii, iar nu celui de la data pensionării. A considera că vârsta de pensionare se stabilește în funcție de data deschiderii dreptului la pensie, iar nu în funcție de data nașterii, ar însemna ca asiguratul să beneficieze, practic, de o dublă reducere, atât cea obținută potrivit legii, ca urmare a condițiilor în care și-a desfășurat activitatea profesională, dar și de una obținută prin eludarea legii, întrucât scăderea perioadei reduse nu s-ar efectua din vârsta la care ar fi trebuit să se pensioneze potrivit datei nașterii, ci dintr-o vârstă mai mică, corespunzătoare datei de pensionare anticipate. O astfel de soluție este evident inechitabilă în raport cu ceilalți asigurați. În același timp, a considera că, așa cum susține autorul excepției, stagiul de cotizare care trebuie să fie luat în calculul punctajului mediu anual este cel de la data pensionării, iar nu cel aferent datei nașterii, ar însemna că, în mod contrar voinței legiuitorului, asiguratul ar beneficia de reducerea stagiului de cotizare în condițiile în care asiguratul nu ar fi trebuit să beneficieze decât de reducerea vârstei de pensionare.

Având în vedere cele mai sus arătate, Curtea a apreciat că susținerile autorului excepției privind contrarietatea dintre dispozițiile de lege criticate și prevederile constituționale și internaționale referitoare la egalitatea cetățenilor și interzicerea discriminării sunt lipsite de fundament.

Cât privește susținerea referitoare la încălcarea dreptului la pensie și a dreptului de proprietate, Curtea a reținut, în acord cu cele statuate prin Decizia nr.736 din 24 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.4 din 4 ianuarie 2007, că prevederile art.47 alin.(2) din Constituție acordă în exclusivitate legiuitorului atribuția de a stabili condițiile și criteriile de acordare a dreptului la pensie, inclusiv modalitățile de calcul și quantumul său. Dispozițiile de lege criticate sunt o expresie a prevederilor constituționale mai

sus amintite și dau expresie rațiunilor sociale și bugetare avute de vedere în legiuitor. În acest sens, prin Decizia nr.919 din 1 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.42 din 19 ianuarie 2013, Curtea menționează că, „având în vedere deficitul bugetului de asigurări sociale menționat, legiuitorul a instituit o grilă de creștere progresivă a vârstei de pensionare, iar data nașterii este un criteriu obiectiv pentru determinarea acesteia, întrucât raportat la ea se stabilește vârsta de pensionare. Acest tip de reglementare există în majoritatea sistemelor naționale, ea fiind justificată de asigurarea resurselor necesare finanțării sistemului public de pensii, în condițiile în care, pe de o parte, se înregistrează o scădere a numărului populației active și, pe de altă parte, o creștere a speranței de viață a persoanelor aflate la pensie.”

III. Curtea a respins excepția de neconstituționalitate ca neîntemeiată și a constatat că dispozițiile coloanei întâi cu titlul „luna și anul nașterii” din Anexa nr.6 la Legea nr.263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Decizia nr.723 din 9 decembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor coloanei întâi cu titlul „luna și anul nașterii” din Anexa nr.6 la Legea nr.263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice

Validarea sau invalidarea în tot sau în parte a deciziilor emise de entitățile investite de lege care conțin propunerea de acordare de măsuri compensatorii nu afectează dreptul de proprietate privată, în ipoteza deciziilor/dispozițiilor care nu au fost emise în executarea unor hotărâri judecătorești prin care instanțele s-au pronunțat irevocabil/definitiv asupra calității de persoane îndreptățite și asupra întinderii dreptului de proprietate a acestora.

Cuvinte cheie: *Dreptul de proprietate privată, Bun, Imobile preluate abuziv, Măsuri reparatorii, Dialog judiciar, CEDO*

Rezumat:

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate s-a susținut că este încălcat principiul neretroactivității întrucât legea nouă se aplică cererilor înregistrate sub imperiul vechii reglementări și nesoluționate încă, precum și litigiilor aflate în curs de judecată la momentul intrării sale în vigoare, fără a ține cont de drepturile anterior câștigate. Prin termenele inacceptabil de îndelungate pe care Legea nr.165/2013 le reglementează pentru soluționarea, în faza administrativă, a cererilor de despăgubire, precum și prin condiționarea accesului la justiție de respectarea acestora se încalcă prevederile art.21 alin. (1)-(3) din Constituție și ale art.6 din Convenție, atât sub aspectul accesului liber la instanță, cât și al dreptului părților la un proces echitabil și la soluționarea cauzei într-un termen rezonabil. Autorii excepției au mai susținut că se nesocotesc principiile securității juridice și al încrederii legitime, consacrate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a reținut că deciziile prin care se propunea acordarea de despăgubiri pentru un imobil preluat în mod abuziv, imposibil de restituit în natură, se emiteau, în condițiile legii, fie de către autoritățile administrației publice locale sau de alte entități ce nu se află într-o relație directă de subordonare și control față de autoritatea administrativă. Curtea a constatat că, până la instituirea, prin art.16 alin.(21) din Legea nr.247/2005, a controlului de legalitate exercitat de prefect asupra dispozițiilor autorităților administrației publice locale care conțineau propunerile motivate de acordare de despăgubiri, nicio dispoziție/decizie sau ordin, după caz, a niciunei entități investite de lege cu soluționarea notificării depuse în temeiul Legii nr.10/2001 nu a făcut obiectul unui control impus de lege și efectuat de către o autoritate publică. Ulterior acestui moment, doar deciziile aparținând autorităților administrației publice locale au format obiectul controlului de legalitate exercitat în mod obligatoriu de prefect, celelalte dispoziții conținând propuneri de acordare de

despăgubiri, aparținând celorlalte categorii de entități investite de lege fiind în continuare sustrate oricărei forme de control administrativ prevăzut de lege. În acest sens, Curtea a reținut aspectul ivit în practică, pe fondul inexistenței unei reglementări care să prevadă o atribuție de control al acestor decizii sub aspectul existenței și întinderii dreptului sau a stabilirii calității de persoană îndreptățită: pentru a verifica, încă o dată, temeinicia refuzului restituirii în natură și a întocmi raportul de evaluare, Comisia Centrală pentru Stabilirea Despăgubirilor, deși observa erori grave, vădite sau chiar aspecte ilegale în decursul acestor demersuri, nu dispunea de instrumentul legal necesar pentru remedierea acestora.

Totodată, Curtea a observat că, din Hotărârea-pilot pronunțată la 12 octombrie 2010 în cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României, se desprinde constatarea Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la existența, pe fondul vidului legislativ în materie, a numeroase situații de suprapunere de titluri de proprietate, ce stau la originea multora dintre litigiile aduse în fața sa, ceea ce imprimă necesitatea rezolvării interne și a acestui aspect. Or, măsura legală criticată de autorii excepției reprezintă o astfel de atribuție legală de control suplimentar, conferită unui organism central, și răspunde, astfel, acestei cerințe, având scopul de a preveni cazuri similare și de a asigura legalitatea și stabilitatea circuitului civil.

În ceea ce privește invocarea, de către autorii excepției de neconstituționalitate, a deciziilor prin care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat statul român în cauze privind restituirea proprietăților, Curtea a considerat că acestea nu pot fi invocate în ceea ce privește noua legislație în materia finalizării procesului de restituire, concretizată în Legea nr.165/2013, întrucât hotărârile de condamnare a României sunt decizii de speță, ce au în vedere cadrul normativ în vigoare la momentul aplicării cererii adresate Curții de la Strasbourg, așa cum și încălcările constatate prin Hotărârea-pilot se referă la situațiile concrete analizate în speță, prin raportare, evident, la legislația anterioară Legii nr.165/2013. În schimb, Hotărârea-pilot Maria Atanasiu și alții împotriva României din 12 octombrie 2010 reprezintă instrumentul prin care instanța europeană a indicat statului român liniile directoare și principiile generale ce trebuie a fi respectate la elaborarea unei noi legislații în materia restituirilor, de natură să corecteze gravele deficiențe constatate prin hotărârile anterioare de condamnare a României. Prin urmare, Legea nr.165/2013 trebuie să se încadreze în aceste linii directoare, sub aspectul respectării drepturilor protejate de Convenție. În acest sens, Hotărârea-pilot face referire la marja de apreciere a statului cu privire la reconfigurarea și restructurarea legislației sale în domeniu și la măsurile de ordin general pe care le pot lua statele, pornind de la faptul că art.1 din primul Protocol adițional la Convenție nu garantează un drept de a dobândi bunuri și nu impune statelor contractante nicio restricție cu privire la libertatea totală de a stabili domeniul de aplicare a legilor pe care le pot adopta în materia restituirii bunurilor și de a alege condițiile în care acceptă să restituie drepturile de proprietate ale persoanelor deposedate (paragrafele 162-177). Prin urmare, Curtea a considerat că, prin invocarea în continuare a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului anterioare Hotărârii-pilot Maria-Atanasiu împotriva României, s-ar ajunge în situația în care legiuitorul român, să nu poată interveni deloc în corijarea unor situații de fapt/drept inechitabile care au produs sau care au determinat producerea problemelor sistemice/ structurale. Or, ceea ce primează în mecanismul procedurii-pilot este remedierea problemelor structurale sau sistemice constatate în mod repetat, și nu perpetuarea acestora. De aceea, în cuprinsul Hotărârii-pilot, instanța de la Strasbourg, referindu-se la măsurile cu caracter general ce se impun față de problematica constatată (par.229-236), nu a făcut referire la cele reținute la par.178-194, care vizează aplicarea în situația României a principiilor generale ce decurg din jurisprudența sa în materie, ci s-a raportat exclusiv la principiile generale ce se degajă din aceasta și la modul de aplicare a lor în contextul reformei politice și economice, expuse la par.162-177.

Curtea a constatat că validarea sau invalidarea în tot sau în parte a deciziilor emise de entitățile investite de lege care conțin propunerea de acordare de măsuri compensatorii presupune, în mod concret, verificarea dosarelor din punctul de vedere al existenței dreptului persoanei care se consideră îndreptățită la măsuri reparatorii, astfel cum prevede art.21 alin.(8) din Legea nr.165/2013, Secretariatul Comisiei Naționale putând solicita documente în

completare entităților investite de lege, titularilor dosarelor și oricăror altor instituții care ar putea deține documente relevante. Verificarea existenței dreptului echivalează, practic, cu examinarea aceluiași condiții ce era necesar a fi îndeplinite și la momentul inițial, al emiterii deciziei respective, deoarece noua lege nu introduce noi cerințe în această privință. Așa cum s-a arătat și în Decizia nr.269 din 7 mai 2014, această atribuție asigură un filtru suplimentar, prin respectarea aceluiași condiții legale ce erau necesar a fi întrunite și la momentul emiterii dispoziției, pentru asigurarea legalității dreptului. Așa fiind, nu se poate susține că această atribuție afectează, în mod real, dreptul de proprietate, decât în măsura în care acesta nu era, de la bun început, legal stabilit, în sensul că, în realitate, nu îndeplinea toate cerințele stabilite de legea atunci în vigoare. Curtea a statuat că principiul securității juridice nu poate prevala principiului legalității.

Luând în considerare toate aceste argumente, Curtea a constatat că dispozițiile art.4 teza a doua raportate la cele ale art.17 alin.(1) lit.a) din Legea nr.165/2013 sunt constituționale în raport de criticile formulate, în ceea ce privește ipoteza referitoare la deciziile/dispozițiile entităților investite cu soluționarea notificărilor care nu au fost emise în executarea unor hotărâri judecătorești prin care instanțele s-au pronunțat irevocabil/definitiv asupra calității de persoane îndreptățite și asupra întinderii dreptului de proprietate a acestora.

III. Pentru toate aceste considerente, cu majoritate de voturi, Curtea a respins, ca devenită inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.4 teza a doua raportate la cele ale art.34 alin.(1) din Legea nr.165/2013, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 4 teza a doua raportate la cele ale art.11 alin.(1) și (2) din Legea nr.165/2013 și ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.4 teza a doua raportate la cele ale art.21 alin.(6) și (9) și art.31 alin.(5) din Legea nr.165/2013.

Decizia nr.724 din 16 decembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 4 teza a doua raportate la cele ale art.11 alin.(1) și (2), art.17 alin.(1) lit.a), art.21 alin.(6) și (9), art.31 alin.(5) și art.34 alin.(1) din Legea nr.165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.120 din 16 februarie 2015

Sintagma ”la momentul prelevării mostrelor biologice” din cuprinsul dispozițiilor art.336 alin.(1) din Codul penal lipsește de previzibilitate norma de incriminare, în condițiile în care principiul respectării legilor și cel al legalității incriminării impun legiuitorului să legifereze prin texte suficient de clare și precise pentru a putea fi aplicate, prin asigurarea posibilității persoanelor interesate de a se conforma prescripției legale.

Cuvinte-cheie: principiul respectării legilor, legalitatea incriminării.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, instanța de judecată susține că legiuitorul, prin incriminarea faptei de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, așa cum este reglementată această infracțiune de art.336 din Codul penal, s-a abătut de la principiul general al legalității incriminării, deoarece a disociat momentul săvârșirii infracțiunii, care coincide cu momentul depistării în trafic a conducătorului vehiculului, de momentul consumării infracțiunii, care, în noua viziune legislativă, ar fi cel al prelevării mostrelor biologice, în condițiile în care această infracțiune este una de pericol și, prin urmare, se consumă dintr-o dată la momentul săvârșirii ei. Altfel zis, după momentul opririi în trafic, făptuitorul nu mai prezintă nici un pericol pentru valorile sociale ocrotite de legea penală și ar fi absurd să fie pedepsit pentru o faptă care nu mai prezintă pericol public, raportat la momentul

recoltării de probe biologice. Angajarea răspunderii penale ar urma să depindă de mai mulți factori exteriori, obiectivi și subiectivi, care nu au nicio legătură de cauzalitate cu infracțiunea comisă, cum ar fi distanța care trebuie parcursă până la unitatea spitalicească (în mediul rural nu funcționează noaptea unități medicale și șoferii trebuie transportați la oraș) și rapiditatea cu care acționează agenții de poliție, respectiv personalul medical (preluarea pacientului și recoltarea probelor biologice se realizează imediat sau cu întârziere în funcție de numărul cadrelor medicale și de problemele cu care acestea se confruntă la momentul la care este adus autorul faptei). Noua reglementare, care nu mai permite recoltarea a două probe biologice în vederea stabilirii alcoolemiei la momentul prinderii în trafic a autorului faptei, desființează o probă științifică, concludentă și utilă cauzei, aceea constând în calculul retroactiv al alcoolemiei.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

La 1 februarie 2014, prin art.121 pct.1 din **Legea nr.187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.757 din 12 noiembrie 2012, a fost abrogat art.87 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.670 din 3 august 2006, cu modificările și completările ulterioare, care la alin.(1) prevedea următoarele: *”Conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau tramvai de către o persoană care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani.”* Prin noul Cod penal, legiuitorul a incriminat fapta de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului, în varianta simplă, în art.336 alin.(1), potrivit căruia: *”Conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană care, la momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.”* Art.336 alin.(1) din Codul penal nu a preluat identic textul art.87 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.195/2002, ci a modificat condițiile de incriminare în ceea ce privește momentul la care este necesară existența îmbibației alcoolice în sânge pentru a se putea constata întrunirea elementului material al laturii obiective a infracțiunii.

Dacă din reglementarea anterioară se desprindea cerința ca îmbibația alcoolică în sânge, peste limita prevăzută de lege, să existe la momentul conducerii autovehiculului sau tramvaiului, noua reglementare prevede condiția ca autorul faptei să aibă o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge la momentul prelevării mostrelor biologice. Cu privire la intervalul de timp în care trebuie efectuată recoltarea probelor biologice, Codul de procedură penală stabilește în art.190 alin.(8) că: *”În cazul conducerii unui vehicul de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice sau a altor substanțe, recoltarea de probe biologice se efectuează din dispoziția organelor de constatare și cu consimțământul celui supus examinării de către un medic, asistent medical sau de o persoană cu pregătire medicală de specialitate, în cel mai scurt timp, într-o instituție medicală, în condițiile stabilite de legile speciale.”* Așa cum rezultă din expunerea de motive a noului Cod penal, prin modificarea conținutului infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, legiuitorul a urmărit eliminarea posibilității unei estimări retroactive a alcoolemiei, în scopul evitării inconvenientelor create de această estimare. Soluția legislativă prevăzută de art.87 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.195/2002 impunea calculul retroactiv al alcoolemiei, care consta în determinarea îmbibației de alcool existente la momentul conducerii autovehiculului și necesita recoltarea a două probe de sânge pentru stabilirea fazei intoxicației etilice (absorbție sau eliminare) și a ratei de eliminare individuală, în perspectiva solicitării expertizei de estimare retroactivă a alcoolemiei.

Sintagma *”la momentul prelevării mostrelor biologice”* din cuprinsul dispozițiilor art.336 alin.(1) din Codul penal este neconstituțională, întrucât aduce atingere prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5) referitor la principiul respectării legilor și ale art.20 referitor la preeminența tratatelor internaționale privind drepturile omului asupra legilor interne, raportate

la prevederile art.7 par.1 referitor la legalitatea incriminării din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Sintagma menționată lipsește de previzibilitate norma de incriminare, în condițiile în care principiul respectării legilor și cel al legalității incriminării impun legiuitorului să legislaze prin texte suficient de clare și precise pentru a putea fi aplicate, inclusiv prin asigurarea posibilității persoanelor interesate de a se conforma prescripției legale.

Destinatarii normei penale de incriminare trebuie să aibă o reprezentare clară a elementelor constitutive, de natură obiectivă și subiectivă, ale infracțiunii, astfel încât să poată să prevadă consecințele ce decurg din nerespectarea normei și să își adapteze conduita potrivit acesteia. Elementul material al laturii obiective a infracțiunii reglementate de art.336 alin.(1) din Codul penal se realizează prin acțiunea de conducere pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană care, la momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge. Îmbibația alcoolică este procesul de pătrundere a alcoolului în sânge, consecința fiind provocarea unei stări de intoxicație (alcoolică). Sub aspectul urmării imediate, este vorba de o infracțiune de pericol, acțiunea săvârșită punând în primejdie siguranța circulației pe drumurile publice. Fiind o infracțiune de pericol, legătura de cauzalitate dintre acțiunea ce constituie elementul material al laturii obiective și urmarea imediată rezultă din însăși materialitatea faptei și nu trebuie dovedită.

Îmbibația alcoolică se determină prin analiza toxicologică a mostrelor biologice recoltate la un moment de timp mai mult sau mai puțin îndepărtat de momentul săvârșirii infracțiunii, care este cel al depistării în trafic a conducătorului vehiculului. Condiția ca îmbibația alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge să existe la momentul prelevării mostrelor biologice plasează, astfel, consumarea infracțiunii la un moment ulterior săvârșirii ei, în condițiile în care de esența infracțiunilor de pericol este faptul că acestea se consumă la momentul săvârșirii lor. Odată cu oprirea în trafic, încetează starea de pericol pentru valorile sociale ocrotite de dispozițiile art.336 din Codul penal, astfel încât, raportat la momentul prelevării mostrelor biologice, tragerea la răspundere penală nu se justifică. Stabilirea gradului de îmbibație alcoolică și, implicit, încadrarea în sfera ilicitului penal în funcție de momentul prelevării mostrelor biologice, care nu poate fi întotdeauna imediat următor săvârșirii faptei, constituie un criteriu aleatoriu și exterior conduitei făptuitorului în vederea tragerii la răspundere penală, în contradicție cu normele constituționale și convenționale mai sus menționate.

Latura subiectivă a infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului presupune vinovăția sub formă de intenție, care poate fi directă sau indirectă. Există intenție directă când conducătorul vehiculului prevede, ca fiind inevitabil, rezultatul faptei sale și, implicit, urmărește producerea lui prin săvârșirea acelei fapte. Există intenție indirectă când subiectul prevede rezultatul, nu-l urmărește, însă acceptă posibilitatea producerii lui. Or, modalitatea de incriminare prin acordarea de relevanță penală valorii alcoolemiei din momentul prelevării mostrelor biologice nu permite destinatarilor normei penale să prevadă consecințele nerespectării acesteia.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a stabilit că trăsătura esențială a statului de drept o constituie supremația Constituției și obligativitatea respectării legii (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.232 din 5 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.727 din 15 noiembrie 2001, Decizia nr.234 din 5 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.558 din 7 septembrie 2001, sau Decizia nr.53 din 25 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2011) și că ”statul de drept asigură supremația Constituției, corelarea tuturor legilor și tuturor actelor normative cu aceasta” (Decizia nr.22 din 27 ianuarie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.233 din 17 martie 2004), ceea ce înseamnă că acesta ”implică, prioritar, respectarea legii, iar statul democratic este prin excelență un stat în care se manifestă domnia legii” (Decizia nr.13 din 9 februarie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.178 din 26 aprilie 1999).

În acest sens, prin Decizia nr.1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.123 din 19 februarie 2014, paragraful 225, Curtea a reținut că una dintre cerințele principiului respectării legilor vizează calitatea actelor normative și că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de clar și precis pentru a putea fi aplicat. Astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, Decizia nr.743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.579 din 16 august 2011, Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 23 ianuarie 2012, sau Decizia nr.447 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.674 din 1 noiembrie 2013).

Cu privire la principiul legalității incriminării și pedepsei, *"nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege"*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în jurisprudența sa, că garanțiile consacrate de art.7 par.1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reprezintă o componentă esențială a supremației legii și ocupă un loc primordial în cadrul sistemului de protecție a drepturilor omului, după cum atestă faptul că art.15 din Convenție nu permite nicio derogare de la aceste garanții în caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii. Așa cum rezultă din obiectul și scopul său, art.7 par.1 trebuie interpretat și aplicat în așa fel încât să se asigure o protecție efectivă împotriva urmărilor și a condamnărilor penale arbitrare. Noțiunea de *"drept"* utilizată în art.7 par.1, ce corespunde celei de *"lege"* din cuprinsul altor articole din Convenție, înglobează atât prevederile legale, cât și practica judiciară și presupune cerințe calitative, îndeosebi cele cu privire la accesibilitate și previzibilitate. Aceste cerințe calitative trebuie întrunite atât în ceea ce privește definiția unei infracțiuni, cât și cu privire la pedeapsa aplicabilă. Curtea de la Strasbourg consideră că este îndeplinită cerința ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele atunci când un justițiabil are posibilitatea de a cunoaște, din însuși textul normei juridice pertinente, la nevoie cu ajutorul interpretării date acesteia de către instanțe și, dacă este cazul, în urma obținerii unei asistențe juridice adecvate, care sunt actele și omisiunile ce pot angaja răspunderea sa penală și care este pedeapsa aplicabilă. În acest sens sunt, de exemplu, Hotărârea din 24 mai 2007, pronunțată în Cauza *Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României*, paragrafele 33 și 34, Hotărârea din 24 ianuarie 2012, pronunțată în Cauza *Mihai Toma împotriva României*, paragraful 26, și Hotărârea din 21 octombrie 2013, pronunțată în Cauza *Del Rio Prada împotriva Spaniei*, paragrafele 77, 79 și 91. De asemenea, jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene a recunoscut, în mod implicit, necesitatea respectării așteptărilor legitime ale cetățenilor cărora li se adresează o reglementare legală, spre exemplu, în Hotărârea din 29 iunie 2010, pronunțată în Cauza *C-550/09 - Proces penal împotriva lui E. și F.*, paragraful 59.

III. Pentru aceste considerente, Curtea, cu majoritate de voturi, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma *"la momentul prelevării mostrelor biologice"* din cuprinsul dispozițiilor art.336 alin.(1) din Codul penal este neconstituțională.

Decizia nr.732 din 16 decembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.336 alin.(1) și (3) din Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 27 ianuarie 2015.

Regimul juridic diferit aplicat efectelor generate de antecontractele de vânzare în formă autentică față de cele sub semnătură privată, ambele încheiate anterior intrării în vigoare a legii noi, este de natură a genera o situație privilegiată în privința dreptului de creanță al persoanelor care au încheiate astfel de antecontracte în formă autentică, contrară exigențelor principiului constituțional al egalității în fața legii în componenta sa referitoare la interzicerea privilegiilor coroborat cu cel al garantării și ocrotirii egale a dreptului de proprietate privată.

Cuvinte cheie: Aplicarea legii în timp, Neretroactivitatea legii, Ultraactivitatea legii, Privilegiu, Discriminare, Egalitatea de tratament juridic în privința dreptului de proprietate privată, Efectele deciziilor Curții Constituționale.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, se susține că, potrivit normei tranzitorii cuprinse în art. 20 alin. (1) din Legea nr. 17/2014, dispozițiile acestui act normativ nu se aplică antecontractelor care au fost autentificate la notariat anterior intrării în vigoare a acestei legi. Rezultă, din interpretarea *per a contrario*, că Legea nr. 17/2014 este aplicabilă antecontractelor încheiate anterior sub forma înscrisului sub semnătură privată, ceea ce echivalează cu aplicarea retroactivă a acesteia. În acest sens, se mai arată că legiuitorul nu poate pretinde respectarea prevederilor unei legi viitoare, care nu era în vigoare, în speță, la data încheierii antecontractului.

Se mai susține că textul de lege criticat instituie o discriminare evidentă între subiecții de drept care au încheiat antecontracte de vânzare autentificate la notariat anterior intrării în vigoare a Legii nr. 17/2014, cărora nu le sunt aplicabile prevederile acestui act normativ, pe de o parte, și aceia care au încheiat antecontracte de vânzare fie sub forma unui înscris sub semnătură privată, fie sub forma unui înscris atestat de către un avocat în baza legii privind organizarea profesiei, care trebuie să se supună legii noi, la data încheierii contractului de vânzare.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Promisiunea bilaterală de vânzare, prin care părțile se obligă să încheie în viitor, la prețul stabilit, contractul de vânzare, este un contract distinct de acesta din urmă și nu produce efectele vânzării, ceea ce înseamnă că acesta nu transferă dreptul de proprietate, ci dă naștere doar unor obligații cu caracter personal pentru ambele părți, respectiv obligația de a vinde/cumpăra un obiect determinat. În privința procedurii de exercitare a dreptului de preempțiune, Curtea a reținut că, anterior intrării în vigoare a Codului civil, toate terenurile proprietate privată, indiferent de destinația, locul în care sunt situate și titularul lor, erau, cu anumite excepții strict delimitate, în circuitul civil general, ele putând fi înstrăinate și dobândite în mod liber, fără impunerea altor condiții. Codul civil a instituit un cadru general de aplicabilitate a dreptului de preempțiune la vânzarea unui bun, mobil sau imobil, aplicabil numai dacă prin lege - drept de preempțiune de sorginte legală, sau prin contract - drept de preempțiune convențional, nu se prevede altfel. Conform acestor reglementări legale, exercitarea dreptului de preempțiune se poate face fie anterior încheierii vânzării, fie după încheierea vânzării, în acest din urmă caz vânzarea realizându-se sub condiția suspensivă a neexercitării dreptului de preempțiune de către preemptor, iar dacă acesta din urmă dorește să cumpere bunul, o va face la prețul și în condițiile stabilite în contractul deja încheiat de vânzător cu un terț, contract care se desființează retroactiv.

Legea nr. 17/2014 a reglementat o procedură derogatorie de la dispozițiile Codului civil în cazul terenurilor agricole situate în extravilan, instituind un drept de preempțiune al coproprietarilor, arendașilor, proprietarilor vecini, precum și al statului român, prin Agenția Domeniilor Statului, în această ordine, la preț și în condiții egale. În vederea respectării acestei proceduri, vânzătorul înregistrează, la primăria din raza unității administrativ-teritoriale unde

se află terenul, o cerere prin care solicită afișarea ofertei de vânzare, în vederea aducerii acesteia la cunoștința preemtorilor, ofertă care este afișată timp de 30 de zile la sediul primăriei și timp de 15 zile pe site-urile structurii din cadrul aparatului central al Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, respectiv ale structurilor teritoriale ale acestuia. Dacă, în termenul de 30 de zile în care este afișată oferta de vânzare, niciunul dintre titularii dreptului de preempțiune nu își manifestă intenția de a cumpăra terenul, vânzarea terenului este liberă, însă nu poate fi făcută la un preț mai mic decât cel cuprins în oferta de vânzare adusă la cunoștința preemtorilor, sub sancțiunea nulității absolute a vânzării.

Analizând actele normative incidente, Curtea a reținut că diferențele esențiale între reglementarea de drept comun cuprinsă în Codul civil și dispozițiile actului normativ criticat constau în obligativitatea parcurgerii procedurii speciale reglementate de Legea nr. 17/2014, de natură a asigura o transparență extinsă a vânzării, precum și în sancțiunea nulității absolute a vânzării, în cazul în care aceasta s-a realizat la un preț mai mic decât cel cerut în oferta de vânzare sau în condiții mai avantajoase.

Curtea a constatat că autorii excepției de neconstituționalitate sunt titularii unui drept de creanță, corelativ obligației de a vinde asumată de promitent în temeiul antecontractului, iar nu titularii unui drept de proprietate. Transferul acestuia nu s-a realizat în momentul perfectării antecontractului, indiferent de forma acestuia, autentică sau neautentică, ci se va realiza în viitor, la momentul încheierii contractului de vânzare, respectiv al pronunțării hotărârii judecătorești care să țină locul acordului de voință nerealizat. Așadar, îndeplinirea condițiilor legale pentru încheierea contractului de vânzare, respectiv pentru pronunțarea hotărârii judecătorești care să țină loc de contract, nu poate fi raportată la un moment anterior, reprezentat de acela al încheierii antecontractului de vânzare, având în vedere că acesta din urmă nu este translativ de proprietate, ci la momentul realizării transferului dreptului de proprietate, moment care este supus legii în vigoare, potrivit principiului *tempus regit actum*. Din acest punct de vedere, aplicarea prevederilor legale criticate, respectiv a celor referitoare la exercitarea dreptului de preempțiune, în vigoare la data realizării transferului dreptului de proprietate, nu echivalează cu încălcarea dispozițiilor art. 15 alin. (2) din Constituție, ci este în concordanță cu principiul activității legii, potrivit căruia orice act normativ acționează cât timp este în vigoare, fiind aplicabil tuturor actelor, faptelor și situațiilor juridice născute după acest moment.

Cu privire la invocarea art.16 alin. (1) din Constituție, Curtea a reținut că nesocotirea principiului egalității în drepturi are drept consecință neconstituționalitatea privilegiului sau a discriminării care a determinat, din punct de vedere normativ, încălcarea principiului. În acest sens, Curtea a constatat că discriminarea se bazează pe noțiunea de excludere de la un drept, iar remediul constituțional specific, în cazul constatării neconstituționalității discriminării, îl reprezintă acordarea sau accesul la beneficiul dreptului. În schimb, privilegiul se definește ca un avantaj sau favoare nejustificată acordată unei persoane/categorii de persoane; în acest caz, neconstituționalitatea privilegiului nu echivalează cu acordarea beneficiului acestuia tuturor persoanelor/categoriilor de persoane, ci cu eliminarea sa, respectiv cu eliminarea privilegiului nejustificat acordat. Așadar, Curtea a reținut că sintagma „fără privilegii și fără discriminări” din cuprinsul art. 16 alin. (1) din Constituție privește două ipoteze normative distincte, iar incidența uneia sau alteia dintre acestea implică, în mod necesar, sancțiuni de drept constituțional diferite. În consecință, Curtea a constatat, în cauza de față, incidența art.16 alin.(1) din Constituție, teza referitoare la interzicerea privilegiilor. Întrucât antecontractul de vânzare (promisiunea de vânzare) constituie o obligație de a face care dă naștere la un drept de creanță, una dintre părți fiind obligată față de cealaltă parte să vândă în viitor un anumit bun, Curtea a reținut incidența dispozițiilor art. 16 alin. (1), teza referitoare la interzicerea privilegiilor, coroborate cu cele ale art. 44 alin. (2) din Constituție, sub aspectul garantării și ocrotirii egale a proprietății.

Curtea a constatat că persoanele care au încheiat antecontracte de vânzare în formă autentică, pe de o parte, și persoanele care au încheiat antecontracte de vânzare fie sub forma unui înscris sub semnătură privată, fie sub forma unui înscris atestat de către un avocat, pe de altă parte, având ca obiect terenuri agricole situate în extravilan, se află în aceeași situație

juridică, întrucât natura juridică a actului - antecontract de vânzare, efectele produse de acesta - obligația de a încheia în viitor contractul de vânzare, precum și momentul încheierii antecontractelor - anterior intrării în vigoare a Legii nr. 17/2014, sunt identice. Singura diferență ce poate fi reținută între aceste două categorii de persoane se referă la forma încheierii antecontractului, aspect care nu este de natură de a crea situații juridice diferite pentru părțile acestor două tipuri de antecontract având în vedere faptul că, indiferent de forma acestuia, efectele produse sunt aceleași. Astfel, atât antecontractul încheiat în formă autentică, cât și cel neautentificat nu realizau însuși transferul dreptului de proprietate, generând doar obligația părților de a încheia în viitor contractul de vânzare.

Așadar, Curtea a reținut că, de principiu, efectele generate de cele două tipuri de antecontracte, constând în obligația de a încheia în viitor contractul de vânzare, trebuie să fie guvernate de același act normativ, reprezentat de legea în vigoare la data realizării transferului dreptului de proprietate, și anume Legea nr. 17/2014. În consecință, având în vedere că situațiile juridice în care se află părțile antecontractului de vânzare încheiat în formă autentică, cât și ale celui neautentificat nu diferă în esență, nu poate fi justificată nici aplicarea, în privința acestora, a unui tratament juridic diferit. Valorizarea diferențiată a antecontractelor de vânzare, respectiv în funcție de criteriul formei încheierii actului, are drept consecință consacarea unui tratament juridic diferit între persoane care au încheiat antecontracte, care nu se întemeiază pe un criteriu obiectiv și rațional, ci pe unul subiectiv și aleatoriu, criteriu care conferă, astfel, beneficiarului său un veritabil privilegiu în valorificarea dreptului său de creanță. De aceea, Curtea a eliminat criteriul menționat, constând în exceptarea de la exigențele Legii nr. 17/2014 a antecontractelor încheiate în formă autentică, încetând, astfel, situația de inegalitate creată prin acordarea privilegiului astfel reglementat.

Având în vedere cele de mai sus, Curtea a statuat că acordarea unei poziții privilegiate dreptului de creanță al persoanelor care au încheiat un antecontract de vânzare-cumpărare autentic contravine art. 16 alin. (1) în componenta sa referitoare la interzicerea privilegiilor raportat la art. 44 alin. (2) din Constituție, teza referitoare la garantarea și ocrotirea în mod egal a dreptului de proprietate privată. Așadar, Curtea nu neagă protecția constituțională de care se bucură un bun, respectiv un drept de creanță, în temeiul art. 44 din Constituție, ci, din contră, recunoaște această protecție în mod egal atât în privința antecontractelor autentificate, cât și a celor sub semnătură privată, astfel încât toate aceste antecontracte vor continua să-și producă efectele juridice potrivit Codului civil, cu condiția ca valorificarea lor în sensul transferului dreptului de proprietate să fie supusă reglementării existente la momentul încheierii actului translativ de proprietate, așadar, după exercitarea dreptului de preempțiune prevăzut de Legea nr. 17/2014.

Curtea a mai arătat că legiuitorul poate institui derogări de la principiul aplicării imediate a legii noi, având în vedere faptul că principiul aplicării imediate a legii noi și, pentru identitate de rațiune, și principiul supraviețuirii legii vechi sunt de sorginte legală, iar nu constituțională, însă norma derogatorie nu trebuie să intre în contradicție cu dispozițiile constituționale, în speță principiul egalității în drepturi, pentru că, în caz contrar, va da naștere unor situații inechitabile a căror calificare juridică se poate circumscrie privilegiilor sau discriminărilor expres prohibite chiar de art. 16 alin. (1) din Constituție.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate formulată și a constatat că prevederile art. 20 alin. (1) din Legea nr. 17/2014 privind unele măsuri de reglementare a vânzării-cumpărării terenurilor agricole situate în extravilan și de modificare a Legii nr. 268/2001 privind privatizarea societăților comerciale ce dețin în administrare terenuri proprietate publică și privată a statului cu destinație agricolă și înființarea Agenției Domeniilor Statului referitoare la exceptarea de la aplicarea Legii nr. 17/2014 a antecontractelor autentificate la notariat anterior intrării în vigoare a acesteia sunt neconstituționale.

Decizia nr. 755 din 16 decembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 20 alin. (1) teza privitoare la antecontracte din Legea nr. 17/2014 privind

unele măsuri de reglementare a vânzării-cumpărării terenurilor agricole situate în extravilan și de modificare a Legii nr. 268/2001 privind privatizarea societăților comerciale ce dețin în administrare terenuri proprietate publică și privată a statului cu destinație agricolă și înființarea Agenției Domeniilor Statului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.101 din 9 februarie 2015.

Nicio dispoziție din cuprinsul Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2006 nu prevede că actele autorităților contractante pot fi atacate numai la Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor, astfel cum nicio dispoziție din același act normativ nu împiedică persoana să se adreseze numai instanțelor de judecată, iar plângerea formulată împotriva deciziei Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor la instanța judecătorească este o cale de atac.

Cuvinte cheie: contract de achiziție publică, garanție de bună conduită, prezumția de bunăcredință

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, se susține că prevederile art.271¹ -271² din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006 criticate sunt contrare art.21 alin.(1) și (2) din Constituție, întrucât impunerea prin lege a unei sarcini patrimoniale de 1% din valoarea unui contract de achiziție publică reprezintă o îngădire neconstituțională a exercitării dreptului de acces la instanță. În acest sens arată că profitul ce revine unui operator economic ca urmare a executării întregului contract de achiziție gravitează între 3% și 10% din valoarea contractului. Astfel, suma stabilită potrivit prevederilor criticate este evident prohibitivă pentru marea majoritate a operatorilor economici ce activează pe piață. Față de circumstanțele expuse mai sus nu există o proporționalitate între dimensiunea ingerinței în dreptul de acces la justiție și scopul urmărit.

Se consideră că prevederile criticate sunt contrare art. 21 alin.(4) din Constituție, întrucât jurisdicția Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor este o jurisdicție specială administrativă, iar impunerea unei sarcini pecuniare de 1% pentru accesul la această jurisdicție încalcă în mod evident principiul constituțional al gratuității unei asemenea jurisdicții

I. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a reținut că în materia achizițiilor publice există posibilitatea de contestare a actului autorității contractante atât pe calea contenciosului administrativ direct la instanțele de judecată competente, potrivit Legii contenciosului administrativ nr.554/2004, cât și pe calea administrativ-jurisdicțională la Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor, în baza Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii. Astfel, în prima ipoteză, cererea se introduce direct la instanța de judecată, urmând procedura stabilită de Legea nr.554/2004; în cea de-a doua ipoteză, contestația se formulează la Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor, iar împotriva deciziei acestui organ jurisdicțional administrativ poate fi formulată plângere la instanța de judecată, potrivit prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2006. De altfel, referitor la cele două proceduri, Curtea observă că acestea diferă substanțial una față de cealaltă, spre exemplu, calea de atac, termenul de contestare etc.

Plângerea formulată împotriva deciziei Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor la instanța judecătorească este o cale de atac, aspect ce reiese atât din prevederile Ordonanței de urgență nr.34/2006 care constituie reglementarea specială în materia achizițiilor publice, cât și din cele statuate prin jurisprudența Curții Constituționale referitoare la calea de atac împotriva deciziei organului de jurisdicție administrativă.

Referitor la legitimitatea constituțională a procedurilor administrativ-jurisdicționale, Curtea, în jurisprudența sa, a statuat, de principiu, că instituirea unei proceduri administrativ-jurisdicționale nu contravine dispozițiilor constituționale atât timp cât decizia organului administrativ de jurisdicție poate fi atacată în fața unei instanțe judecătorești, iar existența unor organe administrative de jurisdicție nu poate să ducă la înlăturarea intervenției instanțelor judecătorești în condițiile legii.

În ceea ce privește gratuitatea jurisdicțiilor-administrative raportat la prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2006, analizând dispozițiile ce reglementează procedura soluționării contestațiilor în fața Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor, Curtea a constatat că nu există nicio normă care să ateste existența vreunei taxe sau cauțiuni care să se facă venit la bugetul de stat sau la bugetul autorității administrativ-jurisdicționale. Curtea a reținut că gratuitatea consacrată de norma constituțională cuprinsă în art.21 alin.(4) semnifică lipsa oricărei contraprestații pecuniare din partea persoanei care, alegând calea contenciosului administrativ-jurisdicțional, beneficiază gratuit de serviciul prestat de autoritatea administrativ-jurisdicțională. Având în vedere dispozițiile art.271² alin.(6) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006, potrivit căreia „*Sumele încasate de autoritatea contractantă din executarea garanției de bună conduită reprezintă venituri ale autorității contractante*”, Curtea a reținut că soluția legislativă criticată respectă cerința constituțională referitoare la caracterul neoneror al procedurii administrativ-jurisdicționale, întrucât sumele reprezentând garanția de bună conduită se fac venit la autoritatea contractantă, fără a constitui o taxă pentru administrarea justiției sau prestarea unor servicii de către aceasta sau, după caz, de către Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor.

Dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2006 nu fixează imperativ urmarea căii de atac administrativ-jurisdicționale, ci o prevăd ca facultate de care beneficiază persoana care se consideră vătămată. De altfel, rațiunea pentru care legiuitorul a prevăzut această cale a fost aceea de a institui o modalitate eficientă de prevenire și limitare a abuzului de drept, având în vedere faptul că soluționarea contestațiilor în materia achizițiilor publice este necesar să se desfășoare și să se judece după o procedură caracterizată prin celeritate. Existența acestei căi nu împiedică respectiva persoană să apeleze direct la calea de atac judiciară, în măsura în care apreciază că aceasta îi servește mai bine interesele.

Referitor la critica de neconstituționalitate raportată la dispozițiile constituționale ale art.21 alin.(1) și (2), Curtea a statuat în mod constant că liberul acces la justiție semnifică faptul că orice persoană poate sesiza instanțele judecătorești în cazul în care consideră că drepturile, libertățile sau interesele sale legitime au fost încălcate, iar nu faptul că acest acces nu poate fi supus niciunei condiționări; competența de a stabili regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești revenindu-i legiuitorului, prevederile criticate fiind o aplicare a dispozițiilor constituționale cuprinse în art.126 alin.(2), potrivit căreia „*Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege*”. În acest context, Curtea a reținut faptul că, astfel cum reiese din preambulul Ordonanței de urgență a Guvernului nr.51/2014 [care modifică și completează Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006], legiuitorul delegat, având în vedere necesitatea adoptării unor măsuri urgente care să fluidizeze procedura de atribuire a contractelor de achiziții publice și care să protejeze autoritățile contractante împotriva depunerii unor contestații abuzive care tind să modifice scopul pentru care au fost instituite căile de atac în domeniul achizițiilor publice, a instituit garanția de bună conduită. Așadar, dispozițiile criticate, prin instituirea garanției de bună conduită, astfel cum aceasta a fost introdusă prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/2014, reglementează reguli procedurale specifice cu privire la judecarea contestației în materia achizițiilor publice, fără a putea fi calificată ca fiind o îngrădire a dreptului de acces liber la justiție.

Curtea a constatat că garanția de bună conduită are semnificația unei cauțiuni menite să asigure exercitarea corespunzătoare și neabuzivă a drepturilor procesuale, cu toate consecințele procesuale care decurg din finalitatea urmărită prin instituirea acesteia.

Așadar, dacă prin dispozițiile art.271¹ alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006 s-a instituit, în sarcina contestatorului, obligația depunerii unei garanții de bună

conduită „în scopul de a proteja autoritatea contractantă de riscul unui eventual comportament necorespunzător” și care nu contravin prevederilor constituționale privind accesul liber la justiție, dispozițiile art.271² alin.(1) și (2) nu mai respectă scopul pentru care garanția de bună conduită a fost instituită, întrucât în cazul respingerii contestației de către Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor sau de către instanța de judecată autoritatea contractantă are obligația de a reține, *ope legis*, garanția de bună conduită. Din analiza prevederilor legale criticate, Curtea a observat că, respingând contestația, Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor sau instanța judecătorească nu are competența legală de a dispune prin decizie/hotărâre cu privire la soarta garanției de bună conduită constituită în favoarea autorității contractante. Reținerea sumelor prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006 de către autoritatea contractantă operează *de drept*, în temeiul art.271² alin.(1) și (2), ca urmare a respingerii contestației. Rezultă că indiferent de conduita procesuală a contestatorului, acesta este sancționat cu pierderea garanției depuse potrivit legii. Prin reținerea necondiționată a garanției de bună conduită, legiuitorul ignoră prezumția bunei-credințe în exercitarea drepturilor procedurale aplicabile în materie civilă, cât și în domeniul dreptului administrativ, prezumând automat reaua-credință și comportamentul necorespunzător ale contestatorului a cărui contestație este respinsă. Astfel, Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006 instituie o veritabilă sancțiune aplicabilă persoanei care, în apărarea intereselor legitime, atacă actul autorității contractante la Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor sau la instanța judecătorească, fără ca vreo autoritate îndrituită în acest sens să stabilească caracterul abuziv al unei astfel de contestații/ cereri/plângeri.

Având în vedere cele expuse, Curtea constată că dispozițiile art.271² alin.(1) și (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006, care prevăd reținerea necondiționată a garanției de bună conduită în cazul respingerii contestației/ cererii/plângerii, sunt neconstituționale, întrucât este îngădit accesul liber la justiție — art.21 alin.(1) din Constituție prin descurajarea contestatorului de a formula o contestație/ cerere/plângere, considerându-se *de plano* că orice respingere se convertește într-o sancțiune pentru un comportament necorespunzător.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea:

1. a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.271¹ și ale art.271² alin.(3)—(6) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

2. a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 271² alin.(1) și (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii sunt neconstituționale.

Decizia nr. 5 din 15 ianuarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.271¹ și art.271² din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, 188 din 19 martie 2015.

Aplicarea dispozițiilor art.112¹ din Codul de procedură penală, ce reglementează confiscarea extinsă, sunt constituționale în măsura în care acestea nu se aplică asupra bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, o interpretare contrară încălcând principiul neretroactivității legii consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituție.

Cuvinte cheie: neretroactivitatea legii, drept de proprietate privată, prezumția dobândirii licite a averii, confiscare, efectele deciziilor cu rezervă de interpretare.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate cu privire la încălcarea prin prevederile art. 112¹ alin. (2) lit. a) din Codul penal a dispozițiilor art. 15 alin. (2) din Constituție s-a arătat că principiul neretroactivității legii are ca scop asigurarea securității raporturilor juridice. S-a susținut că nu se poate pretinde unui subiect de drept să răspundă pentru o conduită pe care a avut-o anterior intrării în vigoare a unei legi care să reglementeze respectiva conduită. S-a subliniat faptul că subiectul de drept în cauză nu poate să prevadă ce urmează să fie reglementat de către legiuitor, iar comportamentul său este normal și firesc dacă se desfășoară în cadrul ordinii de drept în vigoare.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Prin Decizia nr. 356 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 691 din 22 septembrie 2014, instanța de contencios constituțional s-a pronunțat asupra constituționalității prevederilor art. 118² alin. 2 lit. a) din Codul penal din 1969, constatând că acestea sunt constituționale în măsura în care confiscarea extinsă nu se aplică asupra bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

Prin decizia anterior arătată, referitor la critica autorului excepției potrivit căreia dispozițiile supuse controlului de constituționalitate permit aplicarea cu caracter retroactiv a măsurii confiscării extinse, cu încălcarea art. 15 alin. (2) din Constituție, atât timp cât aceasta se aplică unor bunuri dobândite în urmă cu până la 5 ani, dar anterior intrării în vigoare a Legii nr. 63/2012, Curtea a reținut că: "sub incidența reglementării constituționale consacrate de art. 15 alin. (2) referitor la retroactivitatea legii penale sau contravenționale mai favorabile pot intra numai normele de drept penal material (substanțial) și nicidecum cele de drept penal procedural care sunt de imediată aplicare" (a se vedea în acest sens Decizia nr. 78 din 11 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 273 din 14 aprilie 2014). S-a arătat că dreptul penal cuprinde ansamblul normelor juridice care stabilesc faptele care constituie infracțiuni, sancțiunea ce urmează a fi adoptată (aplicată) în cazul săvârșirii infracțiunii, condițiile în care statul poate trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni, precum și condițiile în care urmează să fie executate pedepsele și măsurile ce se pot lua în cazul săvârșirii unor fapte penale. S-a subliniat, de asemenea, că prin lege penală se înțelege o normă de drept substanțial sau material cu un conținut normativ propriu-zis, adică o normă care stabilește conduite, fapte, acțiuni ale subiecților într-un raport juridic, în timp ce în dreptul procesual ori procedural se exprimă categoria normelor juridice care cuprind în conținutul lor proceduri, modalități sau mijloace prin care se aplică normele dreptului substanțial. S-a mai reținut, cu privire la criteriile de delimitare ale normelor de drept penal de cele de procedură penală, că "așezarea acestor norme în Codul penal sau în Codul de procedură penală nu constituie un criteriu pentru deosebirea lor". Drept urmare, ceea ce prevalează în stabilirea acestui caracter constă în obiectul de reglementare, scopul și rezultatul la care conduce norma pusă în discuție (a se vedea și Decizia nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 853 din 2 decembrie 2011). Astfel, Curtea a statuat că, dacă se ia în considerare criteriul obiectului de reglementare al normei, se constată că art. 118² alin. 2 lit. a) din Codul penal din 1969 este o normă referitoare la confiscarea specială, putând fi încadrată în categoria normelor de drept substanțial și nu în categoria celor de procedură penală, deoarece în art. 2 din Codul penal din 1969 se arată că legea penală prevede și măsurile ce se pot lua în cazul săvârșirii de infracțiuni. Or, măsura de siguranță a confiscării extinse este una dintre acestea. Totodată, Curtea a reținut că nu poate fi înlăturat nici criteriul rezultatului la care conduce norma cu privire la înlăturarea unei stări de pericol și la preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală. În consecință, Curtea a constatat că măsura de siguranță a confiscării extinse este o normă de drept penal material.

De asemenea, Curtea a constatat existența unei deosebiri între situația ce a stat la baza pronunțării Deciziei nr. 78 din 11 februarie 2014 și cauza dedusă judecății (Decizia nr. 356 din

25 iunie 2014). Astfel, în prima cauză infracțiunile au fost săvârșite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012, pe când în cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate analizată infracțiunile au fost săvârșite după intrarea în vigoare a legii referitoare la confiscarea extinsă. De asemenea s-a reținut că cele două cauze diferă și din perspectiva formulării criticilor de neconstituționalitate, în cauza din dosarul soluționat autorul invocând neconstituționalitatea prevederii care permite confiscarea extinsă a bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012, chiar dacă faptele pentru care este cercetat au fost comise după această dată, respectiv după 22 aprilie 2012. Curtea a decis că măsura de siguranță a confiscării extinse poate fi aplicată doar dacă atât infracțiunea care a determinat condamnarea, cât și actele anterioare acesteia din care provin bunurile ce fac obiectul confiscării extinse au fost comise după intrarea în vigoare a dispozițiilor Legii nr. 63/2012.

Curtea a reținut că principiul neretroactivității legii își găsește justificarea și are rolul de a asigura stabilitatea și securitatea raporturilor juridice. Prin urmare, numai o normă previzibilă poate determina în mod clar conduita subiecților de drept, destinatari ai legii. Tocmai de aceea o lege, odată adoptată, produce și trebuie să producă efecte juridice numai pentru viitor. Aceasta pentru simplul motiv că legea se adresează subiecților de drept, permițând sau interzicând și, bineînțeles, sancționând atitudinile deviate. S-a constatat că este absurd să se pretindă unui subiect de drept să răspundă pentru comportamente și o conduită pe care le-a avut anterior intrării în vigoare a unei legi care reglementează această conduită. Subiectul de drept nu putea să prevadă ce va reglementa legiuitorul, iar comportamentul său este normal și firesc dacă se desfășoară în cadrul ordinii de drept în vigoare.

În considerarea celor de mai sus și având în vedere jurisprudența instanței de contencios constituțional, potrivit căreia confiscarea extinsă este o instituție de drept material, Curtea a constatat că norma legală criticată nu poate retroactiva cu privire la confiscarea bunurilor dobândite înainte de intrarea ei în vigoare, chiar dacă infracțiunile pentru care s-a dispus condamnarea sunt comise după această dată. S-a observat că, dacă s-ar dispune măsura confiscării extinse pentru bunurile dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012, s-ar încălca principiul neretroactivității legii consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituție.

Prin Decizia nr.11 din 15 ianuarie 2015, Curtea a constatat că dispozițiile art. 112¹ alin. (2) lit. a) din Codul penal cuprind o soluție legislativă identică cu cea a art. 118² alin. 2 lit. a) din Codul penal din 1969, cele două texte fiind introduse în actele normative anterior arătate prin Legea nr. 63/2012. Având în vedere identitatea de obiect al excepției cu cel al excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 118² alin. 2 lit. a) din Codul penal din 1969, norma privind confiscarea extinsă prevăzută la art. 112¹ alin. (2) lit. a) din Codul penal nu poate depăși limita temporală reprezentată de data intrării în vigoare a Legii nr. 63/2012, neputându-se dispune cu privire la bunurile dobândite de persoana condamnată înaintea datei anterior referite, soluție de principiu reținută în Decizia nr. 356 din 25 iunie 2014, anterior analizată.

Prin urmare, Curtea a constatat că prevederile art. 112¹ alin. (2) lit. a) din Codul penal nu pot depăși limita temporală cu privire la confiscarea bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012, chiar dacă infracțiunile pentru care s-a dispus condamnarea sunt comise după această dată, soluția contrară încălcând principiul neretroactivității legii consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituție.

În ceea ce privește pretinsa încălcare prin dispozițiile art. 112¹ alin. (2) lit. a) din Codul penal a prevederilor art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, ce reglementează efectul general obligatoriu și pentru viitor al deciziilor Curții Constituționale, efect ce se produce de la data publicării lor în Monitorul Oficial al României, Curtea a constatat că acestea nu sunt incidente în cauză. Curtea a reținut, în acest sens, că Decizia nr. 356 din 25 iunie 2014 are ca obiect excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 118² alin. 2 lit. a) din Codul penal din 1969 și chiar dacă acestea din urmă au un conținut identic cu dispozițiile art. 112¹ alin. (2) lit. a) din Codul penal, decizia anterior arătată nu poate fi aplicată prin analogie și cu privire la textul criticat.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 112¹ alin. (2) lit. a) din Codul penal sunt constituționale în

măsura în care confiscarea extinsă nu se aplică asupra bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

Decizia nr. 11 din 15 ianuarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 112¹ alin.(2) lit.a) din Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 102 din 9 februarie 2015.

Prevederile art.9 teza a doua din Legea nr.198/2004 privind unele măsuri prealabile lucrărilor de construcție de autostrăzi și drumuri naționale, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.184/2008 pentru modificarea și completarea Legii nr.198/2004 privind unele măsuri prealabile lucrărilor de construcție de autostrăzi și drumuri naționale prin raportare la sintagma „la data întocmirii raportului de expertiză” cuprinsă în dispozițiile art.26 alin.(2) din Legea nr.33/1994 aduc atingere exigențelor constituționale cuprinse în art.44 alin.(3) din Legea fundamentală deoarece despăgubirea stabilită prin raportare la momentul întocmirii raportului de expertiză, adică în cursul procesului, nu este „dreaptă” (nu are un caracter just) cuantumului ei nefiind contemporan momentului transferului dreptului de proprietate acest moment fiind cel determinant în raportul juridic ce se naște între expropriat și expropriator, iar nu de vreun alt moment ulterior stabilit aleatoriu.

Cuvinte cheie: Dreptul de proprietate privată, Expropriere, Utilitate publică, Despăgubire, Obligatorietatea deciziilor Curții Constituționale, Obligații ale Parlamentului

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorii arată, în esență, că art.9 alin.(3) din Legea nr.198/2004 cuprinde o normă de trimitere la procedura reglementată prin art.21 - 27 din Legea nr.33/1994. Potrivit prevederilor Legii nr.198/2004, exproprierea propriu-zisă, adică transferul dreptului de proprietate din patrimoniul expropriatului în cel al expropriatorului, este întotdeauna precedată de efectuarea unui raport de evaluare, în vederea stabilirii cuantumului just al despăgubirilor ce se cuvin expropriatului, ceea ce este în acord cu dispozițiile art.44 alin.(3) din Legea fundamentală. Or, art.9 alin.(3) din Legea nr.198/2004, prin trimitere la procedura instituită de art.21 – 27 din Legea nr.33/1994, fără să fie interpretat în sensul respectării prevederilor privind obligativitatea întocmirii raportului de evaluare prealabil exproprierii, încalcă textul constituțional anterior invocat, supunând riscului arbitrariului un drept fundamental al omului – dreptul de proprietate privată. Coroborarea art.26 alin.(2) din Legea nr.33/1994 cu prevederile referitoare la obligativitatea întocmirii raportului de evaluare prealabil exproprierii din Legea nr.198/2004 este indispensabilă în vederea respectării principiilor procedurii exproprierii: utilitatea publică și caracterul just și prealabil al despăgubirii, principii care au la bază însăși textul art.44 alin.(3) din Constituție.

Expropriatorul va beneficia de dreptul de proprietate asupra bunului începând cu momentul transferului dreptului de proprietate, potrivit art.15 din Legea nr.198/2004, în timp ce expropriatul, în ipoteza acordării unor despăgubiri cu al căror cuantum nu este de acord și a contestării cuantumului acestora, va trebui să suporte riscul fluctuației valorii imobilului, raportat la momentul întocmirii raportului de expertiză în cursul procesului ceea ce aduce atingere art.44 alin.(3) din Constituție, despăgubirea trebuind să fie prealabilă transferului dreptului de proprietate către expropriator.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Reglementarea – cadru în materia exproprierii o constituie Legea nr.[33/1994](#). Din coroborarea art.1, art.2, art.12 și art.28 din Legea nr.[33/1994](#) rezultă că exproprierea este un mod de transfer al dreptului de proprietate asupra imobilelor aflate în proprietatea persoanelor fizice, juridice, precum și a unităților administrativ – teritoriale în proprietatea publică a statului, județului, municipiului, orașelor și comunelor, după caz, în condițiile existenței unei cauze de utilitate publică, după o dreaptă și prealabilă despăgubire. Procedural, exproprierea parcurge două etape: administrativă și judiciară, ambele obligatorii. În etapa judiciară, dacă părțile se

învoiesc asupra exproprierii și asupra despăgubirii, instanța va lua act de învoială și va pronunța o hotărâre definitivă (art.24); dacă părțile nu se învoiesc asupra despăgubirii, instanța va stabili cuantumul despăgubirilor pe baza expertizei administrate în cauză și va pronunța hotărârea judecătorească [art.23 alin.(2) și art.24 alin.(2)]. Transferul dreptului de proprietate în patrimoniul expropriatorului se produce de îndată ce obligațiile impuse acestuia prin hotărâre judecătorească au fost îndeplinite (art.28).

Curtea a reținut că, în urma parcurgerii procedurii menționate, despăgubirile acordate sunt stabilite în raport de valoarea imobilului de la momentul realizării transferului dreptului de proprietate.

Curtea a constatat că distinct de cele reglementate prin Legea nr.33/1994 – lege generală - în materia exproprierii pentru lucrări de construcție de autostrăzi și drumuri naționale legiuitorul a adoptat o reglementare specială, respectiv Legea nr.198/2004, care cuprinde prevederi derogatorii în privința momentului transferului dreptului de proprietate fără ca derogările astfel reglementate să fie însoțite de o măsură similară în privința stabilirii despăgubirii, cuantumul acestora fiind determinat prin aplicarea *tale quale* a dispozițiilor legii generale.

Curtea a observat că, potrivit Legii nr.198/2004, în forma incidentă în cauză, procedura de expropriere parcurge în mod obligatoriu doar o etapă administrativă la sfârșitul căreia expropriatorul efectuează, prin transfer bancar sau numerar, plata despăgubirilor către titularii drepturilor reale asupra imobilelor expropriate sau consemnarea acestora (art.8). Transferul imobilelor din proprietatea privată în proprietatea publică a statului și în administrarea expropriatorului operează de drept la data plății despăgubirilor pentru expropriere sau, după caz, la data consemnării acestora (art.15). Doar în cazul în care expropriatul este nemulțumit de cuantumul despăgubirii procedura parcurge și o etapă judiciară întrucât acesta se poate adresa instanței judecătorești, ulterior transferului dreptului de proprietate (art.9 teza întâi), iar acțiunea sa va fi soluționată potrivit dispozițiilor art.21-27 din Legea nr.33/1994 respectiv, sub aspectul incident în cauză, despăgubirile fiind stabilite prin raportare la valoarea imobilului de la data întocmirii raportului de expertiză, dată ulterioară momentului realizării transferului dreptului de proprietate.

Curtea a mai reținut că legea specială, respectiv Legea nr.198/2004, cuprinde o dispoziție derogatorie față de cea generală – Legea nr.33/1994 - în materia exproprierii pentru lucrări de construcție de autostrăzi și drumuri naționale, în privința momentului realizării transferului de proprietate. Astfel, spre deosebire de legea generală - Legea nr.33/1994 – unde transferul dreptului de proprietate se realizează la momentul plății despăgubirii impuse prin hotărârea judecătorească de expropriere, cu consecința stabilirii cuantumului despăgubirii prin raportare la un moment temporal cât mai apropiat de realizarea transferului, legea specială - Legea nr.198/2004 – prevede că transferul dreptului de proprietate operează fie la momentul plății despăgubirii stabilite pe cale administrativă, ceea ce echivalează cu recunoașterea faptului că stabilirea cuantumului acestei despăgubiri se raportează la momentul transferului dreptului, fie la momentul consemnării despăgubirii menționate, ipoteză în care stabilirea cuantumului despăgubirii pe cale judiciară nu se mai raportează la momentul transferului dreptului, ci la un moment ulterior, respectiv cel al pronunțării hotărârii judecătorești prin care se stabilește întinderea despăgubirii, și nu la cel al transferului dreptului de proprietate. Având în vedere soluția normativă a legii speciale în privința momentului de la care operează transferul dreptului de proprietate, aspect asupra căruia legiuitorul este liber să aprecieze, beneficiind de o anumită marjă de apreciere în considerarea obiectului propriu de reglementare a Legii nr.198/2004, respectiv construcția de autostrăzi și drumuri naționale, Curtea a constatat că o atare măsură trebuie corelată, în mod logic, cu stabilirea despăgubirilor la valoarea imobilului de la data exproprierii. Așadar, stabilirea cuantumului despăgubirii este o măsură conexasă și indisolubil legată de momentul transferului dreptului de proprietate, întrucât acest moment este cel determinant în raportul juridic ce se naște între expropriat și expropriator, iar nu de vreun alt moment ulterior stabilit aleatoriu. În consecință, în această privință legiuitorul nu are nici o marjă de apreciere, valoarea bunului expropriat neputând fi alta decât cea stabilită la momentul

contemporan realizării transferului dreptului. Dacă în privința exproprierii reglementate de legea generală această exigență constituțională este pe deplin respectată prin dispozițiile art.26 alin.(2) din Legea nr.33/1994, cuantumul despăgubirilor fiind stabilit la un moment apropiat în timp, contemporan transferului dreptului de proprietate, în privința legii speciale aplicarea art.26 alin.(2) din Legea nr.33/1994, respectiv sintagma „la data întocmirii raportului de expertiză”, generează o situație juridică ce se abate de la o asemenea finalitate în sensul că expertiza judiciară dispusă nu reflectă valoarea bunului de la momentul contemporan realizării transferului dreptului, ci o valoare de la un moment ulterior care nu este cert. Rezultă că, determinându-se în acest fel cuantumul despăgubirii, aceasta nu mai este „dreaptă” în sensul art.44 alin.(3) din Constituție. Acest caracter inerent despăgubirilor stabilite în considerarea exproprierii realizate reflectă gradul sporit de protecție de care constituentul originar a reglementat-o în privința dreptului de proprietate privată. De altfel, în acest sens, Curtea prin Decizia nr.395 din 1 octombrie 2013 a stabilit că în materia dreptului de proprietate privată standardul național de protecție reprezentat prin art.44 din Constituție este superior celui prevăzut de art.1 din primul Protocol adițional la Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis* Deciziile nr.872 și 874 din 25 iunie 2010, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.433 din 28 iunie 2010). De aceea Curtea a constatat contrarietatea soluției legislative criticate în raport cu art.44 alin.(3) din Constituție fără a mai apela la standardul convențional în materie, acesta fiind inferior ca protecție celui național.

Așadar, Curtea a reținut că prevederile art.9 teza a doua din Legea nr.198/2004 prin raportare la sintagma „la data întocmirii raportului de expertiză” cuprinsă în dispozițiile art.26 alin.(2) din Legea nr.33/1994 aduc atingere exigențelor constituționale cuprinse în art.44 alin.(3) din Legea fundamentală. Despăgubirea stabilită prin raportare la momentul întocmirii raportului de expertiză, adică în cursul procesului, nu este „dreaptă” (nu are un caracter just) deoarece cuantumul ei nu este contemporan momentului transferului dreptului de proprietate, soluție de principiu cu valoare constituțională, reținută de Curte prin Deciziile nr.984 din 22 noiembrie 2012 și nr.395 din 1 octombrie 2013.

Curtea a reținut că la calcularea cuantumului despăgubirilor solicitate potrivit art.9 teza a doua din Legea nr.198/2004, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.184/2008, experții și instanța de judecată vor ține seama de prețul cu care se vând, în mod obișnuit, imobilele de același fel în unitatea administrativ-teritorială, la momentul transferului dreptului de proprietate.

Curtea a mai observat că soluția legislativă constatată ca fiind neconstituțională se regăsește atât în art.9 alin.(3) din Legea nr.198/2004, astfel cum a fost modificat prin art.IV pct.3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.228/2008, în vigoare în perioada 5 ianuarie 2009 – 22 decembrie 2010, cât și în art.22 alin.(3) din Legea nr.255/2010, revenind legiuitorului obligația constituțională de a modifica în mod corespunzător legea în vigoare pentru a da efecte depline prezentei decizii a Curții Constituționale.

III. Prin urmare, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art.9 teza a doua din Legea nr.198/2004 privind unele măsuri prealabile lucrărilor de construcție de autostrăzi și drumuri naționale, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.184/2008 pentru modificarea și completarea Legii nr.198/2004 privind unele măsuri prealabile lucrărilor de construcție de autostrăzi și drumuri naționale, raportate la sintagma „la data întocmirii raportului de expertiză” cuprinsă în dispozițiile art.26 alin.(2) din Legea nr.33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică sunt neconstituționale.

Decizia nr.12 din 15 ianuarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.9 teza a doua din Legea nr.198/2004 privind unele măsuri prealabile lucrărilor de construcție de autostrăzi și drumuri naționale, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.184/2008 pentru modificarea și completarea Legii nr.198/2004 privind unele măsuri prealabile lucrărilor de construcție de autostrăzi și drumuri naționale, raportate la sintagma „la data întocmirii raportului de expertiză” cuprinsă în dispozițiile art.26 alin.(2) din Legea nr.33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.152 din 3 martie 2015.

Prevederile art.78 alin.(1¹) și (1³) din Legea nr.18/1991, introduse prin pct.2 al art.20 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013, precum și dispozițiile art.4 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.86/2014, modifică atât starea legală anterioară, în care era permisă schimbarea categoriei de folosință a pajiștilor în Registrul agricol cât și efectele care s-au produs din raportul anterior și care s-au realizat înainte de intrarea în vigoare a legii celei noi, ceea ce aduce atingere art.15 alin.(2) referitor la principiul neretroactivității legii din Legea fundamentală. Acestea sunt constituționale numai în măsura în care modifică pentru viitor o stare de drept născută anterior, astfel încât Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art.78 alin.(1¹) și (1³) din Legea fondului funciar nr.18/1991 sunt constituționale în măsura în care schimbarea categoriei de folosință a pajiștilor în Registrul agricol se realizează de la data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013 și, de asemenea, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art.4 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.86/2014, sunt constituționale în măsura în care obligația de menținere în categoria de folosință a pajiștilor incumbă deținătorilor de pajiști înregistrate ca atare în Registrul agricol la data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013.

Prevederile art.78 alin.(1²) din Legea nr.18/1991 se aplică în domeniul propriu de activitate al Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013, nefiind susceptibil de o interpretare potrivit căreia ar putea fi aplicat retroactiv. Dispozițiile art.3 lit.e) și art.12 alin.(3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013, nu aduc atingere art.16 alin.(1) din Constituție deoarece prevederile legale criticate se aplică tuturor deținătorilor de pajiști, fără privilegii sau discriminări, de la intrarea actului normativ în vigoare, pentru viitor, și, de asemenea nu aduc atingere nici art.44 alin.(2) din Legea fundamentală deoarece reprezintă o limitare a folosinței ca atribut al dreptului de proprietate, limitare rezonabilă în raport cu obiectivul urmărit ce nu tinde la transformarea acestui drept într-unul iluzoriu/teoretic. Prin urmare, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate, și a constatat că prevederile art.78 alin.(1²) din Legea nr.18/1991, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.86/2014, art.3 lit.e) și art.12 alin.(3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013 sunt constituționale în raport de criticile formulate.

Cuvinte cheie: Neretroactivitatea legii, Egalitatea în drepturi, Dreptul de proprietate privată, Atributele dreptului de proprietate, Folosința

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorii arată că dispozițiile art.20 pct.2 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013 [prin care au fost introduse alin.(1¹) – (1³) în art.78 din Legea fondului funciar nr.18/1991] precum și cele ale art.4 alin.(1) din același act normativ, contravin principiului neretroactivității legii deoarece stabilesc interdicția schimbării categoriei de folosință a pajiștilor înregistrate ca atare în Registrul agricol la data de 1 ianuarie 2007, după mai mult de 6 ani de la data respectivă.

Prevederile art.3 lit.e) și art.12 alin.(3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013 aduc atingere principiului egalității în fața legii și dreptului de proprietate privată, respectiv îngreșesc dreptul de folosință al persoanelor fizice ce au în proprietate terenuri, prin instituirea obligației de a menține categoria de folosință pajiști pentru suprafețele de teren deținute în proprietate, fără o justă despăgubire sau alte compensații bănești.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Obligația României de a menține terenurile utilizate drept pășune permanentă la data de 1 ianuarie 2007, tot în această categorie, a fost reglementată de art.5 alin.(2) sfârșitul primului paragraf din Regulamentul (CE) nr.1782/2003 al Consiliului din 29 septembrie 2003 de stabilire a normelor comune pentru schemele de sprijin direct în cadrul politicii agricole comune și de stabilire a anumitor scheme de sprijin pentru agricultori și de modificare a Regulamentelor (CEE) nr.2019/93, (CE) nr.1452/2001, (CE) nr.1453/2001, (CE) nr.1454/2001, (CE) nr.1868/94, (CE) nr.1251/1999, (CE) nr.1254/1999, (CE) nr.1673/2000, (CEE) nr.2358/71 și (CE) nr.2529/2001, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr.270 din 21 octombrie 2003, astfel cum a fost modificat prin Tratatul, ratificat prin Legea nr.157/2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.465 din 1 iunie 2005, care prevedea la secțiunea „Agricultură” următoarele: „*Cu toate acestea, Bulgaria și România asigură că terenul care a fost utilizat drept pășune permanentă la data de 1 ianuarie 2007 este menținut ca pășune permanentă.*” Ulterior acestei reglementări, prin punctul (7) al preambulului Regulamentului (CE) nr.73/2009 al Consiliului, s-a reținut că „*Regulamentul (CE) nr.1782/2003 a recunoscut efectul pozitiv asupra mediului al pășunilor permanente. Ar trebui menținute măsurile stipulate în respectivul regulament care urmăresc să încurajeze menținerea pășunilor permanente existente, pentru a oferi garanții împotriva transformării masive a acestora în terenuri arabile.*” Prin urmare, art.6 alin.(2) din Regulamentul (CE) nr.73/2009 prevede obligația ca România și Bulgaria să se asigure că terenurile utilizate ca pășuni permanente la 1 ianuarie 2007 sunt în continuare utilizate în același scop. Din examinarea dispozițiilor art.2 lit.a) coroborat cu art.78 alin.(2) din Legea fondului funciar nr.18/1991, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1 din 5 ianuarie 1998, precum și a dispozițiilor art.41 alin.(1) lit.e) din Legea zootehniei nr.72/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.72 din 31 ianuarie 2002,[abrogat prin art.33 din Legea nr.214/2011 pentru organizarea, administrarea și exploatarea pajiștilor], acte normative adoptate anterior aderării României la Uniunea Europeană, Curtea a observat că acestea permiteau schimbarea categoriei de folosință a pajiștilor. Ulterior, prin Legea nr.214/2011 pentru organizarea, administrarea și exploatarea pajiștilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.819 din 21 noiembrie 2011 s-a prevăzut în art.3 că „*România menține și se asigură că suprafețele declarate ca pajiști la 1 ianuarie 2007 sunt în continuare utilizate pentru creșterea animalelor și producerea de furaje*”, după care în art.20 din Capitolul III – „*Pajiști în indiviziune*” se prevede că „*Schimbarea categoriei de folosință a pajiștilor se face cu aprobarea Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, autoritatea competentă pentru menținerea terenurilor destinate pășunilor permanente în România*”.

Din această analiză Curtea a constatat, pe de-o parte, obligația impusă Statului român prin regulamentele Consiliului Uniunii Europene anterior menționate de a menține ca pășune permanentă terenul utilizat în acest scop la data de 1 ianuarie 2007, iar, pe de altă parte, reglementarea de către legiuitorul român a posibilității schimbării categoriei de folosință a pajiștilor, cu cele două excepții prevăzute de art.1 alin.(1) lit.a) și c) din Legea nr.214/2011, până la intrarea în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013.

Analizând excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.78 alin.(1¹) și (1³) din Legea nr.18/1991, introduse prin pct.2 al art.20 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013 Curtea a observat că între momentul de referință 1 ianuarie 2007 și data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013, schimbarea categoriei de folosință a terenurilor înregistrate ca pajiști a fost permisă de legiuitor, cu cele două excepții prevăzute de art.1 alin.(1) lit.a) și c) din Legea nr.214/2011, actele juridice încheiate în această perioadă fiind valabil încheiate. Prin urmare, Curtea a constatat că excepția este întemeiată, textele de lege criticate aducând atingere art.15 alin.(2) din Legea fundamentală întrucât reglementarea criticată elimină pentru trecut posibilitatea schimbării categoriei de folosință a pajiștilor și instituie sancțiunea nulității absolute pentru actele valabil încheiate potrivit normelor legale în vigoare, prin care a fost schimbată categoria de folosință a pajiștilor în alte categorii de folosință, înainte de data de 13 mai 2013[data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013].

În ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.4 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.86/2014, care reglementează obligația deținătorilor de terenuri a căror categorie de folosință era înregistrată ca pajiște în Registrul agricol la data de 1 ianuarie 2007 „să mențină” această categorie de folosință, Curtea a observat că și aceasta este întemeiată, textul de lege criticat aducând atingere art.15 alin.(2) din Legea fundamentală în situația în care categoria de folosință a terenurilor înregistrate ca pajiști a fost schimbată înainte de intrarea în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013, cu respectarea dispozițiilor legale în vigoare la data încheierii actului. Curtea, a reținut că prevederile art.78 alin.(1¹) și (1³) din Legea nr.18/1991 și dispozițiile art.4 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.86/2014, sunt constituționale numai în măsura în care modifică pentru viitor o stare de drept născută anterior.

Referitor la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.78 alin.(1²) din Legea nr.18/1991, introduse prin pct.2 al art.20 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013, prin raportare la prevederile art.15 alin.(2) din Constituție, Curtea a constatat că aceasta este neîntemeiată deoarece textul de lege criticat instituie o excepție sub aspectul posibilității schimbării categoriei de folosință a pajiștilor, afectate de degradare și poluare, aplicându-se în domeniul propriu de activitate al Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013, nefiind susceptibil de o interpretare potrivit căreia ar putea fi aplicat retroactiv.

În ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.3 lit.e) și art.12 alin.(3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013, prin raportare la art.16 alin.(1) privind egalitatea în fața legii și art.44 alin.(2) privind dreptul de proprietate privată din Legea fundamentală, Curtea a constatat că aceasta nu poate fi reținută. Potrivit acestora sunt supuse regimului de organizare, administrare și exploatare pajiștile proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, iar beneficiarii constituirii și reconstituirii dreptului de proprietate au obligația de a menține categoria de folosință pajiști, ceea ce reprezintă o limitare a folosinței ca atribut al dreptului de proprietate. Legiuitorul are posibilitatea de a stabili condițiile și limitele dreptului de proprietate în conformitate cu prevederile art.44 alin.(1) teza a doua din Constituție.

Curtea a constatat că nu poate fi reținută nici încălcarea art.16 alin.(1) referitor la principiul egalității din Legea fundamentală, deoarece prevederile legale criticate se aplică tuturor deținătorilor de pajiști, fără privilegii sau discriminări, de la intrarea actului normativ în vigoare, pentru viitor. Privită din perspectiva unei deosebiri de tratament juridic între proprietarii care au putut schimba categoria de folosință înainte de intrarea în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013 și cei care sunt obligați să păstreze categoria de folosință pajiști după intrarea în vigoare a ordonanței menționate, deosebirea de tratament juridic este întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil.

III. Prin urmare, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art.78 alin.(1¹) și (1³) din Legea fondului funciar nr.18/1991 sunt constituționale în măsura în care schimbarea categoriei de folosință a pajiștilor în Registrul agricol se realizează de la data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013 privind organizarea, administrarea și exploatarea pajiștilor permanente și pentru modificarea și completarea Legii fondului funciar nr.18/1991.

A admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art.4 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.86/2014 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2013 privind organizarea, administrarea și exploatarea pajiștilor permanente și pentru modificarea și completarea Legii fondului funciar nr.18/1991, sunt constituționale în măsura în care obligația de menținere în categoria de folosință a pajiștilor incumbă deținătorilor de pajiști înregistrate ca atare în Registrul agricol la data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2013.

A respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art.78 alin.(1²) din Legea nr.18/1991, în forma anterioară modificărilor aduse prin

Legea nr.86/2014, art.3 lit.e) și art.12 alin.(3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013 sunt constituționale în raport de criticile formulate.

Decizia nr.13 din 15 ianuarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.78 alin.(1¹) și (1³) din Legea fondului funciar nr.18/1991, art.78 alin.(1²) din Legea fondului funciar nr.18/1991 în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.86/2014 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2013 privind organizarea, administrarea și exploatarea pajiștilor permanente și pentru modificarea și completarea Legii fondului funciar nr.18/1991 și a dispozițiilor art.3 lit.e), art.4 alin.(1) în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr.86/2014 și art.12 alin.(3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2013 privind organizarea, administrarea și exploatarea pajiștilor permanente și pentru modificarea și completarea Legii fondului funciar nr.18/1991, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.175 din 13 martie 2015.

Curtea Constituțională a declarat neconstituționale prevederile art.86 alin.(6) teza întâi din Legea nr.85/2006 a insolvenței care dispuneau, în cazul desfacerii contractelor individuale de muncă, că după deschiderea procedurii insolvenței nu mai trebuia parcursă procedura concedierii colective, prin exceptare de la prevederile Legii nr.53/2003 privind Codul muncii care impuneau informarea și consultarea angajaților.

Principiul informării și consultării angajaților

Cuvinte-cheie: procedura insolvenței, dreptul de informare și consultare, concediere colectivă, constituționalizare

Rezumat

I.Autorii excepției de neconstituționalitate au arătat, în esență, că dispozițiile legale criticate sunt neconstituționale, întrucât înlătură, în cazul angajatorului aflat în insolvență, dreptul salariaților la consultare și informare atunci când au loc concedieri colective, drept recunoscut, în general, salariaților și reglementat expres în art.69 și următoarele din Codul muncii, instituind o derogare și cu privire la termenul de preaviz ce trebuie respectat în această situație.

S-a arătat că prin Hotărârea din 3 martie 2011, pronunțată în Cauza C-235/2010 *David Claes și alții împotriva Landsbanki Luxembourg SA*, în interpretarea Directivei 98/59/CE, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a dat o interpretare directă dreptului fundamental al salariaților de a fi consultați și informați, inclusiv în procedura insolvenței (în cazul respectiv societatea se afla chiar în lichidare). În aceste condiții, în opinia autorilor excepției, este evident că această hotărâre este generatoare de efecte juridice obligatorii pentru statele membre, în sensul recunoașterii acestor drepturi.

De asemenea, s-a arătat că prin modul neclar, imprecis și lipsit de previzibilitate în care textul este formulat, nu se poate determina intenția reală a legiuitorului, dacă a dorit sau nu reglementarea unei derogări de la normele generale privind termenul de preaviz în caz de concediere colectivă, menționate în Codul muncii, termen de 20 de zile. S-a avut în vedere are în vedere că la data adoptării Legii nr.85/2006, în Codul muncii era reglementat un termen de 15 zile lucrătoare de preaviz în caz de concediere colectivă, termen modificat în anul 2011, fiind instituit un termen de 20 de zile lucrătoare de preaviz. Or, legea criticată face referire la un termen de 15 zile care pare a fi o transpunere a termenului existent în forma anterioară a dispozițiilor în materie din Codul muncii și care era de 15 zile.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a reținut că art.41 alin.(2) din Constituție, consacrand dreptul salariaților la măsuri de protecție socială, enumeră elementele componente ale acestui drept, respectiv securitatea și sănătatea salariaților, regimul de muncă

al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe țară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții deosebite sau speciale, formarea profesională, precum și „*alte situații specifice, stabilite prin lege*”. Curtea a constatat că intenția legiuitorului constituant, prin trimiterea la „*alte situații specifice, stabilite prin lege*” în vederea determinării sferei de cuprindere normativă a dreptului, a fost aceea de a permite configurarea și structurarea acestuia într-un mod dinamic, permițând adaptarea sa noilor realități economice sau sociale care intervin în evoluția societății. În acest sens, în jurisprudența sa, Curtea a subliniat permanent faptul că dreptul este viu, iar drepturile fundamentale nu au o existență abstractă în contextul în care înseși conceptele constituționale sunt supuse la rândul lor unei viziuni interpretative evolutive, Curtea fiind însă unica autoritate publică care are competența de a da o interpretare obligatorie textului Constituției. De aceea, faptul că teza a doua a art.41 alin.(2) din Constituție identifică anumite elemente componente ale dreptului nu poate duce la concluzia că această enumerare este exhaustivă, întrucât în final folosește sintagma „*alte situații specifice, stabilite prin lege*”, ceea ce înseamnă că legiuitorul constituant, prin enumerarea realizată, a dorit ca în mod obligatoriu elementele esențiale, componente ale dreptului să se regăsească în corpul Constituției, impunând, așadar, acest minim în privința standardului de protecție al dreptului, fără să excludă posibilitatea adaptării conținutului dreptului la alte situații specifice.

În vederea configurării dreptului fundamental la protecția socială a muncii, pe lângă elementele componente ale acestuia expres enumerate de textul constituțional, Curtea a ținut cont și de dispozițiile art.11 alin.(1) și art.20 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora „*Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte*”, respectiv „*Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte*”, precum și de partea I pct.21 și 29 din Carta socială europeană revizuită adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, ratificată prin Legea nr.74/1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.193 din 4 mai 1999, potrivit căruia „*lucrătorii au dreptul de a fi informați și consultați în cadrul întreprinderii*”, respectiv „*toți lucrătorii au dreptul de a fi informați și consultați în procedurile de concediere colectivă*”, ceea ce, prin prisma art.11 alin.(1), art.20 alin.(1) și art.41 alin.(2) teza întâi din Constituție, nu poate duce decât la interpretarea dreptului la protecția socială a muncii în sensul că acesta cuprinde ca elemente componente informarea și consultarea angajaților, acestea fiind, astfel, integrate conținutului normativ al dreptului fundamental anterior menționat.

Curtea a reținut că atât informarea, cât și consultarea angajaților nu pot fi calificate decât ca fiind măsuri care protejează partea aflată pe o poziție de inferioritate din punct de vedere economic în relațiile sociale de muncă și, îndeosebi, în raporturile sale cu angajatorul; așadar, Curtea a constatat că informarea și consultarea angajaților reprezintă veritabile măsuri de protecție socială a muncii.

Stabilind obligativitatea interpretării drepturilor și libertăților cetățenilor în concordanță cu tratatele internaționale la care România este parte, legiuitorul constituant a impus în mod implicit un nivel de protecție constituțională a drepturilor și libertăților fundamentale cel puțin la nivelul celui prevăzut în actele internaționale. În acest context, reglementarea unei măsuri de protecție socială a muncii într-un tratat internațional, coroborată cu importanța și amplitudinea sa socială, are drept rezultat conferirea dreptului sau libertății prevăzute în cuprinsul Constituției a unei interpretări în consonanță cu tratatul internațional, cu alte cuvinte a unei interpretări care dezvoltă în mod evolutiv conceptul constituțional

Având în vedere cele anterior expuse, Curtea a reținut că teza întâi a art.41 alin.(2) din Constituție are un conținut normativ flexibil tocmai pentru a putea fi adaptat la schimbările social-economice la care este supusă societatea de-a lungul timpului. Așadar, pe lângă elementele esențiale componente ale dreptului la protecția socială a muncii menționate expres în cuprinsul tezei a doua a art.41 alin.(2) din Constituție, conținutul normativ al acestui drept-cadru este definit și prin posibilitatea constituționalizării pe calea jurisprudenței Curții

Constituționale a măsurilor de protecție socială a muncii reglementate prin tratate internaționale, precum și a celor prevăzute prin lege ca urmare a unor obligații internaționale asumate de statul român sau a necesității reglementării unor măsuri cu un impact social-economic deosebit.

În cauza de față, Curtea a reținut că dreptul la informare și consultare al angajaților, pe de o parte, este reglementat în Carta socială europeană revizuită, iar, pe de altă parte, în art. 69—73 din Codul muncii, texte legale care transpun obligații internaționale asumate de statul român, astfel încât, atât prin prisma tezei întâi, cât și a tezei a doua a dispozițiilor art.41 alin. (2) din Constituție — teze care cuprind condiții alternative pentru calificarea unor măsuri de protecție socială a muncii ca fiind părți componente ale dreptului fundamental pe care acestea îl consacră — dreptul la informare și consultare nu se plasează în coordonatele unei simple opțiuni legislative, ci, din contră, este inerent conținutului normativ al dreptului fundamental la măsuri de protecție socială a muncii.

Curtea a mai constatat că stabilirea duratei termenului de preaviz de 15 zile ține de opțiunea legiuitorului, având în vedere situația specifică a procedurii insolvenței. Dispozițiile legale sunt precise și previzibile, destinatarul normei juridice fiind capabil să își adapteze conduita în funcție de conținutul acesteia, astfel încât nu se poate reține încălcarea art.1 alin.(5) din Constituție.

În consecință, Curtea a mai reținut reține că în condițiile admiterii excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.86 alin.(6) teza întâi din Legea nr.85/2006 privind procedura insolvenței, soluția legislativă consacrată prin sintagma „doar preavizul de 15 zile lucrătoare” trebuie interpretată în sensul că se referă la o durată a termenului de preaviz mai scurtă decât cea reglementată în dreptul comun, respectiv art.75 din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii, cu respectarea, așadar, a dreptului la informare și consultare a angajaților.

III. Curtea a admis, cu majoritate de voturi excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.86 alin.(6) teza întâi din Legea nr. 85/2006 și, cu unanimitate de voturi, a respins excepția de neconstituționalitate a prevederilor în privința art.86 alin.(6) teza a doua din Legea nr.85/2006

Decizia nr.64 din 24 februarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 86 alin. (6) din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.286 din 28 aprilie 2015

Art.66 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 aduce atingere principiului neretroactivității, respectiv art.15 alin.(2) din Constituție deoarece permite aplicarea normelor de drept substanțial din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 cu privire la nereguli săvârșite în intervalul temporal în care era în vigoare Ordonanța Guvernului nr.79/2003, legiuitorul reglementând un criteriu greșit pentru determinarea aplicabilității noilor norme de drept substanțial, respectiv existența sau nu a unor activități de control în desfășurare la momentul intrării în vigoare a noii legi, fără a se raporta la legea în vigoare la momentul nașterii raportului juridic

Cuvinte cheie: Neretroactivitatea legii

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate se arată, în esență, că materia controlului utilizării fondurilor europene a fost reglementată succesiv prin două acte normative, respectiv Ordonanța Guvernului nr.79/2003 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011. Noțiunea de neregulă este definită de art.2 alin.(1) lit.a) din Ordonanța Guvernului nr.79/2003 și de art.2 alin.(1) lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011. Între cele două definiții sunt deosebiri esențiale de conținut. Sub imperiul Ordonanței Guvernului nr.79/2003 era necesar să se fi produs un prejudiciu, pe când prin art.2 alin.(1) lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 este reglementat prejudiciul nu doar ca pe un fapt cert și determinabil, ci și ca potențialitate. Deși reglementarea prin Ordonanța de urgență a Guvernului

nr.66/2011 este mai clară, discutabilă este aplicarea acestei ordonanțe unor abateri săvârșite anterior intrării sale în vigoare.

Dispozițiile cu caracter tranzitoriu se regăsesc în art.66 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011. În aparență, din acest text ar rezulta că este vorba doar de procedura de aplicare a controalelor, însă, la o examinare mai atentă, se constată că textul se referă și la stabilirea creanțelor bugetare, care, în materia nerespectării normelor privind achizițiile publice, se concretizează prin aplicarea de corecții financiare. Or, în măsura în care Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 se aplică unor abateri constatate în legătură cu contractele de achiziție publică încheiate anterior intrării sale în vigoare, dispozițiile art.2 alin.(1) lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011, precum și ale Anexei la ordonanță sunt neconstituționale în raport de art.15 alin.(2) din Constituție.

II. Cu privire la aceste critici Curtea a reținut următoarele:

Materia prevenirii, constatării și sancționării neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene a fost reglementată prin două acte normative succesive, respectiv Ordonanța Guvernului nr.79/2003 privind controlul și recuperarea fondurilor comunitare, precum și a fondurilor de cofinanțare aferente utilizate necorespunzător, și Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 privind prevenirea, constatarea și sancționarea neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora.

Din compararea celor două definiții ale neregulii, pe de-o parte cea cuprinsă în Ordonanța Guvernului nr.79/2003, pe de altă parte cea cuprinsă în Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011, Curtea a observat că acestea nu au un conținut identic, elementul cel mai important de diferențiere constituindu-l potențialitatea prejudiciului, care este reglementată numai în art.2 lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011.

Un alt element de diferențiere între actele normative comparate îl constituie modul de reglementare al corecțiilor/reducerilor financiare aplicabile cheltuielilor aferente proiectelor finanțate din fonduri europene și/sau fonduri publice naționale aferente acestora în caz de nerespectare a reglementărilor privind achizițiile. Astfel, art.6 alin.(1), coroborat cu art.17 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011, reglementează obligația autorităților cu competențe în gestionarea fondurilor europene de a exclude integral sau parțial de la rambursarea/plata cheltuielilor efectuate și declarate de beneficiari acele cheltuieli care nu respectă condițiile de legalitate, regularitate ori conformitate stabilite prin prevederile legislației naționale și comunitare în vigoare, în situația în care - în procesul de verificare a solicitărilor de plată - acestea determină existența unor astfel de cheltuieli, cu aplicarea principiului proporționalității, ținându-se seama de natura și de gravitatea neregulii constatate, precum și de amploarea și de implicațiile financiare ale acesteia. În conținutul normativ al Ordonanței Guvernului nr.79/2003 reglementarea principiului proporționalității nu se regăsește, astfel încât corecțiile/reducerile se puteau face cu privire la întreaga sumă solicitată la rambursare.

În urma analizei efectuate Curtea a constatat că sub aspectul definirii neregulii, prevederile art.2 alin.(1) lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 sunt mai severe în sensul că reglementează și cu privire la potențialitatea prejudicierii bugetului Uniunii Europene/bugetele donatorilor publici internaționali și/sau fondurile publice naționale aferente acestora printr-o sumă plătită necuvenit, în schimb, sub aspectul corecțiilor/reducerilor în cazul constatării neregulilor, dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr.66/2011 sunt însă mai favorabile decât cele ale Ordonanței Guvernului nr.79/2003, stabilind în Anexa la ordonanța de urgență corecții/reduceri procentuale, potrivit principiului proporționalității.

De asemenea, Curtea a reținut că fapta pentru care sunt aplicate corecții financiare este definită ca „neregulă” atât în legislația națională, cât și în aceea a Uniunii Europene, având un conținut caracteristic, ce nu poate fi subsumat unei fapte penale sau contravenționale, iar corecțiile financiare, constând în speță în reduceri procentuale, reprezintă măsuri administrative, fără a avea caracterul unor sancțiuni penale sau contravenționale.

Curtea a observat că nici prevederile Ordonanței Guvernului nr.79/2003 și nici cele ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr.66/2011, în ansamblul lor, nu se subsumează noțiunii

de „lege penală sau contravențională”, pentru ca Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 să constituie, eventual, o excepție de la aplicarea principiului neretroactivității prevăzut de art.15 alin.(2) din Constituție.

Curtea a constatat că legiuitorul a optat pentru aplicarea prevederilor Ordonanței Guvernului nr.79/2003 numai pentru activitățile de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare **care sunt în desfășurare** la data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.66/2011. Acest text permite interpretarea *per a contrario* potrivit căreia Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 se aplică pentru activitățile de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare **care nu sunt în desfășurare** la data intrării acesteia în vigoare, chiar dacă acestea au fost săvârșite sub imperiul Ordonanței Guvernului nr.79/2003. Definiția activităților la care face referire art.66 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 este reglementată potrivit art.2 alin.(1) lit.h) și i) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011. Astfel, **activitatea de constatare a neregulilor** reprezintă activitatea de control/investigare desfășurată de autoritățile competente în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență, în vederea stabilirii existenței unei nereguli, iar **activitatea de stabilire a creanțelor bugetare** rezultate din nereguli reprezintă activitatea prin care se stabilește și se individualizează obligația de plată rezultată din neregula constatată, prin emiterea unui titlu de creanță. Analizând definițiile acestor activități corelate cu celelalte prevederi ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr.66/2011 prin care acestea sunt concretizate, Curtea a observat că activitățile anterior menționate presupun atât aplicarea normelor de procedură, cât și a normelor de drept substanțial din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 cu privire la calificarea unei fapte ca fiind neregulă/abatere și aplicarea de corecții financiare. Or, dreptul de a stabili creanța bugetară, potrivit art.45 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011, se prescrie în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor datei de închidere a programului, comunicată oficial de către Comisia Europeană/donatorul public internațional prin emiterea declarației finale de închidere, cu excepția cazului în care normele Uniunii Europene sau ale donatorului public internațional prevăd un termen mai mare.

Curtea a mai observat că dispozițiile art.66 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 sunt norme tranzitorii, care, potrivit art.54 alin.(1) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 21 aprilie 2010, reglementează „*măsurile ce se instituie cu privire la derularea raporturilor juridice născute în temeiul vechii reglementări care urmează să fie înlocuită de noul act normativ*”. În continuare, art.54 alin.(2) din aceeași lege prevede că dispozițiile tranzitorii „*trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea celor două reglementări, astfel încât punerea în aplicare a noului act normativ să decurgă firesc și să evite retroactivitatea acestuia (...)*”. Legiuitorul, configurând dispozițiile tranzitorii ale art.66 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011, a ales drept criteriu pentru rezolvarea situațiilor tranzitorii existența în curs de desfășurare a unor activități de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare, în sensul că pentru aprecierea legalității raporturilor juridice născute în perioada de activitate a Ordonanței Guvernului nr.79/2003 se aplică această ordonanță numai dacă activitățile menționate **sunt în curs desfășurare**. În schimb, dacă aceste activități **nu sunt în curs de desfășurare**, aprecierea legalității raporturilor juridice născute în perioada de activitate a Ordonanței Guvernului nr.79/2003 se realizează prin prisma noilor prevederi. Or, cele două acte normative cuprind, în privința activităților de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare, reguli de drept substanțiale specifice astfel încât, optând pentru un asemenea criteriu, legiuitorul a încălcat principiul neretroactivității legii, întrucât raportul juridic nu mai este guvernat de legea în vigoare la data nașterii sale, ci de o lege ulterioară, străină acestuia. Or, este de principiu că o situație juridică definitiv consolidată sub imperiul unei legi substanțiale nu poate fi guvernată de o lege ulterioară decât cu încălcarea art.15 alin.(2) din Constituție.

Curtea a reținut că textul de lege criticat aduce atingere principiului neretroactivității, deoarece permite aplicarea normelor de drept substanțial din Ordonanța de urgență a

Guvernului nr.66/2011 cu privire la nereguli săvârșite în intervalul temporal în care era în vigoare Ordonanța Guvernului nr.79/2003, legiuitorul reglementând un criteriu greșit pentru determinarea aplicabilității noilor norme de drept substanțial, respectiv existența sau nu a unor activități de control în desfășurare la momentul intrării în vigoare a noii legi, fără a se raporta la legea în vigoare la momentul nașterii raportului juridic. Rezultă așadar că raportul juridic este supus reglementărilor legale în vigoare la data nașterii sale, schimbarea ulterioară a condițiilor legale neavând nici o influență asupra legalității acestuia. Curtea a statuat că urmare a admiterii excepției de neconstituționalitate, calificarea neregulii și stabilirea creanțelor bugetare se vor face în temeiul actului normativ în vigoare la data săvârșirii neregulii potrivit principiului *tempus regit actum*, așadar fără a se putea combina dispozițiile de drept substanțial din Ordonanța Guvernului nr.79/2003 cu cele ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr.66/2011, în vreme ce procedura urmată de organele de control va fi cea reglementată prin actul normativ în vigoare la data efectuării controlului.

III. Prin urmare, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că prevederile art.66 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 privind prevenirea, constatarea și sancționarea neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora sunt neconstituționale.

Decizia nr.66 din 26 februarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.2 alin.(1) lit.a) și art.66 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 privind prevenirea, constatarea și sancționarea neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora, precum și a celor ale punctului 2 subpunctul 2.3 din Anexa la Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011, în forma anterioară modificărilor aduse prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.47/2014 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr.66/2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.236 din 7 aprilie 2015.

Persoana care are calitatea de martor în sensul art.2 lit.a) pct.1 din Legea nr.682/2002, indiferent dacă este autor al unei infracțiuni grave sau mai puțin grave, se află în aceeași situație juridică, sens în care, tratamentul juridic nu poate fi decât identic.

Cuvinte cheie: principiul egalității cetățenilor în fața legii, discriminare.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate se arată că se susține că prevederile art.19 din Legea nr.682/2002 încalcă dispozițiile constituționale referitoare la egalitatea cetățenilor în fața legii, deoarece condiția impusă de legiuitor cu privire la persoana martorului denunțator de a fi comis o infracțiune gravă, creează discriminări sub aspectul beneficului reducerii limitelor pedepsei. În acest sens se arată că art.1 din lege „reglementează asigurarea protecției și asistenței martorilor a căror viață, integritate corporală sau libertate este amenințată ca urmare a deținerii de către aceștia a unor informații ori date cu privire la săvârșirea unor infracțiuni grave, pe care le-au furnizat sau au fost de acord să le furnizeze organelor judiciare și care au un rol determinant în descoperirea infractorilor și în soluționarea unor cauze”. Or, ceea ce interesează în această lege este tragerea la răspundere penală a celor care au săvârșit infracțiuni grave, neavând relevanță ce faptă a comis cel care denunță.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a constatat că, potrivit expunerii de motive a Legii nr.682/2002, legiuitorul a urmărit să instituie un sistem de măsuri pentru asigurarea protecției și securității martorilor care denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni grave. În acest sens, pe lângă măsurile de includere a martorilor într-un program special de protecție, legiuitorul a prevăzut și o cauză de reducere a pedepsei instituită de textul legal criticat care constituie, la rândul său,

un instrument eficient pentru combaterea infracțiunilor grave, prin determinarea persoanelor care dețin informații decisive cu privire la săvârșirea unei astfel de infracțiuni să furnizeze acele informații organelor judiciare.

Astfel, potrivit dispozițiilor contestate, persoana care are calitatea de martor, în sensul art.2 lit. a) pct.1 din Legea nr.682/2002, și care a comis o infracțiune **gravă**, iar înainte sau în timpul urmăririi penale ori al judecării denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege. Prin *infracțiune gravă se înțelege*, potrivit art.2 lit.h) din lege, „infracțiunea care face parte din una dintre următoarele categorii: genocid și infracțiuni contra umanității și infracțiuni de război, infracțiunile contra securității naționale, terorism, omor, infracțiunile privind traficul de droguri, traficul de persoane, traficul de minori, spălarea banilor, falsificarea de monede ori de alte valori, infracțiunile privitoare la nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor explozive, nucleare sau al altor materii radioactive, infracțiunile de corupție, precum și orice altă infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii al cărei maxim special este de cel puțin 10 ani”.

Curtea a constatat că dispozițiile legale criticate consacră posibilitatea reducerii la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege numai pentru martorul care la rândul său a comis o infracțiune gravă. Astfel, deși contribuie la furnizarea unor informații esențiale organelor judiciare, martorului îi este aplicat un tratament juridic diferit, respectiv nu beneficiază de reducerea limitelor pedepsei prevăzute de lege, pentru simplul motiv că nu a comis o infracțiune gravă, așa cum este ea definită de art.2 lit.h) din Legea nr.682/2002. Însă, această situație nu-și găsește justificare în exigențele constituționale consacrate de art.16 alin.(1) din Constituție potrivit căruia „*Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări*”. Cu privire la incidența art.16 alin.(1) din Constituție, Curtea a reținut că, potrivit jurisprudenței sale, principiul egalității în drepturi presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite (Decizia nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994). De asemenea, potrivit jurisprudenței constante a Curții Constituționale, situațiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esență pentru a se justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv și rațional (a se vedea, în acest sens, cu titlu exemplificativ, Decizia nr.86 din 27 februarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.207 din 31 martie 2003, Decizia nr.476 din 8 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.599 din 11 iulie 2006, Decizia nr.573 din 3 mai 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 363 din 25 mai 2011, Decizia nr.366 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 644 din 2 septembrie 2014).

În analiza sa, Curtea a constatat că în condițiile în care legea reglementează asigurarea protecției și asistenței martorilor a căror viață, integritate corporală sau libertate este amenințată ca urmare a deținerii de către aceștia a unor informații ori date privind săvârșirea unor infracțiuni grave și pe care le-au furnizat organelor judiciare, *rațiunea cauzei de reducere a limitelor pedepsei reglementată de norma supusă controlului de constituționalitate este aceea de a institui un instrument eficient pentru combaterea infracțiunilor grave prin determinarea persoanelor care dețin informații decisive în acest sens de a le furniza organelor judiciare. Prin urmare, determinantă și suficientă pentru acordarea beneficului reducerii limitelor pedepsei este acțiunea martorului de a denunța și facilita tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni grave, indiferent de natura și gravitatea faptei penale comise de el însuși*. Altfel spus, atingerea obiectivului urmărit de legiuitor, respectiv acela de combatere a infracțiunilor grave ca urmare a denunțurilor și informațiilor furnizate de martori se realizează și în ipoteza în care martorul nu a comis o infracțiune gravă. Așa fiind, comiterea de către martor a unei infracțiuni care nu se încadrează în categoria infracțiunilor grave, așa cum sunt ele definite în art.2 lit.h) din lege, nu poate fi un element care să îl excludă pe acesta de la beneficiul cauzei de reducere a limitelor de pedeapsă. Drept urmare, *diferența operată de norma supusă controlului de constituționalitate între cele două categorii de martori, după cum aceștia au*

săvârșit sau nu o infracțiune gravă, *nu se bazează pe un criteriu rațional și nu justifică un tratament juridic diferențiat*, Curtea reținând că *cele două categorii de martori se află în situații juridice identice* din perspectiva incidenței normei supuse controlului de constituționalitate.

Așadar, Curtea a reținut că nesocotirea principiului egalității în drepturi are drept consecință neconstituționalitatea normei care instituie un privilegiu ori o discriminare. În acest sens, Curtea a constatat că, potrivit jurisprudenței sale, discriminarea se bazează pe noțiunea de excludere de la un drept/beneficiu (Decizia Curții Constituționale nr.62 din 21 octombrie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.49 din 25 februarie 1994), iar remediul constituțional specific, în cazul constatării neconstituționalității discriminării, îl reprezintă acordarea sau accesul la beneficiul dreptului (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.685 din 28 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 470 din 11 iulie 2012, Decizia nr.164 din 12 martie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 296 din 23 mai 2013, sau Decizia nr.681 din 13 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 889 din 8 decembrie 2014). Așadar, Curtea a reținut că sintagma „fără privilegii și fără discriminări” din cuprinsul art.16 alin.(1) din Constituție privește, în cauza de față, teza referitoare la interzicerea discriminării. Or, câtă vreme principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite, atunci *nu există niciun motiv rezonabil* pentru care un martor care a săvârșit o infracțiune care nu se încadrează în enumerarea exhaustivă a art.2 lit.h) din legea supusă controlului Curții, dar a contribuit decisiv la tragerea la răspundere penală a unei persoane care a săvârșit o infracțiune gravă, *să nu beneficieze, la rândul său, asemeni martorului care a comis o infracțiune gravă, de beneficiul reducerii la jumătate a limitelor de pedeapsă.*

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că persoana care are calitatea de martor în sensul art.2 lit.a) pct.1 din Legea nr.682/2002, indiferent dacă este autor al unei infracțiuni grave sau mai puțin grave, se află în aceeași situație juridică, sens în care, tratamentul juridic nu poate fi decât identic. Așadar, neconstituționalitatea discriminării astfel constatate are ca rezultat acordarea beneficiului reducerii la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege și martorilor care au săvârșit infracțiuni ce excedează definiției din art.2 lit.h) din Legea nr.682/2002.

Decizia nr.67 din 26 februarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.19 din Legea nr.682/2002 privind protecția martorilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.185 din 18 martie 2015.

Cerința unui număr de minim 25.000 de membri fondatori, domiciliați în cel puțin 18 din județele țării și municipiul București, dar nu mai puțin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste județe și municipiul București, ca una dintre condițiile formale pentru împlinirea procedurii legale de înregistrare a unui partid politic, are caracter excesiv, disproporționat în actualul context socio-politic al țării și față de măsurile legale în vigoare ce vizează finanțarea publică a partidelor politice și a campaniilor electorale, precum și reprezentarea parlamentară a electoratului. În raport cu actualul stadiu al evoluției societății românești, reglementarea care consacră o astfel de cerință nu mai corespunde cerințelor sale de necesitate iar, prin caracterul său excesiv, duce la imposibilitatea exercitării efective a dreptului de asociere, ceea ce echivalează cu afectarea dreptului în însăși substanța sa.

Cuvinte cheie: partide politice, drept de asociere, test de proporționalitate

Rezumat

I. În temeiul art.146 lit.d) din Constituție, Curtea Constituțională a României a fost sesizată cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.19 alin.(1) și (3) din Legea partidelor politice nr.14/2003, referitoare la condiții pentru înregistrarea unui partid politic, texte având următorul cuprins: „(1) *Lista semnăturilor de susținere trebuie să menționeze obiectul susținerii, data și locul întocmirii, iar pentru susținători trebuie să conțină numele și prenumele, data nașterii, adresa, felul actului de identitate, seria și numărul acestuia, codul numeric personal, precum și semnătura. Susținătorii înscrierii unui partid politic pot fi numai cetățeni cu drept de vot. (...) (3) Lista trebuie să cuprindă cel puțin 25.000 de membri fondatori, domiciliați în cel puțin 18 din județele țării și municipiul București, dar nu mai puțin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste județe și municipiul București.*”

În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorii acesteia au susținut, în esență, că dispozițiile art.19 alin.(1) din Legea partidelor politice nr.14/2003 contravin prevederilor art.26 alin.(1) din Constituție, referitoare la dreptul la viață intimă, familială și privată, precum și celor ale art.8 alin.(2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care prevăd condițiile limitative în care este permisă ingerința autorității publice în exercitarea unui drept. Astfel, impunând, pentru constituirea partidului politic și în vederea înregistrării sale, întocmirea listelor cuprinzând date cu caracter personal ale membrilor fondatori, legea nu oferă, în schimb, garanții privind protejarea acestor date și nu justifică necesitatea colectării și stocării lor. În plus, legea nu instituie și obligația persoanelor care ar trebui să colecteze respectivele date de a avea, concomitent, și calitatea de operatori de date cu caracter personal.

În privința dispozițiilor art.19 alin.(3) din Legea nr. 14/2003 s-a susținut că generează o ingerință asupra exercitării dreptului de asociere, astfel cum este reglementat de art.40 din Constituție și de art.11 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Instituirea unui prag de reprezentativitate atât la nivel național, cât și la nivel regional nu se poate justifica prin invocarea art.8 alin.(2) din Legea fundamentală, referitor la rolul constituțional al partidului politic, deoarece acesta poate fi îndeplinit și fără a impune un anumit prag de reprezentativitate.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a reținut următoarele:

1. Cât privește critica de neconstituționalitate a dispozițiilor art.19 alin.(1) din Legea nr.14/2003 Curtea a constatat că susținerile autorilor excepției de neconstituționalitate sunt neîntemeiate. Astfel, operațiunea de colectare a datelor cu caracter personal a semnatarilor listei de susținere se face de către una sau mai multe persoane special desemnate în acest scop prin actul constitutiv al partidului politic în curs de înregistrare și care are/au calitatea de membri ai acestuia, veridicitatea acestor date fiind asumată prin semnătura benevolă a membrului fondator și confirmată prin declarația pe propria răspundere a celui/celor care le colectează. Obligația de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă respectivului partid politic, care trebuie să se preocupe de aducerea sa la îndeplinire și să se asigure, totodată, prin propriile mijloace, de buna-credință a persoanei/persoanelor desemnate și de respectarea, în consecință, a păstrării confidențialității asupra conținutului datelor colectate. Prin urmare, modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înțelege să își îndeplinească sarcina primită din partea organului executiv al partidului politic în curs de înregistrare nu poate reprezenta o problemă de neconstituționalitate în sine a dispozițiilor art.19 alin.(1) din Legea nr.14/2003. Totodată, Curtea a reținut că depunerea acestor liste este necesară strict pentru verificarea îndeplinirii, de către instanța judecătorească, a condițiilor legale referitoare la înregistrarea partidelor politice, fără a se putea susține în mod rezonabil că respectivele date ar putea fi utilizate și în alte scopuri sau că nu vor fi stocate cu respectarea legislației în materie

2. În ce privește soluția legislativă consacrată de art.19 alin. (3) din Legea nr.14/2003, referitoare la numărul minim de 25.000 de membri fondatori drept condiție necesară la înregistrarea unui partid politic, Curtea a reținut că susținerile autorilor excepției sunt întemeiate. Apreciind că reglementarea criticată reprezintă o ingerință a autorităților statului asupra dreptului de asociere, Curtea Constituțională a analizat, prin efectuarea testului de proporționalitate, dacă aceasta își găsește justificarea sub rigoarea exigențelor indicate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Comisia de la Veneția, test ce are în vedere dacă

ingerința este prevăzută de lege (inclusiv criteriile de calitate ale legii), dacă există scop legitim și dacă măsura este adecvată, necesară într-o societate democratică și dacă păstrează justul echilibru între interesele colective și cele individuale.

În ce privește prima condiție, cea a legalității soluției juridice contestate, Curtea a constatat că aceasta a fost inițial prevăzută prin Decretul-Lege nr.8/1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice și organizațiilor obștești din România, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 9 din 31 decembrie 1989, fiind raportată la un număr de 251 de membri fondatori. Prin Legea partidelor politice nr.27/1996, acesta a crescut la 10.000, pentru ca prin noua lege din 2003 — Legea partidelor politice nr.14/2003 —, acesta să fie ridicat la 25.000. Potrivit expunerii de motive, exprimate cu prilejul adoptării acestui din urmă act normativ, prin creșterea semnificativă, de la minimum 10.000 la 25.000 de membri fondatori, legiuitorul a dorit să evite „crearea unor partide cu reprezentativitate redusă sau a unor partide regionale”, urmărind apariția „unora care să aibă capacitatea de a depune liste de candidați în majoritatea județelor țării”. Astfel, dacă această măsură este, evident, prevăzută de lege, fiind, în același timp, accesibilă, clară și previzibilă, având, totodată, un scop legitim, ce constă în asigurarea reprezentativității partidului politic în rândul electoratului, Curtea a constatat că aceasta, deși este adecvată în sensul că din punct de vedere abstract poate duce la îndeplinirea scopului propus, nu este necesară într-o societate democratică. Altfel spus, cerința unui număr de minim 25.000 de membri fondatori, domiciliați în cel puțin 18 din județele țării și municipiul București, dar nu mai puțin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste județe și municipiul București, ca una dintre condițiile formale pentru împlinirea procedurii legale de înregistrare a unui partid politic, are caracter excesiv, disproporționat în actualul context socio-politic al țării și față de măsurile legale în vigoare ce vizează finanțarea publică a partidelor politice și a campaniilor electorale, precum și reprezentarea parlamentară a electoratului. Analizând motivele expuse de legiuitor la momentul adoptării Legii nr.14/2003, Curtea Constituțională a constatat că acestea nu mai corespund stadiului actual al societății românești, marcată de o evoluție politico-istorică firească a unei democrații instalate la sfârșitul anului 1989. Astfel, dacă riscul creării unui număr foarte mare de partide politice, al „devalorizării” ideii de partid politic, al fragmentării reprezentării parlamentare a acestora și al unei sarcini excesive a bugetului de stat pe motivul finanțării publice a acestora reprezenta o justificare acceptabilă în contextul socio-politic al anilor 1990, Curtea observă că, tocmai în acea perioadă, numărul minim de membri fondatori cerut pentru înregistrarea unui partid politic a fost cel mai scăzut din întreaga istorie evolutivă a legislației în materie, adică de 251 de membri (în perioada 1989—1996), pentru a crește apoi la 10.000 (în perioada 1996—2003). Apoi, la 14 ani de la evenimentele din decembrie 1989, care au marcat schimbarea regimului comunist și trecerea la forma de stat democratic, legiuitorul, în 2003, a crescut din nou, semnificativ, acest număr, invocând motive de aceeași natură. Or, circumstanțele avute la un moment dat în vedere de legiuitor nu se mai regăsesc în prezent, în sensul că nu mai există riscul „devalorizării” ideii de partid politic sau a inflației de partide politice, cu toate consecințele avute în vedere la momentul adoptării legii. Pe de altă parte, Curtea a constatat că o parte semnificativă a aspectelor problematice avute în vedere de legiuitor pentru limitarea numărului de partide politice, și anume fragmentarea parlamentară sau finanțarea acestora de la bugetul de stat, își găsește soluțiile chiar în reglementările în vigoare adoptate în aceste materii. Posibilele efecte negative ce ar apărea în lipsa adoptării măsurii legale examinate sunt, deci, contracarate prin existența unor instrumente legale adecvate, astfel că această condiție nu își mai găsește rațiunea.

Curtea a considerat astfel că nu există un just echilibru între interesele colective și cele individuale, de vreme ce, prin condiția de reprezentativitate ridicată, dreptul subiectiv al persoanelor interesate să constituie un partid politic cunoaște o limitare drastică, ce depășește posibilele avantaje create prin adoptarea normei (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.266 din 7 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.464 din 25 iunie 2014, paragraful 23). De asemenea, pentru stabilirea și păstrarea echilibrului corect, legiuitorul trebuie să recurgă la ingerința cea mai redusă asupra dreptului de asociere. Or, în speță, condiția

numărului minim de membri fondatori și a dispersiei lor teritoriale a depășit ceea ce este just și echitabil în raport cu dreptul fundamental protejat — dreptul de asociere.

Pentru aceste considerente, Curtea a constatat că dispozițiile art.19 alin.(3) din Legea nr. 14/2003 reglementează o măsură ce, în raport cu actualul stadiu al evoluției societății românești, nu mai corespunde cerințelor sale de necesitate și că, prin caracterul său excesiv, aceasta duce la imposibilitatea exercitării efective a dreptului de asociere, ceea ce echivalează cu afectarea dreptului în însăși substanța sa. Așa fiind, prevederile art.19 alin.(3) din Legea partidelor politice afectează dreptul de asociere, garantat de art.40 din Constituție. Ca urmare, cu majoritate de voturi, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.19 alin.(3) din Legea partidelor politice nr.14/2003 sunt neconstituționale

Curtea a mai reținut că art.61 din Constituție conferă Parlamentului atributul suveranității în materie de legiferare, acesta fiind „organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării”. În consecință, pentru îndepărtarea viciului de neconstituționalitate, legiuitorul, în cadrul marjei sale limitate de apreciere, va trebui să reexamineze dispozițiile art.19 alin.(3) din Legea nr.14/2003 în sensul reducerii numărului minim de membri fondatori semnatori ai listelor de susținere pentru înregistrarea unui partid politic și a reconfigurării condiției dispersiei teritoriale, asigurându-se că sunt îndeplinite toate cerințele ce justifică aceste ingerințe ale autorității statale asupra dreptului de asociere.

III. Pentru considerentele arătate, Curtea a admis excepția ridicată cât privește dispozițiile art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 și a constatat că acestea sunt neconstituționale. Curtea a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 19 alin. (1) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 sunt constituționale.

Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 19 alin. (1) și (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 265 din data de 21 aprilie 2015

Imposibilitatea participării procurorului la dezbaterile contradictorii a probelor administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de către părți reprezintă o încălcare a dispozițiilor constituționale ale art.131 referitor la Rolul Ministerului Public.

Cuvinte cheie: rolul Ministerului Public.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate se arată că prevederile art.374 alin.(7) teza a doua din Codul de procedură penală încalcă dispozițiile constituționale referitoare la rolul Ministerului Public, deoarece permit numai părților să participe la dezbaterile contradictorii a probelor. Or, potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală, procurorul, nefiind parte în proces, nu poate să-și exprime poziția cu privire la probele supuse dezbaterii. De aceea, susține că o astfel de interdicție restrânge nepermis atribuțiile constituționale ale procurorului.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Potrivit dispozițiilor art.374 alin.(7) teza a doua din Codul de procedură, cu prilejul judecării în primă instanță a unei cauze penale, probele administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de către părți sunt puse în dezbaterile contradictorii a „părților”. Art.32 din Codul de procedură penală definește *in terminis* **părțile** în procesul penal, care sunt numai **inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente**. Potrivit art.30 din același cod, procurorul este un organ judiciar care participă în procesul penal alături de subiecții menționați în art.29, fiecare având roluri și poziții diferite. Prin urmare, din economia textelor legale mai sus arătate **procurorul nu este parte în procesul penal**. Așa fiind, prevederile art.374 alin.(7) teza a doua din Codul de procedură penală nu permit procurorului să participe la dezbaterile

contradictorie a probelor administrate în cursul urmăririi penale, sens în care Curtea constată că o astfel de reglementare contravine dispozițiilor constituționale ale art.131 referitor la *Rolul Ministerului Public*, pentru următoarele argumente:

Astfel, art.131 din Legea fundamentală consacră procurorului un rol esențial în activitatea judiciară și anume acela de reprezentant al intereselor generale ale societății, de apărător al ordinii de drept, precum și al drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. Dispozițiile constituționale instituie atribuții cu caracter de generalitate care sunt concretizate detaliat, după caz, prin legi organice sau prin legi ordinare. De aceea, formele concrete prin care Ministerul Public își poate îndeplini rolul de reprezentant al interesului social, general și public constau, potrivit art.63 din Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară, în: efectuarea urmăririi penale în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, conducerea și supravegherea activității de cercetare penală a poliției judiciare, precum și conducerea și controlul altor organe de cercetare penală, sesizarea instanțelor judecătorești pentru judecarea cauzelor penale, potrivit legii, exercitarea acțiunii civile, în cazurile prevăzute de lege, participarea, în condițiile legii, la ședințele de judecată, exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție, ale dispăruților și ale altor persoane, în condițiile legii, acționarea pentru prevenirea și combaterea criminalității, sub coordonarea ministrului justiției, pentru realizarea unitară a politicii penale a statului, studierea cauzelor care generează sau favorizează criminalitatea, sens în care elaborează și prezintă ministrului justiției propuneri în vederea eliminării acestora, precum și pentru perfecționarea legislației în domeniu, verificarea respectării legii la locurile de deținere preventive, precum și în exercitarea oricăror altor atribuții prevăzute de lege. De asemenea, potrivit art.67 alin.(1) din Legea nr.304/2004, „*procurorul participă la ședințele de judecată, în condițiile legii, și are rol activ în aflarea adevărului*”, iar, potrivit dispozițiilor art.351 și art.363 din Codul de procedură penală, judecata se desfășoară oral, nemijlocit și *contradictoriu*, la ea participând, *în mod obligatoriu, procurorul care exercită un rol activ*, în vederea aflării adevărului și a respectării dispozițiilor legale, *putând formula motivat cereri, ridica excepții și pune concluzii* în acord cu obiectivele stabilite de Constituție.

În timp ce textul constituțional al art.131 se referă la apărarea ordinii de drept, precum și la drepturile și libertățile cetățenilor, art.374 alin.(7) teza a doua din Codul de procedură penală restrânge posibilitatea procurorului de a participa la dezbaterile contradictorie a probelor administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de către părți. Contradictorialitatea, prin natura sa, este ea însăși o garanție a dreptului la un proces echitabil pentru realizarea și apărarea drepturilor și libertăților fundamentale, întrucât duce la atingerea obiectivelor constituționale prin posibilitatea atât a acuzării, cât și a apărării, nu numai de a lua cunoștință de toate piesele, observațiile sau elementele de probă propuse judecătorului de natură să-i influențeze decizia, **ci și de a le discuta ori comenta**. Această exigență poate fi realizată în diferite moduri, cu condiția ca partea adversă să aibă posibilitatea de a combate în mod direct observațiile depuse. Totodată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat în jurisprudența sa, că principiul contradictorialității nu privește numai părțile între ele, ci și Ministerul Public sau chiar o altă jurisdicție independentă, participantă, potrivit normelor naționale, la o fază superioară a procesului, cum este cazul instanței de fond (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 februarie 1997, pronunțată în *Cauza Nideröst-Huber împotriva Elveției*, par.23, 27, 31). Limitarea prevăzută de textul legal criticat este neconstituțională, deoarece art.131 alin.(1) din Legea fundamentală stabilește în mod clar și categoric sfera atribuțiilor procurorului, fără a trimite la cazuri stabilite prin altă lege. Este adevărat că în alin.(2) al art.131 se prevede că „Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii”, dar referirea la condițiile legii privește organizarea parchetelor și nu exercitarea atribuțiilor stabilite în alin.(1). Legiuitorul constituant a înțeles să confere procurorului un rol determinat în reprezentarea intereselor generale ale societății, din moment ce a așezat dispozițiile referitoare la Ministerul Public în capitolul referitor la „*Autoritatea judecătorească*” și nicio lege organică sau ordinară nu poate să deroge de la textele constituționale. Procurorul participă în proces și contribuie la aflarea adevărului, sens în care, în cursul urmăririi penale, strânge și administrează

probe, atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau a inculpatului, din oficiu sau la cerere. Textul constituțional, referindu-se la apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor, nu are în vedere transformarea procurorului într-un avocat al uneia dintre părți, el având numai rolul de a veghea la respectarea legii în procesele care pun în discuție astfel de drepturi și libertăți. Fiind vorba de un proces penal, este de necontestat că în acest domeniu există interese generale care trebuie apărate, iar, în activitatea judiciară, Constituția a stabilit acest rol de apărător pentru procuror a cărui participare obligatorie în procesele penale **nu poate avea caracter formal**. De aceea, este fără îndoială că dezbateră contradictorie a probelor, în condițiile textului legal criticat, afectează ordinea de drept astfel instituită de Constituție care consacră rolul Ministerului Public.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă de excludere a procurorului de la dezbateră contradictorie a probelor cuprinsă în art.374 alin.(7) teza a doua din Codul de procedură penală, este neconstituțională.

Decizia nr. 76 din 26 februarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.374 alin.(7) teza a doua din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.174 din 13 martie 2015.

Stabilirea unui termen pentru atacarea în contencios administrativ a actelor administrative cu caracter normativ emise de președintele Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei

Cuvinte cheie: *Acces liber la justiție, Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, Anularea actului administrativ, Controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităților publice*

Rezumat:

I. Autorul excepției de neconstituționalitate a susținut că prevederile art. 5 alin. (7) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 33/2007 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei, referindu-se atât la actele administrative cu caracter individual, cât și la cele cu caracter normativ, obstrucționează accesul liber la justiție garantat, deoarece impun un termen de 30 de zile pentru atacarea în justiție a celei din urmă categorii de acte administrative, în vreme ce art. 11 alin. (4) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 prevede că "actele administrative cu caracter normativ care se consideră a fi nelegale pot fi atacate oricând".

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a observat că legiuitorul constituant a acordat o atenție deosebită accesului liber la justiție în materia actelor administrative ale autorităților publice, sens în care, considerând că prevederile art. 21 din Constituție - cu o sferă de aplicare generală - nu sunt suficiente, a consacrat, prin art. 52 și art. 126 alin. (6) din aceasta, garanții suplimentare și specifice ale controlului judecătoresc asupra acestui tip de acte juridice, având în vedere că astfel este protejat în mod eficient dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică. În ce privește modalitatea de realizare a controlului judecătoresc al actelor administrative ale autorităților publice, pe calea contenciosului administrativ, Curtea a reținut că, în lipsa oricărei distincții în cuprinsul art. 126 alin. (6) teza întâi din Constituție, acest concept se referă, în egală măsură, atât la controlul de legalitate al actelor administrative ale autorităților publice exercitat pe calea principală, cât și la controlul de legalitate al acestora exercitat pe calea incidentală a excepției de nelegalitate (a se vedea, în acest sens, pct. 18, 21 și 22 din Decizia nr. 267 din 7 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 538 din 21 iulie 2014).

Curtea a reținut că materia contenciosului administrativ este reglementată, potrivit art.73 alin.(3) lit.k) din Constituție, prin lege organică, Legea contenciosului administrativ

nr.554/2004, concretizând regulile stabilite prin art.52 și art.126 alin. (2) din Legea fundamentală. Astfel, potrivit art.4 alin.(1) din aceasta, un act administrativ cu caracter individual poate face oricând, în cadrul unui proces, obiectul excepției de nelegalitate, indiferent de data la care a fost emis. Art.4 alin.(4) din Legea nr. 554/2004 dispune că actele administrative cu caracter normativ nu pot forma obiect al excepției de nelegalitate. Controlul judecătoresc al actelor administrative cu caracter normativ se exercită de către instanța de contencios administrativ în cadrul acțiunii în anulare, în condițiile prevăzute de prezenta lege. Potrivit art. 11 alin. (4), care reglementează termenele de introducere a acțiunii în contencios administrativ, actele administrative cu caracter normativ care se consideră a fi nelegale pot fi atacate oricând, iar în privința procedurii prealabile, art. 7 alin. (11) arată că, în cazul actului administrativ normativ, plângerea prealabilă poate fi formulată oricând.

Analizând dispozițiile art.1 și 5 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.33/2007, Curtea a reținut că Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei este o autoritate administrativă autonomă, ale cărei reglementări se materializează în ordine, decizii sau avize. Potrivit art. 5 alin. (5) din aceasta, "în exercitarea atribuțiilor de reglementare, reglementările de interes general se aprobă prin ordine ale ANRE și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I", iar alin. (7) al aceluiași articol prevede că "Ordinele și deciziile emise de președinte în exercitarea atribuțiilor sale pot fi atacate în contencios administrativ la Curtea de Apel București, în termen de 30 de zile de la data publicării acestora în Monitorul Oficial al României, Partea I, respectiv de la data la care au fost notificate părților interesate."

Curtea a constatat că textul mai sus redat, ce constituie obiectul excepției de neconstituționalitate, nu face distincție între actele administrative cu caracter individual sau cu caracter normativ, ambele categorii de acte fiind supuse aceluiași termen de decădere de 30 de zile pentru a putea fi atacate pe calea contenciosului administrativ. Dacă în acest interval de timp nu au fost contestate, actele administrative cu caracter individual emise de președintele Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei vor putea fi contestate pe cale incidentală, fără o limitare în timp, prin intermediul excepției de nelegalitate, astfel cum prevede legea generală în materia contenciosului administrativ. În schimb, actele administrative cu caracter normativ vor scăpa controlului judecătoresc, întrucât, după expirarea termenului de 30 de zile, împotriva acestora nu se va mai putea exercita nicio acțiune directă, deoarece, în virtutea principiului *specialia generalibus derogant*, nu pot fi aplicate prevederile legii generale în condițiile existenței unei legi speciale care fixează expres un anumit termen. De asemenea, acest tip de acte nu pot face obiectul unei excepții de nelegalitate, aceasta fiind o modalitate de contestare specifică actelor administrative cu caracter individual. În consecință, ordinele și deciziile emise de președintele Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei, acte administrative unilaterale cu caracter normativ, ar beneficia de prezumția absolută de legalitate după 30 de zile de la publicare, dacă în acest interval niciun operator economic nu ar introduce în fața Curții de Apel București o acțiune în contencios administrativ în vederea verificării legalității acestora pe calea principală a acțiunii în anulare.

Prin urmare, Curtea a constatat că prevederile de lege criticate introduc o derogare de la principiul constituțional al controlului judecătoresc al actelor administrative ale autorităților publice, prin stabilirea termenului de 30 de zile pentru contestarea actelor administrative cu caracter normativ, fără ca această excepție să fie expres prevăzută de art. 126 alin. (6) din Constituție, care se referă, sub acest aspect, doar la actele care privesc raporturile cu Parlamentul și ale celor de comandament cu caracter militar. Art. 126 alin. (6) garantează controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităților publice, fără nicio distincție între tipul acestora - individual sau normativ, în privința actelor administrative cu caracter normativ, legea specială examinată în cazul de față - Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 33/2007 - elimină posibilitatea atacării lor în justiție peste termenul imperativ de 30 de zile, derogând de la art. 11 alin. (4) din Legea nr. 554/2004 și de la art. 126 alin. (6) din Constituție. Or, o asemenea excludere are valențele unei noi excepții referitoare la actele juridice sustrate controlului judecătoresc pe calea contenciosului administrativ, ceea ce determină încălcarea art. 21, art. 52 și a art. 126 alin. (6) din Legea fundamentală.

De altfel, prin Decizia nr. 1.037 din 9 iulie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 501 din 21 iulie 2009, Curtea a admis, pentru argumente de aceeași natură, excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 28 alin. (2) din Legea concurenței nr. 21/1996, prin care se stabilea un termen pentru atacarea în contencios administrativ a actelor administrative cu caracter normativ emise de Consiliul Concurenței.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 5 alin. (7) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 33/2007 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei, prin care se stabilește un termen pentru atacarea în contencios administrativ a actelor administrative cu caracter normativ emise de președintele Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei în exercitarea atribuțiilor sale, sunt neconstituționale.

Decizia nr.136 din 10 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.5 alin.(7) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.33/2007 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.315 din 8 mai 2015

Potrivit art.549¹ din Codul de procedură penală, procedura desfășurată în fața judecătorului de cameră preliminară în această materie prevede o judecată sumară, pe baza notelor scrise depuse de către persoanele ale căror drepturi sau interese legitime au fost afectate, fără respectarea principiilor publicității, oralității și contradictorialității, potrivit cărora procurorul și părțile din proces au dreptul de a lua cunoștință de toate piesele și observațiile prezentate judecătorului și de a-și putea expune susținerile în fața acestuia.

Cuvinte cheie: procedura de judecată, cameră preliminară, publicitate, oralitate, contradictorialitate, egalitatea armelor în proces, citare, drept la apărare, confiscare specială

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul acesteia susține că art.54 din Codul de procedură penală reprezintă „o veritabilă încălcare a dreptului constituțional la apărare, dar și o limitare a dreptului de acces liber și complet la justiție”, deoarece soluționarea cauzelor, în camera preliminară, se face „fără prezența părților, avocaților, a procurorilor, fără analiza în contradictoriu.” De asemenea, consideră că dispozițiile art.344 alin.(3) și (4) din Codul de procedură penală sunt contrare prevederilor art.6, art.13 și art.14 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, întrucât cererile și excepțiile cu privire la legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală se pot formula de către apărătorul din oficiu numai în scris într-un termen care nu poate fi mai scurt de 20 de zile. Apreciază că „stabilirea termenelor de 10 zile pentru unele părți și de 20 de zile pentru alte părți confirmă că nu există egalitate de tratament, sunt termene nejudicioase.”

Autorul excepției mai susține că art.346 alin.(3) și (7) contravine art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, deoarece, în cazul dispozițiilor alin.(3) lit.a), „la restituirile condiționate se descriu situații de fapt și nu faptele”, iar dispozițiile alin.(7) prevăd că „judecătorul de cameră preliminară, care a dispus începerea judecății, exercită funcția de judecată în cauză.” În plus, consideră că, așa cum este reglementat în art.347 din Codul de procedură penală, termenul de trei zile în care procurorul și inculpatul pot face

contestație cu privire la modul de soluționare a cererilor și excepțiilor, acesta este un termen „imprevizibil” și „nerezonabil” care „face inefficiente prevederile art.13 și art.14 din Convenție.”

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Cât privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.54 din Codul de procedură penală, Curtea reține că acestea reglementează competența judecătorului de cameră preliminară, care, în afara atribuțiilor expres prevăzute la lit.a) — verificarea legalității trimiterii în judecată —, la lit.b) — verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală — și la lit.c) — soluționarea plângerilor împotriva soluțiilor de urmărire sau de netrimitere în judecată —, soluționează, conform lit.d), și alte situații expres prevăzute de lege.

Curtea constată că prevederile art.54 din Codul de procedură penală, care prin conținutul normativ al lit.a), b) și c), reglementează atribuții exprese ale judecătorului de cameră preliminară, iar prin lit.d) stabilește posibilitatea judecătorului de cameră preliminară de a soluționa și alte situații prevăzute de lege, nu încalcă prevederile constituționale și convenționale invocate, întrucât legiuitorul are îndrituirea constituțională, potrivit art.126 alin.(2) din Constituție, de a stabili competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată, astfel că excepția de neconstituționalitate a acestor dispoziții legale este neîntemeiată.

Analizând excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.54¹ din Codul de procedură penală, Curtea reține că acestea reglementează procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării, atribuție conferită de către legiuitor judecătorului de cameră preliminară tocmai în considerarea art.54 lit.d) din Codul de procedură penală și în completarea dispozițiilor art.315 alin.(2) lit.c) și d) din Codul de procedură penală.

Conform acestor dispoziții de lege, competența de a dispune asupra confiscării bunurilor sau asupra desființării parțiale sau totale a unui înscris, în cazul clasării sau al renunțării la urmărirea penală, aparține judecătorului de cameră preliminară, care, sesizat de procuror, se pronunță asupra cererii prin încheiere motivată, în camera de consiliu, fără participarea procurorului ori a persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, după ce, în prealabil, acestora li s-a comunicat o copie a ordonanței procurorului, cu posibilitatea de a depune note scrise în termen de 10 zile. Judecătorul poate fie să respingă propunerea, fie să o admită, caz în care dispune confiscarea bunurilor ori, după caz, desființarea înscrisului. Împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară se poate formula contestație, care se soluționează prin încheiere motivată, fără citarea persoanelor interesate și fără participarea procurorului.

Dintr-o perspectivă istorică, Curtea a constatat că, în legislația anterioară, în procedura desființării totale sau parțiale a unui înscris, instanța civilă soluționa cauza în baza principiilor care guvernează un proces echitabil, în condiții de publicitate, contradictorialitate și oralitate, cu respectarea dreptului la apărare, prin administrarea probațiunii, a invocării de cereri și excepții, fiind respectate pe deplin prevederile constituționale ale art.21 alin.(3) și art.24, precum și art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

În prezent, Curtea observă că, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, procedura desființării unui înscris nu mai este atribuită instanței civile, ci instanței penale, respectiv judecătorului de cameră preliminară, conform art.54¹, aceasta fiind una dintre procedurile speciale reglementate expres de titlul IV din noul cod. Doctrina recentă arată că, în reglementarea actuală, instanța sesizată este cea penală și nu cea civilă, cauza neavând natura unei acțiuni civile, nici în situația în care obiectul sesizării îl constituie desființarea unui înscris.

Pe de altă parte, Curtea observă că, deși autorul excepției se află în ipoteza unei cauze care are ca obiect desființarea unui înscris, iar nu în cea a confiscării speciale a unui bun, ca urmare a adoptării unei soluții de clasare sau de renunțare la urmărirea penală, cele două cauze în care procedura devine incidentă sunt reglementate unitar, în același articol 54¹ din Codul de

procedură penală, și nu pot fi dissociate în analiza efectuată și în soluția pe care Curtea urmează să o pronunțe, fiind aplicabile dispozițiile art.31 alin.(2) din Legea nr.47/1992.

Potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală anterior, procurorul era cel care, adoptând o ordonanță de scoatere de sub urmărire penală ori de încetare a urmăririi penale se pronunța, potrivit art.245 alin.1 lit.b) și a art.249 alin.2 raportat la art.245 alin.1 lit.b), asupra confiscării bunurilor, soluție criticabilă din perspectiva dreptului la un proces echitabil, în componența sa privind accesul la o instanță independentă și imparțială. Pornind de la aceste premise, Curtea urmează să analizeze în ce măsură dispozițiile art.549¹ din Codul de procedură penală respectă prevederile constituționale și convenționale referitoare la dreptul la un proces echitabil și dreptul la apărare, prevăzute de art.21 alin.(3) și art.24 din Constituție și de art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Ținând seama de concepția legiuitorului cu privire la procedura de judecată în camera preliminară, și în cazul procedurii speciale privind confiscarea specială sau desființarea unui înscris, soluționarea cauzelor de către judecătorul de cameră preliminară se face în camera de consiliu, fără participarea procurorului și a persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, și fără posibilitatea de a propune probe, de a formula cereri și a ridica excepții, în condițiile în care aceștia pot depune doar note scrise.

Spre deosebire de situația analizată prin Decizia nr.641 din 11 noiembrie 2014, care a vizat o procedură penală care nu soluționa cauza pe fond, Curtea constată că, în prezenta speță, procedura specială reglementată de art.549¹ din Codul de procedură penală vizează o atribuție a judecătorului de cameră preliminară în care acesta decide asupra fondului cauzei, respectiv dispune cu privire la desființarea unui înscris sau cu privire la confiscarea specială a unor bunuri. Aceasta, în condițiile în care nici ordonanța procurorului de clasare sau de renunțare la urmărire penală prin care decide cu privire la raportul de drept penal analizat și nici încheierea judecătorului prin care se soluționează plângerea împotriva acestor soluții ale procurorului, în baza art.341 din Codul de procedură penală, nu au autoritate de lucru judecat în fața judecătorului de cameră preliminară care urmează a se pronunța în conformitate cu prevederile art.549¹ din Codul de procedură penală. Codul de procedură penală prevede expres în art.28 că doar hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă o acțiune civilă cu privire la existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o și că, în cazul unei hotărâri definitive de achitare sau de încetare a procesului penal, instanța civilă nu este legată de această hotărâre în ceea ce privește existența prejudiciului sau a vinovăției autorului faptei ilicite.

Pentru aceste motive, Curtea apreciază că argumentele pe care s-a fundamentat soluția pronunțată de Curtea Constituțională în Decizia nr.641 din 11 noiembrie 2014, prin care s-a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor referitoare la procedura urmată de judecătorul de cameră preliminară în exercitarea atribuțiilor care nu vizează soluționarea fondului cauzei, sunt cu atât mai mult aplicabile speței deduse analizei prezente cu cât, așa cum s-a reținut mai sus, aceasta privește procedura de soluționare a unor probleme de fond: desființarea unui înscris falsificat, respectiv confiscarea specială.

Astfel, Curtea observă că, potrivit art.549¹ din Codul de procedură penală, procedura desfășurată în fața judecătorului de cameră preliminară în această materie prevede o judecată sumară, pe baza notelor scrise depuse de către persoanele ale căror drepturi sau interese legitime au fost afectate, fără respectarea principiilor oralității și contradictorialității, potrivit cărora procurorul și părțile din proces au dreptul de a lua cunoștință de toate piesele și observațiile prezentate judecătorului și de a-și putea expune susținerile în fața acestuia.

În plus față de argumentele reținute în decizia menționată, în ceea ce privește procedura referitoare la luarea măsurii de siguranță a confiscării speciale sau a desființării unui înscris în caz de clasare sau renunțare la urmărirea penală, Curtea constată și înfrângerea principiului publicității procesului, întrucât atât fondul cauzei, cât și contestația împotriva soluției pronunțate, conform art.549¹ alin.(3) și (5) din Codul de procedură penală, se soluționează într-o ședință nepublică.

Principiul publicității reprezintă una dintre garanțiile explicite ale procesului echitabil, consacrată în art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, potrivit căreia fiecare persoană are dreptul la judecarea în mod public a cauzei sale. Instanța europeană a statuat că publicitatea procedurilor desfășurate în fața organelor judiciare are ca scop protejarea justițiabililor împotriva unei justiții secrete și că, prin transparența pe care o asigură administrării justiției, publicitatea procedurilor judiciare ajută la realizarea obiectivului esențial al art.6 paragraful 1 din Convenție, respectiv derularea unui proces echitabil în deplină concordanță cu principiile fundamentale ale unei societăți democratice. Principiul publicității vizează dezbaterile propriu-zise ale procesului și pronunțarea hotărârilor și implică dreptul la o ședință publică, cu excepția situațiilor în care circumstanțe excepționale justifică desfășurarea procesului „cu ușile închise”. Instanța europeană a decis că renunțarea la publicitate poate fi expresă sau tacită, trebuie să fie neechivocă și să nu pună în discuție un interes public important.

Pornind de la aceste premise și ținând seama că procedura de soluționare a cererilor privind desființarea unui înscris falsificat, respectiv confiscarea specială a unui bun antamează fondul cauzei, Curtea Constituțională observă lipsa unei rațiuni care să justifice absența publicității ședinței de judecată în procedura supusă controlului de constituționalitate și, prin urmare, constată că dispozițiile art.549¹ din Codul de procedură penală contravin prevederilor constituționale ale art.21 alin.(3) privind dreptul la un proces echitabil.

Pe de altă parte, în procedura analizată, deși judecătorul de cameră preliminară decide cu privire la fondul cauzei, și anume cu privire la elementele esențiale ale raportului de conflict — faptă, persoană și vinovăție —, persoanele vătămate în interesele lor și procurorul nu au dreptul de a solicita administrarea unor mijloace de probă, de a folosi aceste mijloace de probă și de a invoca excepții pentru a-și argumenta poziția. Or, din perspectiva dreptului la apărare garantat de art.24 din Constituție, o atare situație este inacceptabilă. Curtea consideră că dreptul la apărare conferă oricărei părți implicate într-un proces și indiferent de natura acestuia (civil, penal, comercial, administrativ, litigiu de muncă) posibilitatea de a folosi toate mijloacele prevăzute de lege prin care pot fi invocate situații sau împrejurări ce susțin și probează apărarea. Acesta include participarea la ședințele de judecată, posibilitatea de a folosi orice mijloc de probă, de a solicita administrarea unor probe și de a invoca excepții procedurale ce îi pot sprijini poziția.

Distinct de cele expuse în prealabil, cu privire la procedura confiscării speciale, Curtea apreciază că, pe lângă textele constituționale și convenționale constatate a fi încălcate, trebuie respectate și garanțiile prevăzute de art.6 paragrafele 2 și 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Aceasta deoarece, potrivit Codului penal, măsura confiscării speciale este o măsură de siguranță, care se poate lua față de o persoană care a comis fapte prevăzute de legea penală, conform art.2 alin.(1) din Codul penal. Măsurile de siguranță au, în sfera categoriilor juridice, caracterul de sancțiuni de drept penal, în conformitate cu prevederile art.2 din Codul penal, deoarece pot fi dispuse numai față de persoanele care au săvârșit fapte penale, chiar dacă făptuitorului nu i se aplică o pedeapsă, conform art.107 alin.(2) și (3) din Codul penal.

Așa fiind, Curtea apreciază că procedura desfășurată în fața judecătorului de cameră preliminară care decide cu privire la fondul cauzei, respectiv cu privire la elementele esențiale ale raportului de conflict — faptă, persoană și vinovăție — în ceea ce privește aplicarea măsurii de siguranță a confiscării speciale, nu întrunește garanțiile prevăzute de art.6 paragrafele 2 și 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, așa cum acestea au fost dezvoltate în jurisprudența instanței europene.

III. Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.549¹ alin.(2) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale; a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art.549¹ alin.(3) din Codul de procedură penală, potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță „în camera de consiliu, fără participarea procurorului ori a persoanelor prevăzute la alin.(2)”, este neconstituțională; a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă

cuprinsă în art.549¹ alin.(5) din Codul de procedură penală, potrivit căreia instanța ierarhic superioară ori completul competent se pronunță „fără participarea procurorului și a persoanelor prevăzute la alin.(2)”, este neconstituțională.

Decizia nr.166 din 17 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.54, art.344 alin.(3) și (4), art.346 alin.(3) și (7), art.347 și art.5491 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.264 din 21 aprilie 2015.

Instituirea, prin textul de lege criticat, a condiției ca actul notarial să fie încheiat de un notar public în funcție în România, încalcă obligațiile asumate de România prin tratatele la care este parte, ceea ce contravine prevederilor constituționale ale art.11 alin.(1) care consacră obligativitatea statului român de a respecta întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

Cuvinte cheie: *buna-credință, principiul pacta sunt servanda.*

Rezumat:

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autoarea acesteia susține, în esență, că dispozițiile de lege criticate sunt neconstituționale, deoarece, în speță, dreptul său de proprietate rămâne grevat de sarcină, fiind înscrisă ipoteca legală, cu toate că și-a executat de bunăvoie toate obligațiile stabilite de instanță, ca urmare a soluționării procesului de partaj. În acest sens, arată că, deși a prezentat declarații autentice notariale autentificate în Ungaria, cererea de radiere a ipotecii legale i-a fost respinsă în temeiul dispozițiilor art.29 alin.(1) lit.d) din Legea nr.7/1996, deoarece declarația nu a fost autentificată de un notar public în funcție în România. Consideră că, prin condiționarea încheierii actului notarial de un notar din România, se restrânge exercițiul dreptului de proprietate, în special atributul dispoziției. Arată că prin încheierile de respingere a cererii de radiere a ipotecii legale nu s-au luat în considerare dispozițiile art.148 din Constituție, art.5 din Codul civil, și nici Tratatul privind asistența juridică în cauzele civile, familiale și penale încheiat cu Ungaria, ratificat prin Decretul nr.505/1958.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, prin prisma criticilor formulate, Curtea a reținut, cu titlu general, că, referitor la sistemul de publicitate imobiliară al cărților funciare, în jurisprudența sa, a statuat că, prin adoptarea Legii cadastrului și a publicității imobiliare nr.7/1996, acesta s-a extins la nivelul întregii țări și are în vedere apărarea intereselor proprietarilor bunurilor imobile, dar și al terților, permițând o identificare mult mai ușoară a imobilului și având, astfel, și efect de opozabilitate. Publicitatea imobiliară întemeiată pe sistemul de evidență al cadastrului general are ca obiect înscrierea în cartea funciară a actelor și faptelor juridice referitoare la bunurile imobile. Fiecare imobil are cartea sa funciară, în care sunt înscrise toate actele translativă sau constitutive de drepturi, astfel încât se poate cunoaște situația juridică a acestuia. În acest sens este, spre exemplu, Decizia nr.723 din 1 iunie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.416 din 22 iunie 2010.

Curtea a observat că, în acest cadru legislativ, art.24 alin.(1) din Legea nr.7/1996 prevede că înscrierile în cartea funciară sunt: intabularea, înscrierea provizorie și notarea, iar procedura de înscriere în cartea funciară este reglementată la capitolul II din lege, capitol din care fac parte dispozițiile art.29 alin.(1) lit.d) teza a doua, supuse controlului de constituționalitate. Curtea a reținut că, referitor la procedura de înscriere în cartea funciară, Legea nr.7/1996 prevede că activitatea de publicitate imobiliară în cadrul oficiilor teritoriale este îndeplinită de registratori de carte funciară, iar cererea de înscriere în cartea funciară se va depune la birourile teritoriale ale oficiului teritorial și va fi însoțită de înscrisul original sau de copia legalizată de pe acesta, prin care se constată actul sau faptul juridic a cărui înscriere se cere, la solicitarea părților interesate. Potrivit dispozițiilor art.29 din Legea nr.7/1996, în cazul în care registratorul admite cererea, dispune intabularea sau înscrierea provizorie prin încheiere,

dacă înscrisul îndeplinește următoarele condiții limitative: a) este încheiat cu respectarea condițiilor de formă prevăzute de lege; b) identifică corect numele sau denumirea părților și menționează codul numeric personal sau, după caz, numărul de identificare fiscală, dacă este atribuit, codul de înregistrare fiscală ori codul unic de înregistrare, după caz, atribuit acestora; c) individualizează imobilul printr-un număr de carte funciară și un număr cadastral sau topografic, după caz; d) este însoțit de o traducere legalizată, dacă actul nu este întocmit în limba română, iar „în cazul actului autentic notarial, acesta trebuie să fie încheiat de un notar public în funcție în România”; e) este însoțit, după caz, de o copie a extrasului de carte funciară pentru autentificare, a extrasului de carte funciară pentru informare sau a certificatului de sarcini ce a stat la baza întocmirii actului, cu excepția cazului în care se face mențiune despre acestea în cuprinsul actului; f) este însoțit de dovada achitării tarifului de publicitate imobiliară, cu anumite excepții; g) îndeplinirea altor prevederi legale stabilite prin legi speciale, a căror verificare se află în competența registratorului. Potrivit art.31 alin.(1) din lege, încheierea se comunică celui care a cerut înscrierea sau radierea unui act, sau fapt juridic, precum și celorlalte persoane interesate potrivit mențiunilor din cartea funciară.

Curtea a reținut că dispozițiile art.29 alin.(1) lit.d) teza a doua din Legea nr.7/1996, potrivit cărora actul autentic notarial trebuie să fie încheiat de un notar public în funcție în România, au fost introduse prin Legea nr.133/2012 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr.64/2010 privind modificarea și completarea Legii cadastrului și a publicității imobiliare nr.7/1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.506 din 24 iulie 2012. Prin urmare, de la data intrării în vigoare a Legii nr.7/1996, respectiv data de 26 iunie 1996, până la momentul 27 iulie 2012, registratorul admitea cererea de înscriere în cartea funciară, dispunea intabularea sau înscrierea provizorie prin încheiere, în situația în care actul nu era întocmit în limba română, numai dacă înscrisul era însoțit de o traducere legalizată. Completarea adusă art.29 alin.(1) lit.d) prin Legea nr.133/2012 este în sensul că, în cazul actului autentic notarial, acesta trebuie să fie încheiat de un notar public în funcție în România.

Cât privește activitatea desfășurată de notarii publici, Curtea a observat că, potrivit art.3, art.7 și art.159 alin.(1) din Legea nr.36/1995 a notarilor publici și a activității notariale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.444 din 18 iunie 2014, notarul public este investit să îndeplinească „un serviciu de interes public și are statutul unei funcții autonome”, actul îndeplinit de notarul public, purtând sigiliul și semnătură acestuia, „este de autoritate publică și are forța probantă și, după caz, forța executorie prevăzută de lege” și se păstrează, se conservă și se predă în condițiile legii, iar „arhiva activității notariale este proprietatea statului”. Prin urmare, Curtea constată că notarul public îndeplinește un serviciu de interes public, în același sens fiind și Decizia nr.233 din 25 mai 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.603 din 5 iulie 2004.

Totodată, instanța de contencios constituțional a reținut că, potrivit jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene, activitățile notariale urmăresc obiective de interes general care vizează în special asigurarea legalității și a securității juridice ale actelor încheiate între particulari. În acest sens a se vedea Hotărârea din 24 mai 2011, pronunțată în Cauza C-47/08 – *Comisia Europeană împotriva Regatului Belgiei*, paragraful 97.

Față de instituirea condiției ca actul autentic notarial să fie încheiat de un notar public în funcție în România, Curtea a observat că prin Ordonanța Guvernului nr.66/1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.408 din 26 august 1999, aprobată prin Legea nr.52/2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.169 din 20 aprilie 2000, cu modificările, România a aderat la Convenția cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, adoptată la Haga la 5 octombrie 1961. Astfel, potrivit art.1 din Convenția de la Haga, dispozițiile sale se aplică actelor oficiale care au fost întocmite pe teritoriul unui stat contractant și care urmează să fie prezentate pe teritoriul unui alt stat contractant. Potrivit art.1 alin.2 lit.c), sunt considerate acte oficiale, în sensul Convenției, și „actele notariale”.

Curtea a reținut că art.2 din Convenție prevede că fiecare stat contractant scutește de supralegalizare actele cărora li se aplică această convenție și care urmează să fie prezentate pe

teritoriul său. Supralegalizarea, în sensul Convenției, are în vedere numai formalitatea prin care agenții diplomatici sau consulari ai țării pe teritoriul căreia actul urmează să fie prezentat atestă veridicitatea semnăturii, calitatea în care a acționat semnatarul actului sau, după caz, identitatea sigiliului și a ștampilei de pe acest act. De asemenea, potrivit art. 3 din Convenție, singura formalitate care ar putea fi cerută pentru a atesta veracitatea semnăturii, calitatea în care a acționat semnatarul actului sau, după caz, identitatea sigiliului sau a ștampilei de pe acest act, este aplicarea apostilei (definite la art. 4 din Convenție), eliberată de către autoritatea competentă a statului din care emană documentul. Totuși, aplicarea apostilei nu poate fi cerută atunci când fie legile, regulamentele sau uzanțele în vigoare în statul în care actul urmează să fie prezentat, fie o înțelegere între două sau mai multe state contractante o înlătură, o simplifică sau scutește actul de supralegalizare.

Curtea a observat că, în materia privind asistența juridică în cauzele civile, România a încheiat tratate bilaterale cu mai multe state, printre care și Ungaria, potrivit cărora actele care au fost întocmite sau certificate de un organ de stat sau de către o persoană oficială pe teritoriul uneia din părțile contractante sunt valabile pe teritoriul celeilalte părți contractante fără vreo altă certificare. În acest sens, potrivit art.13 din Tratatul bilateral încheiat cu Republica Populară Ungară privind asistența juridică în cauzele civile, familiale și penale, ratificat prin Decretul nr.505/1958, *„Actele care au fost întocmite sau certificate de un organ de stat sau de către o persoană oficială pe teritoriul uneia din Părțile Contractante, în limitele competenței lor, în forma stabilită de legile în vigoare și prevăzute cu sigiliul oficial, sunt valabile pe teritoriul celeilalte Părți Contractante fără vreo altă certificare. Aceasta este valabil și pentru semnăturile care sunt legalizate conform prevederilor legale ale uneia din Părțile Contractante. Actele care pe teritoriul unei Părți Contractante se consideră ca fiind acte oficiale, sunt socotite și pe teritoriul celeilalte Părți Contractante ca având forță probatorie a actelor oficiale.”*

Potrivit art.11 alin.(1) din Constituție, cu denumirea marginală *„Dreptul internațional și dreptul intern”*, statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte. Curtea reține că reglementările internaționale utilizează o serie de termeni pentru a desemna tratatul internațional, cum sunt: tratat, convenție, acord, pact, cartă, statut, protocol, memorandum, declarație, sau în orice alt mod. În Constituția României, termenii utilizați pentru a desemna noțiunea de tratat internațional sunt: tratate (art.11), convenții internaționale (art.19), pacte, tratate și reglementări internaționale (art.20), tratate și acorduri internaționale (art.75, art.91, art.118, art.146) sau tratate constitutive ale Uniunii Europene și alte reglementări comunitare (art.148).

Referitor la natura juridică a tratatelor, Curtea a reținut că Legea nr.590/2003 privind tratatele, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.23 din 12 ianuarie 2004, la art.1 lit.a), prevede că prin tratat se înțelege actul juridic, indiferent de denumire sau de formă, care consemnează în scris un acord la nivel de stat, la nivel guvernamental sau la nivel departamental, având scopul de a crea, de a modifica ori de a stinge *„drepturi și obligații juridice”* sau de altă natură, guvernate de dreptul internațional public și consemnat într-un instrument unic ori în două sau în mai multe instrumente conexe.

Prin urmare, Curtea a constatat că art.11 alin.(1) din Constituție, potrivit căruia statul român se obligă să îndeplinească *„întocmai”* și cu *„bună-credință”* obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte, consacră unul din principiile fundamentale ale încrederii între state în raporturile lor internaționale, principiul *pacta sunt servanda*, potrivit căruia statele au obligația să respecte și să aplice întocmai și cu bună-credință tratatele la care sunt parte, în caz contrar, putând fi angajată răspunderea statelor.

Având în vedere aspectele menționate, Curtea a reținut că textul de lege criticat, potrivit căruia *„în cazul actului autentic notarial, acesta trebuie să fie încheiat de un notar public în funcție în România”*, impune condiția ca actul autentic notarial să fie încheiat de un notar public în funcție în România, spre deosebire de reglementarea anterioară, care prevedea doar că actul care nu este întocmit în limba română să fie însoțit de o traducere legalizată. Or, Curtea constată că impunerea prin art.29 alin.(1) lit.d) teza finală din Legea nr.7/1996 a condiției ca actul

autentic notarial să fie autentificat de un notar public în funcție în România contravine obligației de a scuti supralegalizarea actelor care urmează să fie prezentate pe teritoriul României, obligație asumată de statul român prin Convenția cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, adoptată la Haga la 5 octombrie 1961. Cu atât mai mult, condiția prevăzută de textul de lege criticat conduce și la nerespectarea obligației asumate de România prin tratatele bilaterale privind asistența juridică în cauzele civile, prin care statul român s-a obligat să respecte valabilitatea pe teritoriul său a actelor care au fost întocmite sau certificate de un organ de stat sau de către o persoană oficială pe teritoriul celeilalte părți, *fără vreo altă certificare*.

Astfel, Curtea a constatat că prin reglementarea cuprinsă în Legea nr.133/2012, privind instituirea condiției ca actul notarial să fie încheiat de un notar public în funcție în România, se încalcă obligațiile asumate de România prin tratatele la care este parte, ceea ce contravine prevederilor constituționale ale art.11 alin.(1) care consacră obligativitatea statului român de a respecta întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

În consecință, Curtea a constatat că dispozițiile de lege supuse controlului de constituționalitate sunt constituționale doar în măsura în care nu se aplică actelor notariale încheiate în țări care au aderat la Convenția cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, adoptată la Haga la 5 octombrie 1961, și în țări cu care România are încheiate convenții, tratate sau acorduri privind asistența juridică în materie civilă, care prevăd scutirea de orice legalizare.

III. Pentru toate aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și constatat că dispozițiile art.29 alin.(1) lit.d) teza a doua din Legea nr.7/1996 a cadastrului și a publicității imobiliare sunt constituționale în măsura în care nu se aplică actelor notariale încheiate în țări care au aderat la Convenția cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, adoptată la Haga la 5 octombrie 1961, și în țări cu care România are încheiate convenții, tratate sau acorduri privind asistența juridică în materie civilă, care prevăd scutirea de orice legalizare.

Decizia nr. 195 din 31 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.29 alin.(1) lit.d) teza a doua din Legea nr.7/1996 a cadastrului și a publicității imobiliare, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 396 din 5 iunie 2015.

Excluderea persoanelor care execută măsura arestului preventiv de la dreptul la vizite intime are drept consecință stabilirea în raport cu acestea a unui regim juridic diferit față de persoanele condamnate la pedepse penale definitive privative de libertate. O asemenea diferență de tratament nu are o justificare obiectivă și rezonabilă și nu se bazează pe considerente de securitate a activităților desfășurate în locurile de detenție, ceea ce echivalează cu calificarea acesteia drept discriminatorie.

Cuvinte cheie: egalitatea în drepturi, viață intimă, familială și privată.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate autorul susține că art.69 din Legea nr.254/2013, prin excluderea unei persoane aflate în arest preventiv de la dreptul la viață intimă, desființează dreptul la viață intimă și privată. Se arată că textul criticat reprezintă o agresiune asupra instituției familiei, o agresiune la starea de sănătate a celui condamnat și, mai ales, asupra soțului ce nu ispășește nicio pedeapsă.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Potrivit dispozițiilor art.202 alin.(4) din Codul de procedură penală, măsurile preventive ce pot fi dispuse în timpul urmăririi penale și al judecății sunt: reținerea, controlul judiciar,

controlul judiciar pe cauțiune, arestul la domiciliu și arestarea preventivă. În ceea ce privește reținerea, a constatat că, potrivit art.209 alin.(3) din Codul de procedură penală, această măsură se poate dispune pentru cel mult 24 de ore, astfel că nu necesită asigurarea dreptului la vizită intimă, prevăzut la art.69 și la art.75 alin.(3) din Legea nr.254/2013. Referitor la durata măsurii arestării preventive, Curtea a observat că, potrivit art.233 alin.(1) din Codul de procedură penală, în cursul urmăririi penale, această măsură nu poate depăși 30 de zile, putând fi prelungită în condițiile art.234 din Codul de procedură penală. Iar, potrivit art.239 alin.(1) din același cod, în cursul judecării în primă instanță, durata totală a arestării preventive a inculpatului nu poate depăși un termen rezonabil și nu poate fi mai mare decât jumătatea maximului special prevăzut de lege pentru infracțiunea care face obiectul sesizării instanței de judecată; de asemenea, conform aceluiași alin.(1), în toate cazurile, durata arestării preventive în primă instanță nu poate depăși 5 ani.

Analizând regimul de executare a măsurilor preventive privative de libertate, reglementat în capitolele I și II ale titlului IV al Legii nr.254/2013, Curtea a observat că există o diferență de tratament juridic între persoanele arestate preventiv și cele condamnate la pedepse definitive privative de libertate sub aspectul acordării dreptului de a primi vizite intime. Astfel, acest drept este reglementat numai în favoarea persoanelor condamnate la pedepse definitive privative de libertate, așa cum rezultă din prevederile art.69 și art.110 alin.(1) lit.b) din Legea nr.254/2013. Conform acestora, două dintre condițiile ce trebuie îndeplinite cumulativ de către persoanele private de libertate sunt: să fie condamnate definitiv și să fie repartizate într-un regim de executare a pedepselor privative de libertate și, respectiv, să nu fie în curs de judecată în calitate de inculpați (într-o altă cauză penală).

Curtea a arătat că legiuitorul, potrivit atribuțiilor sale constituționale, prevăzute la art.61 alin.(1) din Constituție, și în marja de apreciere conferită de către acestea, are dreptul de a restricționa vizitele intime pentru persoanele aflate în locuri de detenție, dar reglementarea diferită a acestui drept pentru persoane care se află în situații juridice similare este discriminatorie, dacă nu are o justificare obiectivă și rezonabilă, dacă nu are un scop legitim sau dacă nu există proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit de legiuitor prin reglementarea analizată. Or, Curtea a apreciat că situația persoanelor arestate preventiv și cea a persoanelor condamnate la pedepse penale privative de libertate nu este diferită. Pe durata executării măsurilor preventive și a pedepselor definitive privative de libertate, persoanele astfel deținute se află, din perspectiva dreptului la vizite intime, în situații juridice obiectiv similare, astfel că tratamentul juridic diferit instituit prin Legea nr.254/2013 nu are ca fundament o justificare legitimă și rezonabilă. Mai mult, atât timp cât legea nu prevede criterii de evaluare a gradului de securitate privind persoana, neasigurarea dreptului la vizită intimă persoanelor arestate preventiv este discriminatorie, neîntreținând condițiile de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit.

De asemenea, Curtea a avut în vedere și faptul că durata maximă a arestării preventive, în primă instanță, este de 5 ani, aceasta reprezentând o perioadă suficient de lungă pentru ca lipsirea de dreptul la vizită intimă a persoanelor arestate preventiv să afecteze în mod substanțial relațiile de familie ale acestora și că această afectare a vieții de familie nu este justificată de limitări specifice regimului de detenție.

În sensul celor arătate, Curtea Constituțională a invocat jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia analizată prin Hotărârea din 9 iulie 2013, pronunțată în Cauza *Varnas împotriva Lituaniei*, (par.108, 109, 111, 112, 114, 115, 118, 119), Hotărârea din 6 iunie 2009, pronunțată în Cauza *Moiseyev împotriva Rusiei*, (paragrafele 121, 122, 258-259).

Având în vedere cele reținute, Curtea Constituțională a constatat că diferența de tratament juridic referitoare la dreptul la vizite intime, așa cum aceasta este prevăzută la art.69 și art.110 alin.(1) lit.b) din Legea nr.254/2013, în reglementarea regimului executării măsurilor preventive privative de libertate, respectiv a pedepselor penale definitive, nu are o justificare obiectivă și rezonabilă și nu se bazează pe considerente de securitate a activităților desfășurate în locurile de detenție. Prin urmare, această diferență discriminează persoanele arestate preventiv în raport cu cele condamnate la pedepse penale privative de libertate, fiind de natură

a contraveni dispozițiilor art.16 din Legea fundamentală, raportate la cele ale art.26 din Constituție.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis, în parte, excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.69 alin.(1) lit.b) și ale art.110 alin.(1) lit.b) din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal sunt neconstituționale.

Decizia nr.222 din 2 aprilie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.69 alin.(1) lit.b) și ale art.110 alin.(1) lit.b) din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.380 din 2 iunie 2015.

Excluderea persoanei vătămate, a părții civile și a celei responsabile civilmente de la dreptul de a face apel împotriva sentinței prin care acordul de recunoaștere a fost admis încalcă egalitatea în drepturi, dreptul la un proces echitabil, precum și dreptul la apărare. Limitarea motivelor de apel împotriva soluției instanței de fond prin care aceasta admite sau respinge acordul de recunoaștere a vinovăției este contrară principiului legalității procesului penal, al dreptului la un proces echitabil, al dreptului la apărare și rolului constituțional al Ministerului Public. Limitarea instanței de apel competente să se pronunțe asupra sentinței prin care s-a dispus cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției doar asupra unor aspecte strict determinate încalcă principiul constituțional al înfăptuirii justiției. Lipsa citării și ascultării persoanei vătămate, a părții civile și a celei responsabile civilmente, în ipoteza în care acestea, legal citate, sunt prezente contravine dreptului la un proces echitabil.

Cuvinte cheie: principiul legalității, egalitatea în drepturi, proces echitabil, contradictorialitate, dreptul la apărare, înfăptuirea justiției, rolul Ministerului Public.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, se susține că restrângerea dreptului părții civile și părții responsabile civilmente de a formula apel împotriva sentinței de admitere sau de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției le privează pe acestea de posibilitatea de a-și apăra interesele legitime specifice, în vreme ce inculpatului îi este asigurată pe deplin această posibilitate. Se susține, totodată, că aceeași diferență de tratament juridic apare și între inculpat și persoana vătămată, care, chiar dacă nu este parte în procesul penal, face parte din categoria subiecților procesuali principali.

Se subliniază faptul că accesul liber la justiție nu vizează exclusiv judecata în primă instanță, ci și sesizarea oricăror altor instanțe care, potrivit legii, au competența de a soluționa fazele ulterioare ale procesului, inclusiv promovarea căilor de atac, deoarece apărarea drepturilor și a intereselor legitime ale persoanelor presupune și posibilitatea de a ataca hotărârile judecătorești considerate ca fiind nelegale sau neîntemeiate. Prin urmare, limitarea dreptului unor părți sau subiecți procesuali principali ai aceluiași proces penal de a exercita căile legale de atac constituie o restrângere a accesului liber la justiție.

Se susține că dispozițiile constituționale anterior referite nu îi permit legiuitorului să suprimă dreptul substanțial al unei părți interesate de a exercita căile de atac și nici să restrângă acest drept, decât cu respectarea condițiilor prevăzute la art.53 din Constituție. Se conchide că noțiunea de "lege" folosită în sintagma "în condițiile legii" din cuprinsul art.129 din Constituție nu semnifică faptul că legiuitorul are dreptul de a înlătura sau restrânge, prin lege, drepturi sau

libertăți expres prevăzute în Legea fundamentală, precum și la art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Se mai susține că prevederile legale menționate sunt neconstituționale, deoarece, în pofida rolului constituțional al procurorului de reprezentant al intereselor generale ale societății și de apărător al ordinii de drept, precum și al drepturilor și libertăților cetățenilor, acesta nu are posibilitatea de a formula apel împotriva unei sentințe prin care a fost admis acordul de recunoaștere a vinovăției, cu toate că acea hotărâre judecătorească este nelegală.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Potrivit procedurii comune prevăzute de Codul de procedură penală, persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot formula apel după cum urmează: partea civilă, atât pe latură penală, cât și pe latură civilă; partea responsabilă civilmente, pe latură civilă, iar pe latură penală, numai când influențează latura civilă; și persoana vătămată, numai pe latură penală. Curtea observă, totodată, că, în condițiile aceluiași cod, împotriva soluției pronunțate pe latura civilă a cauzei poate fi formulat apel, chiar dacă, cu privire la aceasta a fost încheiat un act de mediere, de tranzacție sau de recunoaștere a obligațiilor civile. De asemenea, și Codul de procedură civilă reglementează o cale de atac atunci când procesele se sting prin mediere, tranzacție sau recunoaștere a pretențiilor celorlalte părți. Spre deosebire de procedura comună, în cadrul procedurii speciale a acordului de recunoaștere a vinovăției, Curtea a statuat că, potrivit normei supuse controlului de constituționalitate [art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală], partea civilă, partea responsabilă civilmente și persoana vătămată sunt excluse total de la dreptul de a face apel, indiferent că este vorba despre latura penală sau civilă a cauzei. Prin urmare, dispozițiile art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală creează o inegalitate de tratament între persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente, pe de o parte, și inculpat, pe de altă parte, sub aspectul dreptului de a formula apel împotriva sentinței prin care instanța de fond admite sau respinge acordul de recunoaștere a vinovăției, în ceea ce privește latura penală a cauzei. Această inegalitate de tratament juridic nu este justificată în mod obiectiv și rezonabil, motiv pentru care textul criticat contravine dispozițiilor art.16 din Constituție privind egalitatea în drepturi

Curtea a constatat că accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil nu presupune garantarea acestor drepturi doar la nivelul instanței de fond, ci și în privința sesizării instanțelor competente să soluționeze următoarele faze ale procesului penal, întrucât garantarea drepturilor și a libertăților participanților în procesul penal presupune și asigurarea posibilității legale a acestora de a ataca hotărârile judecătorești prin care drepturile și libertățile lor sunt lezate. Din acest punct de vedere, nereglementarea dreptului persoanei vătămate, părții civile și al părții responsabile civilmente de a ataca cu apel, sub aspectul laturii penale a cauzei, hotărârea pronunțată potrivit art.485 din Codul de procedură penală, încalcă prevederile art.21 alin.(1) și (3) din Legea fundamentală, precum și dispozițiile art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Totodată, dreptul la apărare, prevăzut la art.24 din Constituție, presupune și posibilitatea de exercitare a căilor de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătorești în cuprinsul cărora se regăsesc aspecte de fapt sau de drept ori soluții pe care titularul dreptului la apărare, care are calitatea de participant în procesul penal, le consideră greșite, în cazul în care acestea îi afectează drepturile sau interesele legitime. Or, în condițiile în care persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente nu pot declara apel cu privire la aspectele penale ale cauzei împotriva hotărârii de admitere sau de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției, acestea nu-și pot apăra drepturile și interesele în fața instanței de apel. Pentru acest motiv, prevederile art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală încalcă dreptul la apărare al participanților în procesul penal, contravenind normei constituționale de la art.24 alin.(1).

Curtea a reținut că, din cauza restrângerii motivelor de apel numai la cele cu privire la felul și quantumul pedepsei ori la forma de executare a acesteia, dispozițiile art.488 alin.(2) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale, contravenind prevederilor art.16, art.21 și art.24 din Constituție, întrucât exclud formularea apelului împotriva modului de soluționare a laturii civile

Limitarea motivelor de apel împotriva soluției instanței de fond prin care aceasta admite sau respinge acordul de recunoaștere a vinovăției la cele referitoare la felul și cuantumul pedepsei și forma de executare a acesteia este de natură a acoperi, *ex lege*, orice alte vicii ce pot constitui temei al nulității absolute sau relative ale acordului. Rămân, astfel, nesancționate aspecte precum nelegalitatea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, nelegalitatea sentinței de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției, lipsa competenței materiale a instanței de fond care a admis acordul, vicierea consimțământului persoanei care a încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției sau nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la soluționarea laturii civile. O astfel de limitare este de natură a prejudicia interesele părților interesate să solicite, pe calea apelului, desființarea sentinței instanței de fond de soluționare a acordului de recunoaștere a vinovăției, încheiat cu nerespectarea altor condiții decât cele privind felul, cuantumul și forma de executare a pedepsei, cu consecința încălcării drepturilor fundamentale ale acestora, prevăzute la art.21 și art.24 din Constituție, iar încălcarea principiului legalității procesului penal este de natură a contraveni și dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție, conform căruia „în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”.

Curtea a constatat că în pofida normelor procedurale cuprinse în Partea generală a Codului de procedură penală referitoare la dispozițiile speciale privind competența instanțelor și la regimul nulităților, care constituie fundamentul interpretării și aplicării normelor din Partea specială a codului, instanța de apel competentă să se pronunțe asupra sentinței prin care s-a dispus cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției poate pronunța doar soluțiile prevăzute la art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, deși, potrivit art.124 din Constituție, trebuie să înfăptuiască justiția, în numele legii. În consecință, instanța de apel nu va putea să remedieze necompetența instanței inferioare prin trimiterea cauzei la instanța competentă, potrivit dispozițiilor din Partea generală a codului care prevăd posibilitatea invocării de către instanță, din oficiu, a nulității absolute, întrucât aceasta este ținută să pronunțe exclusiv soluțiile prevăzute la art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, care, reglementând procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției, derogă de la dispozițiile din normele procesuale penale generale. Or, principiul legalității care trebuie să guverneze orice act de înfăptuire a justiției este astfel profund afectat prin lipsa de corelare relevantă, motiv pentru care Curtea a constatat că statuarea cu privire la existența căii de atac a apelului este golită de conținut, cu atât mai mult cu cât principiul liberului acces la justiție reprezintă fundamentul art.129 din Constituție. De aceea, dincolo de acceptarea unor condiționări referitoare la regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești, soluție ce rezultă din dispozițiile art.126 alin.(2) din Constituție și pe care legiuitorul are deplina libertate să le impună, orice limitare a accesului liber la justiție, inclusiv sub aspectul exercitării căilor de atac, trebuie să fie temeinic justificată, analizându-se în ce măsură dezavantajele create de ea nu cumva depășesc posibilele avantaje

Având în vedere invocarea dispozițiilor art.131 alin.(1) din Constituție, ce reglementează rolul Ministerului Public de reprezentant al intereselor generale ale societății și de apărător al ordinii de drept, precum și al drepturilor și libertăților cetățenilor, Curtea a reținut că, în contextul celor anterior arătate, cu atât mai mult procurorul trebuie să poată solicita cenzurarea hotărârii instanței de fond prin care a fost admis sau respins acordul de recunoaștere a vinovăției, atunci când aceasta a fost pronunțată cu încălcarea dispozițiilor privind nulitatea absolută sau relativă.

Prin urmare, respectarea principiilor constituționale și a drepturilor fundamentale prevăzute la art.1 alin.(5), art.21 și art.24 din Constituție impune reglementarea de către legiuitor, la art.488 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, a dreptului persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, alături de procuror și de inculpat, de a formula apel împotriva sentinței de admitere sau de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției și pentru alte motive decât cele referitoare la felul, cuantumul și forma de executare a pedepsei, atunci când acestea au interesul procesual de a invoca astfel de motive de nulitate absolută sau

relativă, și corelativ la art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, a competenței instanței de apel de a pronunța și alte soluții decât cele de la lit. a)-c) ale alin.(4) al acestui articol.

Având în vedere observațiile de mai sus, potrivit cărora, pentru respectarea prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5), art.16, art.21, art.24 și art.131 este necesar ca nu doar inculpatul și procurorul, ci și persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente să aibă dreptul de a face apel împotriva soluției instanței de fond cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției, în măsura în care acestea au interesul să promoveze o astfel de acțiune, Curtea a constatat că, pentru restabilirea stării de constituționalitate, se impune ca dispozițiile art.488 alin.(3) din Codul de procedură penală să reglementeze în mod corelativ dreptul participanților anterior enumerați de a fi citați în procedura de soluționare a acestei căi de atac. De asemenea, Curtea a constatat că se impune ca instanța de fond să se pronunțe asupra acordului de recunoaștere a vinovăției în urma citării și ascultării și a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, dacă, legal citate, acestea sunt prezente.

III. Pentru toate aceste considerente, Curtea a admis, în parte, excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.488 din Codul de procedură penală, precum și soluția legislativă cuprinsă în art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală, care exclude persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente de la audierea în fața instanței de fond, sunt neconstituționale.

Decizia nr.235 din 7 aprilie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.484 alin.(2) și ale art.488 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.364 din 26 mai 2015.

Textul de lege criticat, stabilind suspendarea din funcție la punerea în mișcare a acțiunii penale, instituie, fără a avea o justificare obiectivă și rezonabilă, un tratament juridic diferit pentru personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea, față de reglementarea aplicabilă magistraților, potrivit căreia judecătorul sau procurorul este suspendat din funcție când a fost trimis în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni.

Cuvinte cheie: *egalitatea în drepturi*

Rezumat:

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține, în esență, că recrutarea, promovarea, suspendarea, încetarea contractului de muncă, activitatea personalului auxiliar de specialitate din instanțele judecătorești sunt reglementate prin regulamente și legi speciale, respectiv Regulamentul de Organizare Interioară a Instanțelor judecătorești, cu modificările și completările ulterioare, și Legea nr.567/2004. Conform art.48 din Legea 567/2004, între cazurile în care se suspendă contractul individual de muncă al personalului auxiliar de specialitate al instanțelor de judecată, este enumerată în cuprinsul alineatului 1 lit.a), și situația punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva sa. În schimb recrutarea, promovarea, suspendarea, încetarea contractului de muncă a magistraților din instanțele judecătorești sunt reglementate de Regulamentul de Organizare Interioară a Instanțelor judecătorești, cu modificările și completările ulterioare, și de Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Consideră că, până la data de 1 februarie 2014, când au intrat în vigoare modificările aduse Legii nr.303/2004, la instituțiile privind suspendarea, încetarea contractului, eliberarea din funcții, textele celor două legi, în mod firesc și pentru identitate de rațiune, erau identice. Atât pentru grefier, ca personal auxiliar de specialitate în cadrul instanțelor de judecată, cât și pentru magistrați, suspendarea contractului de munca putea fi dispusă la punerea în mișcare a acțiunii penale. Or, în urma modificărilor aduse Legii nr.303/2004, prin Legea nr.255/2013, care au avut în vedere corelarea acestei legi cu prevederile noului cod de procedură penală, condițiile suspendării s-au modificat. Astfel,

art.62 din Legea nr.303/2004 prevede că judecătorul sau procurorul este suspendat când a fost trimis în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni. Arată că, până la 1 februarie 2014 suspendarea din funcție atât a personalului auxiliar, cât și a magistratului, se făcea în situația mai sus conturată, în aceleași condiții, anume de la momentul punerii în mișcare a acțiunii penale. Apreciază că, la acest moment, personalul auxiliar poate fi suspendat de la punerea în mișcare a acțiunii penale, iar magistrații de la momentul trimiterii în judecată, în mod discriminatoriu, cu încălcarea principiului constituțional al egalității în fața legii prevăzute de art.16 din Constituție. Astfel, autorul consideră că se află în fața unei situații de discriminare ca urmare a necorelării celor două legi, care au avut și au în continuare același scop, în acest caz, și anume protejarea imaginii instanțelor și a activităților desfășurate în cadrul acestora, atunci când există suspiciuni de natură gravă asupra angajaților săi.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a reținut că Legea nr.567/2004 este o lege specială care reglementează statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea, precum și al personalului de specialitate criminalistică și al personalului care ocupă funcții auxiliare de specialitate criminalistică din cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice. Art.48 alin.(1) lit.a) din Legea nr.567/2004, supus controlului de constituționalitate, face parte din capitolul IV: *Numirea, promovarea, suspendarea și eliberarea din funcție a personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea*, secțiunea 3: *Suspendarea din funcție a personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea*.

Curtea a observat că dispoziția de lege criticată prevedea, inițial, că personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea este suspendat din funcție „*când a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva sa*”. Prin Legea nr.17/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr.567/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.48 din 19 ianuarie 2006, art.48 alin.(1) lit.a) din Legea nr.567/2004 a fost modificat și completat în sensul că personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea este suspendat din funcție „*când a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva sa prin ordonanță sau rechizitoriu*”.

Cu privire la susținerile autorului excepției referitoare la reglementarea similară aplicabilă magistraților, Curtea a reținut că, inițial, Legea nr.303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.826 din 13 septembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare, la art.62 alin.(1) lit.a), prevedea că judecătorul sau procurorul este suspendat din funcție „*când a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva sa prin ordonanță sau rechizitoriu*”. Ulterior însă, prin Legea nr.255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.515 din 14 august 2013, art.62 alin.(1) lit.a) din Legea nr.303/2004 a fost modificat în sensul că judecătorul sau procurorul este suspendat din funcție „*când a fost trimis în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni*”. Curtea a observat că legiuitorul, prin expunerea de motive a acestei legi, își motivează intervenția legislativă prin faptul că au fost modificate unele dispoziții privind statutul, drepturile și obligațiile anumitor categorii de personal – judecătorii și procurorii, polițiștii, funcționarii publici și funcționarii publici cu statut special –, pentru a asimila la nivelul legislației penale speciale și extrapenale efectele noilor categorii de măsuri preventive neprevăzute de legislația anterioară, precum arestul la domiciliu și controlul judiciar, cât și scopul corelării cu noile soluții de netrimiteri în judecată, respectiv de soluționare a acțiunii penale fără condamnare, prevăzute de Codul de procedură penală.

Curtea, având în vedere conținutul normativ al dispozițiilor de lege supuse controlului de constituționalitate, a reținut că, începând cu data de 1 februarie 2014, data intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală, spre deosebire de vechea reglementare, procurorul nu mai are posibilitatea de a pune în mișcare acțiunea penală și prin rechizitoriu, odată cu sesizarea instanței. Punerea în mișcare a acțiunii penale se realizează în cursul urmăririi penale, prin

ordonanță. Totodată, Curtea reține că rechizitoriul reprezintă atât actul prin care se dispune trimiterea în judecată a inculpatului, la terminarea urmăririi penale, cât și actul de sesizare a instanței de judecată, potrivit dispozițiilor art.327 lit.a) și art.329 alin.(1) din Codul de procedură penală. Astfel, potrivit art.15 din Codul de procedură penală, acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită când există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia. Ulterior, atunci când constată că au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului, că urmărirea penală este completă și există probele necesare și legal administrate, procurorul, în temeiul art.327 lit.a) din Codul de procedură penală, emite rechizitoriul prin care dispune trimiterea în judecată, dacă din materialul de urmărire penală rezultă că fapta există, că a fost săvârșită de inculpat și că acesta răspunde penal.

Referitor la reglementările care instituie sancțiunea suspendării din funcție în cazul săvârșirii unor presupuse fapte penale, Curtea a reținut că acestea au ca scop, printre altele, protejarea prestigiului profesiei ori a funcției exercitate. Cu titlu de exemplu, Curtea observă că, în funcție de categoria socio-profesională vizată, legiuitorul a reglementat această sancțiune, după cum urmează:

- Legea nr.[53/2003](#) - [Codul muncii](#), republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 345 din 18 mai 2011, cu modificările și completările ulterioare, prevede la art.52 alin.(1) lit.b) că, în ceea ce privește contractul individual de muncă, acesta poate fi suspendat din inițiativa angajatorului în cazul în care angajatorul a formulat plângere penală împotriva salariatului sau acesta a fost trimis în judecată pentru fapte penale incompatibile cu funcția deținută, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești. Prin Decizia nr.279 din 23 aprilie 2015, nepublicată încă în Monitorul Oficial al României, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.52 alin.(1) lit.b) teza întâi din Legea nr.53/2003 – Codul muncii sunt neconstituționale;

- Legea nr.188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.365 din 29 mai 2007, cu modificările și completările ulterioare, prevede la art.94 alin.(1) lit.m) că raportul de serviciu al funcționarului public se suspendă de drept atunci când s-a dispus trimiterea în judecată;

- Legea nr.[35/1997](#) privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.277 din 15 aprilie 2014, prevede, la art.31 alin.(3), că Avocatul Poporului sau adjuncții săi vor fi suspendați din funcție, de drept, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, dacă sunt arestați ori trimiși în judecată penală.

Referitor la susținerea potrivit căreia autorul excepției se află într-o situație discriminatorie, ca urmare a necorelării dispozițiilor celor două legi – Legea nr.567/2004 și Legea nr.303/2004 –, care au avut și au în continuare același scop, anume protejarea imaginii instanțelor și a activităților desfășurate în cadrul acestora, atunci când există suspiciuni privind săvârșirea unor infracțiuni, Curtea a reținut că, într-adevăr, potrivit art.62 alin.(1) lit.a) din Legea nr.303/2004, judecătorul sau procurorul este suspendat din funcție când a fost trimis în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni, iar personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea este suspendat din funcție când a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva sa, potrivit art.48 alin.(1) lit.a) din Legea nr.567/2004. Or, potrivit art.2 alin.(1) din Legea nr.567/2004, în îndeplinirea actului de justiție, munca personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești constituie un sprijin pentru judecători și procurori, competența acestei categorii de personal și îndeplinirea corectă a sarcinilor care îi revin, jucând un rol important în buna desfășurare a întregii activități a instanțelor judecătorești și a parchetelor de pe lângă acestea.

Curtea a reținut astfel că, din perspectiva scopului suspendării din funcție, anume protejarea imaginii instanțelor și a activităților desfășurate în cadrul acestora, atât magistratul, potrivit art.62 alin.(1) lit.a) din Legea nr.303/2004, cât și personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea, potrivit art.48 alin.(1) lit.a) din

Legea nr.567/2004, sunt în situații comparabile, însă tratamentul juridic aplicabil, și anume momentul de la care se aplică sancțiunea suspendării din funcție este reglementat în mod diferit.

Referitor la principiului egalității în fața legii, consacrat prin art.16 din **Constituție**, Curtea Constituțională, în mod constant în jurisprudența sa, a statuat că acest principiu constituțional presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite (a se vedea Decizia nr. **1 din 8 februarie 1994**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, sau Decizia nr.545 din 28 aprilie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.473 din 6 iulie 2011). De asemenea, prin Decizia nr.1221 din 29 septembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.759 din 6 noiembrie 2009, și Decizia nr.1567 din 19 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.21 din 12 ianuarie 2010, Curtea a statuat că principiul nediscriminării poate fi invocat în condiții comparabile sau de egalitate, iar o eventuală verificare a respectării egalității de tratament juridic se poate face numai cu privire la subiecte care se află în situații comparabile. În același sens este și jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, care a statuat că o deosebire de tratament juridic este discriminatorie atunci când nu este justificată în mod obiectiv și rezonabil, aceasta însemnând că nu urmărește un scop legitim sau nu păstrează un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și obiectivul avut în vedere (în acest sens, a se vedea Hotărârile din 23 iulie 1968, 13 iunie 1979, 28 noiembrie 1984, 28 mai 1985, 16 septembrie 1996, 18 februarie 1999 și, respectiv, 6 iulie 2004, pronunțate în cauzele *"Aspecte privind regimul lingvistic în școlile belgiene" împotriva Belgiei*, paragraful 10, *Marckx împotriva Belgiei*, paragraful 33, *Rasmussen împotriva Danemarcei*, paragrafele 35, 38 și 40, *Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit*, paragraful 72, *Gaygusuz împotriva Austriei*, paragraful 42, *Larkos împotriva Cipru*, paragraful 29, *Bocancea și alții împotriva Moldovei*, paragraful 24).

Or, textul de lege criticat, stabilind suspendarea din funcție la punerea în mișcare a acțiunii penale, instituie, fără a avea o justificare obiectivă și rezonabilă, un tratament juridic diferit pentru personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea, față de reglementarea aplicabilă magistraților, potrivit căreia judecătorul sau procurorul este suspendat din funcție când a fost trimis în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni. În consecință, dispozițiile de lege criticate, sub aspectul menționat, instituie o discriminare, fără a avea un scop legitim, de vreme ce pentru ambele categorii scopul suspendării de drept din funcție este protejarea prestigiului profesiei ori a funcției exercitate. Or, apare ca nejustificată opțiunea legiuitorului de a oferi un standard inferior de protecție personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea față de judecători sau procurori, cu atât mai mult cu cât înfăptuirea actului de justiție și implicit prestigiul justiției în relația cu cetățenii și autoritățile publice sunt asigurate, în principal, de magistrați.

Având în vedere dispozițiile aplicabile magistraților, Curtea a reținut că și în cazul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea, standardul de protecție, sub aspectul momentului de la care se ia măsura suspendării din funcție, trebuie să fie același, așa încât, în lumina noilor dispoziții de procedură penală, și personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea se impune a fi suspendat din funcție la trimiterea în judecată, iar nu la punerea în mișcare a acțiunii penale.

În privința efectelor prezentei decizii, Curtea a reținut că, potrivit art.147 alin. (1) din **Constituție**, „Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile **Constituției**. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept”. În cauză, Curtea a reținut că remedierea deficienței de reglementare constatate prin prezenta decizie, până la data publicării ei în Monitorul Oficial al României, determină înlăturarea viciului de neconstituționalitate și menținerea în fondul activ al legislației a dispozițiilor art.48 alin.(1) lit.a)

din Legea nr.567/2004, împreună cu corectivele aduse în sensul arătat prin prezenta decizie, în sensul că personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea este suspendat din funcție când a fost trimis în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni.

III. Pentru considerentele expuse, cu unanimitate de voturi, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și constatat că dispozițiile art.48 alin.(1) lit.a) din Legea nr.567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea și al personalului care funcționează în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice sunt neconstituționale.

Decizia nr.270 din 23 aprilie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 48 alin.(1) lit. a) din Legea nr.567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea și al personalului care funcționează în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 420 din 12 iunie 2015.

Suspendarea contractului individual de muncă ca urmare a formulării de către angajator a unei plângeri penale împotriva salariatului este neconstituțională.

Cuvinte cheie: Dreptul la muncă, contract individual de muncă, suspendarea raporturilor de muncă, prezumția de nevinovăție

Rezumat

I. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, autorii acesteia au susținut că dispozițiile criticate, care prevăd posibilitatea suspendării contractului individual de muncă din inițiativa angajatorului ca urmare a formulării de către acesta a unei plângeri penale împotriva salariatului, sunt contrare prevederilor constituționale care consacra prezumția de nevinovăție. În acest sens, au arătat că măsura suspendării reprezintă o sancțiune accesorie sancțiunii principale ce se stabilește prin hotărârea de condamnare definitivă și nu poate fi anterioară acesteia din urmă. Despăgubirile care se acordă sunt identice cu cele care se datorează în cazul erorii judiciare și nu compensează suferința reală, materială și morală a angajatului în situația în care se constată lipsa răspunderii penale.

De asemenea, autorii excepției au arătat că dispozițiile de lege criticate aduc atingere dreptului la muncă, dreptului la un nivel de trai decent, prevederilor constituționale referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți, precum și celor privind interzicerea discriminării. Cu privire la acest ultim aspect, au arătat că există categorii sociale, așa cum sunt parlamentarii, marii demnitari ori magistrații, care beneficiază de stabilitate în exercițiul funcției până la pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare, respectiv până la punerea în mișcare a acțiunii penale.

Totodată, autorii excepției au susținut că textul art.52 alin.(1) lit.b) din Codul muncii cuprinde un viciu de redactare, întrucât nu prevede termenul până la care operează sau încetează măsura suspendării contractului individual de muncă în situația depunerii plângerii penale de către angajator împotriva angajatului.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Dispozițiile art.52 alin.(1) lit.b) din Legea nr.53/2003 au mai constituit obiect al controlului de constituționalitate prin prisma unor critici asemănătoare. Curtea a constatat însă că în jurisprudența sa a răspuns criticilor referitoare la măsura suspendării contractului individual de muncă prevăzută de dispozițiile art.52 alin.(1) lit.b) din Legea nr.53/2003 fără a

face o distincție între cele două teze ale acestui text de lege, respectiv teza întâi, referitoare la suspendarea contractului ca urmare a formulării plângerii prealabile de către angajator împotriva salariatului, și teza a doua, privind suspendarea contractului individual de muncă în situația în care salariatul este trimis în judecată pentru fapte penale incompatibile cu funcția deținută.

Analizând ansamblul reglementărilor referitoare la suspendarea raporturilor de muncă, a raporturilor de serviciu, la suspendarea din funcție ori din calitatea deținută, Curtea a observat că, spre deosebire de reglementările speciale aplicabile funcționarilor publici, magistraților, practicienilor în insolvență, ori membrilor Corpului diplomatic și consular al României, art.52 alin.(1) lit.b) din Legea nr.53/2003 dispune, alături de ipoteza suspendării contractului individual de muncă ca urmare a trimiterii în judecată a salariatului pentru fapte penale incompatibile cu funcția deținută (teza a doua a textului de lege criticat), și o situația unică în ansamblul reglementărilor privind măsura suspendării, respectiv cea a suspendării ca urmare a formulării unei plângeri prealabile de către angajator împotriva salariatului (teza întâi a textului de lege criticat), situație în care se află și autorii prezentei excepții de neconstituționalitate.

Prin urmare, Curtea a apreciat că dispozițiile art.52 alin.(1) lit.b) din Legea nr.53/2003 impun o analiză distinctă a celor două teze conținute, cauzele suspendării contractului individual de muncă prevăzute de acest text de lege fiind, în mod evident, diferite.

De altfel, Curtea a arătat că o nouă analiză a textului de lege criticat se impune cu atât mai mult cu cât s-a constatat că, prin modificări legislative recente, legiuitorul are tendința de a spori garanțiile ce însoțesc suspendarea raporturilor de muncă ori suspendarea din funcție, pentru a asigura nu numai caracterul obiectiv al acestei măsuri cu ample consecințe pentru cel cărui i se aplică, dar și faptul că intervine în cazuri bine fundamentate, cât mai puțin supuse incertitudinilor. În mod concret, Curtea a avut în vedere modificările operate de art.71 pct.4 din Legea nr.255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.515 din 14 august 2013, asupra dispozițiilor art.62 alin.(1) lit.a) din Legea nr.303/2004, modificări care au avut ca efect deplasarea momentului când este dispusă suspendarea din funcție a magistratului de la punerea în mișcare a acțiunii penale – potrivit reglementării anterioare - la trimiterea în judecată a acestuia - potrivit reglementării actuale.

Nu mai puțin relevant a fost considerat și faptul că, în contextul modificărilor legislative amintite, prin Decizia nr.270 din 23 aprilie 2015, Curtea a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art.48 alin.(1) lit.a) din Legea nr.567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea și al personalului care funcționează în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice, reținând, în esență, că acest text de lege, prin care se reglementa suspendarea din funcție a personalului auxiliar din justiție la momentul punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva acestuia, este neconstituțional, urmând ca în acest caz suspendarea să aibă loc la momentul trimiterii în judecată.

În consecință, trecând la examinarea dispozițiilor art.52 alin.(1) lit.b) teza întâi din Legea nr.53/2003, Curtea a observat că inițiativa suspendării contractului individual de muncă este lăsată în această ipoteză legală în totalitate la dispoziția angajatorului, cel care formulează plângerea prealabilă și dispune, în același timp, suspendarea raportului de muncă. A apreciat însă că suspendarea raportului de muncă nu are semnificația încălcării prezumției de nevinovăție. Chiar dacă în jurisprudența sa Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că principiul prezumției de nevinovăție consacrat de art.6 par.2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu se limitează la o simplă garanție procedurală în materie penală, sfera acestuia de aplicare fiind mai vastă și impunând ca niciun reprezentant al statului sau al unei autorități

publice să nu declare că o persoană este vinovată de o infracțiune, înainte ca vinovăția acesteia să fi fost stabilită de o „instanță” (Hotărârea din 4 iunie 2013, pronunțată în Cauza *Teodor împotriva României*, paragraful 36), Curtea Constituțională apreciază în continuare, în acord cu cele reținute prin Decizia nr.24 din 22 ianuarie 2003, că, dispunând suspendarea contractului de muncă, angajatorul nu se pronunță asupra vinovăției sau nevinovăției angajatului și nici asupra răspunderii sale penale, acestea fiind chestiuni a căror soluționare intră în sfera de activitate a organelor judiciare. De asemenea, nici nu se poate susține că această măsură ar putea fi echivalată cu ceea ce instanța europeană înțelege prin acuzație de vinovăție penală formulată de un „reprezentant al statului sau al unei autorități publice”, înainte de pronunțarea instanței. În sfârșit, Curtea a amintit că suspendarea contractului individual de muncă în ipoteza legală analizată nu îmbracă forma unei sancțiuni penale și nici chiar cea a unei sancțiuni disciplinare.

Deopotrivă, Curtea, amintind jurisprudența sa, în care a statuat că principiul constituțional al egalității în drepturi nu presupune uniformitate, astfel că situații diferite justifică și uneori chiar impun un tratament juridic (Decizia nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994), a apreciat că nu pot fi reținute nici criticile referitoare la încălcarea art.16 alin.(1) din Constituție, întrucât legiuitorul este liber să stabilească condiții diferite referitoare la suspendarea raporturilor de muncă, a raporturilor de serviciu, a funcției ori a activității, atât timp cât are în vedere categorii socio-profesionale diferite, care nu se află în situații comparabile.

În sfârșit, Curtea a apreciat ca fiind lipsite de temei și criticile referitoare la încălcarea prevederilor constituționale privind nivelul de trai, de vreme ce salariatul suspendat nu este împiedicat să muncească pe durata suspendării într-un alt loc de muncă, asigurându-și astfel venitul necesar traiului.

Cât privește problema conformității dispozițiilor de lege analizate cu prevederile constituționale privind dreptul la muncă, Curtea a reținut că art.41 alin.(1) din Constituție se referă la dreptul la muncă, prevăzând că acesta „*nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă.*” Art.6 pct.1 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale prevede totodată că „*statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul la muncă ce cuprinde dreptul pe care îl are orice persoană de a obține posibilitatea să-și câștige existența printr-o muncă liber aleasă sau acceptată și vor lua măsuri potrivite pentru garantarea acestui drept.*” Deopotrivă, art.23 pct.1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului stabilește că „*orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii sale, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotirea împotriva șomajului*”, în timp ce art.15 alin.(1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene proclamă că „*orice persoană are dreptul la muncă și dreptul de a exercita o ocupație aleasă sau acceptată în mod liber.*”

Având în vedere toate aceste reglementări, precum și cele statuate prin Decizia nr.513 din 20 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr.598 din 11 iulie 2006, în sensul că prevederile constituționale referitoare la dreptul la muncă asigură oricărei persoane posibilitatea de a exercita profesia sau meseria pe care o dorește, în anumite condiții stabilite de legiuitor, dar nu vizează obligația statului de a garanta accesul tuturor persoanelor la toate profesiile, Curtea a apreciat că în mod corect în jurisprudența sa a statuat că art.52 alin.(1) lit.b) din Legea nr.53/2003 nu împiedică salariatul să se încadreze în perioada suspendării contractului de muncă la altă unitate sau în altă funcție decât cea cu care este incompatibilă fapta ce constituie obiectul acuzării.

Cu toate acestea, Curtea a observat că dreptul la muncă este un drept complex, ce implică diferite aspecte, dintre care libertatea alegerii profesiei și a locului de muncă reprezintă numai una dintre componentele acestui drept. Astfel, odată dobândit un loc de muncă, acesta trebuie să se bucure de o serie de garanții care să-i asigure stabilitatea, neputând fi de conceput

că prevederile constituționale ar asigura libertatea de a obține un loc de muncă, dar nu și garantarea păstrării acestuia, cu respectarea, evidentă, a condițiilor și limitelor constituționale. În acest sens sunt cele statuate prin Decizia nr.383 din 7 iulie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.792 din 31 august 2005, în care s-a arătat că cea mai importantă garanție pentru exercitarea dreptului la muncă o constituie stabilirea limitativă prin lege a cazurilor în care și a motivelor pentru care încetarea raporturilor juridice de muncă poate avea loc din inițiativa și din voința unilaterală a angajatorului. Prin aceeași decizie, Curtea a precizat că „persoana care accede la o activitate economică pe baza liberei sale inițiative și utilizează forță de muncă salariată are obligația să respecte reglementările legale referitoare la încheierea, executarea și încetarea contractelor individuale de muncă.”

Ca atare, Curtea a apreciat că, deși nu se poate vorbi de o negare a dreptului la muncă, în sensul împiedicării persoanei de a alege liber o profesie ori un alt loc de muncă, în egală măsură nu se poate omite că măsura suspendării contractului individual de muncă reprezintă o restrângere a exercițiului dreptului la muncă, lăsată de dispozițiile art.52 alin.(1) lit.b) teza întâi din Legea nr.53/2003 la dispoziția angajatorului, astfel că se impune a fi analizat dacă sunt îndeplinite condițiile constituționale referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți, prin efectuarea unui test de proporționalitate, pentru a verifica dacă această restrângere este rezonabilă, proporțională cu obiectivul urmărit și nu transformă acest drept într-unul iluzoriu/teoretic.

Așa cum a statuat Curtea Constituțională prin Decizia nr.266 din 21 mai 2013 și Decizia nr.462 din 17 septembrie 2014, paragraful 30, conform principiului proporționalității, „orice măsură luată trebuie să fie *adecvată* - capabilă în mod obiectiv să ducă la îndeplinirea scopului, *necesară* - indispensabilă pentru îndeplinirea scopului și *proporțională* - justul echilibru între interesele concrete pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit. Astfel, în vederea realizării testului de proporționalitate, Curtea trebuie, mai întâi, să stabilească scopul urmărit de legiuitor prin măsura criticată și dacă acesta este unul legitim, întrucât testul de proporționalitate se va putea raporta doar la un scop legitim.” De asemenea, Curtea a precizat prin Decizia nr.266 din 21 mai 2013 că pentru corecta aplicare a testului este necesară examinarea fiecăruia dintre cele 3 elemente în ordinea respectivă.

Urmând reperatele mai sus arătate, Curtea a analizat în continuare dacă măsura suspendării contractului individual de muncă în ipoteza art.52 alin.(1) lit.b) teza întâi din Legea nr.53/2003 este justificată de un scop legitim, dacă este adecvată acestui scop, necesară și dacă se păstrează un just echilibru între drepturile și interesele în concurs pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit. Astfel, raportându-se la cele reținute prin Decizia nr.354 din 19 decembrie 2001, Curtea a reținut că suspendarea din funcție a salariaților este o măsură legală care tinde să protejeze interesele angajatorului față de pericolul continuării activității ilicite și al extinderii consecințelor periculoase ale unei fapte penale. Prin urmare, restrângerea exercițiului dreptului la muncă este justificată, în această situație, de apărarea drepturilor și intereselor angajatorului, care pot îmbrăca atât o formă patrimonială, cât și una nepatrimonială și pot avea natura unor drepturi fundamentale, așa cum este dreptul de proprietate, dar și de necesitatea protejării libertății economice, consacrate de art.45 din Constituție, care presupune, între altele, și dreptul angajatorului de lua măsurile necesare bunei desfășurări a activității economice. Astfel, măsura suspendării contractului individual de muncă în ipoteza legală analizată se circumscrie condițiilor art.53 alin.(1) din Legea fundamentală, potrivit căroră „*exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea [...] drepturilor și a libertăților cetățenilor [...].*”

Referitor la caracterul adecvat și necesar al restrângerii exercițiului dreptului la muncă în raport cu scopul urmărit, Curtea a apreciat că suspendarea contractului individual de muncă reprezintă o măsură adaptată scopului urmărit și este capabilă, în abstract, să îndeplinească exigențele acestuia. Deși protejarea drepturilor salariatului, aflat în raporturi de subordonare

față de angajator, reprezintă o formă de a asigura însăși protecția dreptului la muncă, ca drept fundamental, legiuitorul este ținut, în egală măsură, să asigure protecția drepturilor angajatorului, prin instituirea unor măsuri apte să realizeze în mod concret scopul propus. Prin urmare, protecția dreptului la muncă nu poate fi absolutizată cu consecința afectării dreptului angajatorului de a-și exercita libertatea economică, așa cum de altfel a statuat Curtea și prin Decizia nr.1459 din 8 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.30 din 13 ianuarie 2012, iar suspendarea contractului individual de muncă apare ca o măsură adecvată în împrejurările în care menținerea în activitate a salariatului ar fi de natură să atragă consecințe negative asupra activității economice, afectând drepturile și interesele angajatorului. Curtea a apreciat, deopotrivă, că reglementarea posibilității angajatorului de a suspenda contractul individual de muncă în situația în care consideră că interesele sale ar fi afectate prin menținerea în activitate a salariatului, ca urmare a activității prezumat ilicite a acestuia, este un instrument necesar pentru a asigura protecția efectivă a drepturilor și intereselor sale.

Cât privește caracterul proporțional al măsurii reglementate de art.52 alin.(1) lit.b) teza întâi din Legea nr.53/2003, respectiv al realizării unui echilibru just între drepturile în concurs, anume dreptul la muncă și dreptul angajatorului de lua măsurile necesare bunei desfășurări a activității economice, Curtea a reținut că suspendarea contractului individual de muncă, din inițiativa angajatorului, atunci când există temeieri pentru a aprecia că activitatea ilicită a salariatului ar periclita interesele angajatorului, trebuie să se supună unor condiții care să asigure că această măsură nu are un caracter arbitrar. Altfel spus, în măsura în care legea asigură angajatorului posibilitatea de a dispune suspendarea contractului individual de muncă în vederea protejării intereselor sale economice, ca o expresie a art.45 din Constituție, o astfel de măsură, cu consecințe ample asupra drepturilor salariatului, trebuie însoțită de garanția unei decizii obiective și temeinic fundamentate din partea angajatorului. Măsura suspendării determină încetarea temporară a obligațiilor părților ce izvorăsc din contractul individual de muncă, iar, în ipoteza textului de lege analizat, cauza suspendării nu operează de drept și nici nu este o exprimare a voinței salariatului, ci a angajatorului. Mai mult, spre deosebire de situația altor categorii socio-profesionale, când suspendarea operează ca urmare a punerii în mișcare a acțiunii penale și/sau a trimerii în judecată, acte dispuse de magistrați, având un caracter obiectiv, extrinsec raporturilor dintre cel care desfășoară activitatea profesională și instituția, autoritatea ori corpul profesional din care face parte, suspendarea contractului de muncă în ipoteza art.52 alin.(1) lit.b) teza întâi din Legea nr.53/2003 se poate dispune de către angajator ca urmare a plângerii penale pe care tot el o formulează împotriva salariatului, de voința acestuia depinzând, deopotrivă, cauza suspendării contractului de muncă și instituirea acestei măsuri. În aceste condiții, Curtea a considerat că respectarea garanțiilor de obiectivitate și de temeinicie ale deciziei de suspendare dispuse de angajator poate fi în mod facil pusă sub semnul îndoielii, de vreme ce art.52 alin.(1) lit.b) teza întâi din Legea nr.53/2003 lasă aprecierea temeiului de suspendare, în întregime, la dispoziția angajatorului ale cărui decizii sunt susceptibile a fi calificate drept subiective și, uneori, chiar abuzive, mai ales în contextul raporturilor contractuale de muncă care, prin natura lor, presupun o semnificativă interacțiune umană. Astfel, nu trebuie omis că aceste raporturi presupun o subordonare a salariatului față de angajator, caracterizată prin executarea unei munci sub autoritatea angajatorului, care are îndrituirea de a da ordine și directive, de a controla prestarea muncii și de a sancționa încălcările săvârșite de către angajat.

Curtea a reținut că art.52 alin.(2) din Legea nr.53/2003, instituind o măsură de protecție pentru drepturile salariatului suspendat a cărui nevinovăție a fost constatată, prevede posibilitatea reluării de către acesta a activității anterioare și plata, în temeiul normelor și principiilor răspunderii civile contractuale, a unei despăgubiri egale cu salariul și celelalte drepturi de care a fost lipsit pe perioada suspendării contractului. De asemenea, salariatul suspendat ar putea ocupa un alt loc de muncă pe perioada suspendării, așa cum a reținut chiar Curtea Constituțională în jurisprudența sa. Garanțiile mai sus arătate se referă la păstrarea

locului de muncă și la asigurarea dreptului la salariu după încetarea suspendării, precum și la dreptul salariatului de a alege în mod liber un alt loc de muncă pe durata suspendării. Chiar și în aceste condiții, reglementarea cauzelor de suspendare nu poate lăsa deschisă posibilitatea emiterii unor decizii arbitrare ori netemeinice, pentru că protecția dreptului la muncă presupune, între altele, ca restrângerea exercițiului acestui drept să respecte cerințele constituționale impuse de art.53 alin.(2) referitoare la proporționalitate, și nu doar asigurarea unor măsuri cu caracter reparator ori a unor soluții alternative.

Așa fiind, Curtea a constatat că, în urma efectuării testului de proporționalitate vizând măsura restrângerii exercițiului dreptului la muncă, suspendarea contractului individual de muncă ca efect al formulării unei plângeri penale de către angajator împotriva salariatului nu întrunește condiția caracterului proporțional, măsura fiind excesivă în raport cu obiectivul ce trebuie atins, astfel că dispozițiile art.52 alin.(1) lit.b) teza întâi din Legea nr.53/2003 sunt neconstituționale.

În ceea ce privește dispozițiile art.52 alin.(1) lit.b) teza a doua din Legea nr.53/2003, Curtea a constatat că acestea nu sunt aplicabile în litigiul în cadrul căruia a fost invocată excepția de neconstituționalitate, neîndeplinind condiția prevăzută de art.29 alin.(1) din Legea nr.47/1992, potrivit căreia obiectul excepției de neconstituționalitate trebuie să aibă legătură cu soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția. Prin urmare, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.52 alin.(1) lit.b) teza a doua din Legea nr.53/2003 urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

III. Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și constată că dispozițiile art.52 alin.(1) lit.b) teza întâi din Legea nr.53/2003-Codul muncii sunt neconstituționale.

Curtea a respins, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.52 alin.(1) lit.b) teza a doua din Legea nr.53/2003 - Codul muncii,

Decizia nr.279 din 23 aprilie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.52 alin.(1) lit.b) din Legea nr.53/2003 – Codul muncii

Termenul de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive la judecătorul de drepturi și libertăți are natura juridică a unui termen peremptoriu. Nerespectarea termenului de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive la judecătorul de drepturi și libertăți ”cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive” este de natură să producă o vătămare procesuală, concretizată în încălcarea dreptului fundamental la apărare al inculpatului arestat, așa încât sunt incidente normele procesual penale ale art.268 alin.(1) din Codul de procedură penală, sancțiunea fiind decăderea procurorului din exercițiul dreptului de a depune propunerea de prelungire a duratei arestului preventiv și nulitatea absolută a actului de sesizare.

Cuvinte cheie: dreptul la apărare, îndeplinirea justiției;

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate se arată că prevederile art.235 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale “în măsura în care se consideră că termenul de 5 zile este un simplu termen de recomandare și nu unul imperativ”, iar posibilitatea

avocatului de a studia dosarul cauzei nu ar implica și obligația instanței de a acorda un termen minim rezonabil necesar realizării unei apărări efective. Se susține că s-ar aduce atingere, printre altele, dreptului la un proces echitabil, prevăzut de art.21 alin.(3) din Constituție, dreptului la apărare, prevăzut de art.24 din Constituție și art.6 paragraful 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale care consacră dreptul “*de a dispune de timpul și de facilitățile necesare pentru pregătirea apărării sale*”.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Stabilirea unor termene pentru desfășurarea procesului penal are în vedere două obiective: pe de o parte, desfășurarea procesului penal într-un termen rezonabil, nelăsându-le organelor judiciare și părților libertatea de a acționa când vor și pe orice durată de timp, iar pe de altă parte, termenele trebuie să asigure părților timpul necesar pentru a-și exercita drepturile procesuale și pentru a-și îndeplini obligațiile prevăzute de lege, iar, în cazul particular al măsurilor procesuale, incluzând măsurile preventive, împiedică prelungirea duratei constrângerii peste limita necesară desfășurării normale a procesului penal. Așa încât, îndeplinirea actelor procedurale cu respectarea întocmai a termenelor legale reprezintă un element important în desfășurarea procesului penal, fără de care ar fi imposibilă respectarea principiilor fundamentale ale procesului penal, respectiv legalitatea, prezumția de nevinovăție, principiul aflării adevărului, principiul oficialității, garantarea libertății și siguranței persoanei, garantarea dreptului la apărare, dreptul la un proces echitabil, egalitatea părților în procesul penal.

Ținând cont de faptul că autorul excepției critică prevederile art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală, “în măsura în care s-ar interpreta că termenul de 5 zile este un termen de recomandare și nu unul imperativ”, Curtea a constatat că este pusă în discuție însăși constituționalitatea interpretării pe care acest text de lege a primit-o în practică, în concret, natura juridică a termenului reglementat de normele procesuale penale precitate. În acord cu jurisprudența constantă a Curții, respectiv Decizia nr.448 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.5 din 7 ianuarie 2014 și Decizia nr. 224 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012, Curtea a reținut că instanța de contencios constituțional este competentă să realizeze o astfel de analiză, de vreme ce “deturnarea reglementărilor legale de la scopul lor legitim, printr-o sistematică interpretare și aplicare eronată a acestora de către instanțele judecătorești sau de către celelalte subiecte chemate să aplice dispozițiile de lege, poate determina neconstituționalitatea acelei reglementări”. În acest caz, Curtea are competența de a elimina viciul de neconstituționalitate astfel creat, esențial în asemenea situații fiind asigurarea respectării drepturilor și libertăților persoanelor, precum și a supremației Constituției.

Cât privește dreptul “acuzatului” de a beneficia de “*timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării*”, statuat prin art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care consacră această garanție specifică unui proces echitabil, instituită în materie penală, Curtea a observat că acesta a fost transpus în dreptul intern, respectiv în art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală, ca drept acordat părților, subiecților procesuali principali și avocatului. Art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală fiind un text nou, preluat din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, interpretarea lui nu se poate face decât prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în materie, care are caracter obligatoriu pentru organele judiciare interne.

Cu privire la caracterul adecvat al timpului acordat unui “acuzat” și al înlesnirilor, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că atunci când se examinează chestiunea de a ști dacă “acuzatul” a dispus de un termen adecvat pentru pregătirea apărării sale, trebuie să se țină seama de natura procesului, precum și de complexitatea cauzei și de stadiul procedurii (Hotărârea din 10 iulie 2012, pronunțată în *Cauza Gregačević împotriva Croației*, paragraful 51). Totodată, instanța de contencios european al drepturilor omului a reținut în Decizia din 9 iulie 1981, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii, în *Cauza Kröcher și Möller împotriva*

Elveției, și în Decizia din 12 iulie 1978, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii, în *Cauza Bonzi împotriva Elveției*, că articolul 6 paragraful 3 lit.b) din Convenție protejează acuzatul de un proces grăbit, întrucât deși este important ca organizarea unei proceduri să se realizeze într-un termen adecvat care să asigure o durată rezonabilă, acest obiectiv nu poate afecta respectarea drepturilor procedurale ale niciuneia dintre părți (Hotărârea din 20 septembrie 2011, pronunțată în *Cauza OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei*, paragraful 540). De asemenea, Curtea a reținut și cele statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea din 19 octombrie 2004, pronunțată în *Cauza Makhfi împotriva Franței*, paragraful 40, potrivit căroră, atunci când “acuzatul” se află în detenție provizorie, noțiunea de “înlesniri” poate include și condițiile de detenție care trebuie să îi permită să citească și să scrie, pentru a se putea concentra suficient pe pregătirea apărării, și, în toate cazurile, durata procedurii, care nu trebuie să pună acuzatul și avocatul său în situația de a participa la proces în stare de oboseală excesivă.

Având în vedere acestea, Curtea a constatat că, în cazurile în care propunerea de prelungire a arestării preventive se depune cu mai puțin de 5 zile înainte de expirarea duratei măsurii, intervalul de timp rămas până la soluționarea propunerii este insuficient pentru pregătirea unei apărări efective, încălcându-se astfel art.24 din Constituție și art.20 din Legea fundamentală raportat la dispozițiile art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenție. Aceasta întrucât dreptul la apărare în materia măsurilor preventive trebuie exercitat în mod real, prin reglementarea termenului de depunere a propunerii de prelungire a duratei arestului preventiv, intenția legiuitorului fiind aceea de a face din respectarea principiului garantării libertății persoanei și asigurarea dreptului la apărare al inculpatului arestat o regulă efectivă, iar nu una declarativă, pur teoretică. De altfel, Curtea a reținut că, din jurisprudența instanței de la Strasbourg se desprind exigențe suplimentare de natură să asigure un conținut mai profund dreptului la apărare. În viziunea Curții Europene a Drepturilor Omului nu este suficientă existența unui apărător, ci este necesar ca autoritățile judiciare să ia măsuri pentru ca apărătorul să-și exercite efectiv drepturile și obligațiile ce-i revin. Astfel, potrivit Hotărârii din 21 aprilie 1998, pronunțată în *Cauza Daud împotriva Portugaliei*, paragraful 42, în situația în care apărătorul nu sesizează instanța cu privire la lipsa condițiilor pentru a studia suficient de bine dosarul și pentru a pregăti, împreună cu clientul său, apărarea, instanța trebuie să manifeste inițiativă, să nu rămână pasivă și să amâne dezbaterile pentru ca apărarea să poată fi asigurată în condiții optime. Această preocupare pe care trebuie să o aibă instanța pentru realizarea unei apărări efective și eficiente apare în viziunea Curții ca fiind o obligație importantă a judecătorilor impusă, în egală măsură, de prevederile Convenției. De altfel, în această hotărâre, la paragraful 38, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat faptul că, drepturile garantate de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale trebuie să fie concrete și efective, iar nu drepturi teoretice și iluzorii, astfel că, autorităților naționale li se cere să intervină dacă nu s-a asigurat în mod evident dreptul de reprezentare prin avocat sau dacă au luat cunoștință de lipsa de apărare în alt mod. Curtea a reținut că jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului conturează extrem de elocvent dimensiunile reale ale dreptului la apărare și obligațiile organelor judiciare în asigurarea unei efective realizări a acestui drept, așa încât, instanța de judecată are obligația să înlăture orice manifestare de superficialitate și formalism în ceea ce privește respectarea dreptului la apărare.

Curtea a constatat că încălcarea normelor constituționale și convenționale referitoare la dreptul la apărare este cu atât mai evidentă în cazurile în care s-a dispus extinderea acțiunii penale pentru alte infracțiuni față de inculpat. Curtea a reținut că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, persoana acuzată trebuie să fie corespunzător informată cu privire la orice modificări ale acuzației, și să i se acorde timpul și facilitățile necesare pentru a-și pregăti apărarea pe baza noilor informații ori afirmații (Hotărârea din 25 iulie 2000, pronunțată în *Cauza Mattoccia împotriva Italiei*, paragraful 61 și Decizia din 5 septembrie 2006, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii, în *Cauza Bäckström și Andersson împotriva Suediei*), în același fel instanța europeană stabilind, în Hotărârea din 2 octombrie

2001 pronunțată în *Cauza G.B. împotriva Franței*, paragrafele 60-62, că trebuie să se acorde timp suplimentar apărării pentru a-și adapta poziția, pentru a-și pregăti o cerere în situația în care se depun noi probe de către acuzare. Caracterul adecvat al informațiilor trebuie să se realizeze în relație cu art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenție care recunoaște oricărei persoane dreptul de a dispune de timpul și de facilitățile necesare pregătirii apărării sale și în lumina dreptului mai general la un proces echitabil garantat de paragraful 1 al art.6 din Convenție (Hotărârea din 25 iulie 2000, pronunțată în *Cauza Mattoccia împotriva Italiei*, paragraful 60).

Curtea a reținut faptul că, în vederea pregătirii apărării, avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoștință de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți privind măsurile privative sau restrictive de drepturi [art.94 alin.(7) din Codul de procedură penală]. Aceasta este o veritabilă excepție de la posibilitatea procurorului de a restricționa motivat consultarea dosarului, dreptul de a avea un acces efectiv la documentele din dosarul de urmărire penală, în procedura de control al legalității măsurilor preventive, fiind reținut și de instanța europeană, în vederea asigurării egalității de arme, în Hotărârea din 20 februarie 2014, pronunțată în *Cauza Ovsjannikov împotriva Estoniei*, paragraful 72 și în Hotărârea din 1 decembrie 2009, pronunțată în *Cauza Irinel Popa și alții împotriva României*, paragraful 45.

Curtea a observat că instanța europeană de contencios al drepturilor omului a reținut în Hotărârea din 17 iulie 2001 pronunțată în *Cauza Sadak și alții împotriva Turciei (nr.1)*, paragraful 57 și în Hotărârea din 2 noiembrie 2010, pronunțată în *Cauza Sakhnovskiy împotriva Rusiei*, paragrafele 103 și 106, faptul că, în anumite circumstanțe, se poate cere instanței o amânare a termenului pentru a acorda apărării timp suficient. În acest context, Curtea a reținut că în cazurile în care propunerea privind prelungirea arestării preventive se depune la instanță cu mai puțin de 5 zile înainte de expirarea duratei măsurii preventive, judecătorul de drepturi și libertăți se află în imposibilitatea de a acorda un termen rezonabil pentru realizarea unei apărări eficiente și adecvate. Așa încât, în aceste cazuri, amânarea soluționării propunerii de arestare preventivă de către judecătorul de drepturi și libertăți, prin acordarea unui termen foarte scurt, insuficient în vederea realizării unei apărări efective, nu este de natură să înlăture încălcarea dreptului la apărare al inculpatului ce rezultă din nerespectarea termenului reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală.

Curtea a reținut că, în situația în care procurorul depune propunerea de prelungire a arestării preventive la instanță cu mai puțin de 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia, intervalul de timp astfel rămas este insuficient pentru studierea de către judecător a cauzei, pentru derularea ședinței și pentru soluționarea propunerii în raport cu dispozițiile referitoare la înfăptuirea justiției, cuprinse în art.124 din Legea fundamentală. Or, Curtea a reținut că, rațiunea termenului reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală este și aceea de a da posibilitatea judecătorului să cunoască dosarul cauzei pentru a putea delibera și dispune în cunoștință de cauză cu privire la cererea de prelungire a măsurii privative de libertate, astfel încât să fie înlăturat arbitrarul din soluția sa. Așa încât, în lipsa unui termen îndestulător în care să studieze propunerea de arestare preventivă, instanța ar putea pronunța o soluție ce nu s-ar baza pe cunoașterea amănunțită a cauzei, garantarea dreptului la apărare al inculpatului arestat impunând să nu existe nici măcar o aparență de arbitrar în modul în care judecătorul de drepturi și libertăți dispune cu privire la prelungirea duratei măsurii privative de libertate. De altfel, Curtea a reținut că în Hotărârea din 19 octombrie 2004, pronunțată în *Cauza Makhfi împotriva Franței*, paragraful 40, precizat, instanța europeană de contencios al drepturilor omului a statuat că este crucial ca judecătorul să beneficieze de deplină capacitate de concentrare și atenție pentru a putea urmări dezbaterile și pentru a dispune o soluție lămuritoare.

Curtea a reținut că în această materie, dreptul la apărare, prin importanța pe care o are, excedează sfera intereselor inculpatului, interesând întreg procesul penal și activitatea judiciară în general. În acest context, Curtea a reținut și cele statuate de Curtea Constituțională Federală a Germaniei în Decizia 2BvR 2292/00 din 15 mai 2002. Astfel, această instanță constituțională

a statuat faptul că, “Pentru cea mai gravă formă de imixtiune în dreptul persoanei la libertate, privarea de libertate, se prevede condiția existenței unei legi (formale), precum și competența exclusivă, procesuală, a instanței, aceasta nefiind la discreția legiuitorului. Competența exclusivă a instanței servește asigurării accentuate a dreptului fundamental. Toate organele de stat sunt obligate să asigure condițiile pentru ca această competență exclusivă să fie practic efectivă. Prin urmare, *statul are obligația constituțională să asigure accesul la judecătorul competent – [cel puțin în timpul zilei] – și, astfel, de a-i face acestuia posibilă îndeplinirea, în mod adecvat, a atribuțiilor sale judecătorești.*”

În concluzie, având în vedere toate cele arătate, ținând cont de faptul că rațiunea termenului de depunere a propunerii de prelungire a duratei arestării preventive este aceea de a asigura respectarea dreptului fundamental la apărare al inculpatului arestat și de a elimina arbitrariul cât privește dispunerea prelungirii măsurii privative de libertate, Curtea a constatat că acest termen are natura juridică a unui termen peremptoriu.

Curtea a reținut că nerespectarea termenului de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive la judecătorul de drepturi și libertăți “*cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive*” este de natură să cauzeze o vătămare procesuală, concretizată în încălcarea dreptului fundamental la apărare al inculpatului arestat, așa încât sunt incidente normele procesual penale ale art.268 alin.(1) din Codul de procedură penală, sancțiunea pentru nerespectarea acestui termen fiind decăderea procurorului din exercițiul dreptului de a depune propunerea de prelungire a duratei arestului preventiv și nulitatea absolută a actului făcut peste termen.

III. Pentru toate aceste considerentele, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care nerespectarea termenului “*cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive*” atrage incidența art.268 alin.(1) din Codul de procedură penală.

Decizia nr.336 din 30 aprilie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.342 din 19 mai 2015.

Dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr.82/2013 pentru modificarea Legii nr. [188/1999](#) privind Statutul funcționarilor publici afectează atât dreptul la muncă al funcționarului public, cât și statutul acestuia, astfel cum acesta este reglementat de Legea nr.188/1999, lege care reprezintă o valorificare a prevederilor constituționale ale art.73 alin.(3) lit.j).

Cuvinte cheie: *Delegarea legislativă. Ordonanțele de urgență ale Guvernului. Domeniul de reglementare a ordonanței de urgență. Drepturi fundamentale*

Rezumat:

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorii acesteia susțin, în esență, că atât Agenția Națională de Administrare Fiscală, cât și Garda Financiară, sunt instituții fundamentale ale statului, întrucât aceste autorități publice funcționează în subordinea Guvernului și, respectiv, a Ministerului Finanțelor Publice. Astfel, Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013 vizează instituții și autorități publice din subordinea Guvernului și, respectiv, a Ministerului Finanțelor Publice, autorități prevăzute la art.116-117 din Constituție. De asemenea, este invocată jurisprudența Curții Constituționale referitoare la instituțiile fundamentale ale statului. Apreciază că modificarea, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013, a dispozițiilor art.99 alin.(5) și (6) din Legea nr.188/1999, afectează statutul funcționarilor publici și are drept rezultat încălcarea obiectului propriu de reglementare al legii,

astfel cum acesta este definit la art.1 alin.(1), ceea ce este inadmisibil. Astfel, în acord cu jurisprudența instanței constituționale, o asemenea modificare contravine art.1 alin.(5) din Constituție, referitor la calitatea legii. Arată că, în același sens, art.52 din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 21 aprilie 2010, prevede că dispozițiile generale cuprind prevederi care orientează întreaga reglementare, determină obiectul și principiile acesteia.

II. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea a reținut că Legea nr.188/1999 este o lege specială care reglementează regimul general al raporturilor juridice dintre funcționarii publici și stat sau administrația publică locală, prin autoritățile administrative autonome ori prin autoritățile și instituțiile publice ale administrației publice centrale și locale, și are scopul de a asigura un serviciu public stabil, profesionist, transparent, eficient și imparțial, în interesul cetățenilor, precum și al autorităților și instituțiilor publice din administrația publică centrală și locală.

Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013, supusă controlului de constituționalitate, modifică Legea nr.188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.365 din 29 mai 2007, cu modificările și completările ulterioare, introducând instituția redistribuirii funcționarilor publici. Astfel, potrivit notei de fundamentare a acesteia, legiuitorul, plecând de la ideea flexibilizării forței de muncă, a asigurării personalului necesar în funcție de nevoile efective ale diferitelor componente ale sectorului bugetar, a înțeles să reglementeze instituția redistribuirii funcționarilor publici cărora le-au încetat raporturile de serviciu din motive neimputabile lor, în special în situația în care autoritatea sau instituția publică își reduce personalul ca urmare a reorganizării instituțiilor, prin reducerea posturilor ocupate de funcționarii publici.

Curtea a observat că art.I pct.4 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013 modifică art.99 alin.(5) și (6) din Legea nr.188/1999, în sensul că: „(5) *În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. b), c) și e), în perioada de preaviz, dacă în cadrul autorității sau instituției publice există funcții publice vacante corespunzătoare, aceasta poate să le pună la dispoziția funcționarilor publici.*

(6) *În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a)-c) și e), dacă nu există funcții publice vacante corespunzătoare în cadrul autorității sau instituției publice, autoritatea ori instituția publică poate solicita Agenției Naționale a Funcționarilor Publici, în perioada de preaviz, lista funcțiilor publice vacante. În cazul în care există o funcție publică vacantă corespunzătoare, funcționarul public poate fi transferat în interesul serviciului sau la cerere, pe baza acordului conducătorului autorității sau instituției publice unde se realizează transferul.”*

Curtea a reținut că art.99 alin.(5) și (6) din Legea nr.188/1999, anterior modificării prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013 prevedea următoarele:

„(5) *În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. b), c) și e), în perioada de preaviz, dacă în cadrul autorității sau instituției publice există funcții publice vacante corespunzătoare, aceasta are obligația de a le pune la dispoziția funcționarilor publici.*

(6) *În cazurile prevăzute la alin.(1) lit. a)-c) și e), dacă nu există funcții publice vacante corespunzătoare în cadrul autorității sau instituției publice, autoritatea ori instituția publică are obligația de a solicita Agenției Naționale a Funcționarilor Publici, în perioada de preaviz, lista funcțiilor publice vacante. În cazul în care există o funcție publică vacantă corespunzătoare, indentificată în perioada de preaviz, funcționarul public va fi transferat în interesul serviciului sau la cerere.”*

Curtea a observat că alineatul (1) al art.99 din Legea nr.188/1999 la care fac referire alineatele (5) și (6) ale aceluiași articol, atât în vechea, cât și în noua formă, prevede că persoana care are competența legală de numire în funcția publică va dispune eliberarea din funcția publică prin act administrativ, care se comunică funcționarului public în termen de 5 zile lucrătoare de la emitere, în următoarele cazuri: a) autoritatea sau instituția publică și-a încetat activitatea ori a fost mutată într-o altă localitate, iar funcționarul public nu este de acord să o urmeze; b) autoritatea sau instituția publică își reduce personalul ca urmare a reorganizării activității, prin

reducerea postului ocupat de funcționarul public; c) ca urmare a admiterii cererii de reintegrare în funcția publică ocupată de către funcționarul public a unui funcționar public eliberat sau destituit nelegal ori pentru motive neîntemeiate, de la data rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii judecătorești prin care s-a dispus reintegrarea; d) pentru incompetența profesională, în cazul obținerii calificativului "nesatisfăcător" la evaluarea performanțelor profesionale individuale; e) funcționarul public nu mai îndeplinește condiția prevăzută la art. 54 lit. g); f) starea sănătății fizice sau/și psihice a funcționarului public, constatată prin decizie a organelor competente de expertiză medicală, nu îi mai permite acestuia să își îndeplinească atribuțiile corespunzătoare funcției publice deținute; g) ca urmare a refuzului neîntemeiat al înaltului funcționar public de acceptare a numirii în condițiile art.93, în sensul că sunt supuși mobilității în funcție și prezintă disponibilitate la numirile în funcțiile publice.

Pe de altă parte, Curtea a constatat că Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013 consacră soluția legislativă a posibilității redistribuirii funcționarilor publici cărora le-au încetat raporturile de serviciu din motive neimputabile lor și elimină o garanție acordată acestora de Legea nr.188/1999, în situația în care sunt eliberați din funcție pentru motive neimputabile. Astfel, obligația autorității sau instituției publice de a pune la dispoziția funcționarului public o funcție publică vacantă corespunzătoare, în cazul în care, în perioada de preaviz, se constată existența unei astfel de funcții, devine, prin efectul Ordonanței de urgență a Guvernului nr.82/2013, doar o *posibilitate*, aflată la latitudinea sa.

Art.115 alin.(6) din Legea fundamentală se referă la constituționalitatea extrinsecă a actului normativ și stabilește regimul particular al ordonanței de urgență. Astfel, în ceea ce privește domeniul în care ordonanța de urgență poate reglementa, Curtea a constatat că Guvernul este ținut de dispozițiile art. 115 alin. (6), în sensul că ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de **Constituție**, drepturile electorale și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică. Așadar, condițiile impuse constituie veritabile limitări ale competenței atribuite Guvernului, ordonanța de urgență neputând fi emisă în domeniile menționate la art.115 alin.(6) din Constituție din moment ce Guvernul nu are legitimare constituțională în acest sens (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr.55 din 5 februarie 2014, precitată).

În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că „se poate deduce că interdicția adoptării de ordonanțe de urgență este totală și necondiționată atunci când menționează că *nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale și că nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică*. În celelalte domenii prevăzute de text, ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate dacă *afectează*, dacă au consecințe negative, dar, în schimb, pot fi adoptate dacă, prin reglementările pe care le conțin, au consecințe pozitive în domeniile în care intervin”. În continuare, Curtea a arătat că „verbul *a afecta* este susceptibil de interpretări diferite, așa cum rezultă din unele dicționare. Din punctul de vedere al Curții, aceasta urmează să rețină numai sensul juridic al noțiunii, sub diferite nuanțe, cum ar fi: *a suprima, a aduce atingere, a prejudicia, a vătăma, a leza, a antrena consecințe negative*” (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.1189 din 6 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.787 din 25 noiembrie 2008).

Or, sub aspectele criticate de autorii excepției de neconstituționalitate, dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr.82/2013 afectează atât dreptul la muncă al funcționarului public, cât și statutul acestuia, astfel cum acesta este reglementat de Legea nr.188/1999, lege care reprezintă o valorificare a prevederilor constituționale ale art.73 alin.(3) lit.j). Astfel, dispozițiile art.99 alin.(5) și (6) din Legea nr.188/1999 în forma anterioară, modificate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013, instituiau o garanție a exercitării dreptului la muncă, prevăzând că în perioada de preaviz, dacă în cadrul autorității sau instituției publice existau funcții publice vacante corespunzătoare, aceasta avea **obligația** de a le pune la dispoziția funcționarilor publici.

Referitor la art.41 din Constituție, privind munca și protecția socială a muncii, instanța de contencios constituțional reține că, în jurisprudența sa - de exemplu, prin Decizia nr. **1.221**

din 12 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 804 din 2 decembrie 2008 - a stabilit *expressis verbis* că dreptul la muncă este un drept complex, care include și dreptul la salariu, precum și dreptul la protecția socială a muncii. Prin urmare, Curtea a reținut că toate componentele și garanțiile dreptului la muncă trebuie să fie instituite pe calea unor norme imperative și nu permissive, cum sunt cele instituite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013, care dau posibilitatea angajatorului, la libera sa apreciere, să pună la dispoziția funcționarului public funcții publice vacante corespunzătoare. Ca atare, acest drept complex, deși consacrat la nivel constituțional, devine formal și iluzoriu.

Totodată, Curtea a reținut că, prin Decizia nr.414 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.291 din 4 mai 2010, cu referire la domeniul administrației publice, a constatat „existența unei vădite instabilități legislative, [...] ceea ce pune sub semnul întrebării și scopul Legii nr.188/1999, care prevede în mod expres la art.1 alin.(2) că acesta este reprezentat de crearea unui *serviciu public stabil*”.

În contextul unei anumite instabilități deja create prin organizări și reorganizări instituționale, operate tot prin ordonanțe de urgență, actul normativ supus controlului de constituționalitate, respectiv Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013, elimină, practic, o garanție acordată de lege funcționarului public eliberat din funcție pentru motive neimputabile, și anume aceea a reîncadrării sale într-o funcție publică vacantă corespunzătoare pregătirii sale. Noua reglementare stabilește doar o *posibilitate*, aflată la latitudinea exclusivă a autorității sau instituției publice, de a reîncadra funcționarul public eliberat din funcție pentru motive neimputabile, fără stabilirea unor condiții sau criterii care să realizeze o minimă circumstanțiere a deciziei acestei entități. Ca urmare, funcționarul public rămâne la aprecierea discreționară a autorității sau instituției publice, fără opțiunea de a-și valorifica prerogativa pe care legea i-o oferă.

În concluzie, Curtea a constatat că este afectat, în sens negativ, atât dreptul la muncă al funcționarului public, cât și regimul juridic al funcției publice și, prin urmare, Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013 contravine prevederilor art.115 alin.(6) din Constituție.

În considerarea celor arătate mai sus, precum și a scopului declarat al Legii nr.188/1999, anume acela de a asigura un serviciu public stabil, profesionist, transparent, eficient și imparțial, în interesul cetățenilor, precum și al autorităților și instituțiilor publice din administrația publică centrală și locală, Curtea a constatat că Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2013 pentru modificarea Legii nr.188/1999 privind Statutul funcționarilor publici este neconstituțională în ansamblul său.

III. Pentru considerentele expuse, cu unanimitate de voturi, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr.82/2013 pentru modificarea Legii nr.188/1999 privind Statutul funcționarilor publici sunt neconstituționale.

Decizia nr.351 din 7 mai 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr.82/2013 pentru modificarea Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 433 din 17 iunie 2015.

Din perspectiva naturii/substanței, duratei, efectelor, modalității de executare și a intensității, atât măsura arestului preventiv, cât și măsura preventivă a arestului la domiciliu privesc o interferență majoră în dreptul la libertate individuală a persoanei, atât persoanele aflate în arest preventiv, cât și cele aflate în arest la domiciliu se află într-o formă de privare de libertate. Pentru acest motiv, normele procesual penale ale art.222 cu denumirea marginală “Durata arestului la domiciliu”, prin faptul că nu reglementează

nici termenele pentru care poate fi dispusă și nici durata maximă a acestei măsuri în procedura de cameră preliminară și de judecată în primă instanță, sunt neconstituționale, fiind contrare dispozițiilor art.23, art.25, art.26, art.32, art.41 și art.53 din Constituție.

Cuvinte cheie: instrucție penală, restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale, libertatea individuală, dreptul la liberă circulație, viața intimă, viața familială, viața privată, dreptul la învățatură, dreptul la muncă.

Rezumat

I. În motivarea excepției de neconstituționalitate se susține că textele de lege criticate, prin faptul că nu stabilesc o durată maximă a arestului la domiciliu în procedura de cameră preliminară și de judecată în primă instanță, sunt contrare dispozițiilor constituționale referitoare la dreptul părților la un proces echitabil, la libertatea individuală, libera circulație, viața intimă, familială și privată, dreptul la învățatură, accesul la cultură și restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Deși art.343 din Codul de procedură penală stabilește că durata procedurii în cameră preliminară este de cel mult 60 de zile de la data înregistrării cauzei la instanță, întrucât, potrivit art.347 alin.(1) din același cod, procurorul și inculpatul pot face contestație cu privire la modul de soluționare a cererilor și a excepțiilor, precum și împotriva soluțiilor prevăzute la art.346 alin.(3)-(5), dispuse de judecătorul de cameră preliminară, și ținând cont de faptul că Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Decizia nr.5 din 8 decembrie 2014, pronunțată în recurs în interesul legii, a statuat că în materia contestației reglementate de art.347 din Codul de procedură penală se instituie efectul suspensiv al acesteia, contestația declarată în termen fiind suspensivă de executare [conform art.425¹ alin.(4) din Codul de procedură penală, la soluționarea contestației dispozițiile art.416 din Codul de procedură penală se aplică în mod corespunzător], procedura în camera preliminară se poate prelungi peste termenul prevăzut de lege. Așa încât suspendarea începerii judecării prin exercitarea căii de atac a contestației are drept consecință prelungirea fazei procesuale a camerei preliminare până la momentul soluționării contestației formulate în temeiul art.347 din Codul de procedură penală și al rămânerii definitive a încheierii atacate pe calea contestației, pe cale de consecință fiind prelungită și durata măsurii arestului la domiciliu cât privește pe autorul excepției de neconstituționalitate.

Curtea a reținut că, prin Decizia nr.650 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.30 din 14 ianuarie 2015, paragraful 20, a statuat în sensul că, din perspectiva naturii/substanței, duratei, efectelor, modalității de executare și a intensității, atât măsura arestului preventiv, cât și măsura preventivă a arestului la domiciliu privesc o interferență majoră în dreptul la libertate individuală a persoanei. Așa fiind, atât persoanele aflate în arest preventiv, cât și cele aflate în arest la domiciliu se află într-o formă de privare de libertate, de vreme ce, atât în cazul arestului la domiciliu, cât și în cazul arestului preventiv inculpatul este obligat, pe durata luării măsurilor, să se afle într-un loc anume desemnat.

Curtea a reținut că arestul la domiciliu reprezintă o măsură intruzivă ce poate afecta și alte drepturi și libertăți fundamentale, respectiv libera circulație [art.221 alin.(1) și (2) lit.a) și b) din Codul de procedură penală], viața intimă, familială și privată [art. 221 alin. (9) și (10) din Codul de procedură penală], dreptul la învățatură și munca și protecția socială a muncii [art. 221 alin. (6) din Codul de procedură penală], reglementate în art. 25, art. 26, art.32 și, respectiv, art.41 din Constituție. Drepturile fundamentale anterior enumerate nu sunt absolute prin natura lor, ele putând fi supuse unor limitări rezonabile, însă, în cauză, normele procesual penale se referă la o restrângere a exercitării drepturilor, situație în care Curtea a constatat incidența în cauză a art.53 din Legea fundamentală.

Curtea a reținut că ingerința generată de măsura arestului la domiciliu vizează drepturi fundamentale, respectiv dreptul la libertate individuală, libera circulație, viața intimă, familială

și privată, dreptul la învățătură și munca și protecția socială a muncii, este reglementată prin lege, respectiv art.218-222 din Codul de procedură penală, are ca scop legitim desfășurarea instrucției penale, fiind o măsură judiciară aplicabilă în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară și al judecării în primă instanță, se impune, fiind adecvată *in abstracto* scopului legitim urmărit, este nediscriminatorie și este necesară într-o societate democratică, pentru protejarea valorilor statului de drept.

Ingerința analizată nu este însă proporțională cu cauza care a determinat-o, așa încât Curtea a reținut că dispunerea măsurii arestului la domiciliu, în procedura de cameră preliminară și a judecării în primă instanță, fără a se reglementa cu privire la termenele pentru care poate fi dispusă și durata maximă a acesteia, nu asigură un just echilibru între interesul public și cel individual, întrucât această măsură poate fi dispusă pentru o perioadă nelimitată de timp. Principiul proporționalității, astfel cum este reglementat în ipoteza particulară a art.53 din Constituție, presupune caracterul excepțional al restrângerilor exercițiului drepturilor sau libertăților fundamentale, ceea ce implică, în mod necesar, și caracterul lor temporar. Din moment ce autoritățile publice pot recurge la restrângerea exercițiului unor drepturi în lipsa unor alte soluții, pentru salvagardarea valorilor statului democratic, este logic ca această măsură gravă să înceteze de îndată ce a încetat și cauza care a provocat-o.

Față de dispozițiile constituționale la care s-a făcut referire, Curtea a constatat că normele procesual penale ale art.222 cu denumirea marginală "*Durata arestului la domiciliu*", prin faptul că nu reglementează nici termenele pentru care poate fi dispusă și nici durata maximă a acestei măsuri în procedura de cameră preliminară și de judecată în primă instanță, sunt neconstituționale, de vreme ce organele judiciare pot dispune măsura arestului la domiciliu pentru perioade nelimitate de timp, pe cale de consecință fiind restrâns, în mod nelimitat temporal, exercițiul drepturilor și libertăților fundamentale vizate de conținutul acestei măsuri.

Curtea a reținut Hotărârea din 28 martie 2000, pronunțată în *Cauza Baranowski împotriva Poloniei*, (paragraful 56), în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că practica prin care, datorită unei lacune legislative, o persoană este deținută pentru o perioadă nedeterminată este în contradicție cu principiul securității raporturilor juridice.

Curtea a observat, de asemenea, că o altă instanță constituțională, respectiv Curtea Constituțională a Federației Ruse, pronunțându-se prin Hotărârea nr.27 - II din 6 decembrie 2011 cu privire la nereglementarea în Codul de procedură penală a termenelor pentru care poate fi dispus arestul la domiciliu, a procedurii de stabilire și prelungire a acestei măsuri, a stabilit, printre altele, că <<Arestul la domiciliu este o măsură de restrângere a drepturilor care implică izolarea persoanei, fapt care obligă legiuitorul să stabilească prin lege o perioadă care să fie în acord cu principiile justiției și echității, pentru a exclude posibilitatea arbitrariului și a restrângerilor disproporționate a libertății.>>

În privința efectele deciziei pronunțate, Curtea a reținut că remedierea deficienței de reglementare constatate prin această decizie până la data publicării ei în Monitorul Oficial al României determină înlăturarea viciului de neconstituționalitate și menținerea în fondul activ al legislației a dispozițiilor art.222 din Codul de procedură penală, împreună cu corectivele aduse în sensul arătat prin prezenta decizie.

III. Pentru toate aceste considerentele, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.222 din Codul de procedură penală sunt neconstituționale.

Decizia nr.361 din 7 mai 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.218 - 222 și art.241 alin.(1¹) lit.a) din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.419 din 12 iunie 2015.

2. Controlul de constituționalitate a hotărârilor plenului Camerei Deputaților, hotărârilor plenului Senatului și a hotărârilor plenului celor două camere reunite ale Parlamentului [art.146 lit.1 din Constituție]

Hotărârea prin care Senatul răspunde cererii de încuviințare a reținerii sau arestării unui membru al Camerei trebuie să fie adoptată cu respectarea dispozițiilor constituționale referitoare la cvorumul de adoptare, respectiv cu majoritatea membrilor prezenți la ședința plenului Senatului în care se supune aprobării cererea adresată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin intermediul ministrului justiției.

***Cuvinte cheie:* controlul de constituționalitate al hotărârilor parlamentare, principiul legalității, cvorum decizional, imunitatea parlamentară, arestarea parlamentarului**

Rezumat

I. În motivarea sesizării de neconstituționalitate, autorii arată că, în ședința din 18 martie 2015, Comisia juridică a Senatului, cu majoritate de voturi, a hotărât întocmirea raportului de admitere a solicitării Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, transmisă Senatului României, în vederea încuviințării reținerii și arestării privind pe Șova Dan-Coman, senator în Parlamentul României, în Dosarul penal nr.122/P/2012, transmisă Senatului cu Adresa nr.2/22716 din 13 martie 2015, și să supună plenului Senatului adoptarea prezentului raport, întocmit cu respectarea prevederilor art.172 din Regulamentul Senatului, cu modificările și completările ulterioare, și solicitarea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. În urma dezbaterilor care au avut loc în ședința Plenului Senatului din 25 martie 2015, desfășurată cu respectarea cvorumului legal prevăzut de art.67 din Constituție, prin votul senatorilor prezenți, cererea de încuviințare a arestării senatorului Dan-Coman Șova a întrunit 79 de voturi „pentru”, 67 de voturi „împotriva”, 5 voturi fiind anulate, situație juridică ce a fost consemnată în procesul-verbal al ședinței. Procedura însă nu a fost finalizată prin formalizarea rezultatului votului în actul juridic care să îl consfințească. Concret, Senatul nu a adoptat o hotărâre prin care să respingă cererea formulată de ministrul justiției, arătând doar că s-a pronunțat prin vot secret asupra cererii care nu a întrunit numărul de voturi necesar pentru încuviințarea reținerii și arestării unui senator, potrivit prevederilor legale în vigoare la acea dată, respectiv art.24 din Legea nr.96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor și art.173 din Regulamentul Senatului, în conformitate cu care hotărârile prin care se soluționează astfel de cereri se adoptau cu votul majorității membrilor Camerei. Inexistența unei hotărâri a Senatului privind încuviințarea sau respingerea cererii parchetului a atras sesizarea Curții Constituționale de către președintele Consiliului Superior al Magistraturii care a reclamat existența unui conflict juridic de natură constituțională dintre Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Senatul României. Curtea a constatat existența conflictului declanșat de refuzul acestuia din urmă de a redacta și publica hotărârea care atestă rezultatul votului dat în plenul Senatului și a decis că Senatul are obligația de a redacta hotărârea adoptată în ședința din 25 martie 2015 prin care s-a pronunțat cu privire la cererea de încuviințare a arestării senatorului Dan-Coman Șova, de a comunica hotărârea autorităților publice competente și de a o publica în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Autorii sesizării consideră că redactarea Hotărârii Senatului nr.32 din 25 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.271 din 22 aprilie 2015, prin care Senatul constată că nu au fost întrinite condițiile cerute de art.24 alin.(4) din Legea nr.96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor și de art.173 din Regulamentul Senatului, pentru a încuviința reținerea și arestarea preventivă a domnului senator Șova Dan-Coman s-a făcut cu încălcarea dispozițiilor constituționale cuprinse în art.76 alin.(2), potrivit cărora toate hotărârile adoptate de Camera Deputaților sau de Senat, în ședințe separate, cu excepția celor referitoare la regulamentele proprii de organizare și funcționare se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți în fiecare Cameră. De asemenea, hotărârea Senatului nu respectă Decizia Curții Constituționale nr.261 din 8 aprilie 2015, atestarea rezultatului votului dat cu privire la cererea

de încuviințare a arestării neputând fi făcută printr-o „hotărâre de constatare” care lasă loc la interpretări. Senatul trebuia să își asume decizia prin care încuviințează ori nu reținerea și arestarea preventivă a senatorului în cauză.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

Ca urmare a pronunțării Deciziei nr.261 din 8 aprilie 2015, Senatul a redactat Hotărârea nr.32 din 25 martie 2015, prin care, în articolul unic, constată că nu au fost întrunite condițiile cerute de art.24 alin.(4) din Legea nr.96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor și de art.173 din Regulamentul Senatului, pentru a încuviința reținerea și arestarea preventivă a domnului senator Șova Dan-Coman, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.271 din data de 22 aprilie 2015.

Examinând constituționalitatea actului adoptat, Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art.24 din Legea nr.96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor, care reglementează „Procedura în caz de reținere, arestare sau percheziție”, cererea de reținere, arestare sau percheziție a deputatului ori a senatorului se adresează de către ministrul justiției președintelui Camerei din care face parte deputatul sau senatorul, care aduce de îndată cererea la cunoștința Biroului permanent, după care o trimite Comisiei juridice respective. Comisia întocmește un raport asupra căruia hotărăște prin votul secret al majorității membrilor săi. Cererea ministrului justiției, însoțită de raportul Comisiei juridice, se supune spre dezbateră și adoptare plenului Camerei din care face parte deputatul sau senatorul, în termen de 5 zile de la depunerea raportului. Potrivit alin.(4) al art.24 din lege, „Camera hotărăște asupra cererii cu votul secret al majorității membrilor săi. Hotărârea Camerei se comunică de îndată ministrului justiției și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, în termen de 3 zile. Data comunicării către ministrul justiției este data intrării în vigoare a hotărârii.”

Potrivit Deciziei nr.261 din 8 aprilie 2015, „Camera Parlamentului, respectând procedura constituțională și legală, are libertatea deplină de a decide cu privire la această cerere, prin hotărârea adoptată în ședința plenului exercitându-și dreptul de a aproba sau de a respinge cererea cu un atare obiect. Nici Constituția și nici Legea nr.96/2006 nu face distincție între hotărârile adoptate în funcție de soluția rezultată ca urmare a exprimării votului membrilor Camerei respective: încuviințarea reținerii, arestării sau percheziționării deputatului ori a senatorului sau refuzul încuviințării măsurilor procesual penale menționate.”

Având în vedere aceste considerente de principiu, Camera Parlamentului are posibilitatea fie să aprobe cererea de reținere, arestare sau percheziție a deputatului ori a senatorului, dacă sunt întrunite condițiile constituționale, legale sau regulamentare, fie să respingă cererea, dacă nu sunt întrunite aceste condiții.

Relevante sub aspectul supus analizei Curții sunt cele statuate de instanța constituțională recent prin Decizia nr.260 din 8 aprilie 2015 referitoare la sesizarea de neconstituționalitate a dispozițiilor art.173 din Regulamentul Senatului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.318 din 11 mai 2015.

În cazul de față, Senatul își întemeiază hotărârea pe prevederile art.173 din Regulamentul Senatului și pe cele ale art.24 alin.(4) din Legea nr.96/2006. Cu privire la neconstituționalitatea dispozițiilor art.173 din regulament, prin Decizia nr.260 din 8 aprilie 2015, mai sus menționată, la paragraful 33, Curtea a constatat că, deși toate argumentele reținute converg spre concluzia neconstituționalității textului regulamentar criticat, întrucât, ulterior sesizării sale, a fost adoptată Hotărârea Senatului nr.25/2015 privind modificarea art.173 din Regulamentul Senatului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.217 din 31 martie 2015, care la articolul unic prevede că „Senatul hotărăște asupra cererii cu votul secret al majorității senatorilor prezenți”, critica de neconstituționalitate a rămas fără obiect, drept pentru care Curtea a respins sesizarea ca devenită inadmisibilă. Cu alte cuvinte, Senatul a modificat textul regulamentar supus controlului de constituționalitate, după sesizarea Curții, dar anterior pronunțării instanței constituționale, împiedicând pe această cale adoptarea unei decizii prin care s-ar fi constatat neconstituționalitatea normei criticate.

În paralel, pentru a înlătura neconstituționalitatea dispozițiilor legale, la data de 23 aprilie 2015, Parlamentul a adoptat Legea nr.90/2015 pentru modificarea art.24 alin.(4) din Legea nr.96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.280 din 27 aprilie 2015, noul text de lege având următorul conținut: „(4) Camera hotărăște asupra cererii cu votul secret al majorității membrilor prezenți, în condițiile respectării prevederilor art.67 din Constituția României, republicată. Hotărârea Camerei se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, și se comunică de îndată ministrului justiției.”

Or, împrejurarea că instanța constituțională a fost pusă în situația de a respinge, ca devenită inadmisibilă, sesizarea formulată cu privire la dispozițiile art.173 din Regulament, în temeiul unor norme cu caracter procedural (dispozițiile în forma criticată pentru neconstituționalitate încetând a mai fi în vigoare la data pronunțării deciziei prin care s-a realizat controlul de constituționalitate), precum și împrejurarea că dispozițiile din Legea nr.96/2006 au fost modificate în sensul punerii lor în acord cu Legea fundamentală nu pot avea ca efect indirect validarea unui act al Parlamentului, adoptat anterior modificărilor menționate, în temeiul acestor dispoziții contrare Constituției. Dimpotrivă, aceste aspecte ridică problema caracterului loial al colaborării între instituțiile statului și al raportării acestora la principiile și valorile constituționale. Prin urmare, Curtea constată că, prin Hotărârea nr.32 din 25 martie 2015, Senatul își fundamentează rezultatul votului pe dispoziții legale și regulamentare contrare Constituției, care conferă acestuia alte efecte juridice decât cele prevăzute de Legea fundamentală. Potrivit preambulului hotărârii, cererea referitoare la încuviințarea reținerii și arestării preventive a senatorului Dan-Coman Șova a primit 79 de voturi „pentru”, 67 de voturi „contra” și 5 voturi au fost anulate. Reținând în articolul unic neîndeplinirea condițiilor cerute de art.24 alin.(4) din Legea nr.96/2006 și de art.173 din Regulamentul propriu, care consacră cvorumul decizional al majorității absolute în cazul încuviințării reținerii și arestării preventive, Senatul atribuie rezultatului votului un alt efect juridic decât cel pe care îl prevede Constituția. În concluzie, Curtea constată că hotărârea Senatului este neconstituțională prin raportare la dispozițiile art.1 alin.(5) și art.76 alin.(2) din Constituție.

Având în vedere argumentele reținute în prealabil, Curtea apreciază că hotărârea prin care Senatul răspunde cererii de încuviințare a reținerii sau arestării unui membru al Camerei trebuie să fie adoptată cu respectarea dispozițiilor constituționale referitoare la cvorumul de adoptare, respectiv cu majoritatea membrilor prezenți la ședința plenului Senatului în care se supune aprobării cererea adresată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin intermediul ministrului justiției.

III. Curtea a admis sesizarea de neconstituționalitate și a constatat că Hotărârea Senatului nr.32 din 25 martie 2015 prin care Senatul a constatat că nu au fost întrunite condițiile cerute de art.24 alin.(4) din Legea nr.96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor și de art.173 din Regulamentul Senatului, pentru a încuviința reținerea și arestarea preventivă a domnului senator Șova Dan-Coman, este neconstituțională, întrucât a fost adoptată în temeiul unor dispoziții legale și regulamentare care contraveneau prevederilor art.76 alin.(2) din Constituție.

Decizia nr. 341 din 6 mai 2015 asupra sesizării de neconstituționalitate a dispozițiilor Hotărârii Senatului nr.32 din 25 martie 2015 prin care Senatul constată că nu au fost întrunite condițiile cerute de art.24 alin.(4) din Legea nr.96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor și de art.173 din Regulamentul Senatului, pentru a încuviința reținerea și arestarea preventivă a domnului senator Șova Dan-Coman, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.344 din 19 mai 2015.

Existența unui conflict juridic de natură constituțională între Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Senatul României, declanșat de refuzul acestuia din urmă de a redacta și publica hotărârea care atestă rezultatul votului dat în Plenul Senatului cu privire la cererea de încuviințare a arestării unui senator.

Cuvinte cheie: conflict juridic de natură constituțională, hotărârea parlamentară, cvorum legal de participare, cvorum decizional, procedura parlamentară, imunitatea parlamentară, arestarea parlamentarului

Rezumat

I. În motivarea sesizării, Președintele Consiliului Superior al Magistraturii arată că, potrivit dispozițiilor constituționale și regulamentare, asupra cererii de încuviințare a arestării preventive, Senatul se pronunță printr-o hotărâre. Sesizat fiind cu o astfel de cerere, Senatul trebuie să hotărască în sensul admiterii sau respingerii acesteia. Or, în cazul cererii de încuviințare a reținerii și arestării senatorului Dan-Coman Șova, Senatul nu a adoptat o hotărâre prin care să admită sau să respingă cererea formulată de ministrul justiției, arătând doar că s-a pronunțat prin vot secret asupra cererii, nefiind întrunit numărul de voturi necesar pentru încuviințarea reținerii și arestării unui senator. Astfel, omisiunea Senatului de a adopta o hotărâre în urma formulării unei cereri de încuviințare a reținerii și arestării este de natură a înlătura acest act de decizie de la exercitarea oricărei căi de atac ori forme de control. Faptul că Senatul a transmis o simplă comunicare, care nu echivalează cu o hotărâre, constituie în fapt un refuz de soluționare a cererii formulate de ministrul justiției cu privire la încuviințarea reținerii și arestării senatorului Dan-Coman Șova, aspect care situează în mod clar Senatul în conflict juridic de natură constituțională cu autoritatea judecătorească.

De asemenea, Președintele Consiliului Superior al Magistraturii susține că izvorul conflictului juridic de natură constituțională îl reprezintă nesocotirea de către Senatul României a dispozițiilor imperative ale art.76 alin.(2) din Constituție la soluționarea cererii de încuviințare a reținerii și arestării senatorului Dan-Coman Șova, omisiunea Senatului României de a pune dispozițiile art.173 din Regulamentul Senatului în acord cu prevederile art.76 alin.(2) din Constituție, respectiv nesocotirea de către Senatul României a dispozițiilor imperative ale art.67 din Constituție la soluționarea cererii de încuviințare a reținerii și arestării senatorului Dan-Coman Șova, prin faptul că nu s-a adoptat o hotărâre. În toate aceste situații, consecințele directe ale atitudinii instituționale a Senatului României sunt împiedicarea autorității judecătorești de a-și exercita atribuțiile recunoscute de Constituție și încălcarea principiului separației și echilibrului puterilor în stat.

II. Cu privire la aceste critici, Curtea a reținut următoarele:

În exercitarea atribuțiilor constituționale, potrivit art.67 din Constituție referitor la „Actele juridice și cvorumul legal”, Camera Deputaților și Senatul adoptă legi, hotărâri și moțiuni, în prezența majorității deputaților și senatorilor. Prevederile constituționale menționate stabilesc categoriile de acte juridice pe care le adoptă Parlamentul, precum și cvorumul legal necesar desfășurării ședințelor celor două Camere.

În ceea ce privește adoptarea hotărârilor fiecărei Camere sau ale Camerelor reunite ale Parlamentului, Legea fundamentală stabilește, în cuprinsul art.76 alin.(1) și (2), cvorumul decizional necesar adoptării acestor acte juridice, realizând o distincție între hotărârile parlamentare care se adoptă cu majoritatea absolută de voturi, recte cele referitoare la adoptarea sau modificarea regulamentelor parlamentare, și hotărârile care se adoptă cu majoritate simplă de voturi.

Așadar, se constată că, potrivit dispozițiilor constituționale, în condițiile respectării cvorumului legal de ședință, regula care guvernează adoptarea hotărârilor Parlamentului este întrunirea cvorumului decizional al majorității simple de voturi, respectiv jumătate plus unu din

numărul senatorilor și/sau deputaților prezenți la ședință, excepțiile de la această regulă fiind expres prevăzute de Legea fundamentală. Astfel, pe lângă situația reglementată de art.76 alin.(1) referitoare la hotărârile prin care se adoptă sau se modifică regulamentele parlamentare, Constituția mai prevede patru situații în care Parlamentul, în camere reunite, adoptă hotărâri cu votul majorității absolute a membrilor săi, respectiv jumătate plus unu din numărul senatorilor și deputaților, și anume în cazurile care privesc: suspendarea Președintelui României — art.95 alin.(1), acordarea încrederii Guvernului — art.103 alin.(3), adoptarea unei moțiuni de cenzură prin care se retrage încrederea Guvernului — art.113 alin.(1) sau adoptarea unei moțiuni de cenzură în procedura angajării răspunderii Guvernului — art.114 alin.(2). De asemenea, Constituția cere întrunirea unei majorități calificate de vot, respectiv două treimi din numărul deputaților și senatorilor, în cazul hotărârii adoptate în ședința comună a Camerelor Parlamentului prin care Președintele României este pus sub acuzare pentru înaltă trădare.

Din analiza acestor dispoziții constituționale rezultă că toate hotărârile adoptate de Camera Deputaților sau de Senat, în ședințe separate, cu excepția celor referitoare la regulamentele proprii de organizare și funcționare, urmează regula stabilită de dispozițiile art.76 alin.(2) din Constituție, respectiv se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți în fiecare Cameră.

Cu privire la omisiunea Senatului de a adopta o hotărâre prin care să răspundă cererii de încuviințare a reținerii și arestării senatorului Dan-Coman Șova formulată de ministrul justiției, la solicitarea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, cu consecința neîndeplinirii obligației constituționale prevăzute de dispozițiile art.67, art.72 alin.(2) și art.76 alin.(2) din Constituție, Curtea reține următoarele:

Constituția consacră în titlul III — Autorități publice, capitolul I — Parlamentul, în secțiunea a 2-a referitoare la Statutul deputaților și senatorilor, un regim constituțional identic al membrilor Parlamentului. Acesta este confirmat printr-o jurisprudență constantă a Curții Constituționale, care obligă la interpretarea normelor constituționale în sensul reglementării unui regim juridic nediferențiat pentru deputați și senatori, circumscris de către legiuitorul constituant domeniului legii organice, în vreme ce regulile de ordin procedural sunt stabilite prin regulamentele fiecărei Camere, în temeiul principiului autonomiei regulamentare prevăzut de art.64 alin.(1) din Constituție. Prin urmare, regimul juridic constituțional, legal și regulamentar impune ca, în temeiul art.1 alin.(5) din Constituție, normele referitoare la încuviințarea reținerii, arestării sau percheziției deputaților și senatorilor să fie interpretate și aplicate cu respectarea principiilor nediscriminării, al ierarhiei actelor normative și al supremației Constituției.

Din analiza coroborată a textelor constituționale și legale, rezultă că asupra cererii de încuviințare a reținerii, arestării sau percheziționării deputatului ori senatorului, formulată în condițiile legii, Camera Parlamentului este obligată să dezbată și să se pronunțe printr-o hotărâre, care se comunică ministrului justiției și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I. Camera Parlamentului, respectând procedura constituțională și legală, are libertatea deplină de a decide cu privire la această cerere, prin hotărârea adoptată în ședința plenului exercitându-și dreptul de a aproba sau de a respinge cererea cu un atare obiect. Nici Constituția și nici Legea nr.96/2006 nu face distincție între hotărârile adoptate în funcție de soluția rezultată ca urmare a exprimării votului membrilor Camerei respective: încuviințarea reținerii, arestării sau percheziționării deputatului ori a senatorului sau refuzul încuviințării măsurilor procesual penale menționate. Or, potrivit principiului „ubi lex non distiguit, nec nos distinguere debemus” — unde legea nu distinge, nici interpretul său nu o poate face, actul adoptat de Camera Parlamentului, indiferent dacă acesta consemnează admiterea sau respingerea cererii de încuviințare a reținerii, arestării sau percheziționării deputatului ori a senatorului, trebuie să îmbrace forma unei hotărâri care se comunică autorității publice care a adresat solicitarea și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

În speța dedusă analizei Curții, Curtea reține că Senatul a răspuns cererii de încuviințare a arestării senatorului Dan-Coman Șova printr-un act, denumit „comunicare”, care nu a fost publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I. Așa fiind, se constată că „Procedura în caz de reținere, arestare sau percheziție”, prevăzută de dispozițiile art.24 din Legea nr.96/2006, în

aplicarea prevederilor art.72 alin.(2) din Constituție, nu a fost finalizată în conformitate cu prevederile legale. Astfel, în urma dezbatelor care au avut loc în ședința Plenului Senatului din 25 martie 2015, desfășurată cu respectarea cvorumului legal prevăzut de art.67 din Constituție, prin votul senatorilor prezenți, cererea de încuviințare a arestării senatorului Dan-Coman Șova a întrunit 79 de voturi „pentru”, 69 „împotrivă” și 5 voturi au fost anulate, situație juridică ce a fost consemnată în procesul-verbal al ședinței. Procedura, însă, nu a fost finalizată prin formalizarea rezultatului votului în actul juridic care să îl consfințească — hotărârea Senatului, redactarea acesteia constituind o operațiune tehnico-juridică obligatorie, întrucât documentul astfel întocmit este cel în baza căruia votul care a avut loc în plenul Camerei produce efecte juridice.

Senatul, ca de altfel toate celelalte autorități publice care se află în raporturi juridice constituționale între ele, are obligația constituțională de a colabora instituțional în formele prevăzute de lege, adoptând actele care angajează din punct de vedere juridic instituția și comunicându-le în forma oficială reglementată de lege. Curtea reține că raporturile juridice dintre Senat și alte autorități publice nu au legătură cu procedura referitoare la adoptarea actelor normative. Prin urmare, normele regulamentare privind procedura legislativă nu au incidență în cazul adoptării actelor care au ca obiect răspunsul Camerei Parlamentului la cereri adresate acesteia de către autoritățile publice competente. Raporturile juridice inter-instituționale sunt guvernate de norme juridice de drept public, iar actele adoptate în acest cadru sunt susceptibile de a fi supuse controlului prevăzut de lege. Sub acest aspect, omisiunea Senatului de a formaliza într-un act juridic decizia adoptată în plenul său, ca răspuns la cererea formulată de încuviințare a reținerii sau arestării unui senator, indiferent de soluția pe care hotărârea o constată, este de natură a înlătura acest act de la exercitarea formei de control prevăzute de Constituție și de Legea nr.47/1992, respectiv controlul de constituționalitate al hotărârilor Parlamentului.

Având în vedere cele expuse mai sus, Curtea constată că refuzul Senatului de a redacta și publica hotărârea adoptată în ședința Plenului din 25 martie 2015 echivalează cu neîndeplinirea unei obligații constituționale, legale și regulamentare, care angajează această autoritate publică într-un conflict juridic de natură constituțională cu autoritatea care a solicitat încuviințarea arestării unui senator, respectiv Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin intermediul ministrului justiției.

Odată constatat acest conflict, Curtea Constituțională, în virtutea dispozițiilor art.142 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora ea „este garantul supremației Constituției”, are obligația să soluționeze conflictul, arătând conduita în acord cu prevederile constituționale la care autoritățile publice trebuie să se conformeze. Prin urmare, Senatul are obligația de a redacta hotărârea adoptată în ședința plenului din 25 martie 2014 prin care a decis cu privire la cererea de încuviințare a arestării senatorului Dan-Coman Șova, de a comunica hotărârea autorităților publice competente și de a o publica în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Cu privire la omisiunea Senatului României de a pune dispozițiile art.173 din Regulamentul Senatului în acord cu prevederile art.76 alin.(2) din Constituție, cu consecința neîndeplinirii obligației constituționale ce decurge din principiul supremației Constituției, prevăzut de art.1 alin.(5) din Legea fundamentală, Curtea reține că, în ceea ce privește dispozițiile art.173 din Regulamentul Senatului, în vigoare de la data publicării sale în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.948 din 25 octombrie 2005, acestea nu au făcut obiectul vreunei sesizări a Curții Constituționale în vederea examinării constituționalității lor.

Susținerea autorului sesizării, potrivit căreia existența unor decizii ale Curții Constituționale prin care a fost constatată neconstituționalitatea unor prevederi similare din legi sau regulamente ale Camerelor Parlamentului ar fi generat în sarcina Parlamentului, respectiv a Senatului, obligația modificării dispozițiilor a căror constituționalitate se contestă pe calea prezentei cereri de soluționare a unui conflict juridic de natură constituțională nu poate fi primită. Inacțiunea Senatului de a modifica art.173 din Regulament în sensul celor statuate de Curtea Constituțională în deciziile invocate nu constituie o încălcare a prevederilor constituționale referitoare la caracterul definitiv și general obligatoriu al actelor instanței constituționale. Senatul ar fi fost „în culpă” dacă ar fi omis să modifice dispozițiile declarate

neconstituționale, iar nu dispoziții care, deși virtual neconstituționale, se bucură de prezumția relativă de constituționalitate atâta vreme cât aceasta nu a fost înlăturată în urma efectuării unui control al Curții. Cu alte cuvinte, numai în măsura în care autoritățile publice menționate ar fi refuzat să pună în acord dispozițiile art.173 din Regulamentul Senatului cu decizii prin care se constata neconstituționalitatea acestora, s-ar fi putut pune în discuție un eventual conflict juridic de natură constituțională generat de conduita omisivă a Parlamentului sau a Senatului.

Pentru argumentele expuse mai sus, Curtea apreciază că, prin omisiunea de a pune dispozițiile art.173 din Regulamentul Senatului în acord cu prevederile art.76 alin.(2) din Constituție, Senatul nu a creat un blocaj instituțional de natură a împiedica autoritatea judecătorească în îndeplinirea competențelor constituționale prevăzute de art.72 alin.(2) din Constituție.

III. Curtea a constatat existența unui conflict juridic de natură constituțională între Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Senatul României, declanșat de refuzul acestuia din urmă de a redacta și publica hotărârea care atestă rezultatul votului dat în Plenul Senatului. Senatul are obligația de a redacta hotărârea adoptată în ședința Plenului din 25 martie 2014 prin care atestă rezultatul votului dat cu privire la cererea de încuviințare a arestării senatorului Dan-Coman Șova, de a comunica hotărârea autorităților publice competente și de a o publica în Monitorul Oficial al României..

Decizia nr. 261 din 8 aprilie 2015 referitoare la cererea de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Senatul României, cerere formulată de președintele Consiliului Superior al Magistraturii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 17 aprilie 2015.